

CONTROVERSIARUM.
COMPENDIUM

COMPENDIUM
MANUALE
CONTROVERSIARUM

HUJUS TEMPORIS

De Fide, & Religione,

A. R. P. MARTINO BECANO,

Societatis Jesu Theologo conscriptum,

Cum

EXCERPTO ANIMADVERSIONUM
MOGUNTINENSIVM

ANTI - BECANO

Oppositarum.

In usum Juventutis Academicæ denuo typis
datum,

CLAUDIOPOLI,

TYPIS COLL. ACAD. SOCIET. JESU, ANNO 1769.

PRÆLUDIUM.

*De varia dispositione Adversariorum,
& quomodo cum singulis agendum.*

I.

Gitur adversarii, sive illi Lutherani sint, sive Calvinistæ, sive alterius sectæ; non eodem modo omnes affecti, ac dispositi sunt. Nam alii in suo errore sunt pertinaces: alii zelosi: alii frigidi: alii dubii, seu fluctuantes. De singulis sic accipe.

2. Pertinaces sunt, qui quidem agnoscunt, se recedere a communi sensu Ecclesiæ, & SS. Patrum; sed tamen ex superbia, & obduratione mentis, ne videantur a veritate convicti, obstinate persistunt in sua opinione. Hi proprie dicuntur Hæretici, teste Augustino Epist. 152. & lib. 18. de Civitat. DEI cap. 15. Sunt autem

P R Æ L U D I U M.

autem similes Pharisæis, & rarissime propter duritiam cordis convertuntur. De quibus dictum est Matth. 13. v. 15. *Incrassatum est cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clausurunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & sanem eos.*

3. Zelosi sunt, qui non ex superbia, aut obstinatione, sed ex quadam ignorantia falso persuasi sunt, suam sectam veritati, & Evangelio conformem esse; ideoque tanto studio, ac ardore eam tuentur, ut videantur parati vitam potius, quam sectam amittere. Hi similes sunt Paulo ante conversionem, qui de se ipso scribit ad Galatas cap. 1. v. 13. *Audistis, inquit, conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequabar Ecclesiam DEI, & expugnabam illam, & proficiebam in Judaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum Traditionum.* Hujusmodi zelosi, quia non peccant ex malitia, sed ex ignorantia, sæpe a DEO misericordiam consequuntur, ut idem Paulus de se ipso fatetur, 1. Timoth. 1. v. 13. *Misericordiam DEI consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.*

4. Frigidi sunt, qui neque ex superbia, neque ex ignorantia, sed ex aliis causis, quas frigide prætendunt, manent in suo errore. Et quando monentur de Catholica Fide capefenda,

fenda; solent cunctari, tergiversari, & frigidas excusationes adferre. Et alii quidem prætendunt, se in ea religione, quam sequuntur, natos, & educutos esse. Alii, juramento se obstrinxisse, quod velint in ea persistere. Alii, non audere palam confiteri fidem Catholicam propter amicos, & consanguineos, qui omnes Lutherani, aut Calvinistæ sunt. Alii, non posse se id facere, ne offendant suum Principem, qui a Catholicis alienus est. Alii denique tametsi nihil horum aperte dicant, revera tamen ex una parte manent in hæresi propter prætensiones allatas: ex altera simulant, se propendere ad nostram religionem; ut hac ratione, vel Cæsaris, vel alterius Principis Catholici gratiam, & favorem aucupentur: vel ad officia, & dignitates apud Catholicos promoveantur, vel certe, si illam jam antea obtinuerint, ne exuantur. Nec desunt, qui ex rerum eventu statuunt de sua fide: nempe mansuros se in Lutherana, aut Calviniana, si Catholici in bello succumbant, & suis fortunis spolientur: sin contra, Catholicam amplexuros. Hi omnes similes sunt illis, de quibus dictum est 3. Reg. 18. v. 21. *Usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est DEUS, sequimini eum; si autem Baal, sequimini illum.* Et Eccl. 3. v. 28. *Cor ingrediens duas vias non habebit successus.*

5. Dubii sunt, qui simplici, ac recto corde quarunt veritatem: Et quia per se non possunt eam invenire, petunt ab aliis instrui, ac juvari.

P R Æ L U D I U M.

Hi similes sunt Nicodemo in Evangelio, & Eunuchus in actibus Apostolorum. Nicodemus petivit instrui à Christo circa generationem, quæ fit per Baptismum. Joan. 3. v. 4. *Quomodo, inquit, potest homo nasci, cum sit senex? Numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?* Similiter Eunuchus legens Isaïam Prophetam, cum rogaretur a Philippo, an intelligeret, quæ legeret? respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Quasi dicat: Non intelligo sensum Isaïæ, sed obsecro, ut mihi interpreteris, ut me juves, ut me doceas. Hujusmodi homines, si incendant in viros bonos, a quibus instruuntur, facile juvari solent. Quo pacto Nicodemus à Christo, & Eunuchus à Philippo instructus, & adjutus est.

6. Igitur cum his omnibus non eodem modo agendum est. Ac primo, pertinaces non facile admittendi sunt ad disputandum de fide, ac religione; quia cum sint superbi, & contumaces, non volunt resipiscere, etiamsi manifeste convincantur. Si tamen propter aliorum utilitatem cum illis agendum est, tria servari debent. *Primo:* Coërcendi sunt intra limites certæ alicujus materiæ, ne ex una in aliam, quod sine fructu fieret, subito, cum lubet, desiliant. *Secundo:* Restringsendi ad formam dialecticam, ut vis argumenti appareat. Nec permittendum, ut sine ordine, sine methodo, sine connexionione, quod ipsis familiare est,

est, multa effutiant, more concionantium potius, quam disputantium. *Tertio*: Palam confundendi, & objurgandi sunt: sicut Sadducæi, & Pharisei a Christo fuerunt confusi, & objurgati, Matth. 22. v. 29. *Erratis nescientes Scripturas*. Et alibi sæpius. Hæc confusio dupliciter prodest. *Primo*: Per eam minuitur auctoritas adversariorum. *Secundo*: Illorum Affectuæ minori in pretio eos habent, & sensim ad nos accedunt. Debet tamen esse confusio rationabilis, quæ non fiat per convitia, & maledicta, sed per justam reprehensionem, aut apertam victoriam.

7. Zelosi, qui pertinaces non sunt, contrario modo, id est: modeste, ac benevole tractari debent. Nec tam rationibus, aut subtilitatibus obruendi, quam DEO per orationem commendandi sunt. Sic Stephanus orabat pro Paulo, & Monica pro Augustino; quorum hic Manichæorum errores, ille Synagogam ex præpostero zelo defendebat. Et quidem de altero scriptum est: *Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet*. De altero vero: *Fieri non potest, ut Filius tantarum lachrymarum pereat*.

8. Frigidi propter suas prætensiones, a quibus ægre abstrahuntur, raro ad frugem perveniunt. Cum illis serio, ac severe agendum est. Quod dupliciter fieri potest. *Primo*: Ostendendo prætensiones, & excusationes ipsorum

X 5

esse

P R Æ L U D I U M.

esse frivolas. *Deinde, sæpe inculcando, ut saluti suæ consulant, neque ob humanos respectus, favores, aut sæculares dignitates patiantur se ab æterna, & cœlesti gloria excludi. Meminerint illius parabolæ Evangelicæ, Luc. 14. v. 16. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis: ut venirent, quia parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Juga bonum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non possum venire. Ecce, vocantur frigidi ad Ecclesiam, & fidem Catholicam; omnes se excusant, & quisque suam allegat prætensionem. Quo eventu? Audi. Nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam. Dura, sed justa sententia. Cum enim DEI vocationem negligant, merito, ab æterna vita excluduntur.*

9. Dubii denique, seu fluctuantes, qui sincere quærunt veritatem, fraterne, & ad caput cuiusque accomodate tractandi sunt. Et aliter docti, & ingeniosi: aliter rudes, ac idiotæ instruendi. Habemus exemplum in Christo, qui se omnibus accommodabat. Nam simplicem populum instruebat per parabolas, & similitudines, quas facile capiebant. Duobus Discipulis in Emaus euntibus Mosen, & Prophetas interpretabatur; Nicodemo baptismi vim,
ac

P R Æ L U D I U M.

ac necessitatem ex analogia humanæ nativitatis explicabat; Mulieri Samaritanæ, Messiam se esse, inde persuadebat, quod ostenderet se omnia scire, quæ ipsa fecisset. *Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci. Nunquid ipse est Christus?*

10. Hæc obiter de vario errantium statu, ac dispositione a me dicta sint. Et quamvis cupiam omnibus prodesse, nihilominus illis potissimum proderunt hæ lucubrationes, qui simplici, ac sincero corde optant instrui, ac juvari. Hi enim facilius convertuntur, duplici de causa. *Primo*: Quia cum optent instrui, libenter admittunt instructionem. *Secundo*: Cum recta intentione procedant, DEUS paratus est illis cooperari. Nam ut verissime dictum est a Petro Apostolo. *Sicut superbis resistit, ita humilibus dat gratiam.* Duo siquidem requiruntur in hoc negotio. *Unum* est: Prædicatio Evangelii, seu instructio humana: *Docete omnes gentes.* *Alterum*: Gratia DEI, sine qua instructio non prodest: *Sine me nihil potestis facere.* Unde frustra laborant, qui putant se sua eloquentia, & argumentandi subtilitate posse errantes in viam reducere. Illi, post longam instructionem, & disputandi acrimoniam, merito usurpent illud: *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.* Quare? quia humana industria sine DEI adjutorio, nihil efficit, nihil proficit in hoc negotio. Itaque mutato consilio, dicant cum Petro Apost. *Domine!*

in

in nomine tuo laxabo rete: id est: implorato prius DEI auxilio, hoc opus inchoabo. Quo etiam spectat illud 1. Corinth. 3. v. 5. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed DEUS incrementum dedit. Itaque, neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, DEUS. Et alibi: Gratia DEI sum id, quod sum. Hæc autem gratia assidue petenda est: non modo ab illis, qui alios instruunt in fide, ut efficaciter instruant, sed etiam ab iis, qui instruuntur, ut corda ipsorum per gratiam DEI emollita, & præparata admittant semen fidei, & efficaciter convertantur.

A M E N.

INDEX

CAPITULUM.

Controversiæ Communes.

1. DE Scriptura.	pagina 3
2. De Traditionibus.	31
3. De Ecclesia.	57
4. De Capite Ecclesiæ.	97
5. De Judice Controversiarum.	119
6. De Antichristo.	156
7. De Invocatione Sanctorum.	162
8. De Sacramentis.	165
9. De Communionem sub utraque specie.	171
10. De Sacrificio Missæ.	178
11. De Purgatorio.	183
12. De vocatione Ministrorum.	187
13. De Cælibatu Ministrorum.	194
14. De peccato originali, veniali, mortali.	196
15. De libero arbitrio.	199
16. De Justificatione.	201
17. De Fide justificante.	206
18. De observatione Legis.	211
19. De merito bonorum operum.	215
20. De jejuniis, & abstinencia.	219

Con-

INDEX CAPITUM.

Controversiæ Lutheranorum.

1. De Ubiquitate. 221
2. De fide infantium, in Baptismo. 227
3. De Impanatione ut vocant; vel an Corpus Christi sit in pane, cum pane, sub pane. Affirmant Lutherani. 230

Controversiæ Calvinistarum.

1. De Attributis Divinis. 233
2. De Christo. 238
3. De Imagine Christi. 245
4. De Prædestinatione. 247
5. De Gratia. 249
6. De Authore peccati. 252
7. De Baptismo infantium, an sit necessarius. 253
8. De Exorcismo. 255
9. De reali Præsentia Corporis Christi in Eucharistia. 257
10. De Circulo Calvinistico. 258

Controversiæ Anabaptistarum.

1. An detur peccatum originarium? Negant cum Pelagianis. 262
2. An infantes baptizari possint? Negant. 263
3. An Magistratus Civilis apud Christianos sit licitus? Negant. 264
4. An Christiani possint bellum gerere? Negant. 265
5. An

INDEX CAPITUM.

5. An possint Jurare? Negant.	267
6. An Polygamia sit licita? Affirmant.	269
7. An Matrimonium dissolvi possit propter diversitatem Religionis? Affirmant.	270
8. An animæ Justorum post hanc vitam extinguantur? Affirmant.	271

Controversiæ Politicorum.

1. An quilibet in sua fide salvari possit?	273
2. An aliquando liceat negare fidem ad vitandam mortem?	277
3. An ex causa liceat eam dissimulare.	278
4. An aliquando liceat simulare alienam fidem?	279
5. Et speciatim, an liceat cum gentilibus Idola colere?	280
6. An liceat cum hæreticis publice orare?	282
7. An Conciones illorum audire.	ibid.
8. An Sacramenta cum illis participare.	283
9. An Matrimonia cum illis contrahere.	284
10. An eos ad sepulchrum comitari.	285
11. An libros eorum legere.	286
12. An de fide cum illis disputare.	287
13. An cum illis pacisci.	289
14. An si cum iis paciscaris, servanda sit fides.	290
15. An propter hæresim puniri possint.	291
16. An Princeps Catholicus possit eos in sua Provincia tolerare.	295
17. An possit Judæos tolerare.	298
18. An	

INDEX CAPITUM.

18. An quilibet Rex in suo regno habeat Primatum Ecclesiæ.	302
19. An qui juravit se mansurum in Lutherismo, teneatur præstare.	303
20. An in aliquo casu liceat mentiri,	305
21. An liceat uti æquivocatione,	308
22. An duellum exercere,	310

REVERENDI PATRIS
MARTINI BECANI
LIBER PRIMUS.

De Controversiis communibus.

P R A E F A T I O.

 Inter communes Controversias una principalis est, ex qua reliquæ omnes dependent: nempe de Ecclesia. Nam si verum est (quod verum esse, DEO volente, demonstrabimus) nostram Ecclesiam (quæ Catholica, (a) Romana, & Pontificia dicitur) veram esse Christi Ecclesiam, quæ in Fide errare non possit; jam Adversarii prostrati, ac debellati sunt, quod sic ostendo.

Quicumque in rebus Fidei, ac Religionis sequitur veram Christi Ecclesiam, non potest errare circa Fidem, & Religionem (cum vera Christi Ecclesia sit infallibilis;)

At Catholici, qui defendunt Purgatorium, Sanctorum invocationem, Sacrificium Missæ, & similia dogmata, sequuntur veram Christi Ecclesiam.

Ergo circa fidem, & Religionem errare non possunt: securi igitur sunt. E contrario: Adversarii, qui deserunt veram Christi Ecclesiam, sine dubio (b) errant, & securi non sunt.

Hoc discursu sepe utitur Augustinus, ut infra suo loco videbimus. Atque hoc est brevissimum compendium (c) reliquarum omnium Controversiarum. Singulæ tamen speciatim tractandæ sunt propter eos, qui de singulis cupiunt sibi satisfacere, & aliis rationem reddere. Sit ergo
Cap. I. de Scriptura.

A N I M A D V E R S I O.

(a) **A** Tqui Calvinistæ, & Lutherani post varia nomina assumpta, etiam hoc tempore volunt Catholici dici. Ita volunt; cum non sint. Catholicus non est, nisi is, qui fidem tenet, quæ annunciat in universo mundo, omnia tempora, loca, omnes articulos revelatos, & omnia genera hominum complectens, ut docet August. de un. Ecclesi. c. 6. &c. Talis autem sola est Romana, Rom. 1. & 8. & Hist. Ecclesiastica. Ergo vane Calvinista vane Lutheranus affectat Catholicus dici, nisi, unde male abiit, redeat. Vide fufius Mogunt. Animadversiones. Multo minus Lutherani, & Calvinistæ simul possunt dici Catholici; cum contradictoriam in substantialibus articulis fidem profiteantur, quod ex confessionibus eorum est lucè clarissimum; in schismate conveniunt, in articulis doctrinæ minime. Frustra igitur protestantur se esse Catholicos, cum protestatio sit eorum factis contraria, & magis sit factis eorum, quam verbis fidentium, monente Domino. Matth. 7. 15. *a fructibus. &c.*

(b) Ita sane est, quia *una Fides, unum Baptisma &c.* Ephes. 4. v. 5. sine qua *impossibile est placere DEO* ad Hebr. 11. v. 6. Hanc, qui oppugnat, errat. At graves errores jactant de Rom. Ecclesia Protestantes? en jactant, ut Mœchi de casta Sufanna. Dan. 13. v. 55. & 59. quos Angelus Domini secuit medicos. Ibid. & Daniel detexit; uti & Author hic calumniatores istos Rom. Ecclesiæ deprehendet in progressu.

(c) Nam invento veritatis Magistro, & Judice legitimo, controversiæ facile sopiuntur illius judicio, & isthuc Spir. S. nos remisit cum edixit. Dent. 17. v. 8. 9. 10. *Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam &c. & judicium intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quem elegerit Dominus. DEUS tuus; veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem, & jacies, quodcumque dixerint, &c.*

CAPUT I.

De Scriptura Sacra.

IN Scriptura tria spectari possunt. 1. Canon, seu Catalogus librorum Scripturæ. 2. Versio, seu translatio. 3. Sensus tam litteralis, quam mysticus. De quibus dicendum est hoc ordine. 1. Qui libri sint Canonici, seu Divini? vel quod idem est: qui libri pertineant ad Sacram Scripturam? 2. Quæ sit legitima versio Scripturæ? 3. Quis sit sensus illius litteralis, & mysticus? 4. An sensus litteralis, qui præcipue est, sit obscurus? 5. Unde oriatur hæc obscuritas? 6. Cur DEUS voluerit Scripturam esse obscuram? 7. Cum obscura sit, quis eam debeat interpretari? 8. An Lutherani, & Calvinistæ habeant veram Scripturam? 9. An ex ea disputare possint de Fide, & Religione? 10. Quomodo ex ea soleant disputare?

Q U Æ T I O I.

Qui libri Scripturæ sint Canonici?

1. **C**anon duo significat: 1. Normam, seu regulam quam sequimur. 2. Catalogum, seu numerum aliquarum rerum. Utroque sensu libri Scripturæ dicuntur Canonici. *Priori* quidem, quia continent normam, seu regulam, quam in fide, & moribus sequi debemus. *Posteriori*, quia in Catalogum librorum divinorum relati sunt. Est ergo *Quæstio*, quinam libri veteris, ac novi Testamenti sint Canonici hoc posteriori sensu? id est: quinam relati sint in Canonem, seu Catalogum librorum Scripturæ, tanquam divini, seu a DEO inspirati?

2. *Respondeo*. In Canonem, quo utuntur Catholici, (a) relati sunt hi libri veteris Testamenti: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judices, Ruth, quatuor libri Regum, duo Paralipomenon, duo Esdræ, Tobias, Judith, Esther, Job. Psalterium, Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Sapientia, Ecclesiasticus, quatuor majores Prophætæ, duodecim minores, duo libri Machabæorum. Item, hi libri novi

Testamenti: quatuor Evangelia, Actus Apostolorum, quatuordecim Epistolæ Pauli, tres Joannis, duæ Petri, una Jacobi, una Judæ, Apocalypsis Joannis.

ANIMADVERSIO.

(a) **D**olent hæretici, quod Becanus significationi canonis posteriori pulchre insistant, uti principali. Sed male dolent; nam qui novit. quinam libri sint divini, & a DEO inspirati habendi, eadem opera novit, qui libri debeant ab omnibus pro norma Fidei, & morum haberi. Ecce ita amant tenebriones tenebras, ut lucem inferri doleant.

3. Hic Canon, seu Catalogus habetur in Concilio Tridentino Sess. 4. Et Patres illius Concilii acceperunt illum per Traditionem ab Eugenio Papa in Concilio Florentino, ut videre est apud Bartholomæum Carranzam in Summa Conciliorum. Rursum Eugenius illum accepit a Gelasio Papa in Concilio Romæ, ut patet ex 2. *Tomo Conciliorum in Decretis Gelasii circa finem.* Iterum Gelasius ab Augustino lib. 2. *de Doctrina Christiana c. 8.* Et Augustinus a Concilio Carthaginensi tertio, quod alii quintum, alii sextum vocant. Denique Patres hujus Concilii ab Innoc. 1. *Epist. 3. ad Exuperium cap. 7. Vixit autem Innocentius annis Christi 402.* (b) Igitur ab illo tempore primitivæ Ecclesiæ ad nos usque per continuatam Traditionem perseverat idem ille Scripturæ Canon, quem nos Catholici tenemus, & amplectimur.

ANIMADVERSIO

(b) **P**ulchra demonstratio de libris, quos Catholica Ecclesia habet pro Canonicis à temporibus Apostolicis, & sana in doctrina ad nos usque deducens Lectorem claro intuitu veritatis. Quid contra hanc Anti-Becani? murmurant. Quid? Demonstrationem hanc nihil Catholicis prodesse. Cur ita quæso? I. Quia inter Innocentium I. & Apostolos neminem nominat Becanus, qui eum Canonem sit professus. At Becano satis est ostendisse, Romanam Ecclesiam suam Canonem divinorum librorum habere ex iis temporibus, quæ ipsi Acatholici, Calviniani, & Lutherani fatentur in doctrina fuisse sana Anti-Becane tu quoque fac simile pro tuarum Ecclesiarum Canone, si tamen Canonem habent; nam hactenus caruere. 2. Ajunt: aliquos etiam post Innocentium aliter sensisse de numero librorum Canonico-rum. Ira est: sed vel errantes, uti ignorantes Ecclesiæ declarationem, ut Antoninus, Sixtus Senen. &c. vel malevole negantes, ut Calviniani.

4. Ex hoc Canone multos libros Adversarii nostri expunxerunt: Luthernus quidem ex Canone veteris Testamenti: Tobiam, Judith, Esther, Sapientiam, Ecclesiasticum, Machabæos. Ex Canone novi: Epistolam ad Hebræos, Epistolam Jacobi, Epistolam Judæ, & Apocalypsin Joannis. Alii plures, alii pauciores: quisque, quos voluit, pro suo arbitratu. In quos optime quadrat, quod de Manichæis scripsit Augustinus in lib. de bono perseverantiæ cap. 11. *Scripturas, inquit, sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, imo sacrilegio, quod volunt, sumant, quod nolunt, rejiciant.*

5. *Objiciunt* 1. Tobias, Judith, Esther, Sapientia, Ecclesiasticus, & Machabæi, non sunt in Canone Judæorum, qui exstat apud Hieronymum: Ergo debent etiam excludi a nostro Canone. *Respondeo.* Nec antecedens univèrse verum est: nec valet consequentia. Nam Esther est in Canone, qui exstat apud Hieronymum: tametsi non sit in Canone, qui exstat apud Melitonem, & Nazianzenum, quos paulo post citabimus. Deinde necesse non est: ut illi soli libri habeantur Canonici apud nos, qui tales habiti sunt apud Judæos, ut recte notat Augustinus lib. 18. de Civitate DEI cap. 36. cum ait: *Machabæorum libros non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet.* Et Isidorus in libro procemiorum de libris veteris, ac novi Testamenti. *Hebræi, inquit, non recipiunt libros Tobie, Judith, & Machabæorum, Ecclesia tamen eosdem inter Canonicas Scripturas enumerat.* Et ibidem: *Sapientia, & Ecclesiasticus parem cum reliquis Canonicis libris tenere noscuntur auctoritatem.*

6. Ei ratio duplex est: Una, quia major apud nos debet esse auctoritas Ecclesiæ, quam Judæorum; cum ergo sit quæstio, an supradicti libri sint Canonici, nec ne? debemus potius adhærere Ecclesiæ, quæ agnoscit illos pro Canonicis, teste Augustino, & Isidoro; quam opinioni Judæorum, qui illos pro talibus non agnoscunt. Si Lutherani, & Calvinistæ aliter sentiunt, & putant, potius credendum esse Judæis, quam Ecclesiæ; nescio, quo fundamento tueri se possint. Altera, quia ex Ca-

none Judæorum nihil certi probari potest. Non enim constat, ut dixi, an liber Esther in eo consignatus sit, nec ne. Alii ajunt, alii negant. Deinde incertum est: quis sit author illius Canonis, & quo tempore conscriptus sit. Multi putant ab Esdra conscriptum esse tempore captivitatis Babylonicæ; at tunc nondum exstabant libri Machabæorum. Quid ergo mirum, si in illum Canonem relati non fuerint?

7. *Obijciunt* 2. Non solum Judæi, sed etiam multi Christiani, præsertim antiqui Patres, qui scripserunt ante Innocentium, & Augustinum, excluderunt supra dictos libros a Canone. *Respondeo* Patres, qui scripserunt de libris Canonicis ante Innocentium, & Augustinum, sunt hi decem. *Primus*. Melito Sardenis apud Eusebium lib. 4. Hist. Ecclesiast. cap. 16. *Secundus*, Origenes apud eundem lib. 6. cap. 18. *Tertius*, Eusebius ipse lib. 3. cap. 25. *Quartus*, Athanasius in Synopsi. *Quintus*, Hilarius præfatione in Psalmos. *Sextus*, Epiphanius hæresi 8. *Septimus*, Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. *Octavus*, Nazianzenus in Carmine, de veteris, & germanis Scripturæ libris. *Nonus*, Hieronymus in Prologo Galeato & in Epist. 103. ad Paulinum. *Decimus*, Rufinus in expositione Symboli. Et quidem Melito, Hilarius, Epiphanius scripserunt Canonem librorum veteris Testamenti. Eusebius novi; reliqui sex utriusque.

8. Sed neque dissentiant a nobis, neque favent Lutheranis, & Calvinistis. Utrumque perspicue demonstrabo. Ac primo non dissentire a nobis ex duplici principio ostendi potest. *Unum est*: Quamdiu quæsti o aliqua Ecclesiastica in utramque partem manet dubia, ita, ut nihil adhuc certi in alteram partem ab Ecclesiâ definitum sit, tamdiu liberum est hanc, vel illam partem probabiliter amplecti. Quando autem in alteram legitime definita est, tunc illi parti adherere omnes debent. *Alterum*. Quia ante definitionem Ecclesiæ, re adhuc dubia existente, unam partem probabiliter amplectuntur, non censentur proprie dissentire ab illis, qui post definitionem, Ecclesiæ alteri, adherent. Nam
sicut

sicut hi adhærent definitioni Ecclesiæ ; sic etiam alii fecissent, si res fuisset tunc definita. Et sicut alii ante definitionem Ecclesiæ probabilem partem amplexi sunt ; sic etiam hi facerent, si Ecclesia nihil definivisset, Non ergo proprie hi illis contrarii sunt.

9. At sic fit in proposito. Nam ante Innocentium primum nondum erat certo definitum ab Ecclesia, qui libri essent Canonici, qui non essent: ac proinde Melito, Origenes, Eusebius, Athanasius, Hilarius, Epiphanius, Cyrillus, Nazianzenus, Ruffinus alterutram partem probabiliter amplecti poterant. At post definitionem Ecclesiæ (quæ primum ab Innocentio facta est, & postea in variis Conciliis confirmata) Augustinus, & reliqui Patres definitioni Ecclesiæ adhæserunt. Ergo proprie non censentur dissensisse ab iis, qui ante definitionem Ecclesiæ alterutram partem probabiliter secuti sunt.

10. Hic discursus generatim loquendo per se clarus est : indiget tamen aliqua declaratione in particulari. Igitur ante definitionem Ecclesiæ tametli certo apud omnes constaret, quosdam libros tam veteris, quam novi Testamenti Canonicos esse ; de nonnullis tamen erat dubium, præsertim de Tobia, Judith, Esther, Sapientia, Ecclesiastico, Machabæis, Epistola ad Hebræos, Epistola Jacobi, & Judæ, posteriore Petri, secunda, & tertia Joannis, Apocalypsi, libello Pastoris, Revelatione Petri, Actibus Pauli, & similibus ; hoc patet ex Authoribus citatis ; nam Origenes, Hilarius, Epiphanius, Cyrillus, Hieronymus, Ruffinus posuerunt librum Esther in Canone, Melito, & Nazianzenus excluderunt ; Athanasius nihil certi determinavit. Rursus de Tobia, & Judith dubie loquitur Hilarius ; de Sapientia, & Ecclesiastico Epiphanius. Similiter de Epistola ad Hebræos, & de posteriore Petri, de secunda, & tertia Joannis, dubitatum est apud Origenem. Apocalypsis posita fuit in Canone ab Athanasio, Ruffino, Hieronymo, Origene ; omissa a Cyrillo, & Nazianzeno ; in dubium vocata ab Eusebio. Vide Plura apud eundem Eusebium. lib. 3. c. 5.

11. Hæc omnis dubitatio per Innocentium Papam sublata est, qui rogatus ab Exuperio Episcopo Tolosano, quid de his dubiis libris statuendum esset, Apostolica autoritate definivit in Canone ponendos esse, quos supra posuimus, excludendos alios. Quam definitionem secutus est Augustinus cum aliis Episcopis Africæ in Concilio Carthaginensi; Exuperius cum Episcopis Galliæ; Gelasius in Concilio Romano; totus denique orbis Christianus usque ad hæc nostra tempora; soli fere Lutherani, & Calvinistæ sine causa tergiversantur, & a consensu tot Patrum, & Conciliorum ad paucos illos Patres, qui ante definitionem Innocentii scripserunt, importune provocant. Sed frustra; nam Patres illi nullo modo ipsis patrocinantur, quod ex dictis facile probari potest: *Primo*, quia Patres illi inter se non conveniunt in Canone; nec mirum: nam cum res nondum esset definita ab Ecclesia, alii hanc, alii illam partem probabiliter sequebantur; ergo non omnes saltem possunt allegari pro Lutheranis & Calvinistis, nisi Lutherani, & Calvinistæ velint discrepantes eorum sententias sequi. *Secundo*; nec Lutherani, & Calvinistæ inter se conveniunt in Canone; nam Calvinistæ admittunt Epistolam ad Hebræos, Epistolam Jacobi, & Judæ, & Apocalypsin Joannis, quas rejiciunt Lutherani, ergo si qui Patres favent Calvinistis, non favent Lutheranis; & vicissim, si qui his favent, illis non favent. *Tertio*: plerique ex illis Patribus ingenue fatentur, sibi de quibusdam libris dubium esse, an sint Canonici, nec ne? At Lutherani, & Calvinistæ non volunt esse dubium, sed certum; ergo aliunde, quam ex illis Patribus debent ostendere certitudinem, quod tamen non faciunt.

12. Concludo: Adversarios nihil præsidii pro se habere ex tota antiquitate: nullum Concilium, nullos Patres adduci posse, qui per omnia probent ipsorum Canonem; nam Patres, qui scripserunt ante Innocentium in multis ab illis discrepant, ut jam ostensum est: qui autem secuti sunt Innocentium, nostrum Canonem approbârunt.

Q U Æ S T I O II.

Quæ sit legitima versio Scripturæ ? (a)

ANIMADVERSI O.

(a) **D**olent hæretici quæstionem histerminis proponi? malent ad suam contentiosum genium aliter institui. Sed caute ex ratione Becanus egit; elusit ministrorum evagationes, & cito ad rem pervenit: Hebraus textus corruptus est, Græcus corruptus est, ut ostendit instructio Theologica Battermanni, & Lucas Burgensis, etsi alii aliter: quid igitur in incerto tricaretur Becanus? faciunt id litis amantes, non candidi sectatores veritatis.

1. **N**os Catholici utimur veteri, ac vulgata versione (b) quæ jam multis sæculis in Ecclesia viguit, & communi Christianorum consensu recepta est. Hanc repudiant nostri Adversarii, & in ejus locum non unam aut duas, sed prope infinitas suis auditoribus obtrudunt. Nam alia est versio Lutheri; alia Oecolampadii; alia Theodori Bibliandri, alia Castalionis; alia Junii, & Tremelii: alia Münsteri: alia Bezae; alia aliorum: (c) quæ omnes inter se diffident, & ab ipsis Adversariis merito reprehenduntur.

ANIMADVERSI O.

(b) **E**A latina est, de hac certum est, esse authenticam, de aliis jure dubitatur; eadem latina post Becanum egregie asserta est in Instruktiōe Theologica Battermanni contra Scheiblerum Tremoniensē Prædicantem anno 1649. Colonizæ cusa. Eadem dicitur passim vetus, & vulgata versio, ut norunt litteratores. Quid igitur crocitat Anti-Becanus, Becanum non apte respondisse? quasi etiam Acatholici vulgata utantur. O argutulum: habent eam, fateor, Acatholici, etsi rari, uti ea se ipsi negant, nisi carpendo; vellendo. &c.

2. Sic enim scribit Lutherus in præfatione: Omnino melius esset, retinere illam hætenus receptam, & usitatam versionem Bibliorum, quam tot novas versiones cumulari, quibus nihil proficitur, nisi, quod dissimilitudo, & discrepantia lectionum memoriam lectorum turbat, & studium remoratur, ac in multis locis incertiolem, quam fuerit, dimittit. Et in libro Prophetiarum suarum, qui

Gregorio Waltero Hallensi Prædicante collectus est. *Tam multa*, inquit, *nostro tempore sunt versiones Bibliorum*, ut paulatim tam multa futura sint *Biblia*, quam multi scioli in *Hebraica lingua Magistros se profitebuntur*.

ANIMADVERSIO.

(c) Ita est Tom. 3. Lat. Wittenbergæ edito. Si in Germanica editione aliter habetur, viderint Wittenbergenfes, & Jenenfes, qui edidêre; & doceant, quis impostura ufus fit in Quinti Evangelistæ verbis corrumpendis? quæ etsi conditionata sint, tamen impleta conditione æquivalent absolutæ enunciationi.

8. Et Rauchlinus (alias Capnion) in Hebræas concordantias Rabbi Nathan: *Multæ traditiones Bibliorum in lucem prodeunt*, quas melius fuisset non natas esse, vel statim interuisse. Addit Kemnitius in prima parte Examinis Concil. Trident Sess. 4. *Utile est exstare certam aliquam versionem*, quæ in citationibus allegetur. Et Wittakerus controversia 1. quæst. 2. cap. 7. *Consulte factura esset Ecclesia*, si non cuiusvis pro arbitratu suo permetteret novam versionem edere. Et Robertus Stephanus initio Bibliorum suorum, an. 1557. Nullam vertendorum Bibliorum finem fieri; jam multi pridem queruntur, qui ex re Ecclesiæ esse existimant, certam aliquam ex tanto numero eligere. Hæc sunt testimonia Adversariorum contra se ipsos, ex quibus concludo: ipsos suo etiam iudicio infelices esse, quod non habeant unam certam, & constantem versionem Bibliorum, quam sequantur.

4. Quanto feliciores Catholici, qui unam certam, & uniformem habent, quam a majoribus confirmatam, & approbatam acceperunt. Et tametsi toto terrarum orbe diffusi sint, una tamen loquuntur lingua, & iisdem Spiritus S. verbis, ac formulis assueti sunt. His recte accommodari potest illud Gen. 11. 1. *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorundem*. Adversariis vero quod sequitur: *Confundamus linguam eorum*, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Et certe ita fit: Aliter Lutherus, aliter Münsterus, aliter alii citant eundem Scripturæ locum; alius alium non intelligit. Catholici inter se conveniunt. Soleo dicere: Catholicos, & Adversarios repræsentare duas familias; in quarum
altæ

altera pater, & mater, filii, & filia, servi, ancilla, eodem loquuntur idiomate, & singuli singulos probe intelligunt; in altera totidem idiomata sunt, quot capita: ubi pater gallice, mater hispanice, filii latine, filia belgice, servi italice, ancilla polonice loquuntur. Ubi nulla concordia, sed perpetuum iurgium, ac contentio est.

ANIMADVERSIO.

(a) **A** Majoribus, seu communi Christianorum consensu, & multis sæculis receptam vulgatam translationem, approbatamque ait Becanus: Anti-Becanus negat, utri credemus, videantur textus a SS. PP. & DD. a plurimis sæculis editi, & e Scriptura citati: an non vulgatæ convenient? si eam aspernati sunt hæretici quidam, more suo fecerunt. Si ignorantes ea usi non sunt, ignoscendum est impotentia, & neutro vere licebit argumentari, non usurpatam esse, id enim esset fallacia dicti secundum quid, ad dictum simpliciter.

Q U Æ S T I O III.

Quis sit sensus Scripturæ literalis, & quis mysticus?

1. **S**olet distingui duplex Scripturæ sensus; unus literalis, seu historicus; (a) alter spiritualis, seu mysticus. Litteralis est, qui proxime, & immediate significatur per ipsa verba, siue sint verba propria, siue metaphorica. Mysticus est, qui non significatur proxime per ipsa verba, sed per rem significatam ipsis verbis. Ita D. Thom. in 1. part. quæst. 1. artic. 10. ubi notat: duplicem esse significationem in Scriptura sacra: unam verborum, quæ pertinet ad sensum litteralem; alteram rerum, quæ pertinet ad sensum mysticum, seu spirituale, nam & verba significant rem aliquam secundum litteram, & res significata per verba iterum significat rem aliam secundum mysterium.

2. Utrumque sensum insinuat Apost. 1. Cor. 10. 1. & seq. cum ait: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari: & omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Nam in his, & sequentibus verbis latet du-

duplex sensus. Unus literalis : qui proxime, & immediate significatur per verba citata : nempe filios Israël, quando ex Ægypto egressi sunt, transivisse mare rubrum, ambulasse sub nube, comedisse manna in deserto, bibisse aquam de petra. Alter mysticus : qui non significatur proxime per verba citata, sed per res significatas verbis citatis ; nam per exitum filiorum Israël ex Ægypto per Moysen, significatur exitus noster ex servitute peccati per Christum ; & per mare rubrum, significatur Baptismus ; per manna Corpus Christi in Eucharistia ; per aquam, Sanguis Christi ; per petram Christus.

ANIMADVERSIO.

(a) **D**isplicet Anti-Becanis duplex ille sensus ; quamobrem vero ? quia persona dicentis obstat. Cum Calvinus mentitur, aut blasphematur, placet, cum verum dicit Becanus, displicet. Otempora ! sed ajunt : probet Becanus consequentiam istam. Beneficia Judæis exhibita, & pœnz irrogatæ sunt typi nostri ; ergo est duplex scripturæ sensus. Moguntini probantur pro mortuo, qui eis probationem transcripserat ; probaverunt autem hoc modo : unum beneficiorum Judæis præstitorum est lex lata de Agno Paschali comedendo. (*non enim fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis.* Psal. 147. v. 20.) in qua etiam sunt verba ista : *Nec vos illius confringetis.* Exod. 12. 46. Ecce sensus unus literalis ex Callepino notus. Eadem tamen verba citat Evangelista Joan. c. 19. 36. uti significantia, quod Christi Domini per Agnum Paschalem signifiati crura non sint comminuenda. Ecce alter sensus mysticus. Quid jam est, o Anti-Becane ! quod garriebas, nonne sapuisses, si tacuisses ; a Moguntinis certe plagas non accepisses. An vero mysticus sensus, qui ad quemlibet Scripturæ locum dari fere potest, sit a Spiritu Sancto intentus, & certus, judicium penes Ecclesiam est, cujus est judicare de vero sensu. Nullum reperiri sensum mysticum, de quo constet, quod a Spiritu Sancto sit intentus, est signum hæreticorum evidenter fallum, & ab ipsis solum falsis argumentationibus assertum. Vide Mogunt. pag 44. 45. Animadv.

3. Mysticus a Theologis subdividitur in Allegoricum, Anagogicum, & Moralem, seu Tropologicum ; sicut enim tres sunt Virtutes Theologicæ, Fides Spes : Charitas, ita tres sensus mystici. Allegoricus respondet Fidei, Anagogicus Spei, Moralis Charitati. Nam allegori-

goricus est, quando verba Scripturæ præter sensum litteralem, quem habent, significant aliquid pertinens ad Fidem, vel Ecclesiam militantem; quo pacto Abraham, qui secundum sensum litteralem habuit duos filios, unum ex ancilla, & alterum ex libera; allegorice significat Deum, qui habet duos populos; unum Judæorum ex Synagoga, & alterum Christianorum ex Ecclesia; hunc sub libertate gratiæ Christi, illum sub servitute legis Mosaicæ. *Galat. 4. 22.*

4. Anagogicus est, quando verba Scripturæ præter sensum litteralem significant aliquid pertinens ad vitam æternam, seu Ecclesiam triumphantem, quam speramus: quo pacto illud *Psal. 94. 11. Quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam.* Secundum litteram intelligitur de terra promissionis in Palæstina; Anagogice de vita æterna, ubi est vera requies: *Hebræor. 4. 3.*

5. Moralis est, quando verba Scripturæ præter sensum litteralem significant aliquid pertinens ad Instructionem morum, vel officia charitatis: quo pacto illud *Dent. 25. 4. Non alligabis os bovi trituranti;* secundum litteram intelligendum est de veris bobus; at moraliter de Concionatoribus, qui non debent impediri, quo minus petant sustentationem a populo. *1. Cor. 9. c. 9.*

6. Est ergo quadruplex Scripturæ sensus. Primus litteralis. Secundus allegoricus. Tertius anagogicus. Quartus moralis; qui omnes ostendi solent in voce, *Hierusalem;* nam illa vox litteraliter significat Urbem Palæstinæ; allegorice, Ecclesiam militantem; anagogice, Ecclesiam triumphantem; moraliter, animam hominis in hac vita. Omnes item notari solent in Epist. ad *Galat. cap. 4.* Nam litteralis est in his verbis: *Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera.* Allegoricus in illis: *Hæc sunt duo Testamenta.* Anagogicus in istis: *Illæ autem, quæ sursum est Hierusalem.* Moralis in his: *Quomodo tunc is, qui secundum carnem fuerat, persequabatur eum, qui secundum spiritum, ita, & nunc.*

7. Notatum est a viris doctis, juxta hos quatuor sensus Scripturæ, quatuor esse Doctores Ecclesiæ; Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, Gregorium, & singulos in singulis sensibus excelluisse: Hieronymum in litterali, Ambrosium in allegorico, Augustinum in anagogico, Gregorium in morali.

Q U Æ S T I O IV.

An sensus litteralis sit obscurus?

1. **A**Dversarii docent Scripturam, quoad sensum litteralem, qui præcipuus est, esse claram, perspicuam, & intellectu facilem. (a) Et probant ex illo Psalm. 118. 105. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.*

A N I M A D V E R S I O

Hæretici hæc dicentes sunt duplici in classe: alii totam secundum omnes suas partes Scripturam claram esse dixerunt cum antesignano Lutherolib. 2. de lib. arbitrio. Alii postea Catholicorum argumentis convicti coeperunt distinguere, dicentes: ad salutem necessaria omnia in Scripturis esse clara, cætera non. Contra utrosque agitur a Becano, contra priores explicite, contra posteriores implicite iisdem argumentis. Lector advertat, supponens, quod tota Scriptura Sacra sit tamquam verbum DEI credenda, nulla parte excepta: quod ipsi hæretici nostri ponunt nobiscum. Procedit Becanus in aciem.

Nos contra contendimus, sæpe obscuram esse, quod variis modis ostendi potest. *Primo*: exemplo discipulorum euntium in Emaus, qui non intelligebant Moysen & Prophetas, nisi Christus interpretaretur. *Luc. 24. 27.* *Secundo*: exemplo Eunucho Reginae Æthiopum, qui rogatus a Philippo, an intelligeret Isaiam Prophetam, quem legebat, respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* *Act. 8. 13.* *Tertio*: exemplo Apostolorum, qui multa eorum, quæ a Christo dicebantur, & nunc scripta sunt in Evangelio, non intelligebant, *Matt. 16. 11. Luca 18. 34.* *Quarto*: autoritate Petri, qui fatetur in Epistolis Pauli Apostoli, *quædam esse difficilia intellectu.* *2. Pet. 3. 16.* *Quinto*: consensu omnium Interpretum; nam si scriptura esset clara, & perspicua,

non

non opus esset tot Interpretibus, tot Commentariis, tot quæstionibus, & controversiis: *Sexto* inductione constat obscurissimam esse Prophetiam Ezechielis de visione quatuor animalium. Constat Prophetiam Danielis de septuaginta hebdomadibus, & de abominatione desolationis, multorum ingenia exercuisse, & adhuc exercere, de qua Christus Math. 24. v. 15. *Qui legit, intelligat*. Constat totam Joannis Apocalypsin plenam esse reconditis mysteriis, & (ut loquitur D. Hieronymus in Epistola ad Paulinum) *tot habere Sacramenta, quot verba*. Constat in reliquo Bibliorum codice multa esse obscura, ex quibus aliqua commemorabo.

2. Obscurum est illud 1. Corinth. 3. v. 18. *Si quis super ædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quæ in igne revelabitur, & uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit, quod superædificavit, mercedem accipiet; si cujus opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*. Vide Augustinum in lib. de fide, & operibus cap. 15. Ubi disertè scribit: hunc locum esse unum ex iis, de quibus loquitur Petrus loco citato, cum ait: *In Epistolis Pauli quadam esse difficultia intellectu*.

3. Æque obscurum est illud 1. Corinth. 15. 29. *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?* Non enim facile est explicare, quid hoc loco significet Baptizari. Item; quid pro mortuis baptizari. De quo exstant sex diversæ opiniones apud Bellarminum l. 1. de Purg. c. 4.

Similiter illud Hebr. 6. 4. *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cælestis, & participes facti sunt Spiritus Sancti, & prolapsi sunt, rursus renovari ad penitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsis Filium DEI*. Quæ verba obscurissima sunt, & ex aliis male intellectis orta est hæresis Novatianorum tempore Cypriani, qui docebant: lapsis non esse dandam penitentiam, aut veniam.

5. Denique, ut alia sexcenta omittam, obscurum est illud Ecclesiast. 42. v. 14. *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Quod objici debet curiosis mulierculis, quæ putant se Scripturam intelligere, & ad citanda Scripturæ testimonia ultro se obtrudunt.

6. Nec obstat illud, quod ab Adversariis objicitur: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Nam aliud est verbum DEI ex se clarum, ac perspicuum esse, ut primitus a legente ipsum intelligatur, quod negamus cum Davide qui ait ibidem: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Item: *Da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.* Item: *Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me justificationes tuas.* Ubi petit gratiam a DEO, ut possit Scripturam intelligere, insinuans adeo obscuram esse, ut sine peculiari DEI illustratione intelligi non possit. Quod etiam affirmat Apost. 2. Petr. 1. 21. cum ait: Scripturam non ab homine, sed a DEO inspiratam esse, ac proinde non humano, sed divino præsidio intelligentiam ipsius haberi posse. Vide plura sequenti quæstione.

7. Aliud vero est verbum DEI, quando jam alicui semel ex divina inspiratione cognitum, & intellectum est, dirigere illum in suis actionibus, ne erret: sicut lumen, vel lucernam videri, est aliud: aliud dirigere illum, ne in foveam cadat, aut in lapidem impingat. Et hoc posteriore sensu ait David: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Verbum tuum non absolute, sed quatenus divina illustratione a me cognitum est. Vel, ut ipse ait in eodem Psalmo: *Declaratio sermonum tuorum illuminat.* Non dicit: *sermones tui*, sed *declaratio sermonum tuorum* præbet mihi lumen, ut videam, & consequenter secure ambulem.

ANIMADVERSIO.

Quomodo eadem argumenta implicite tendant contra hæreticos dicentes: partem Scripturæ proponentis necessaria ad salutem, esse claram intellectui cuiunque, etiam invocanti DEUM, & se disponenti ad intelligendum, ostenderant Moguntini; & patet volenti non exequiri. Nam Eunuchus adoraverat in Jerusalem, & solus legebat Isaiam, de Christo pro nobis

his passo, quod scire necessarium est ad salutem, & tamen non intelligebat. Denique *DEUM esse unum in natura, trinum in Personis*, fidei articulus est magnus, & in professione Trinitatis expressa esse baptizandum, necesse est credere; at ubi hæc clare exprimantur, dicat Acatholicus sine Traditione, & erit magnus Apollo. Vana itaque loquuntur, & mendacium, qui claritatem verbis ex inituto, modo late, modo stricte, modo diversas plane res significantibus affingunt.

QUÆSTIO V.

Unde oriatur obscuritas Scripturæ?

1. **O** Ritur ex duplici capite: 1. ex rebus ipsis, quæ tractantur in Scriptura. 2. ex modo, quo tractantur. Res, quæ tractantur, sunt fere quadruplices. *Primo*, Historiæ, ut patet in Genesi, Exodo, Numeris, Deuteronomio, Josue, libris Judicum, Regum, Paralipomenon, Esdræ, Judith, Tobæ, Esther, Job, Machabæorum; itemque in Evangelio, & Actibus Apostolorum. *Secundo*, Vaticinia, seu Prophetiæ, quæ in Psalmis, in majoribus, & minoribus Prophetis, & in Apocalypsi Joannis majori ex parte, consignatæ sunt. *Tertio* Mysteria fidei, præsertim de Trinitate, incarnatione, Prædestinatione, Fide justificante, de præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de similibus. *Quarto*, præcepta, & documenta moralia de virtutibus, & vitiis; tametsi ergo, neque in his, neque in historiis sit fortasse magna obscuritas ex parte rerum: summa tamen est in prophetiis, & mysteriis fidei. Hæc enim superant hominum captum, & intelligentiam: neque percipiuntur a nobis, nisi in ænigmate juxta illud Apostoli. 1. Corin. 13. 12. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

ANIMADVERSIO.

A Nti Becanus oggerit. 1. PP. dicunt Sacram Scripturam esse claram. 2. Tota, nego, pars, conc. 2. Nullum Becanus audet producere ex PP. vetustis tessem de obscuritate Sacrae Scripturæ. 3. Produxit Bellarm, lib. 3. c. 1. & noluit Becanus ad eum agere. 4. Veteres sine Commentariis intellexerunt Scripturam. Origenes enim primus commeniatus est in Scripturam. 5. Utique fallum est. Justinus, Irenæus, Clemens Alexand.

Heraclitus, & alii ante Origenem fuere, & hi vivos magistros in Script. Sacr. intelligendis habuerunt vel Apostolos, vel eorum discipulos. 4. Ex obscuritate rerum non recte concluditur obscuritas Scripturæ. *¶* Lepida objectio, quæ quod negat, asserit. Radix obscuritatis verborum est obscuritas rerum, pro quibus verba supponuntur, & quidem ex solo instituto, non natura, uti vestigium aliquod pro pede animalis.

2. Jam vero modus tractandi sæpe obscurus est propter has causas. *Primo*, quia in Scriptura sunt frequentes tropi, schemata, hyperbolæ, metaphoræ, allegorice, quibus tanquam involucris multæ veritates occultantur, quæ lectori non statim innotescunt. Auget hanc obscuritatem, quod aliquando unum, idemque vocabulum, nunc proprie, nunc figurate usurpetur in eadem sententia, v. gr. Joan. 4. 13. *Qui bibet ex hac aqua, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Ubi bibere & sitire in priori parte sententiæ sumitur de corporali, in posteriori de spirituali. Item 2. Cor. 5. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ubi peccatum priori loco sumitur proprie pro peccato, posteriori figurate pro hostia, quæ offertur pro peccato. Nam sensus est: Deum voluisse, ut Christus, qui non peccaverat, esset hostia pro peccato totius humani generis. Omitto similia Scripturæ loca, quæ passim occurrunt.

3. non solum in vocibus, & dictionibus, sed etiam in rebus ipsis reperiuntur figuræ: nam una res sæpe est figura, seu typus alterius rei per illam significatæ. Quo pacto Agnus Paschalis fuit figura Christi: Mare rubrum, Baptismi: Manna, Eucharistiæ: Mons Sion, Ecclesiæ: & sic de cæteris. Hinc triplex oritur obscuritas: *Prima*, quia non statim constat, quæ res, & cujus rei figura sit. v. g. Non constaret Agar ancillam Abraham, fuisse figuram Synagogæ, & Saram, uxorem Abraham, fuisse figuram Ecclesiæ, nisi Apostolus ex peculiari instinctu Spiritus Sancti id explicasset. *ad Galat. 4. 24.* *Secunda*, quia una res aliquando est figura rerum diversarum, etiam repugnantium. Sic Jonas fuit typus Christi, *Matth. 12. 40.* & simul typus populi Judæorum, qui Christo erant contrarii; nam sicut Jonas dolebat de pœ-

nitentia Ninivitarum, ita Judæi postea doluerunt de vocatione gentium. Vide Augustinum *Epist. 49. quæst. 6.* Tertia, quia aliquando fit, ut res aliqua, quæ est figura alterius, repræsentet illam in uno, & omnino dissimilis sit in alio. Quo pacto femina fornicaria, quam Oseas Propheta jussus est accipere in uxorem, fuit typus Synagoga; quam quidem in eo repræsentabat, quod sicut ipsa commiserat fornicationem carnalem, ita Synagoga spirituales, quæ in cultu Idolorum consistit, at in eo discrepabat, quod ipsa, postquam Oseæ nupserat, non rediit ad carnalem fornicationem: Synagoga vero, postquam Deo fuit reconciliata, iterum in idololatriam lapsa est.

ANIMADVERSIO.

TAm clare probans Propositum nondum placet Anti-Becanis Cur vero? affectu agunt, non judicio. Volunt esse claram Scripturam, at quomodo suadent hoc? totam, si non urges, si urgeas, partem, quæ agit de Fide, & morum dogmate. Sed qui quæso, probant hoc? 1. Symbolum Fidei, & Decalogus clara sunt, etiam Bellarmino consentiente. 2. Distinguendo: *Generali, & confusa notitia* sunt clara; ita, ut audiens Christum esse crucifixum, mortuum, & sepultum, bene capiat, non esse Christum raptum curru igneo, uti Elias, & translatum adhuc vivere, expertem mortis. Ita concedunt Catholici: at *distincta, & particulari notitia* clara sunt, negant, pater: Calvinus *ro descendit ad inferos*, exponit Christum in cruce infernæ damnationem tolerasse cum desperatione, & ante mortem. Catholici post mortem secundum animam ad infernas terræ partes Judicem, & Vindicem descendisse. Cui jam fulget claritas? 2. ajunt, de obscuris rebus posse clare dici. 2. Disting. quoad scientem res obscuras, conc. Quoad ignorantem, neg. Vel, ut ante distinctum est: clare generaliter esto, clare specialiter, falsum est. 3. dicunt: generalis illa notitiæ claritas, siue *ro ò ri* sufficit, etsi specialis, siue *diò ri* desit. 2. neg. Trinitatem noverant generali notitiæ clare Samosateni, Ariani, Sabelliani, Macedoniani, Tritheitæ &c. quam tamen turpiter errarunt defectu notitiæ specialis, & *diò ri*, & hodie *ro ò ri* Hoc est Corpus meum, scimus clare generali notitiâ; speciali in quot Sectas non abierunt Sacramentarii? Cuius explicationes pugnantes collegit Catholicus ex ipsorum Scriptis; & tamen omnibus illis clarum est verbum DE I,

4. *Tertio*, sæpe etiam in Scriptura occurrunt apparentes contradictiones, quæ Lectori magnam pariunt difficultatem. Ex multis unam, aut alteram recensebo: Scriptum est 1. Reg. 15. 11. *Pœnitet me, quod constituerim Saul Regem.* At contra, Rom. 11. 29 *Sine pœnitentia enim sunt dona, & vocatio DEI.* Item scriptum est 3. Reg. 8. v. 9. *In Arca autem non erat aliud, nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses in Horeb.* At contra Hebr. 9. v. 4. *Arca erat urna, habens manna, & virga Aaron, quæ fronderat, & tabulæ Testamenti.* Et plures aliæ, quas alibi recensui ex Augustino.

5. *Quarto*, verba Scripturæ sæpe efficiunt ambiguum sensum ex defectu distinctionis, præsertim, quando agitur de Deo, de Christo, de adventu Christi, de Ecclesia. Nam in Deo spectari potest, vel unitas essentiae, vel Trinitas Personarum; in Christo, vel humana natura, vel divina. Adventus Christi duplex est: prior in natiuitate, posterior in die iudicii. Ecclesia similiter vel est militans in terra, vel triumphans in cælo &c. Cum ergo Scriptura de his loquitur, sæpe dubium, & obscurum est, quo sensu de illis loquatur: an scilicet de Deo, quatenus est unus in essentia, an quatenus est trinus in Personis? an de Christo, qua Deus, an qua homo est? an de primo ipsius adventu, an de secundo? an de Ecclesia militante? an de triumphante? De singulis dabo exemplum. De Deo Matth. 6. 9. *Pater noster, qui es in cælis.* Dubium est: an sermo sit de Deo quoad unitatem essentiae? an quoad distinctionem Personarum? vel ut proponunt Scholastici; an nomen Patris sumatur ibi essentialiter, quatenus est commune tribus Personis? an personaliter, quatenus convenit soli Personæ primæ? De Christo Col. 2. 15. 16. 18. *Qui est imago DEI invisibilis, Primogenitus omnis creaturæ; omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Et ipse est Caput corporis Ecclesiæ, Primogenitus ex mortuis.* Hic etiam dubium est: an hæc intelligi debeant de Christo secundum divinitatem, an secundum humanitatem? an utroque modo? De adventu Christi. Hebr. 1. 6, *Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent eum omnes*

omnes Angeli DEI. Quod aliqui intelligunt de primo Christi adventu, qui factus est in Nativitate; alii de secundo, qui fiet in die Judicii. Si spectamus particulam *iterum*, videtur intelligendum de secundo. Si alias circumstantias, de primo. Videantur Interpretes de Ecclesia. *Galat. 4. 26. Et Ephes. 5. 25. Et Heb. 12. 22.* similis est difficultas.

6. Quinto, ad hoc genus obscuritatis potest etiam revocari; quod, quæ in Scriptura dicuntur de Christo, aliquando intelligantur de Capite Ecclesiæ, quod est Christus, ut *Matth. 28. v. 20. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem sæculi.* Aliquando de Corpore, seu membris Ecclesiæ, qui sunt Fideles, ut *Actor. 9. v. 4. Saule! Saule! quid me persequeris?* Aliquando de utroque per *Psal. 2. v. 2. Assisterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* Quod in Capite olim impletum est, & nunc quotidie impletur in Membris.

7. Sexto, sæpe fit, ut verba Scripturæ non significant, ad quod significandum ex communi hominum sensu, ac judicio destinata sunt; sed aliquid aliud, ad quod significandum ex speciali Dei voluntate assumuntur. Et ex hoc capite sensus illorum nobis obscurus est. quia putamus illa sumi priori modo, cum tamen sumantur posteriori: v. g. Christus ait: *Joan. 10. v. 30. Ego, & Pater unum sumus.* Quæ verba, quatenus a Deo assumuntur, significant Patrem, & Filium esse unius Naturæ, & Essentiæ, salva Personarum distinctione. At ex communi hominum judicio hoc non significarent; nam ex communi hominum judicio (seclusa Dei revelatione) ubi est una tantum natura, & essentia, ibi est una tantum persona. Ac proinde, qui juxta commune hominum judicium diceret: Marcum, & Tullium esse unius naturæ, & essentiæ, diceret, etiam esse unam, eandemque personam. Et contra, qui diceret: esse duas personas, negaret, esse unius naturæ, & essentiæ.

8. Sunt & aliæ causæ obscuritatis, quas tantum insinuabo. 1. Sæpe in Scripturis, ubi minime putamus,

subito fit transitus de carnalibus ad spiritualia, de temporalibus ad æterna, de persona ad personam, & e contrario. Quo pacto *Isaiæ* 7. fit transitus a duobus Regibus ad Beatam Virginem. Et *cap. 14.* a Rege Babylo-
nis ad Luciferum. Et *Psal. 71.* a Salamone ad Christum. Et *Joan. 6.* a panibus hordeaceis ad Eucharistiam Vide *D. Hieron. lib. 5. in Isaiam cap. 16.* Et *Riberam in cap. 1.* *Osee v. 3. 4.* Secundo, sæpe in Prophetis non servatur ordo rerum gestarum. Tertio, sæpe supputatio anno-
rum non apparet liquida. Quarto, sæpe occurrunt Hebraismi, qui a paucis intelligi possunt, Plura de his alibi a me dicta sunt.

ANIMADVERSIO.

ANti-Becani his nihil moti ajunt: verba clara sunt; si non intelligantur, ideo fit, quia præjudiciò occupati homines, vel superbia, vel alio vitio veritatem clare lucentem impediunt. Audimus, sed non credimus: solos, qui hoc dicunt, his vitiis carere, cæteros abundare. Lutherani hoc de Calvinistis queruntur; Calvinistæ de Lutheranis, utrique de Catholicis, & hi de utrisque; &c. omnibus damnatis per Concilia, & Patres; cui credendum sit, disputatur. Calvinistæ, & Lutherani nondum probarunt se clare intellexisse, & his vitiis liberos esse; Catholici ex SS. PP. qui ab initio Ecclesiæ floruerunt, probant, se docere ea, quæ ab Apostolorum temporibus credita sunt. Videantur demonstrationes Jul. Cæsaris Coturii. Tabula Gualterii &c. Et acute observavit P. Hieronymus Mülman in mytherio fraudis, quod raro, vel nunquam orent Prædicantes pro intelligendo verbo DEI.

Sed hinc nascitur alia quæstio, quæ etiam paucis explicatur. Nimirum:

QUÆSTIO VI.

Cur DEUS voluerit Scripturam esse obscuram?

1. VARIÆ possunt assignari rationes; hæ tres præcipuæ sunt: *Prima*, ut in Ecclesia servetur ordo inter Doctores, & discipulos, inter Pastores, & oves; qui non servaretur, si Scriptura esset tam clara, ut promiscue ab omnibus intelligi possit. *Epbes. 4. 11. & 1. Cor. 12. 29.* Altera, ut major sit authoritas, & majestas Scripturæ, quæ vilesceret, si omnibus etiam infidelibus esset clara, & ob via. *Matth. 7. v. 6. Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ni*

jorte

forte conculcent eas pedibus suis. Tertia, ut non detur nobis occasio superbix, quæ sine dubio daretur, si putaremus profundissima Fidei Myſteria facile a nobis comprehendendi poſſe. Hæc occasio ſublata eſt; videmus enim tantam eſſe Scripturæ obſcuritatem, ut noſtris viribus eam ſuperare nequeamus; ideoque & aliorum ope indigere, & ad DEUM confugere neceſſe eſſe, ut mentes noſtras illuminet, & myſteriorum arcana patefaciat. Sicut fecit David: Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de Lege tua.

2. Hinc fit, ut homines elati, ac ſuperbi, qui ſuo iudicio prudentes ſunt, & proprio ingenio multum tribuunt; non aſſequantur legitimum Scripturæ ſenſum, quia *DEUS ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam.* Et hoc eſt quod Chriſtus ait: Matth. 11. v. 25. *Conſiteor tibi Pater. &c. quia abſcondiſti hæc a ſapientibus, & prudentibus, & revelavi ea parvulis.* Et Apoſt. Rom. 1. 22. *Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſulti facti ſunt.* Tales ſunt hæretici.

3. Sed *objiciunt*: nos Scripturam arguere, quando dicimus obſcuram eſſe. Non ita eſt: non arguimus, ſed laudamus; ſicut enim laudari poteſt ab origine, quia divina eſt; & a certitudine, quia infallibilis eſt: ſic etiam ab obſcuritate, quia reconditis myſteriis, & Prophetiis plena eſt. Quod pulchre explicat Theodoretus Præſatione in Ezechielem, ubi variis exemplis oſtendit ea omnia quæ pretioſa ſunt, ab hominum ſenſibus remotiora eſſe. 1. Quia margaritæ in profundo maris occultantur. 2. Auri, argentique venæ in terræ ſuperficie non apparent, ſed in intimis ejusdem partibus conteguntur. 3. Quæ item in domibus pretioſiſſimæ ſunt, non ſolemus palam exponere, ſed in penuariis, impositis etiam vinculis, ac ſigillis cuſtodire. 4. Conſilia quoque earum rerum, quæ ſunt majoris momenti, non omnibus temere, ſed fidelioribus tantum amicis aperta eſſe volumus. Hinc *inferit*: cum his omnibus, quæ jam dixi, præſtantiora ſint divina, quæ in Scriptura continentur; merito factum eſſe, ut ab hominum ſenſu, & intelligentia ſint remotiora.

QUÆSTIO VII.

*Quis debeat Scripturam, cum obscura sit,
interpretari?*

1. **D**EUS, ut paulo ante insinuavi, voluit hunc ordinem servari in Ecclesia: ut alii doceant, alii discant, alii Scripturam interpretentur, alii alia officia exerceant. Unde sequitur, non omnes, sed paucos ex DEI ordinatione debere Scripturam interpretari: & præsertim eos, quibus id ex officio incumbit, & qui ad hoc a Deo electi sunt, juxta illud Ephes. 4. 11. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores.* Et 1. Corinth. 12. 29. *Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores? numquid omnes interpretantur?* Quasi dicat: minime Alibrum est docere, & interpretari; aliorum audire, & discere.

2. Quod ibidem pulchra declaratur similitudine, quæ ab humano corpore sumpta est. Nam sicut in humano corpore sunt multa membra, & non omnia exercent idem officium; ita in Ecclesia, quæ est Corpus Christi, multi sunt fideles, & non omnes eandem a Deo gratiam & operationem habent: nam uni datur sermo sapientiæ, alteri operatio virtutum, alii discretio spirituum, alii interpretatio sermonum. Et ut loquitur idem Apostolus Roman. 12. 3. *Unicuique sicut DEUS voluit, divisit mensuram Fidei.* Quod sic explico: sicut oculi non usurpant sibi officium audiendi, nec aures bibendi, nec pedes comedendi, quia hoc illis a Deo concessum non est; ita in Ecclesia non omnes debent sibi usurpare officium docendi, & Scripturam interpretandi, nec omnes miracula operandi, quia Deus unicuique divisit, sicut voluit. Et alii debent esse Doctores, alii auditores, & sic deinceps.

3. Contra hunc ordinem peccant Adversarii, qui omnibus etiam laicis, & mulierculis permittunt libertatem legendi, & interpretandi Scripturam; cum ad hoc

hoc officium a Deo minime vocati, ac proinde nec idonei sint. Et eo res jam rediit, ut nullus fere sit caupo, aut sartor, aut chyrurgus apud Lutheranos, & Calvinistas, qui non putet, se suo Marte Scripturam intelligere, & interpretari posse: ideoque alterius instructione non indigere. Audiant illud Apostoli 1. Corint. 12, 21. *Non potest oculus dicere manui: opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus: non estis mihi necessarii.* Audiant & illud 1. Timoth. 2. 12. *Docere mulierem non permitto.*

4. Nihilominus Gardius Lutheranus, quod mirum est, objicit Timotheum didicisse Scripturam a matre, & avia, ac proinde mulieres docere posse Scripturam. 2. Tim. 1. 5. Et ibidem cap. 3. 15. Sed nihil tale habetur locis citatis. Priori solum dicitur: matrem, & aviam fuisse fideles, tamen si pater fuerit gentilis. Posteriori, Timotheum ab infantia Scripturam didicisse, a quo autem didicerit, non additur. Gardius fingit, a matre, & avia didicisse, sed non probat. Cur non potius didicit ab aliquo Legis Doctore? sicut Paulus, cum puer esset, didicit a Gamaliele. Act. 22. v. 3. Cur non in Synagoga, vel templo? ubi pueri solent convenire. Luc. 2. v. 46. Certum mihi est, ab Apostolo Paulo multa illum didicisse. 2. Tim. 1. v. 13. *Formam habere sanorum verborum, quæ a me audisti in Fide.* Et cap. 3. v. 10. *Tu autem affecutus es meam doctrinam.* Et infra: *Tu vero permane in his, quæ didicisti, sciens, a quo didiceris.* Id est: a me, non a matre, vel avia.

QUÆSTIO VIII.

An Lutherani, & Calvinistæ habeant veram Scripturam?

1. **N**on habent, quod ex dictis sic probō: Tria potissimum spectari debent in Scriptura. 1. Canon, seu Catalogus librorum Scripturæ. 2. Versio, seu editio. 3. Sensus, & interpretatio. Atqui Lutherani, & Calvinistæ nec habent authenticum Canonem, nec authenticam versionem, nec authenticam

interpretationem; ergo non habent authenticam Scripturam. Minor Propositio quoad singulas partes, facile demonstrari potest. (a)

ANIMADVERSI O.

(a) **M**ajor Syllogismi latens est hæc: illi non habent veram Scripturam Sacram, qui non habent certum, seu authenticum ejus Canonem, & versionem, seu editionem, & interpretationem. Quid ad hanc Anti-Becani? negant. Quare? Ex ea sequitur Apostolos, & primos Patres non habuisse veram Scripturam, quia nec illi habuerunt Canonem verum Scripturæ a Catholicis assertum. Innocentius I. eum fecit. Atrox sequela! an ideo Major sua dimittenda est Becano! Minime. Errant illi, non Becanus. Innocentius I. non fecit Canonem Scripturæ, sed definivit eum esse legitimum, non alium. Quisquis igitur ante Innocentium I. istum habuit, verum Canonem habuit. Apostoli Canone non eguerunt, sed ipsi eum condidere, a quibus Traditione acceptus definitione Pontificis, quoties opus fuit, est stabilitus. Stat ergo immota Major Becani etiam arietata.

2. *Primo*, Non habent authenticum Canonem; quia nec Canon Lutheranorum, nec Canon Calvinistarum (qui inter se dissident) fuit unquam ab Ecclesia approbatus. Nam a tempore Innocentii I. semper in Ecclesia viguit Canon Catholicorum, qui in Concilio Trident. consignatus est: ante tempora Innocentii non reperies, vel duos autores, qui in omnibus, vel Lutheranorum, vel Calvinistarum Canonem amplexi sint. (b)

ANIMADVERSI O.

(b) **A**nti-Becanus conatur aliter persuadere; quomodo? ait: Synagogam Judæorum approbasse Calvinianum Canonem pro 1. parte, id est: veteri Testamento; pro 2. parte non. Sed decipit iste Anti-Becanus bis, 1. Synagogæ Apostatricis hodiernæ Canonem pro Synagogæ fidelis Canone obtrudit. 2. Mentiur Canonem Calvinistarum cum Synagogæ hodiernæ Canone consentire. Mendacium in eo est: quod Calvinistæ librum Tobie, Judith, Sapientie, Ecclesiastici, & Machabæorum politice excludunt a divinis libris: Judæi autem solum illis libris in Hebræo textu carent; quæ sunt longe diversa: uti negare, & non habere, vel tacere. At Concilium Laodicenum, & Origenes contentit cum Calvinistis in Canone; iterum mendacium: hi excludunt, quæ isti vel tacent, vel passive admittant. Vide Euseb. Hist. Eccl. lib. 6. 2. de Origenis sententia contra Calvinistas.

3. *Secundo*, Non habent authenticam versionem, vel editionem. (c) Multas quidem habent, ut supra dixi: sed novas, suspectas, & ab ipsis etiam damnatas. Lutheri versionem carpunt Tigurini, Osiandri, Bucerus, Münsterus, Lutherus ipse; nam Tigurini multis sanis illam excipiunt, ut conqueritur Stoltzius in defensione Lutheri. Osiandrini obijciunt illi dolum, & falsitatem: Bucerus manifestos, & non paucos lapsus: Münsterus multorum versuum omissionem. Denique Lutherus ipse post viginti annos fassus est: se crebrius errasse, eo, quod Rabbīnorum glossis nimium credidisset, ut testatur Gochlæus in Actis Lutheri, Lindanus in Dubitatio, & alii. Versionem Bezae damnant Cassalio in Præfatione ad Anglam; Samuel Huberus in Libro de ultimæ tobæ clangoribus; Hugo Bruchtonus, & quis non? vicissim versionem Castellionis reprehendit Beza in suis Annotationibus tanquam *falsam*, *ineptam*, *imperitam*, *audacem*, *blasphemam*, *vitiōsam*, *ridiculam*, *exeevandam*, *erroneam*, *impiam*, *perverſam*.

ANIMADVERſIO.

(c) Sufficit versio, vel editio authentica ad hoc, ut Scriptura vera dicatur haberi: neutrum habent hæretici, vulgari-
zant enim, & Latinam authenticam contemnunt. Græca, & Hebræa plurimas dubias, & vere corruptas habent lectiones. Videatur instructio Theologica Battermanni, &c. ergo veram non habent. Sed: an Latina versio authentica est? est. Unde talis est? a Spiritu S. qui in gratiam Sponsæ suæ Ecclesiæ dictavit, seu direxit, ne Scriptor in ullo a genuino DEI Scripturæ sensu aberraret. Quis ille Scriptor? antiquior Hieronymo, vel ipse certe hic recensuit. Sed Hieronymus non vult suam versionem pro authentica haberi; cedo. Concilium certe cum Romano Pontifice congregatum vult, & definivit; qua potestate id fecerit? Controv. 4. & 5. videbis.

Aulus est hanc confessionem Lutheri impudenter negare Prædicans Castellon. Sed expavit verbis Lutheri sibi e Tom. 3. Wittenb. Latino Præfat. in Explic. super novissima verba Danielis adnumeratis. Vide Moguntinos. Quod autem Adversarii latinæ versionis garrunt de erratis vulgatæ; nugæ, & imperitiæ calumniatorum sunt. Vide Bellarm. lib. 2. de verbo DEI cap. 11. &c. Et Gretserum pro Bellarm. in ea capita brevissime Instruct. Theolog. Battermanni.

4. *Tertio*, Non habent authenticam Scripturæ interpretationem, sed novam, inauditam, & omnibus bonis Authoribus repugnantem. Quod paucis exemplis declarabo: legimus Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Hoc Calvinus non serio, sed ironice a Christo dictum esse interpretatur, ut sensus sit: ne serves mandata, quia illorum observatio nec prodest, nec possibilis est. Item legimus Matth. 26. 28. *Hic est Sanguis meus novi Testamenti.* Et Luc. 22. 20. *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo.* Quod Lutherani sic interpretantur: hoc vinum significat meum sanguinem. Plessæus lib. 4. de Eucharist. c. 2. sic: Hæc est acerba mors, quam paulo post sustinebo. Item legimus Act. 2. 27. *Non derelinques animam meam in inferno.* Quod Beza in Commentario illius loci sic explicat: non derelinques cadaver meum in sepulchro. Plura hujus generis exempla occurrent in sequentibus.

ANIMADVERSIO.

Anti-Becanus queritur 1. Injuriam fieri Calvino, cum dicitur: quod is doceat Christum ironice dixisse. *Serva mandata*: & DEUM in omnibus fere rebus salutis nostræ ironice nobiscum agere; sed male queritur: Moguntini demonstrarunt, ita docere Calvinum; sic qui dicit: Mandata DEI impossibile esse servare hominē, & nihilominus faretur, DEUM dicere: *Serva mandata*: is docet DEUM ironice loqui. Præsertim est dogma Calvini, & Calvinistarum in Catech. Heidelb. Et alterum de DEO cum multis similibus tatetur Calvinus, & Calvinistæ, alias negarent Scripturam; ergo Calvinus, & socii ejus dicunt, DEUM ironice nobiscum loqui in negotio salutis. Ecce prolata blasphemiam de Calvino, & sociis. Vid. Mogunt. Quod autem Anti-Becanus oggerit, Catholicos etiam subinde errare interpretando Scripturas, frustra oggerit; nam omnes simul errant, aut errarunt, falsum est; hic vel ille particularis, concessum est, antequam Anti-Becanus lallaret.

2. Dicit Calvinum verba Coenæ exposuisse cum S. Augustino: vinum esse sanguinem Domini, non rei veritate, sed significante mysterio. Sed falsum asserit Anti-Becanus: S. Augustinus docet realiter in Eucharistia adesse Christi Corpus: verba ex Augustino allata non intellexit Anti-Becanus; rō Res varie sumitur, I. C. pro eo, quod non est persona, juxta vel actio per-

personæ. Si rō *Res* sic sumis: verum dicit Augustinus, neque enim Christus est in Sacramento, ut portio carnis bubulæ, ovillæ &c. Sed personaliter adest cum corpore, anima &c. Calvinus autem rō *Res* accipit Philosophorum more pro ente, dicens: nec persona Christi, nec aliquid Christi adest in Eucharistia; ipse enim sedet ad dexteram Patris; longe hoc ab Augustino abiit.

3. Ait Beza recte exposuisse: animam pro cadavere, & infernum pro sepulchro accipiendo; sed pessime utrumque, quia contra SS. PP. & universalem expositionem tendit.

4. Objicit ex Ballarmino. In falsa Ecclesia posse esse veram, inque vera falsam doctrinam. & Distinguendo: in falsa Ecclesia, quoad charitatis falsitatem, conced. In falsa quoad falsitatem fidei, nego.

QUÆSTIO IX.

An Lutherani, & Calvinistæ possint ex Scriptura disputare?

EX dictis probō, non posse. Qui enim veram Scripturam non habent, non possunt ex ea disputare, aut ad eam provocare: Adversarii veram Scripturam non habent; ergo ex ea disputare, vel ad eam provocare non possunt. Sed quid, si importune velint? Tunc hoc, vel simili modo compellendi sunt: unde vos, o boni Viri! codicem Bibliorum accepistis? non aliunde, quam a Catholicis: at quare eundem, quem accepistis, non retinetis? Cur Canonem Catholicorum, qui ab Innocentio; Augustino, Gelasio, & tota Ecclesia receptus est, repudiatis? Cur novum confingitis, quem Ecclesia nunquam pro legitimo agnovit? Cur antiquam, & usitatam editionem rejicitis? Cur tot novas, & inter se pugnantes versiones substituitis? Cur sensum Scripturæ falsa interpretatione depravatis? Certe, si ex Scriptura disputare vultis: ex nostra disputate; quia vestram non admittimus. Nostra legitima est: vestra spuria, & novitia. Nostra unica, & sibi constans: vestra varia, multiplex, instabilis. (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus queritur novæ methodi Magistros improbare disputationē cum Calvinianis ex Scriptura. Sicut iure Ecclesiæ agunt, qui ita sentiant Præscriptione

scilicet, de qua extant, & ceduntur Tractatus. Res vetus est; Ecclesiam hæreses damnare, & non disputare, undecunque hæreticis placet; & quis erit iudex Catholica, & hæreticæ partis disputantium? Scriptura, pridem explosus iudex; deinde si Scriptura, vel sine interpretatione, vel cum ea; sine ea non possunt disputare, cum de ipsa interpretatione semper disputetur; si cum ea, cuiusnam interpretatione? Catholici dicimus cum ea: quæ est unanimitas SS. PP. & DD. hæretici cum sua inconstante, & proprii iudicii, & voluntatis scabie obsita; de cuius veritate, si dubites, si probari petas, pro primo principio audies: certum est, clarum est certum sum, & tamen post paucos menses, vel annos, hoc, quod clarum erat, certum, ab ipso Prædicante mutatur. *Vide Mysterium Fraudis Coloniae 1649. cum sum.* Denique miraculis, si dijudicari debent partes litigantes. Anti-Becanus conficius artis Calvini in excitando mortuo exercitæ ait: non esse opus; hoc vere dixit. Calvinianis scilicet miraculis, quibus vivi moriuntur ante tempus. *Vid. Bolesecum in vita Calvini.* At Joab. Bapt. nullum fecit miraculum. & Mogunt. extra operando, sit ita; nascendo, vivendoque, falsum est, sed & erat is de ordinatio genere Sacerdotum de Vice Abia. *Luc. 1.* Iste non egebat probatione; Laici ingredientes se in Sacerdotia certe his egent, ut credantur a DE. Omissi ad docendum. Quod vero ait: usum miraculorum non esse apud Catholicos, refutat Lauret. in Italia. Mons Serratus in Hispan, Asper Collis in Brabantia &c.

QUÆSTIO X.

Quomodo Adversarii solent ex Scriptura disputare?

1. **I**neptissime; quod variis exemplis in progressu demonstrabitur, nunc unum, aut alterum insinuabo. Igitur Lutherus contra liberum arbitrium sic disputat: Scriptura dicit, nos non posse bene, aut male agere: *Isaia 41. v. 23. Bene, aut male, si potestis, facite.* Ergo non habemus libertatem arbitrii. Quid ineptius? *Isaia* non loquitur de hominibus, sed de idolis gentium. *Vide infra cap. 15.*

2. Lutherani docent: infantes habere actum fidei, cum baptizantur, quia scriptum est, inquiunt: *Luc. 1. Exultavit in gaudio infans in utero meo.* Non minus inepte; non enim sequitur: *Joannes exultavit in utero matris;* ergo infantes habent actum fidei in Baptismo. *Vide infra lib. 2. cap.*

CAPUT II.

De Traditionibus.

1. **C**elebris quæstio est, an præter Scripturam admittenda sit aliqua Traditio, quæ parem cum Scriptura auctoritatem habeat? vel, ut aliqui proponunt: an præter verbum Dei scriptum, sit aliquod verbum non scriptum, sed traditum? Dicam 1. quid sentiant Catholici. 2. Quid Adversarii. Cum igitur Catholici admittant duplices Traditiones, alias veteris, alias novi Testamenti, de utrisque agendum.

2. Traditiones veteris Testamenti vel erant Phari-
saicæ, quas Christus in Evangelio repræhendit; vel Mo-
saicæ, quæ erant laudabiles, & ad salutem necessariæ.
Prioris generis erant hæ: *Prima*, quod ante cibi sum-
ptionem lavandæ essent manus. *Matth. 15. v. 1.* *Se-*
cunda, quod etiam inter comedendum illa lotio sæpius
repetenda esset. *Marci 7. v. 3.* *Tertia*, quod cum pec-
catoribus non esset sumendus cibus. *Matt. 9. v. 11. &*
Luc. 5. v. 30. *Quarta*, quod in Sabbatho non liceret
ægros sanare. *Luc. 6. v. 7.* *Quinta*, quod frequenter
esset orandum, & jejunandum. *Matth. 9. v. 14. Luc.*
5. v. 33. Et aliæ similes.

3. Et quamvis aliquæ earum essent bonæ ex suo ge-
nere; Pharisei tamen propter omnes reprehendebantur
a Christo ob tres causas. *Primo*, quia ipsi ex earum ob-
servatione quærebant inanem gloriam, & opinionem
sanctitatis apud homines, negligentes interim veram san-
ctimoniam cordis. *Matth. 23. v. 25.* *Secundo*, ex qua-
rundam etiam observatione sectabantur opes, & divitias,
præsertim ex longis orationibus, quas in eum finem re-
citabant. *Matth. 23. v. 14. & Marci 12. v. 40.* *Tertio*,
superstitiose servabant suas Traditiones, & interim
mandata Dei negligebant. *Matth. 15. v. 3. & c. 23. v. 24.*

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus, vide stoliditatem! ait; Becanum pro de-
fendendis Pontificiis traditionibus afferre Phari-
sas: Ecce Becanus damnat eas ore Christi. 2. Traditio-
nes

nes Catholicorum esse similes Pharisaicis. Sed quomodo? uti An-
 ti-Becanus Pharisaïs nasum, uti ipse & c. membra habentibus. 3.
 ait: Jeuitas ob artē opum comparandarum a Venetis esse pul-
 sos; mendacium id ab Henrico IV. Rege Galliae refutatum est;
 cum Parisiorum Academia ignorans veritatem facti id objecit,
 4. Sixtus IV. nobile lupanar Romæ intruxit. Ita Calvinistæ
 vocant monasteria, templa, nosocomia, uti sordidi omnes
 scæminas meretrices. 5. ait: Scripturam omnium Ordinum ho-
 minibus conjugium permittere, quibus Ordinibus Religiosis, qui
 voverunt, virginem suam exhibere Christo? mentiris; etiam
 eunuchis, qui se castraverunt propter regnum Cœlorum? men-
 tiris; etiam his, qui a mortuis resurrexerint in die Judicii.
 Scis, quam vere hoc? dic ergo cum Apostolo: *Permitti his,*
qui non habent nec statum, potestatem autem voluntatis sue
servandi virginem suam (carnem) *bene facere.* 1. Corinth,
 7. v. 37. Limitando sic non errabis, multo minus mentieris.

4. Traditiones posterioris generis erant tres præci-
 puæ. *Prima*, quod omnes, & singuli libri, qui in
 Canone Judæorum consignabantur, essent vere divini,
 & a Deo inspirati. Hoc fide credebant Judæi; & ta-
 men nusquam in veteri Testamento scriptum est. *Se-
 cunda*, quod scæmellæ haberent aliquod remedium con-
 tra peccatum originale non minus, quam masculi;
 qualecunque tandem fuerit hoc remedium. Neque hoc
 ullibi in veteri Testamento scriptum est. *Tertia*, quod
 cruenta ipsorum sacrificia significaverint mortem Chri-
 sti: hoc etiam erat dogma fidei, nec tamen in Moyse,
 aut Prophetis scriptum. *Prima Traditio* facilis est, re-
 liquas duas sic explico:

5. Judæi fide credebant scæmellas concipi in peccato
 originali non minus, quam masculos; ergo fide cre-
 debant, illas salvari non posse, nisi per aliquod reme-
 dium a Deo institutum. Debebant autem scire in par-
 ticulari, quod & quale esset hoc remedium; alioqui
 omnes scæmellæ periissent sine remedio. At nusquam
 scriptum est in veteri Testamento, quod & quale fuerit
 hoc remedium in particulari; ergo per Traditionem id
 sciebant. Hæc autem Traditio erat ad salutem necessa-
 ria; quia sine remedio non poterant salvari scæminæ.

6. Similiter fide credebant, quædam cruenta sacri-
 ficia a Deo instituta esse pro expiatione peccatorum;
 vel

vel ergo putabant ejusmodi sacrificia per se, & propria virtute expiare peccata; vel virtute Passionis, & mortis Christi, quæ per illa sacrificia significabantur. Si prius, erant hæretici: si posterius, erant fideles, quia credebant, quod erat credendum. Sed unde habebant hanc fidem, & persuasionem; non ex scriptura, quia nusquam in veteri Testamento id scriptum est; ergo ex Traditione. Hæc autem Traditio erat necessaria ad salutem; non quod necesse fuerit singulos de populo credere, futuram Christi mortem per cruenta sacrificia præfigurari; sed quod necesse fuerit, aliquos id credere, præsertim Sacerdotes, & Doctores, quibus incumbere cura docendi, & instruendi alios; alioqui tota Synagoga, in hoc quidem puncto, quod sane erat gravissimum, fuisset sine fide, quod absurdum est. *Vide D. Thom. in 2. 2. quæst. 2. art. 7. (b)*

ANIMADVERSI O.

(b) **A**nti-Becano valde noxia erat doctrina de Traditionibus Mosaicis, itaque insar sepiæ offundit iis discernendis atramentum, facitque e Mosaicis, & Pharisaicis unam pulsem, vel unam placentam. O vir B. vel M. nimium facis. Sed pergit contra: 1. quomodo potuit Moyses tradere Canonem de libris divinis, qui nondum erant scripti? R. Iachoando, ut Romulus Romam, postea auctum. Item statuendo, ut libri per Pontifices recipiendi ut divini habeantur. Contra 2. ait, si mellas veteris Legis circumcisione salvatas. Mirum! ita tamen ait Doctor Calvinista. Sed quomodo? acumen dilce! circumcisione masculorum. Cujus, vel quorum? Taceat: & sat habet delictum inchoasse, quod alii pertexant; at Calvinista probat: qui? fœdus erat circumcisio inter DEUM, & Judæos; ergo feminas comprehendebat. Sed ita, ut viris circumcisio incumberet. O benignum in feminas Doctorem! sed unde hoc didicisti? ex Scriptura? ostende: ex Traditione? jam das, quod negas.

Contra 3. Traditionem Mosaicam, ait Calvinista, significatione sacrificiorum constituisse populo Judaico ex Scriptura. Bene: vel ex nudis ejus verbis, vel ex explicatione? non prius a da textum; non posterius: quia explicatio ista vel erit omnium, sic erit Traditio, vel unius, & non erit certa, & de fide. Denique Becanum arguit, concedentem Sacerdotibus scientiam explicitam, quæ in populi fide tantum sit implicite. Male arguit Calvinista: si enim ipsius plebs novit explicite, quod ipse, cur docet? cui scribit?

DE Traditionibus novi Testamenti.

7. **D**E his tria dicturus sum: *Primo*, generatim existare aliquas Traditiones divinas, & Apostolicas, quæ parem cum Scriptura authoritatem habeant. *Secundo*, speciatim, aliquas earum ad fidem, alias ad mores, & externos ritus pertinere. *Tertio*, præter has esse alias, non quidem Apostolicas, sed Ecclesiasticas, quæ tamen parem authoritatem non habeant, merito tamen a Christianis servandæ sunt. Hæc singula seorsim per totidem Conclusiones explicabo.

8. *I. Conclusio.* Generatim loquendo, existant quædam Traditiones Apostolicæ, (a) quæ expresse, in Scriptura non habentur, sed tamen parem cum Scriptura authoritatem habent. Ita Concilium Trident. Sess. 4. Et colligitur ex illo 2. Thess. 2. 15. (b) Itaque fratres state, & tenete Traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. (c) In quem locum Chrysostomus ita scribit: Hinc patet, quod non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine literis. Eadem vero fide digna sunt, tam illa, quam ista. (d) Et Epiphanius hæresi 61 Oportet autem & Traditione uti. Non enim omnia a divina Scriptura possunt accipi. Quapropter aliqua in scriptis, aliqua in traditione Sancti Apostoli tradiderunt, quemadmodum dicit Sanctus Apostolus: Sicut tradidi vobis. (e) Et Basilii in lib. de Spiritu Sancto. cap. 27. Dogmata, quæ in Ecclesia servantur, & prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum Traditione in mysterio ad nos delata recipimus. Quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum Furium experientiam habet. (f) Et Damascenus lib. 4. cap. 17. Plurima Apostoli sine scripto tradiderunt. Alios etiam Patres paulo post citabo. (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus ridet Becanum, quod nullas divinas Traditiones potuerit recensere. R. Fatue plura poscit, qui ne ea quidem digerere potest, quæ ministrabantur.

(b) Anti-

(b) Anti-Becanus ait: Concil. Trident. non fuit legitimum. Ita ille more hæreticorum, qui Concilia, quibus damnati sunt, illegitima dicunt. At Principes Germaniæ id non receperunt. qui? aliqui, ergo ex particularibus Doctor argumentatur? pulchre pol.

(c) Paulus *Act. 26. v. 22.* extra libros Propheticos ait, se nihil locutum. Mentitur Calvinista. Non ait, de libris, sed ait extra ea, quæ locuti sunt, non docuisse, ita sit animi præoccupati, pro locuti legunt libri. O cecitatem non oculorum, sed cordis!

(d) Anti-Becanus negat Chrysostomum id docere. Imo vero *Orat. 4. in 2. ad Thess. 2 v. 14.* legitur Traditio. Nihil quæras amplius, &c. Sed Chrysostomus non probat, quæ dicit. Audio, nec Calvinista probat, quæ dicit contra Chrysostomum. Utri jam credendum? Chrysostomo, an Crocio.

(e) Epiphanius (ait idem) non provocat ad Traditiones in dogmatibus fidei, sed Historicos, & Ritualia; mentitur iterum Calvinista, ut fallat, non fallatur, qui leget Epiphaniū hæresi 69. *de hæresi* ex sola Traditione probatam.

(f) Anti-Becanus ait: Basilium de solis cæremonialibus Traditionibus loqui; mentitur; repete verba ejus: *Dogmata, quæ prædicantur.* An soli ritus prædicantur? unde ergo hoc exiit? non ex Basilio, sed ex tuo falsificandi animo.

Denique addit: Irenæum lib. 3. cap. 1. dicere, quod nullum de fide, & moribus dogma tradiderint, quod non scripserint. Sed hoc est mendacium additum prioribus. Dicit Irenæus Apostolos prius docuisse, postea scripsisse. Omniane? Tacet Anti-Becanus, frivole affirmat.

9. Quæres; quomodo Traditio possit habere parem vim, & authoritatem cum Scriptura? R. Sicut mandatum Principis eandem vim, & authoritatem habet apud subditos, sive scripto, sive viva voce proferatur; sic etiam verbum Dei, sive scriptum, sive traditum sit. At iniques, Traditio Apostolica, de qua agimus, non est verbum Dei. Omnino est; nam sicut doctrina Apostolorum, quæ in illorum scriptis continetur, propterea vocatur verbum Dei, quia a Deo inspirata est; sic etiam de doctrina Apostolorum, quæ viva tantum voce tradita est sine scripto, statuendum est. Quod sic clarius ostendo: sicut doctrina Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, Pauli, Petri, Jacobi, & Judæ, quæ in Evangelis, & Epistolis conscripta est, vocatur verbum Dei, quia Deus eam inspiravit; sic etiam doctrina Andreæ, Phi-

lippi, Bartholomæi, Mathiæ, & Barnabæ, quam ipsi viva voce prædicarunt, debet vocari verbum Dei, quia Deus similiter eam inspiravit. Nec minor fides his Apostolis, qui non scripserunt, quam illis, qui scripserunt, adhibenda est.

ANIMADVERSIO.

Anti-Becanus ait: Alphonsum a Castro Catholicum negare, quod Traditio Apostolica parem habeat authoritatē cum Scripturis divinis. Falsum id est; solum dicit: quod Canones Apostolorum, & Decreta Conciliorum non sint habenda pro Sacra Scriptura. Deinde diserte contra te Anti-Becane ait *lib. 5. cap. 5.* Universalis Ecclesiæ Traditiones, aut definitiones in his, quæ ad fidem spectant, etiamsi aperta Scriptura in eorum probationem desit, non minoris sunt authoritatis, quam ipsa Sacra Scriptura &c. Ecce pseudologi ut Doctores hæreticorum, non tam intellectu, quam affectu errantium.

10. II. Conclusio, Speciatim loquendo, sunt certæ quædam Traditiones Apostolicæ de dogmatibus fidei, quædam de moribus, seu ritibus externis. *Prior pars probatur*, quia sunt tria principia fidei maxime necessaria, quæ non habentur ex Scriptura, sed ex Traditione. (h)

ANIMADVERSIO.

(h) **I**n Scriptura haberi contingit, vel formaliter in terminis, ut *circumcissus est puer, & vocatum est nomen ejus JESUS*, vel virtualiter in terminis, ut aliquem circumcidisse, quod cum re per antedicta verba significata invicte connexion est. Item cultello ex marmore per verba antegressa significato non invicte, sed confuse, & remote colligi possit. Itaque tripliciter aliquid haberi potest in Scriptura, expresse, & simpliciter duplici modo; remote, & proxime, sive distincte & confuse. Hoc dogmate positio. *Dicunt 1. Moguntini.* In Scriptura omne dogma fidei, & morum contineri saltem confuse, & remote, sicut in illo: *Declina a malo, & fac bonum*, omnia continentur. Et tota lex in illo: *Diliges Dominum DEUM tuum ex toto &c. & proximum sicut te.* Dicunt 2. Moguntini: aliqua dogmata fidei esse, quæ non continentur in Scriptura, neque expresse, neque virtualiter per invictam consequentiam, & talia sunt tria, quæ sequuntur.

Primum est, quod tota Scriptura veteris, ac novi Testamenti simul sumpta sit verbum Dei. (i) *Alterum*, quod tota illa Scriptura, præsertim in iis, quæ ad fidem, & salutem necessaria sunt, manet nobis salva, &

incorrupta. (k) *Tertium*, quod habeamus verum, ac legitimum illius sensum. (l) Si admittamus hæc principia fidei, necessario admittimus Traditionem, per quam illa accipimus; si non admittimus, vana est nostra fides. (m)

ANIMADVERSI O.

(m) **H**Oc dogma ut in Scriptura reperiant Achatolici, toto seculo se torfere, & non invenere; pulchre Moguntini id ostendunt pag. 64. seqq. Demum desperantes multi, eam Traditionem admittunt, non tamen plures, ne plane Romano-Catholici evadant.

(k) Similis ratio est cum hoc secundo dogmate, & cum tertio, ut iidem Moguntini clarissime ostendunt: quod si PP. vel Doctores aliquando hæc, vel similia dogmata per Traditionem notificata probant, id non fit alia ratione, quam probabiliter, non vero per invictam consequentiam; ut nimirum appareat credentibus per Traditionem id, quod credunt, etiam per Scripturam esse probabile; quæ probabilitas tamen non sufficit ad frangendum Adversarium non credentem Scripturæ, vel sensum ejus genuinum aspernantem. Frustra igitur Anti-Becanus arguit Catholicos, quod probent per Sacram Scripturam, quæ prædicta Traditione solum credi debent.

11. Præter hæc tria, sunt alia, quæ etiam per Traditionem habentur. I. Quod symbolum fidei sit vere Canonicum, & Apostolicum. De quo Basilius loco citato: *Omitto cætera, ipsam fidei professionem, qua credimus in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, e quibus scripturis habemus?* quasi diceret: non habemus ex Scriptura, sed ex Traditione; hoc enim conatur probare, multa esse dogmata, quæ credimus, non quia scripta sunt, sed quia ab Apostolis tradita. II. Quod infantes sint baptizandi. *Origenes in cap. 6. Epistolæ ad Romanos: Ecclesia ab Apostolis Traditionem accepit, etiam Parvulis Baptismum dare.* Et Augustinus lib. 10. de Genesi ad literam c. 23. *Consuetudo Matris Ecclesiæ in baptizandis Parvulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua reputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset Traditio.* Quod baptizati ab hæreticis non sint rebaptizandi, contra errorem Cypriani. *Agust. l. 2. de Baptism. contra Donatist. c. 7. Qnam consuetudinem (scilicet, non repetendi Baptismum) credo ex Apostolica*

Traditione venientem. Et lib. 5. cap. 23. Consuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apostolorum Traditione exordium sumpsisse credenda est. IV. Quod B. MARIA Mater Christi semper manserit Virgo, etiam post partum, contra damnatam Helvidii hæresin. Vide Hieronymum contra Helvidium, & August. lib. de hæresibus cap. 84. ubi sic ait: Helvidiani exorti ab Helvidio, ita Virginitati MARIE contradicunt, ut eam post Christum, alios etiam filios de viro suo Joseph peperisse contendant. Sed mirum! ni istos, prætermisso Helvidii nomine, Antidicomaritas Epiphanius appellavit.

ANIMADVERSI O.

ANti-Becanus ait: non esse articulum fidei, quod B. Virgo post partum permanserit Virgo. Atqui Epiphanius ex Castro, & August. negantes Virginitatem B. MARIE post partum, posuerunt inter hæreses Cerinthis, Helvidii, Joviniani; ergo Virginitatem eam affirmare, est fidei. At Basiliius non censet esse dogma fidei. Falsum id est; Incarnationis mysterio fateretur Virginitatem post partum esse extraneam; sed tamen prohibet alio ex capite Virginitatem MARIE post partum negare.

V. Quod in Baptismo pronunciari debeat hæc forma verborum: *Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: & nisi pronuntietur, Baptismus non sit validus. Hoc etiam admittunt Adversarii, nec tamen aliunde, quam ex traditione, & perpetua Ecclesiæ praxi probari potest. VI. Quod certus, ac determinatus sit Sacramentorum numerus in novo Testamento. Hoc tam Catholici, quam Adversarii credunt. Hoc interest, quod Catholici credant illum numerum esse septenarium, plerique Lutherani ternarium, multi Calvinistæ binarium. At hic numerus, quisquis tandem sit, in Scriptura definitus, aut expressus non est. Catholici fateantur se ex Traditione, & declaratione Ecclesiæ habere suum septenarium. Adversarii videant, unde habeant suum binarium, aut ternarium. Certe ex Scriptura non habent. *Vide infra cap. 7.*

12. Dices: aliqua ex his punctis probari possunt ex Scriptura: ut v.g. quod infantes sint baptizandi; hoc enim probari potest ex illo Joau. 3. v. 5. *Nisi quis*
rena-

venatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI. Similiter, quod in Baptismo pronuntiari debeant hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* manifeste colligitur ex illo Matt. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Resp. Aliqua possunt probari ex Scriptura, quando constat de vero, & legitimo Scripturæ sensu. At sæpe non constat, quis sit verus, & legitimus sensus, nisi ex Traditione, & praxi Ecclesiæ, v. g. si constaret hæc verba: *Nisi quis venatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*, non habere alium sensum, quam hunc: nisi quis baptizatus fuerit baptismo aquæ, jam optime sequeretur, etiam infantes indigere Baptismo. At hoc non constat, nisi ex Traditione. Nec Calvinus, qui negat illum sensum esse istius loci, potest a Catholicis, aut Lutheranis confutari ex sola Scriptura, sed ex eo solum, quod sensus ille a maioribus nostris per continuam Traditionem ad nos pervenerit. Eodem modo, si constaret, Christum, cum dixit: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, præcepisse Apostolis, ut pronunciarent hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, jam esset res salva. At hoc non constat ex nudis Scripturæ verbis; nam sicut Christus dixit: *Baptizantes eos in nomine Patris*, ita alibi dixit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Et similiter Apostolus 1. Corinth. 10. v. 31. *Sive manducatis, sive bibitis, omnia in gloriam DEI facite.* Et tamen necesse non est, ut is, qui petit aliquid a Patre in nomine Christi, pronunciet hæc verba: *Ego hoc, vel illud peto in nomine Christi.* Neque ut is, qui comedit, aut bibit, pronunciet hæc verba: *Ego comedo, & bibo in gloriam DEI.* Sed satis est, interna mente id cogitare; quod ergo in primo casu de Baptismo necessaria sit prolatio verborum, non item in his duobus, hoc solum habemus ex usu Ecclesiæ, qui per Traditionem Apostolicam ad nos pervenit.

13. Et hæc sufficiant pro priori parte conclusionis. Posterior potest etiam variis exemplis confirmari;

nam multi sunt ritus Ecclesiastici, qui ab Apostolis per solam Traditionem accepti sunt. Ac potissimum hi :

1. Ut Exorcismus, & aliæ cæremoniæ adhibeantur in Baptismo. (Tertullianus in lib. de Corona Militis cap. 3. & Basilus in lib. de Spiritu Sancto. cap. 27.)
2. Ut trina mersio fiat in Baptismo. (Basilus *ibid*.)
3. Ut Chrisma singulis annis renovetur. (Fabianus Pap & Mart. *Epist. 1. ad Episcopos Orientis.*)
4. Ut aqua vino misceatur in calice Eucharistico. (Cyprianus lib. 2. *Epist. 3.*)
5. Ut Eucharistia sumatur a jejunis. (Augustinus *Epist. 118.*)
6. Ut in sacrificio Missæ ore-
tur pro defunctis. (Tertullianus *supra.*)
7. Ut signum crucis formetur in fronte. (Basilus *loc. citat.*)
8. Ut ad Orientem versi precemur. (*Idem.*)
9. Ut aqua be-
nedicatur. (*Idem.*)

De his, & similibus recte usurpari potest illud Tertulliani lib. cit. cap. 4. *Harum, & aliarum ejusmodi disciplinarum, si legem exposules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* (n)

ANIMADVERSIO.

(n) **A**dversus has Traditiones immaniter pugnat Anti-Becanus. Quare? ut solam Scripturam Sacram pro regula credendi, & agendi cum affectis retineat? Et est id tanti ipsis emolumenti? Est vero, nam generaliter loquentem Scripturam sciunt se, ut semper hæretici fecere, posse indies quod sibi libet, explicando torquere, quod ne faciant, Traditionum vi manifesta vetantur. Id causæ est, cur has adeo detestentur, uti male agentes lucem; quomodo autem pugnat Anti-Becanus? quibus armis? id sequentibus paginis apparebit.

14. III. *Conclusio*, præter supradictas Traditiones, quæ ab Apostolis ad nos pervenerunt, sunt aliæ quædam Ecclesiasticæ, quæ post tempora Apostolorum a Prælati Ecclesiæ introductæ sunt; & tametli parem cum Apostolis auctoritatem non habeant, merito tamen a Christianis servari debent. De utrisque loquitur Augustinus *Epist. 18.* cum ait: *Illæ autem, quæ non scriptæ, sed traditæ custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas commendata, atque statuta retineri:*
sicut &

sicut quod Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in calum, anniversaria solennitate celebrantur. Et si quid aliud tale occurrerit, quod servatur ab universa, quæcumque se diffundit Ecclesia. Nam per illam particulam, vel ab ipsis Apostolis, intelligit Traditiones Apostolicas; & per illam, vel plenariis Conciliis, intelligit Ecclesiasticas. De quibus subdit: Insolentissima insania est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia. Atque hæc est Catholicorum sententia de Traditionibus tam Apostolicis, quam Ecclesiasticis, quæ ex Apostolis, & SS. Patrum autoritate confirmata est. Videamus nunc, quid sentiant Adversarii, ut postea constet ex collatione utriusque partis, utri potius ad hærendum sit.

Adversariorum sententia.

15. **A**Dversarii passim rejiciunt Traditiones, & nihil, nisi quod in Scriptura veteris, ac novi Testamenti continetur, volunt admittere. Peccant tamen quadrupliciter: 1. Quia in hac re imitantur antiquos hæreticos. 2. Ipsi inter se dissentiunt. 3. Multa false, ac mendaciter affingunt Catholicis. 4. Ineptissime ex quibusdam Scripturæ locis argumentantur contra Traditiones. Hæc etiam singillatim demonstranda sunt.

Imitatio veterum Hæreticorum.

16. **P**rimo igitur, sicut Catholici in afferendis Traditionibus sequuntur communem consensum antiquorum Patrum; sic Adversarii in iisdem rejiciendis sequuntur communem consensum antiquorum hæreticorum; nam etiam antiqui hæretici provocabant ad Scripturam, & Traditiones respuebant. Ac potissimum hi; Primo, Ariani, qui disputantes de Divinitate Christi nihil volebant admittere, nisi Scripturam. Unde Maximinus Arianorum Episcopus disputaturus cum Augustino dicebat: Si quid de divinis Scripturis protuleris, quod commune est cum omnibus, nevesse est, ut audiamus. Hæc vero voces, quæ extra Scripturam sunt, nullo casu a nobis suscipiuntur. Refert

August. lib. I. contra Maximinum in principio. *Secundo*, Macedoniani, & Eunominiani, qui volebant admittere hanc locutionem: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*; eo, quod non haberetur in Scriptura. De quibus Basilius in libro de Spir. San. cap. 25. circa finem: *At non desunt isti sursum, deorsum ja-ctare, DE I cum Sancto Spiritu glorificationem carere testimonio, carere Scriptura.* Et initio cap. 24. Sane contra id, quod dicunt præpositionem (cum) *carere testimonio, nec in Scripturis exstare, illud dicimus: si nihil aliud est receptum absque Scripturis, nec hoc quidem recipiatur. Sin plurima arcana citra Scripturam recepta sunt nobis, cum aliis plurimis & hoc recipiamus. Arbitror autem Apostolicum esse, etiam non scriptis Traditionibus adherere.* Tertio, Eutyches, qui negans in Christo duas naturas, dicebat: *Ego a Sanctis Scripturis non didici de duabus naturis.* Cui respondit Mamas Presbyter: *Neque de Homousion a Sanctis Scripturis edocti sumus. Ita habetur in generali Concilio Chalcedonensi. Act. 1. ubi Actio quinta Constantinopolitani Concilii relecta est.* Quarto, Pelagiani, qui dicebant: *Credamus igitur, quod legimus: & quod non legimus, nefas credamus adstruere: quod de cunctis etiam dixisse sufficiat: ut refert Augustinus in lib. de natura, & gratia. cap. 39.* His, & similibus hæreticis; olim ab Ecclesia damnatis, similes sunt nostri Lutherani, & Calvinistæ; qui eodem, quo illi, spiritu efflati, repudiant Apostolicas, & Ecclesiasticas Traditiones, & ad solam Scripturam contentiose provocant, quam tamen, ut supra dixi, resectis aliquot partibus mutilarunt, & novis versionibus, ac interpretationibus corruerunt.

ANIMADVERSIO.

UT Anti-Becanus a se, & prædicantibus auferret labem imitationis hujus, apparens discrimen finxit, & plebi obtrusit: quod illud? Arianos, & similes hæreticos damnatos, Traditiones, quæ in Scriptura essent rejecisse, & male: Se vero rejicere solum eas, quæ extra Scripturam sunt. Ecce illusorem incauti lectoris! audistine illud Ariani? *Voces, quæ extra Scripturam sunt, nullo casu a nobis suscipiuntur.* Vide, an non

hæc est toga Proavi tui Lutheri, aque ac Ariani Episcopi; pudeat recordiæ, & audaciæ tantæ. Vide Theodoretum textum græcum lib. 1. cap. 8. a Moguntinis contra te citatum. Sed pergit Anti-Becanus, & Catholicos suo luto aspergit. Quomodo? At, Catholicos a Traditione ad Scripturam provocasse. Credo a falsa, & erronea Traditione convincendo eam per Scripturam; hoc credo, aliter non, nisi demonstres. Amplius audet Anti-Becanus dicere: ut Traditiones Catholicorum uno impetu distilaret, ait, nullam Ecclesiam esse Apostolicam, sive talem, quæ successionem personarum, & doctrinæ sanctæ illibatam inde ab Apostolis tenuerit, & ideo Traditiones esse cassas. Ecce fidem negat Anti-Becanus, nempe, unam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, quænam autem ista? Romana a Petro ad Innocentium X. ut postea videbis.

Dissensio.

17. **S**ed neque inter se consentiunt; nam aliqui, sine ulla exceptione rejiciunt omnes omnino Traditiones sive ad fidem, sive ad externum Dei cultum pertinentes, & nihil aliud volunt esse credendum, aut faciendum, quam quod in Scriptura credendum, aut faciendum præcipitur. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 8. num. 8. *Esso, inquit, hoc firmum axioma, non aliud habendum esse DEI verbum, cui detur in Ecclesia locus, quam quod lege primum, ac Prophetis, deinde scriptis Apostolicis continetur: nec alium esse vite docendi in Ecclesia modum, nisi ex ejus verbi præscripto, & norma.* Et in libro de necessitate reformationis Ecclesiæ: *DEUS non modo irritum habet, quidquid colendi sui studio, præter mandatum suum suscipimus, sed palam quoque obominatur.* Et in Epist. 87. ad Protectorem Angliæ: *Cum de legitima reformatione agitur, ad ipsum purum DEI verbum redeundum nobis est.* Et similiter Calvinista in Synodo Ultrajectina, in Prologo suorum ordinationum num. 2. *Obstringimus nos inquit, in forma juramenti, & obligationis, quod in hac Provincia non aliam velimus amplecti, & sequi doctrinam, regulam, mensuram, & amissam fidei, & vitæ Christianæ, quam solum verbum DEI, quod in libris veteris, ac novi Testamenti expressum est.*

18. Alii quasdam saltem admittunt Traditiones, ut Kemnitius in *Examine Concil. Trident. Sess. 4.* in secundo genere Traditionum, ubi ait: *Hanc Traditionem qua nobis in manum dantur Sacra Scripturae libri, reverenter accipimus.* Et in 5. genere: *Affirmant Origenes, & Augustinus: Baptismum parvulorum esse Traditionem Apostolicam; hoc recipimus.* Et in 7. genere. *Apostolos igitur ritus quosdam ordinasse, & tradidisse Ecclesiae, ex scriptis eorum certo constat. Et verisimile est: quosdam etiam alios externos ritus, qui in Scriptura annotati non sunt, ab Apostolis traditos esse. Et infra: Tales ritus merito amamus, & retinemus, quales sunt confessio fidei, abrenunciatio sathanae, & alii ritus in actione Baptismi.*

19. Alii denique utuntur distinctione; ajunt: admittere posse Traditiones de rebus adiaphoris, seu indifferentibus, non autem de rebus ad salutem necessariis; nam in his sufficienter nobis prospectum esse per Scripturam; quippe quæ perfecte tractat ea omnia, quæ ad salutem necessaria sunt, ita ut Traditione minime sit opus. Sed qui hoc dicunt, augent dissensionem, & manifeste repugnant Luthero, & Kemnitio; nam Kemnitius fatetur, Lutheranos *reverenter* accipere Traditionem illam, qua nobis in manus datur Sacra Scriptura. At Scriptura Sacra secundum ipsos ad salutem necessaria est; ergo admittunt aliquam Traditionem de re ad salutem necessaria.

20. Similiter Lutherus docet: infantes non justificari per Baptismum, sed per actualem fidem, quæ ipsis infunditur vi Exorcismi, ante Baptismum: & sine hac fide non posse eos salvari, aut Baptismum suscipere. Unde sequitur: salutem infantium (ex sententia Lutheri) pendere ab actuali ipsorum fide, & fidem ab Exorcismo, & consequenter Exorcismum esse necessarium ad salutem infantium. Exorcismus autem habetur ex Traditione, non ex Scriptura, ut constat; ergo secundum Lutherum, admittenda est aliqua Traditio de re ad salutem necessaria. Verba Lutheri citabo suo loco. (a)

ANIMADVERSIÖ.

(a) **M**irum! quod Anti-Becanus non probet, suos socios consentire, v. g. per Synodum Dordracenam, vel librum Concordiæ. Sed conscius fumi domestici hanc culinam vitavit.

Mendacia Adversariorum.

21. **V**ideamus nunc, quid false nobis affingant Adversarii. Ac *primo* ut invidiam nobis concilient, ajunt nos docere, Scripturam sine Traditionibus humanis insufficientem esse, ac imperfectam. Falsum est: docemus hoc de Traditionibus humanis. Distinguimus enim duplices Traditiones cum Augustino, ut dixi. Alteras Apostolicas, quæ parem cum Scriptura auctoritatem habent. Alteras Ecclesiasticas, quæ tantam auctoritatem non habent. Dicimus ergo: Scripturam per se non sufficere, nisi accedant Traditiones Apostolicæ, quæ non censentur humanæ, sed divinæ. Ratio duplex est: *Prior*, quia Scriptura non sufficit, nisi constet de legitimo illius sensu; at sæpe non constat, nisi ex Apostolica Traditione; ut supra dictum est. *Posterior*, quia multa creduntur a Christianis, quæ non habentur ex Scriptura, sed ex Apostolica Traditione. Exempla jam ante allata sunt. (a)

ANIMADVERSIÖ.

(a) **A**nti-Becano lubitum fuit etiam mendacia defendere, uti veritatē. Et quantumvis videat Becanum, & Catholicos distinguere inter sufficiens generaliter, & specialiter, ne diserte dicere, Scripturam generaliter esse sufficientē absque Traditione, tamen audet dicere, quod Catholicis Scripturam simpliciter insufficientem esse doceant. Item illos non mentiri, qui hoc de Catholicis dicunt: utique mentiuntur, cum aliter dicant, Catholicos loqui, quam loquuntur, & scribunt. Et Anti-Becanus plus illis omnibus utique mentitur, cum sic mentientes ait non mentiri.

22. *Secundo*, ajunt: nos docere, quod per Traditiones humanas mereamur gratiam justificationis, & remissionem peccatorum, & quod hujusmodi Traditiones agnoscamus, pro nostro Mediatore, & Justificatore.

Ita

Ita Philippus Melanchton in Apologia Confessionis Augustinæ art. 15. de Traditionibus humanis. Hoc etiam falsum est: quia aperte docemus, nullo modo nos mereri justificationem, aut remissionem peccatorum, sed eam gratis nobis conferri per merita Christi, ut patet ex Concil. Trident. Sess. 6. cap. 8. ubi sic habet: *Gratis autem justificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus ait: Philippum Melanchton non mentiri, *mulus mulum scabit.* Sed quomodo probatur non mentiri? Joannes a Danent fatetur: Catholicos mereri per observationem Traditionum. At quomodo? ait: *De congruo.* Ita est. Sed estne id mereri simpliciter Philippe? puto, inquit. Erras inquam: simpliciter mereri est de condigno mereri. Vade Grammaticæ ad Theologos, & Theologicum Lexicon, roga ut Prædicans in Dordracena Synodo Calepinum ad intelligendum latina vocabula det. At Tetzelinus An. 1517. dixit: nullum peccatum non remitti, si contributio in cistam sit conjecta, quote ite? Luthero, & Schleidano. Hostes testes adhibes, & qui mendaces per excellentiâ vocantur. Vis id tibi probari? Interroga Joann. Andreæ de Cornu in Luthero verace, suismet verbis convictum. Interroga & de Schleidano Carolum V. Rom. Imp. maximeque Epitomen wahrhaftiger Beschreibung der vornehmsten Händel. 2c. Casparis Jennepii in fol. eusam Colonia 1559.

23. *Tertio*, ajunt: nos docere, quod omnes nostræ Traditiones sint Apostolicæ. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 18. §. 19. *Romanenses*; inquit, *Magistri extorquere volunt, ut nulla sit apud eos ceromantola, quæ non pro Apostolica censeatur.* Et hoc falsum est, agnoscimus enim, ut sæpe dixi, duplices Traditiones: alteras ab Apostolis acceptas: alteras post tempora Apostolorum a Prælatibus Ecclesiæ introductas. Deinde pugnat hæc Calvinus calumnia cum Melanchthone; nam Melanchthon omnes nostras Traditiones vocat humanas. Calvinus omnes Apostolicas. Neutrum concedimus: Vide alia Kemnitii mendacia apud Cardinalem Bellarminum lib. 4. de Verbo DEI. cap. 3. (a) Reliquum est, ut diluantur objectiones Adversariorum, quibus conantur Traditiones subvertere.

ANIMADVERSIO.

ANti-Becanus nihilominus ait: Calvinum non mentiri; mirum: & tamen tam crasse potens patronus est hic Orationis, si tam perspicuo scelere reum efficaciter purgat. Sed logos seminat, non efficacia argumenta ex Catholico uno producit, quæ id probent. Lindanum, & Soto pessime citat ignorans, quid dicant, quod Mogutini ostendunt, ipsorum verbis exscriptis. Non erat autem contentus fratrum suorum mendaciis, monti quoque suum lutum adjecit: nempe Festa Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Domini; quæ S. Augustinus memorat, ait hic homo, non esse probabiliter ab Apostolis instituta. Utri credemus? Augustino vetusto, an Anti-Becano novo homini; & Doctori? sed Apostolus damnat eos, qui observant dies, & tempora. O vecordiam! damnat indefinite, nempe superstitionis observantiam, ergo omnem; quæ Dialectica id exculpis? si tua? tuamet te observantem diei Dominicæ damnabis. Recte insistis vestigiis Dordracenæ Synodi, quæ eodē collimavit, ut omnem memoriam Christi abrogaret. Vide *P. Fod. Kedd Jesuiticam Scholam. pag. 212.*

I. Objectio eorundem.

24. **P**rima sumitur ex illo Deut. 4. 2. *Non addetis ad verbum, quod loquor vobis, nec auferetis ex eo.* Hinc colligunt Adversarii, omnes Traditiones repudiandas esse; Catholicos peccare, qui illas admittunt. Quare? Quia nihil ad verbum Dei scriptum, scilicet, ut ipsi volunt, addendum est. Ineptissime. Primo, quia dum illo etiam posito volunt oppugnare Catholicos, oppugnant ipsos Apostolos a quibus Traditiones accipimus. Et nominatim Paulum, qui dixit: *Tenete Traditiones, quas accepistis.* Oppugnant Augustinum, & alios Patres, qui Traditiones amplexi sunt. Oppugnant se ipsos, quia & ipsi, ut loquitur Kemnitius, Traditionem de Scriptura, de Exorcismo, & plures alias reverenter accipiunt. Si ergo Catholici peccant, admitendo Traditiones, peccant etiam Apostoli, Patres, Lutherani ipsi; aut si hi innocentes sunt, cur illi damnantur?

25. Deinde: non intelligunt sensum allati testimonii ex Deut. Sensus colligitur ex illo contextu, qui sic habet: *Et nunc Israël audi præcepta, & iudicia, quæ*
ego

ego doceo te, ut faciens ea, viuas: & ingrediens possideas terram, quam Dominus DEUS Patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verbum, quod loquor, nec auferetis ex eo. Custodite Mandata Domini DEI vestri, quæ ego præcipio vobis. Quali dicat: ego do vobis præcepta caeremonialia, & iudicia, quæ debetis integre, & perfecte servare. Hoc enim significat illa phrasis: non addetis, nec auferetis. Quod quidem aliis verbis, sed tamen eodem sensu explicatur alibi, cum dicitur: Non declinabis ab eis vel ad dextram, vel ad sinistram. ut Deut. 17. v. 19. & 20. Discat timere Dominum DEum suum, & custodire verba, & caeremonias ejus; neque declinet in partem dextram, vel sinistram. Et cap. 28. v. 13. 14. Si audieris mandata Domini DEI tui, quæ ego præcipio tibi hodie, ac non declinaveris ab eis, neque ad dexteram, neque ad sinistram &c. Et cap. 31. v. 29. Novi, quod post mortem meam inique egetis, & declinabis cito de via, quam præcepi vobis. Et Josue 1. v. 7. Confortare, & esto robustus valde, ut custodias, & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus meus, ne declines ab ea ad dexteram, vel ad sinistram.

26. Igitur hæc tria idem valent. 1. Integre, & perfecte servare præcepta Mosaica. 2. Non declinare ab eis, vel ad dexteram, vel ad sinistram. 3. Nihil in eorum observatione vel addere, vel detrahere. Quod non sic intelligendum (alioqui non licuisset addere præcepta Evangelica, de fide Trinitatis, de Baptismo, de Eucharistia) sed quod præcepta Mosaica, in sui observatione non sint corrumpera, vel additione, vel detractioe; sed integre custodienda. v. g. Erat præceptum Mosaicum: Mulier, si suscepto semine peperit masculum, immunda erit septem diebus, & die octavo circumcidetur infantulus. Levit. 12. 2. 3. Ad hoc præceptum non licebat nec ante, nec post diem octavum circumcidere infantulum: nec immunditia matris poterat paucioribus, vel pluribus diebus durare, quam septem. Eadem est ratio de aliis præceptis, ut videbimus in sequenti objectione.

27. Hinc patet testimonium Deuteronomii, quod tantopere urgent Adversarii, nihil ad rem facere; nisi velint sic argumentari: *Judæi debebant perfecte, & integre servare præcepta Mosaica; ergo Christiani non debent admittere Traditiones Apostolicas, sed sola Scriptura esse contenti.* Quæ sane consequentia absurda, & ridicula est, ut omnes vident. Ut tamen res fiat clarior, quæro ab Adversariis, an ipsi putent, hoc testimonium pertinere ad solos Judæos, an etiam ad Christianos? si pertinet ad solos Judæos, cur adducitur contra Christianos? aut cur volunt Lutherani, & Calvinistæ, ut nos ad illud servandum obligemur? si etiam pertinet ad Christianos, cur Adversarii non servant præcepta Mosaica? cur non circumcidunt se? cur alias cæremonias legales intermittunt? cur denique sicut contra nos urgent illam particulam. *Non addetis*; non similiter contra se urgent alteram; *Non auferetis*? hic hærent.

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus hunc fractum malleum reparavit hoc modo: cui nihil debet addi, vel demi, id continet omnia ad salutem necessaria; at Scripturæ Sacræ nihil debet addi, vel demi. *Deut. 4. 2. & 12. 32.* ergo continet omnia, &c. *Deut. 1.* Mogunt nimium probas; quia hinc sequitur Deuteronomiõ omnia ad salutem necessaria contineri. Imo quovis versu Scripturæ Sacræ, quoniam nulli eorum fas est aliquid demere, vel addere. *Deut. 2.* Majoris prædicatum ly continet omnia distinguendo sic, continet omnia vel generaliter solum, vel etiam specialiter, vera est major; ad min. At Sacra Scriptura continet, omnia ad salutem necessaria specialiter, falsum est: generaliter, verum est. O malleæ redintegrate! ubi distinguendo mansisti? peristi, & hoc Doctor Anti-Becane non prævidisti? Dicunt Catholici omnia ad salutem necessaria generaliter, confuse, & abstracte, indistincte contineri, & dici; non specialiter, individue, distincte, & expresse. Contra hoc age Anti-Becane, si agere est animus.

Objectio II.

28. **S**ecunda sumitur ex illo *Deut. 12. 32. Quod tibi præcipio, hoc tantum facito Domino: nec addas quicquam, nec minuas.* Hinc iterum colligunt Adversarii, omnes Traditiones, & præcepta humana
D
esse

esse irrita, & contemnenda. Quare? Quia hoc tantum faciendum est, quod Deus præcepit: ergo quod homines præcipiunt, faciendum non est; non minus inepte, quam supra. *Primo*, quia si omnia præcepta humana sunt irrita, & contemnenda; quid dicimus de Judæis, qui accurate servarunt præceptum de festo Encæniorum, quod non erat divinum, sed humanum? Quid de Rechabitis, qui accuratissime servarunt præceptum Parentis sui Jonadab de perpetua abstinencia a vino? *Jerem.* 35. v. 6. Quid de Apostolis, qui in Concilio Hierosolymitano præceperunt abstinenciam a sanguine, & suffocato? *Act.* 15. v. 29. Quid de Paulo, qui distinguit inter sua, & Christi præcepta? *1. Corinth.* 7. v. 12. Quid de Magistratibus, qui ferunt mandata humana ad conservandam pacem, & justitiam in republica? Quid denique de ipsis Adversariis, qui in Synodis, & conventiculis suis condunt leges, & statuta Ecclesiastica, quæ ab omnibus observari volunt?

29. *Secundo*, sensus illius loci non est ille, quem fingunt Adversarii, sed longe alius, nam sicut in præcedenti testimonio agebatur generatim de præceptis Moysæ, integre observandis; ita hic agitur speciatim de uno præcepto sacrificii integre observando. Textus sic habet: *Quando disperdiderit Dominus DEUS tuus, gentes ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum; cave, ne imiteris eas, & requiras caeremonias earum, dicens: sicut coluerunt gentes istæ Deus suos, ita & ego colam. Non facies similiter Domino DEO tuo. Omnes enim abominationes, quas averfatur Dominus, fecerunt Diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quicquam, nec minuas.*

30. Sensus est: quando veneris in terram Palæstinam, ad quam intendis, & obtuleris Domino Deo tuo sacrificium; non imitaberis gentiles, qui falsis Diis offerunt suos filios, & filias per ignem; sed hoc tantum offeres, quod ego tibi præcipio: nempe, ex animalibus: oves, capras, hædos, boves, vitulos, columbas, passe-

res, tortures, Ex fructibus terræ: panem, similam, salem; thus, manipulum spicarum virentium, & triticum. Ex liquoribus: sanguinem, vinum, oleum, aquam. *Hoc tantum facito*, id est: offerro Domino. (nam *facere* in hoc sensu a Latinis accipi pridem monstratum fuit) *Nec addas quicquam ex sacrificiis gentilium: nec minuas ex eis quæ jam enumerata sunt.*

31. Quid hic concludant Adversarii? non video, nisi sic inferant; Judæi debebant ea tantum offerre in sacrificium, quæ a Deo erant determinata; ergo Christiani non debent servare præcepta humana, live civilia, live Ecclesiastica; *Speclatum admissi risum teneatis amici.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) Quid hic Anti-Becani? tela fracta saliva allinunt, & plebeculæ ignaræ rerum gestarum ea, uti liliat, & macharas novas, terribilesque ostentant, rapturam earum manu tegunt, vel fibulis vestiunt. Videri potest pro ea industria Lini-Textrina Calviniana P. Jodoci Kedd. *Myſterium Tradis.* Authore P. Hieron. Mülmanno, &c.

Objectio III.

32. *T*ertia sumitur ex illo Galat. i. v. 8. 9. *Licet nos aut Angelus de celo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Et infra: Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod accepistis, anathema sit.* Ergo inquiunt Adversarii, præter Evangelium non licet admittere Traditiones. *Respondet 1.* Hæc objectio retorqueri potest in Adversarios hoc modo: Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod Apostolus evangelizavit, anathema sit: Adversarii evangelizant aliquid præter id, quod Apostolus evangelizavit, quia oppugnant Traditiones contra id, quod Apostolus dixit: *Tenete Traditiones.* Ergo anathema sunt.

33. *Respondet 2.* Ex scopo Apostoli æstimandum est, an damnentur Traditiones, nec ne. Scopus Apostoli est hic: Galatæ docti erant a Paulo, cæremonias Legis Mosaicæ abrogatas esse, & neminem posse per hujusmodi cæremonias justificari, sed per fidem in Chri-

stum. cap. 2. v. 16. Ab hac doctrina fuerunt postea abducti per quosdam falsos Apostolos, qui docebant: eos non posse salvari per fidem in Christum, nisi simul circumciderentur, & alias cæremonias Mosaicæ observarent cap. 1. 6 & cap. 3. v. 1. & cap. 4. v. 9. & c. 5. v. 1. Contra huiusmodi falsos Apostolos agit Paulus, cum ait: *Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod accepistis, anathema sit.* q. d. Accepistis a me hominem justificari per fidem in Christum, non autem per observantiam Legis Mosaicæ; si quis aliter vos instruit, anathema sit. At hinc non sequitur, Traditiones Apostolicas esse rejiciendas, sed potius conservandas; quia non sunt præter, aut contra id, quod Paulus evangelizavit Galatis de justificatione; sed potius sunt id, quod ipse Thessalonicensibus evangelizavit, cum dixit: *Tenete Traditiones, quas didicistis.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **P**rædicantes indefinenter jaçant verbum DEI, Biblia, Scripturam, & inter cætera etiam sententiã, quam hic adeo clare Becanus retorquet in ipsos & exponit; illi nihilominus ut toti Bibliaci fratres videantur, uti uxores eorum Bibliicæ sorores, idem cantant, recantant. Ad solutiones Catholicorum nihil. Quare? nequeunt. Quam vero false, & fide Scripturam Sacram clament, nihil minus, quam Scripturam prædicando clare docet Mysterium Fraudis eorum a P. Hieronymo Müllman vulgatum.

Obiectio IV.

34. **Q**uarta sumitur ex illo Apocal. 22. v. 18. 19. *Cantastor omni audienti verba prophetiæ libri hujus: si quis apposuerit ad hæc, apponet DEUS super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet DEUS partem ejus de libro vitæ.* ergo non licet apponere Traditiones. Respondeo. Hoc testimonium condemnat Lutheranos, qui non solum diminuunt de verbis libri prophetiæ hujus, sed totum librum suspectum habent, nec eum pro Canonico, sed pro apocrypho agnoscunt; non tamen condemnat Traditiones, quia non prohibet, ne præter prophetiam Apocalypticam admittatur aliquid aliud

aliud (alioqui non liceret addere prophetias Isaïæ, Jeremiæ, & aliorum Prophetarum veteris Testamenti, nec item Evangelia, Epistolas, Symbolum fidei) sed solum prohibet, ne verba prophetiæ Apocalypticæ ab aliquo depraventur, quod duobus modis fieri posse insinuat. *Primo*, additione; ut si quis apponet aliquid ad prophetiam Apocalypticam, quasi pars illius sit, quæ revera non est. *Secundo*, diminutione: ut si aliquid detrahat, quasi ad illam non pertineat, quod revera pertinet. Neutrum faciunt Catholici.

35. Exemplo rem declarabo: Prædicit Joannes cap. 11. fore aliquando, ut veniant duo Prophetæ amicti saccis, qui prophetabunt diebus 1260. & habebunt potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum, & potestatem convertendi aquas in sanguinem, &c. Ad hanc prophetiam nihil addunt Catholici, quod ad eam non pertineat, nec auferunt aliquid, quod ad eam pertineat; sed relinquunt integram, sicut a Joanne scripta est. At contra faciunt Adversarii, qui dicunt hos duos Prophetas fuisse Lutherum, & Calvinum. Nam qui hoc dicunt, necessario diminuunt de verbis prophetiæ hujus; cum constet Lutherum, & Calvinum non fuisse amictos saccis nec habuisse potestatem claudendi cælum, ne plueret. Et quæ ibidem sequuntur.

Objectio V.

36. **Q**uinta sumitur ex illo 2. Tim. 3. v. 16. *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo DEI ad omne opus bonum instructus.* Ex quo loco dupliciter argumentantur Adversarii. Aliqui sic: Omnis Scriptura est utilis ad docendum, & arguendum: ergo supervacaneæ sunt Traditiones. Perinde, ac si dicas: Omnis cibus est utilis ad nutriendum; ergo supervacaneus est potus. Vel: Omnis eleemosyna est utilis ad salutem. *Luc. 11. v. 41. & Daniel. 4. v. 24.* Ergo supervacanea Sacramenta. Miseret me horum hominum.

37. Alii sic: Omnis Scriptura est utilis; id est, sufficiens; ergo supervacaneæ Traditiones. Sed quæ hæc interpretatio est? an idem sunt, utilem esse, & sufficientem esse? Si idem sunt? jam illud 1. Timoth. 4. v. 8. *Pietas ad omnia utilis est*, licebit sic interpretari: Pietas ad omnia sufficiens est; ergo reliqua omnia supervacaneæ sunt. Et similiter illud 2. Timoth. 4. v. 11. *Marcum assume, & adduc tecum: est enim mihi utilis ad ministerium*; id est, sufficiens; ergo Timotheus, Titus, Onesimus, & alii supervacanei sunt. Quis non videt, si hæc licentia interpretandi Scripturam semel admittatur, totam corrumpi, & adulterari posse?

38. Sed ut clarius res ipsa percipiatur, textus Apostoli considerandus est. Igitur Apostolus in citato capite hortatur Timotheum Episcopum, ut suos subditos instruat in fide, & bonis operibus, & redarguat Adversarios, qui corrupti mente, & reprobi circa fidem, resistunt veritati. Et ut ostendat eum id posse præstare, subdit: *Tu vero permane in iis, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens, a quo didiceris: Et quia ab infantia tuâ sacras literas nâsti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo JESU. Omnis enim Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, &c.* Ubi per sacras literas, quas ait Timotheum ab infantia novisse, intelligit Scripturam veteris Testamenti. Nam eo tempore, quo Timotheus erat infans nondum exstabat Scriptura novi Testamenti.

39. Apostolus ergo, in illo textu, sic argumentatur: Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendos subditos, & redarguendos Adversarios. At Scriptura veteris Testamenti, quam ab infantia didicisti, est divinitus inspirata, ergo est utilis ad docendos subditos, & redarguendos Adversarios. Cum ergo cognitione illius Scripturæ instructus sis, magnum ex ea præsidium habes ad præstandum, quod dixi.

40. Ex eodem principio licebit sic concludere: Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & arguendum. At Scriptura novi Testamenti est divinitus inspirata; ergo est utilis ad docendum, &

arguendum. Qui ergo cognitione hujus Scripturæ instructus est, magnum ex ea præsidium habet ad utrumque præstandum.

+1. Porro ex utroque discursu patet: has tres propositiones veras esse secundum Apostolum. 1. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & arguendum. 2. Scriptura veteris Testamenti utilis est ad docendum, & arguendum. 3. Scriptura novi Testamenti utilis est ad docendum, & arguendum. Sicut ergo non sequitur: Scriptura veteris Testamenti utilis est; ergo Scriptura novi Testamenti est supervacanea. Nec contra: Scriptura novi Testamenti est utilis; ergo Scriptura veteris Testamenti est supervacanea. Sic etiam non sequitur: utraque Scriptura est utilis; ergo Traditio est supervacanea: Alioqui supervacaneum esset, quod dicit Apostolus: *Tenetè Traditiones.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **H**æc objectio est Achilles hæreticorum; itaque eum sæpe peremptum resuscitant cum Anti-Becano, & vestunt. Quomodo? vide sic: Quod ad omnes Sacri Ministerii functiones est utile, ut sit homo DEI perfectus, & ad omne opus bonum perfecte instructus, id continet omnia ad salutem necessariam; atqui Scriptura Sacra ad omnia est utilis, teste 2. *Timoth.* 3. v. 16. ergo continet omnia ad salutem necessariam. Ecce ibi est velut Achilles, repositus a Prædicantibus in currum, unde nunc, ut iterum corruat. Moguntini eum distinguendo fecant medium. Ajunt uti ante: Scriptura Sacra est utilis generaliter, confuse, indistincte ad omnia ista, conc. Nondam audis? Specialiter, distincte, individualiter, neg. Nec hoc audis? contra hoc age, nec recanta toties cantata, & prostrata; quasi novam musicam, nisi Minister fraudis velis audire. Sed adhuc habet alia arma Anti-Becanus. Quæ? videamus ista. 1. In quo habemus vitam, hoc continet omnia ad salutem necessariam; at in Scriptura Sacra habemus vitam æternam. Joan. 5. v. 39. *Scrutamini Sc.* ergo. Quid hic Catholici faciant? Scrutentur, textum legant, & non credant citanti Scripturam prædicanti. Quid igitur ait? scilicet Christum dixisse Judæis: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere.* Vides Catholice, qui hoc putaverint? Video. Vide ne, etiam, qui illos sequantur? adverte quoad hoc. Adverte etiam quoad alterum. Ibid. v. 40. *Et non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Verissime; dum Scripturas de Christo scrutantur sine humilitate Christi, Christum ipsum superbe perdunt. Audiant

S. Auguft. ad illa S. Joan verba commendantem : *Veni mecum* (Anti-Becan.) *fi vis, ſuper petram, & noli mihi eſſe velle pro petra.* 2. Ait Anti-Becanus : quo omnia dogmata fidei confirmari, & heretici confutari debent, ut regula fidei, id continet omnem veritatem; Scriptura Sacra talis eſt, ergo. Reſpondent Catholici, ut ante diſtinguendo : continet omnem veritatem ſpecialiter, & diſtincte, neg. Generaliter, & conſuſe conc. Et ſic evaneſcit terrificus iſte ſyllogiſmus. Moguntini id ſatis pulchre declarant, oſtendentes : ne quidē myſterii maximi in eſſentia unitatem in Perſonis Trinitatem ex ſolis Scripturis ſine Traditione diſtincte poſſe probari. Tenta. ſi auſis citius Turca evades cum illis Prædicantibus, de quibus Schola Jeſuitica pag. 102. 103. &c. quam ex ſola Scriptura id demonſtres.

3. At Traditiones ſunt incertæ, ait Anti-Becanus. R. Catholicus, ſi de qualitate hoc ais, falſum dicis, Apoſtolicæ parē cum Scriptura Sacra certitudinem habent, quia ab eadem authoritate ortæ ſunt. Si de numero, ignorantiam tuam ipſe fateris; Eccleſia Chriſti non ignorat, quot habeat Traditiones. De catalogo per Becanum tibi texto conveni prius, de cæteris erudieris in Schola Jeſuitarum, cum Hulfio Weſalia Prædicante.

4. Non poteſt populo conſtare, quæ ſit vera Traditio. R. Catholicus *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium perſpexeris, &c. ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus DEUS tuus, (olim Hieroſolymam, nunc Romam) veniesque ad Sacerdotes Levitici generis (tunc, nunc ſecundum Ordinem Melchizedech) & Iudicem, qui fuerit illo tempore (nunc Clementem XII.) quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudiciū veritatem, & facies, quodcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, ſequerisque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino DEO tuo, & decreto Iudicis, morietur homo ille, &c.* Ecce emplaſtrum univerſale, amplum, aptum omniem ignorantiam ſanare Deut. 17. 9. &c. utere, ſanus eris, probatum eſt.

Objeſtio VI.

42. **S**exta ſumitur ex illo Matth. 15. v. 6. *Irritum feciſtis mandatum DEI propter Traditionem veſtram.* Ex Coloſſ. 2. v. 8. *Videte, ne quis vos decipiat per Philoſophiam, & inanem fallaciam ſecundum Traditionem hominum.* Et 1. Petr. 1. v. 18. *Redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ Traditionis.* Hinc colligunt Adverſarii, omnes Traditiones a Chriſto, &

& Apostolis damnatas esse. At non recte: nam Christus, & Apostoli solum loquuntur, vel de Traditionibus Judæorum, quibus Pharisei male utebantur, ut supra explicatum est: vel de Traditionibus gentium, quæ fidei Christianæ repugnabant. At tales non sunt, quas hoc loco nos defendimus. Nos defendimus divinas, & Apostolicas, quæ supra enumeratæ sunt.

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti Becanus ait nihilominus, Traditiones admittere; falsitatē Catholicus de ab Ecclesia approbatis negat de aliis non approbatis, concedit. Quid lucrī fecisti? Si hoc scisti, cur tibi met non respondisti? si ignorabas tantillam rem, Magistri, & Doctori nomen quomodo tueberis? At res non scriptæ non possunt conservari per multa sæcula, ait Anti-Becanus. O grave dictum! ubi scriptum est? quomodo oporteat cochlear ad os deducere, ut edas, & talia innumera? & humilid? filii Adam didicere esum tot sæculis? & nunquid cælum interisset, si nemo de cælo scripsisset? quid videtur? magna recordia in Prædicante, qui callens Scripturas, nescit Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, ei Spiritum Sanctum docentem omnem veritatem, imo ipsum Christum illi adesse usque ad consumationem. Sed pergamus nunc Becanum audire.

CAPUT III.

De Ecclesia.

Ecclēsia Christi, ut dicam cap. 5. est Judex controversiarum fidei, ac religionis. Sed non potest esse sufficiens Judex, nisi habeat tres conditiones. 1. Ut sit visibilis; nam si esset invisibilis, non posset nobiscum visibiliter agere, & nostras controversias viva voce dirimere. 2. Ut sit infallibilis; nam si esset fallibilis, errare posset in dirimendis fidei controversiis, ac proinde nunquam essemus tuti in fide. 3. Ut sit nota; nam si esset incognita, non possemus ad ipsam, tanquam ad Judicem confugere. Igitur hæ tres conditiones hoc ordine explicandæ sunt: 1. Ecclesiam Christi esse visibilem.

bilem. 2. Unam, Sanctam, Catholicam, Apostolicam, Sponsam Christi, Domum DEI, Columnam, & firmamentum veritatis. 3. Extra illam neminem salvari posse. 4. Eandem in fide non posse deficere, aut errare, ac proinde securos esse, qui illius sententiam sequuntur. 5. Hanc visibilem Christi Ecclesiam non esse aliam, quam Romanam, seu Pontificiam, quæ toto orbe diffusa est.

ANIMADVERSIO.

Anti-Becano methodus prædicta non placet. Quare? quia Becanus nimis laxè agit de Ecclesia, & nimis stricte. Itane? Ita ait Prædicans: qua ratione? id ipse dicat, nec dicit nec scit; puto: acut tangeret veritatem, qui diceret, Anti-Becanum affectu agere, non intellectu; ex quo etiam Becanum identidem vocat Sophistam ipse Sophistarum alpha; nam rationem ejus nominis in Becano nullam invenit, in se copiosam, ut videbimus: quam ut Becani Lector agnoscat, sciendum est Calvinistas modernos duas in mente finxisse Ecclesias: unam visibilem, defectibilem; alteram invisibilem, & stabilem; ex quarum una in alteram, ut libet, defiliant, uti ranæ, terris æque, atque aquis assuetæ.

CONCLUSIO I.

Ecclesia Christi in terris visibilis, & conspicua est.

1. **H**anc concedunt præcipui Adversarii, præsertim Calvinus lib. 4. *Instit. c. 1. §. 2.* ubi ex professo disputat de Ecclesia visibili, & Philippus Melancthon in *Examine ordinandorum*, titulo de Ecclesia, ubi sic ait: *Ecclesia visibilis in hac vita est cætus visibilis amplectentium incorruptam Evangelii doctrinam, & recte utentium Sacramentis, in quo cætu Filius DEI efficax est, & multos regenerat ad vitam æternam.*
 a. Et res certa est: Primo: quia illa Ecclesia necessario visibilis est, in qua Episcopi, & Pastores visibiliter debent gubernare suos subditos, visibiliter docere, hortari, Sacramenta administrare, peccantes corripere, contumaces ab aliorum communione separare. Et vicissim, ubi subditi debent agnoscere suos Pastores, eorum monitis obtemperare, instructionem, & Sacramen-

taab eis percipere. At hæc omnia fiunt in vera Christi Ecclesia; ergo vera Christi Ecclesia necessario visibilis est. Minor patet ex Scripturis. Matth. 18. v. 17. *Dic Ecclesiæ, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Et Act. 20. v. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI.* Et Hebr. 13. v. 17. *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim per-
vigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Et alibi.

3. *Secundo*: illa Ecclesia necessario est visibilis, in qua publice indicuntur, & celebrantur Concilia, sancuntur Canones, dirimuntur controversiæ de fide, ac religione. Hæc omnia fiunt in vera Christi Ecclesia; nam Apostoli indixerunt Concilium Hierosolymitanum, in quo hæc constitutio facta est: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstinere vos ab immolatis simulacrorum, sanguine, & suffocato.* Act. 15. v. 28. 29. Et post tempora Apostolorum celebrata sunt Concilia Generalia: Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, quæ etiam ab Adversariis, tanquam legitima admittuntur.

4. *Tertio*: Christus in Evangelio comparat Ecclesiam suam saginæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti; comparat convivio nuptiali, ad quod boni, & mali vocati sunt; comparat decem virginibus, quarum quinque prudentes sunt, quinque fatuæ; comparat ovili, in quo reperiuntur oves, & hædi. Hæc non possunt intelligi, nisi de Ecclesia visibili; nam Adversarii, qui agnoscunt duas Ecclesias, unam visibilem, alteram invisibilem, sic eas inter se distinguunt: quod in hac sint soli prædestinati, in altera boni, & mali permixti. At in Ecclesia, de qua Christus loquitur in supradictis parabolis, sunt boni, & mali permixti; ergo loquitur de Ecclesia visibili: loquitur autem de vera Ecclesia: Vera igitur Ecclesia visibilis est.

5. *Quarto*: Idem a Propheta prædictum est: Psal. 18. v. 6. *In sole posuit tabernaculum suum, id est: ut
ibi-*

ibidem explicat Augustinus: *In manifestatione posuit Ecclesiam suam, non in occulto. Et Epist. 166. ad Donatistas: Ipsa est Ecclesia in sole posita, id est, in manifestatione omnibus nota usque ad terminos terræ. Eodem spectat illud Christi, Matth. 5. v. 15. 16. Non potest civitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio; sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Ubi per civitatem, quæ abscondi non potest, & per lucernam, quæ omnibus lucet, intelligitur Ecclesia Christi. Unde idem Augustinus in libro de unitate Ecclesiæ cap. 16. Non est, inquit, operta Ecclesia, quia non est sub modio; sed supra candelabrum. Et de illa dictum est: Non potest civitas abscondi supra montem posita. Sed Donatistis velut operta est, qui audiunt tam lucida, & manifesta testimonia, quæ illum toto orbe demonstrant, & malunt clausis oculis offendere in montem, quam in eum ascendere. Et Epist. 170. ad Severinum: Facile tibi est attendere, & videre civitatem super montem constitutam.*

6. Quinto: Idem constat ex Symbolo fidei, ubi sic dicimus: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Quod de visibili Ecclesia intelligendum esse, non solum docent Catholici, sed etiam multi ex Adversariis, præsertim Calvinus lib. 4. cap. 1. §. 2. & Melancthon loco supra citato. Itaque dari Ecclesiam visibilem, est articulus fidei secundum Adversarios. Et recte: nam licet externis oculis videamus multitudinem eorum hominum, ex quibus conflata est Ecclesia visibilis, tamen quod in ea multitudine sit vera doctrina Christi, & Apostolorum, hoc non videmus, sed credimus. Unde visibilis Ecclesia, partim cadit sub externos oculos, partim sub internam fidem. Externis oculis videmus homines, qui in Ecclesia sunt: interna fide credimus, veram Christi doctrinam apud eos tradi, & conservari.

7. Hinc solvitur vulgare illud sophisma: Quod fide credimus, non est visibile; Ecclesiam fide credimus; ergo Ecclesia non est visibilis; nam major propositio sic debet intelligi: quod fide credimus, non est visibile ex ea parte, qua sub fidem cadit; tamen possit esse visi-

visibile ex alia parte, qua sub fidem non cadit. Hujus rei varia existant exempla: Apostoli in Christo videbant humanitatem, credebant divinitatem. In Baptismo videmus externam aquam, & ablutionem: credimus internam vim regenerandi, & peccata abluendi. In Codice Bibliorum videmus chartam, Scripturam, & Codicem ipsum; credimus, quod in eo continetur, esse verbum D E I. Idem dico de Ecclesia: Est aliquid in ea, quod credimus: est aliquid, quod videmus. Credimus veram esse doctrinam, quæ in Ecclesia traditur. Videmus homines, externos ritus, & Sacramenta, quæ in Ecclesia sunt; vel materiale videmus, formam internam non videmus.

8. Accedit consensus Patrum. Omnes, qui de hac re ex professo scribunt, Ecclesiam visibilem esse affirmant. August. (ut omittam testimonia ipsius supra citata) Epist. 166. ad Donatistas sic habet: *In Scripturis didicimus Christum: in Scripturis didicimus Ecclesiam. Has Scripturas communiter habemus: quare non in eis Christum, & Ecclesiam communiter retinemus?* Et post multa: *Ecce Scripturæ communes: ecce ubi novimus Christum, ubi novimus Ecclesiam; si Christum ipsum tenetis, ipsam Ecclesiam quare non tenetis? si in ipsum Christum, quem legitis, & non videtis, tamen propter Scripturarum veritatem creditis; quare Ecclesiam negatis, quam & legitis, & videtis.*

9. Et ne longus sim in enumerandis aliis Patribus, omnes illi supponunt Ecclesiam esse visibilem, qui recensent ordine Successores Petri in gubernatione Ecclesiæ, ut Irenæus, Optatus, Augustinus, Epiphanius, & Eusebius Casariensis. Omnes item, qui fatentur ex Evangelio. bonos, & malos in Ecclesia permixtos esse; qui agnoscunt potestatem solvendi, ligandi, excommunicandi, quæ nisi in Ecclesia visibili exerceri non potest. Denique, qui asserunt Ecclesiam sine prædicatione Evangelii, & Sacramentorum administratione, consistere non posse. Nec puto quemquam esse, qui hæc neget, si intelligat.

10. Conabor tamen clarius explicare: Ac primum quæro: an Respublica Veneta, vel civitas Viennensis in Austria sit visibilis, nec ne? Omnes opinor visibilem esse concedunt. At eadem est ratio de Ecclesia, quod sic ostendo: Tria spectari possunt in Ecclesia. 1. Multitudo, seu collectio eorum hominum, qui sunt in Ecclesia. 2. Externum regimen, quo Prælati Ecclesiæ gubernant suos subditos, docendo, hortando, judicando, puniendo, Sacramenta administrando. 3. Interna fides, & charitas, qua inter se utuntur. Eadem spectari possunt in Republ. *Veneta, vel Civitate Viennensi*. 1. Multitudo, seu collectio eorum hominum, qui in Republ. vel civitate sunt. 2. Externum regimen, quo Magistratus politicus gubernat suos subditos. 3. Interna affectio, qua isti inter se utuntur. Duo priora, tam in Ecclesia, quam in Republ. vel civitate sunt visibilia. Tertium utrobique est invisibile. Sicut enim externis oculis non possumus videre, an Christiani, qui in Ecclesia sunt, habeant internam fidem, & charitatem, sed propter externam fidei professionem id credo: sic etiam res habet in Republ. vel civitate. Video cives, qui in ea sunt, video externam politiam, & gubernationem; sed non video internum affectum, quem quisque habet, aut habere debet. Si ergo, eo non obstante, nihilominus civitas, vel Respubl. vere dicitur esse visibilis: cur idem de Ecclesia dici non possit? nihil certius. Hinc facile diluuntur cavillationes, quæ objici solent. (b)

ANIMADVERSIO.

(b) **A**nti-Becanus sciens, quantum præsidii habeant in sua duplici Ecclesia ad saltandum, vel ambulandum, & videns, Becanum unam, eamque visibilem efficaciter probare, furiose agit. Præscribit Becano, quod debeat probare, Ecclesiam nullo modo esse invisibilem. O Alecto! non hoc debet, secundum quid invisibilis est, nonne auditum num. 10. diserte dicentem: quod fides, spes, charitas fidelium Ecclesiæ est invisibilis? 2. Becanum ad examen vocat: Quomodo Ecclesia Christi sit visibilis? tota, an pars? jam dixerat Becanus satis: nisi velles eum calvinizare, non faciet. 3. Dubitat de veritate majoris syllogismi, num. 2. positi, non sine suspitione everse mentis, cum palpabiliter sit vera. 4. At: officia a Becano recensita num. 2. per-

pertinere ad particulares Ecclesias, quæ tamen ad omnem perspicue spectant. 5. Ait: 4. terminos esse in syllogismo eodem, sed invenire ipse nescit. Ecce ita delirat, qui veritatem declinat. Vere in malevolam animam non intrat sapientiâ, &c.

CONCLUSIO II.

Hæc visibilis Ecclesia est una, sancta, Catholica, Apostolica, Sponsa Christi, Domus DEI, Columna, & firmamentum veritatis.

11. **H**anc etiam admittit Calvinus loco citato. Et merito; nam Scripturæ, Symbola fidei, & Patres passim ita docent. Dicitur autem Ecclesia una, propter unionem, & consensum eorum, qui in Ecclesia sunt. Omnes enim unam, eandemque fidem profitentur, juxta illud Apostoli Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Et qui recedunt ab hac fidei unitate, proprie Sectarii, & Hæretici appellantur. Itaque ad eam conservandam sæpe hortatur nos idem Apostolus, præsertim Rom. 16. v. 17. *Rogo vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, & offensa præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.* Et 1. Corinth. 1. v. 10. *Obsecro vos fratres, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Et Hebr. 13. v. 9. *Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.* (a)

ANIMADVERSIO.

(c) **A**nti-Becanus nihil solidi habuit, quod unitati Ecclesiæ opponeret, & quo suam dualitatem mundo ostenderet. Est enim dualitas ista tam ficta, quam fictum est duo ora habere Anti-Becanum, unum, quo aliquando loquitur verum, & alterum, quo frequenter falsum.

12. Dicitur *Sancta*, ob has causas: *Primo*: quia nemo in eam ingreditur, nisi per Baptismum ablutus, & sanctificatus. 1. Cor. 6. v. 11. *Hæc quidem fuistis, sed abluti, sed sanctificati estis.* *Secundo*: Quia omnia ipsius instituta, cæremoniæ, Sacramenta, & doctrina ad sanctitatem ordinantur. Hoc enim spectant, ut vel sancti efficiamur, vel in sanctitate crescamus, & conservemur.

Ter-

Tertio: quia extra illam nulla potest esse sanctitas. *Quarto* quia Christus, qui est Caput, & Sponsus Ecclesiae, est Sanctus Sanctorum. Addit Calvin. *lib. 4. Inst. c. 1. §. 17.* vocari Sanctam, quia quotidie proficit in sanctitate, & ad metam sanctitatis aspirat. Nec obstat, quod multi mali sint in Ecclesia. Potest nihilominus vocari Sancta, tum propter rationes allatas, tum etiam, quia multi in ea sancti sunt. (d)

ANIMADVERSIO.

(d) **N** Ec contra sanctitatem Ecclesiae potuit Anti-Becanus rationabile aliquid afferre; praesertim cum Calvinistae se facilius canonizent, & in SS. numero collocent, quam Catholici. Hi enim multo vitae examine utuntur; isti se natos, imo ab aeterno praedestinatione tales esse jactant, nam omnia sua, & ipsorum scelera tegunt Christi meritis, quibus Hierosolymae olim positis hodie ipsi consimiliter sancti sunt, ac Christus Dominus. Ita sentiunt, docent, & credere tenentur, nisi crediderint ita, non censentur fideles. Videri potest Catechismus reformatus, S. Heidelbergensis Ursini.

13. Dicitur *Catholica*, seu universalis, tribus de causis. *Primo*: Ratione loci, quia per universum orbem diffusa est Marc. 16. 15. *Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae*, *Secundo*, Ratione temporis, quia semper durabit, Dan. 2. v. 44. *Suscipiet Dominus caeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur*. *Tertio*. Ratione hominum salvandorum, quia quotquot salvantur, in visibili Ecclesia salvantur, & nullus extra eam salvari potest. (infra concl. sequenti) Hinc patet discrimen inter Ecclesiam Christi, & Synagogam Judaeorum. Haec enim nullo istorum modorum fuit Catholica, seu universalis. Non primo, quia non fuit diffusa per totum orbem; sed per solam Palaestinam. Nec secundo, quia non duravit, nisi certo tempore, nempe usque ad mortem Christi. Nec tertio, quia poterant salvari homines extra Synagogam, ut Ninivitarum, & alii. (e)

ANIMADVERSIO.

(e) **A** Nti-Becano nomen Catholicum est hoc loco sudes in oculis, unguis in ulcere, &c. & qui initio sui Anti-Becanilimi aucupabatur nomen Catholici, hic illud oblitus sui

ini oppugnat, quomodo vero? Symbolo Apostolico mentitur ab Apostolis non esse appositum, aut ipsos apponendo errasse. Qui hoc? quia Apostolorum tempore nondum erat Catholica Ecclesia; & quare non? nondum toto orbe diffusa. Ecce acumen, quò tollitur medius Articulus Fidei de Ecclesia. Eodem si pergat, tollet integrum illum *Carnis Resurrectionem*. Quare? tempore Apostolorum nondum erat, nec adhuc est. Hanc sequelam acutissimam non vidit Anti-Becanus, Moguntini viderunt acutius ipso. Tu Catholice Lector definitionem Catholici nominis vide Animadversione 1. ubi demonstratum invenietur ex Rom. 1. v. 8. quod tempore Apostolorum jam Romana fides annuntiabatur in universo mundo contra Prædicantes. Itaque Anti-Becanus est merito suspectus de Christianæ fidei everfione; cum tam patenter Apostolorum Symbolum oppugnet ac forte Atheismi, vel Mahometismi, quem Catholici pridem timent a Calvinianis Prædicantibus inducendum. Hic Professor certe palam ostendit viam, & est in propinqua dispositione cum suis sociis. Videatur Scholæ Jesuiticæ pag. 162. & c. Utinam Prædicans Actus Apostolorum cap. 2. considerasset, invenisset jam ipso die Pentecostes Ecclesiam Christi factam esse Catholicam, & mansisse exinde usque modo, & mansuram ad consumationem.

14. Dicitur *Apostolica*, *Primo*: quia in Apostolis initium habuit. *Secundo*: quia ab Apostolis per orbem terrarum propagata est, Rom. 10. v. 18. *In omnem terram exivit sonus eorum*. *Tertio*: quia sequitur doctrinam Apostolorum, Ad Gal. 1. v. 8: *Licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit*. Denique: quia retinet jurisdictionem semper per successionem Episcoporum ab Apostolis. Vide Tertullianum lib. de præscriptionibus adversus hæreticos cap. 20. & duobus sequentibus. (f)

ANIMADVERSIO.

(f) **Æ** Quæ Anti-Becanum vexat nomen Ecclesiæ Apostolicæ, atque Catholicæ. Quare? quia concisus est sibi, & familiæ suæ, quod non sit Apostolica; & quare non? quia ab Apostolis legitima spiritus consanguinitate non descendit. Et cur non? Patrem, & Matrem spirituales non habet. Quare non? negavit Ecclesiam Catholicam, uti jam audimus; non necessario esse Apostolicam; etiam diserte ait. Jam vero sententia est Cypri. August. infra citanda. Non habet DEUM Patrem, qui Ecclesiam non vult habere Matrem. At Anti-Becanus utitur scriptis Apostolicis. Ita est: sed non satis hoc est, usque literarum familiæ alienius non continuo in genus,

& familiam eam adscisceris; fures eas sublegere possunt, & latrones rapere, non tamen ideo genus eorum, quorum literas sibi rapuerunt. Ostendat Anti-Becanus suam adoptionem, vel nativitatem in Sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia; & credemus esse in ea natam; ostendat in ea professionem, & ostendat ab eadem Ecclesia commissionē muneris alicujus sibi delegati, & credemus eum legitime munus in ea administrare; hac commissione non probata, non est Prædicans ullus Apostolicus, nec Christi missus, sed aliunde irrepens, vel ascendens spiritualis fur, & spiritualis latro. At Prædicantes vocati sunt a Magistratu pagi, vel civitatis, aut a Synodo Prædicantium, aut a Consistorio, aut a populo ad concionandi munus. Nihil hoc est; nec singuli isti, nec simul habent potestatem a Christo constituendi missos Christi, nisi eam legitime a temporibus Apostolorum sibi per manu traditam evidenter sciant, & probent.

Vide XII. lepidos saltus VIII. Prædicantium, quos circa P. Jodoci Kedd Speculum Religionis desultarunt. Imo ipsorum Apollonianorū in Zelandia, & Vedelianorū in Frisia Prædicantium contra seipsos schismatica, ac acerbissima scripta edita his annis in causa vocationis suæ, cum Vedeliani in Magistratum Politicum, Apolloniani in DEUM solum suam Ecclesiasticam potestatem reducant. Similis viget, floretque in Anglia inter Independentes, & Presbyterianos. Hunc igitur ictum declinare volens Anti-Becanus, negavit Ecclesiam esse Apostolicam, sed in caput suum.

15. Dicitur *Sponsa Christi*, quia Christus indissolubili vinculo eam sibi conjunxit, Osee 2. v. 19. *Sponsa-bo te mihi in sempiternum.* Et Ephes. 5. v. 31. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico: in Christo, & Ecclesia.* Habet autem hæc Sponsa tria privilegia. 1. quod sit fecunda. 2. quod semper virgo. 3. quod ex latere Sponsi progenita. Quæ tria simul sumpta nulli unquam Sponsæ obtigerunt. B. MARIA, Josephi Sponsa, fuit quidem fecunda, & semper Virgo; non tamen e latere sui Sponsi progenita. Eva e contrario fuit ex latere. Adami procreata, fecunda; non tamen semper Virgo. At Ecclesia, Christi Sponsa, omnia simul nacta est. Ac primo: quod fecunda sit, patet ex illo Galat. 4. 31. *Non sumus ancilla filii, sed libera.* Quod virgo, ex illo 2. Corinth. 11. 2. *Despondi vos uni viro Virginem castam exhibere Christo.* Quod ex latere Christi,

sti, colligunt plerique ex illo Joan. 19. v. 34. *Unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis, & aqua.* Quomodo autem id intelligendum sit, dictum est alibi.

16. Dicitur *Domus DEI*, quia tametsi Deus ubique sit, ut ipsemet fatetur apud Jeremiam c. 23. v. 24. *Cælum & terram ego impleo*: tamen peculiari modo habitat in Ecclesia, tanquam in domo sua propter specialem assistentiam, & gubernationem, ut *Concl. 5.* explicandum est. Hanc Domum ipse sibi ædificavit supra firmam petram, ut nunquam ruitura sit. *Matth. 16. v. 18.* In hac habet dispensatorem familiæ suæ *Luc. 12. v. 42.* in hac generat filios per Baptismum, instruit per prædicationem Evangelii, nutrit per Eucharistiam, sanat per Pœnitentiam, & Unctionem. In hac habet vasa omnis generis, aurea, & argentea, lignea, & fictilia. *1. Timoth. 2. v. 20* In hac celebrat convivium nuptiale. *Matt. 22. v. 2.* Denique extra hanc neminem salvum esse vult, ut paulo post videbimus.

17. Dicitur *Columna*, & *firmamentum veritatis*, quia est columna firma, & stabilis, quæ a veritate deflectere non potest; & sua firmitate, ac stabilitate sustentat suos filios, ne a veritate aberrant. Adversarii paulo aliter explicant. Ajunt: Ecclesiam dici columnam, & firmamentum veritatis; vel, quia non alibi habitat veritas Dei in hoc mundo, quam in Ecclesia, ut vult Beza in Commentario: vel, quia Ecclesia est fidei custos veritatis Dei, ut interpretatur Calvinus *lib. 4. Instit. c. 1. §. 10.* Vel; ut loquitur in Commentario: *Quia veritatem præconio suo celebrat; quia puram, & sinceram retinet; quia ad posteros transmittit; vel denique, ut loquitur in cap. 43. Isaia v. 10. Quia veritatem tuetur, & propagat; ut a posteris in omne ævum colatur.* Hæc omnia servient nobis pro §. Conclusionem.

CONCLUSIO III.

*Extra hanc visibilem Ecclesiam nemo potest
salvari.*

18. **I**Ta passim docent Patres: Augustinus lib. de Unitate Ecclesiæ c. 15. *Ad ipsam vero salutem. inquit, ad vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum, nemo poterit, nisi qui in ejus corpore fuerit, quod est Ecclesia. Et Epistol. 10. ad Bonifacium Comitem, sub finem: Ecclesia Catholica sola est corpus Christi, cujus ille caput est, Salvator corporis sui. Extra hoc corpus neminem vivificat Spiritus Sanctus. Et paulo post: Non habent itaque Spiritum Sanctum, qui sunt extra Ecclesiam. Et Epist. 125. ad Donatistas: Quisquis ergo ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, sed ira DEI manet super eum. Et S. Gregorius lib. 1. Moralium c. 2. Sancta universalis Ecclesia prædicat, salvari veraciter, nisi intra se, non posse, asserens: quod omnes, qui extra ipsam sunt, minime salventur.*

19. **C**onsentiunt Adversarii. Calvinus lib. 4. c. 1. §. 4. *Verum, inquit, quia non de visibili Ecclesia disserere propositum est, dicamus vel uno Matris elogio, quam utilis sit nobis ejus cognitio, imo necessaria; quando non aliud est in vitam ingressus, nisi nos ipsa concipiat in utero, nisi pariat, nisi alat suis uberibus; denique sub custodia, & gubernatione sua nos tueatur, donec exuti carne mortali simeles erimus Angelis. Et paulo post: Extra ejus gremium nulla est speranda peccatorum remissio, nulla salus. Et rursus §. 12. Tria, inquit, hic nobis observanda sunt. Primum quantalibet sanctitate polleant filii DEI, hac tamen conditione semper esse, quamdiu in mortali corpore habitant, ut sine peccatorum remissione consistere nequeant caram DEO. Deinde hoc beneficium sic esse Ecclesiæ proprium, ut non aliter eo fruamur, quam si permaneamus in illius communionem. Tertio, per Ecclesiæ Ministros, & Pastores nobis dispensari, vel Evangelii prædicatione, vel Sacramentorum administratione.*

20. Et Philippus Melanchthon in Examine ordinandorum, titulo de Ecclesia: *Non loquimur, inquit, de Ecclesia, ut de idea Platonica, sed monstramus Ecclesiam juxta dictum: Dic Ecclesiæ; hic necesse est intelligi visibilem Ecclesiam.* Et mox quærit: an necesse sit, singulos homines salvandos fieri cives hujus Ecclesiæ visibilis? Et respondet his verbis: *Proxus necesse est.*

21. Ejus rei variæ assignantur causæ ab Augustino *serm. 181. de tempore.* Prima, quia in sola Ecclesia immolatur hostia Redemptoris. Altera, in sola vinea laborantes mercedem denarii accipiunt. Tertia, omnes, qui extra arcem Noë (figuram Ecclesiæ) fuerunt, diluvio extincti sunt. Quarta, membrum quod non manet in corpore, vitam habere non potest. Quinta, ramus præcisus ab arbore non potest germinare. Sexta, rivus a fonte separatus arescit. Alii hanc addunt, Christus est Sponsus Ecclesiæ; at Christus non est adulter, nec generat filios ex adultera; ergo non generat filios, nisi ex Sponsa sua Ecclesia: nemo ergo filius Christi est nisi Matrem agnoscat Ecclesiam. Huc spectat Cyprianus in lib. de Unitate Ecclesiæ: cum ait: *Non habet DEUM Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem.* Et Augustin. lib. 4. de Symbolo ad Catechumenos cap. 13. *Si quis absque Ecclesia inventus fuerit, alienus erit a numero filiorum. Nec habebit DEUM Patrem, qui Ecclesiam noluit habere Matrem.*

22. Eodem pertinet vaticinium Isaïæ cap. 60. v. 11. *Aperiuntur portæ tuæ jugiter, die, ac nocte non clauduntur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur. Gens enim, & regnum, quod non servierit tibi, peribit. Quibus verbis duo prædicit: Unum: quod Ecclesia Christi futura sit visibilis, quæ pateat omnibus gentibus, si velint intrare. Alterum, quod omnes sint perituri, qui eam ingressi non fuerint. (g)*

ANIMADVERSIO.

(b) **A**nti-Beeanis non placet assertio ista: Extra Ecclesiam non posse quemquam salvari. Et quare non placet? Quia ipsi volunt salvari, & sunt extra Ecclesiam. Quomodo igitur probant isti fictionem suam? Sic fere. Plato nactus

Scripturam Sacram legit, & compungitur, & ingemiscit, imo aliquis de genere ejus ait: *Ens Entium miserere mei!* Iste Philosophus non est, ajunt verbi Ministri: in Ecclesia visibili & facit ea, quæ faciunt ii, qui sunt in Ecclesia visibili. Quid jam de eo fiet? damnabitur? At ingemuit super se; salvabitur? At non est in visibili Ecclesia. Ecce hoc est grande argumentum Ministrorum contra visibilem Ecclesiam; quid ei opponet Catholicus? Hoc: *Erratis, nescientes Scripturas.* 1. Joan. 5. v. 8. *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, & aqua, & sanguis,* quodque DEUS Spiritu ingressus in Ecclesiam, solet etiam Angelis missis inducere per aquam, ut Act. 10. Cornelium, & Eunu-
chum, & alibi alios, ut essent quoque corporaliter in Ecclesia, extra quam non est salus.

CONCLUSIO IV.

Hæc visibilis Ecclesia non potest deficere, vel errare in fide.

23. **H**æc Conclusio non debet intelligi de aliqua parte Ecclesiæ, sed de tota Ecclesia; nam certum est: aliquam Ecclesiæ partem, id est, aliquos Christianos errare posse, & re ipsa erasse. Erravit Arius negans Christi Divinitatem. Erravit Macedonius, negans Spiritus Sancti Divinitatem. Erravit Nestorius, asserens duas in Christo personas. Errarunt Eutyches, & Dioscorus, asserentes, unam in Christo naturam. Errarunt Pelagiani, negantes peccatum originale, & necessitatem gratiæ. Errarunt Donatistæ, & alii plures. Qui omnes propter suos errores ab Ecclesia damnati, & tanquam putrida membra, abscissi sunt.

24. At quæstio est: an tota Ecclesia Christi, seu tota multitudo Christianorum, quatenus ex Pastoribus, & ovibus conflata est, possit errare in aliquo puncto, vel articulo fidei? vel, ut clarius dicam: an CHRISTUS, qui Ecclesiam suam gubernat, permissurus sit, ut ipsa tota, quatenus toto orbe diffusa est, publice profiteatur aliquod dogma, quod sit contra fidem, vel Evangelium? Hic a nobis dissentiant Adversarii. Ajunt: totam Ecclesiam visibilem, quæ primis quingentis annis habuit veram fidem, ac religionem, postea erasse, & multis seculis usque ad tempora Lutheri in errore perstitisse: vel, ut alii loquuntur, totam periisse, & defecisse; non quod

quod perierint, aut defecerint homines, ex quibus conflata est Ecclesia visibilis, sed quod defecerit eorum fides, & sincera religio. Ita passim Lutherani, & Calvinistæ. (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **E**T quare quæso hoc de Ecclesia probrum dicunt verbi Ministri? quia id in votis habent, docente eos illū, qui expetivit Apostolos ad cribrandum, ut deficeret fides eorum, quod illi factum dicunt, hic expetivit. Sed numquid impetravit etiam? non sane; ille enim se opposuit expetenti, qui rogavit pro Petro, ut non deficeret fides ejus ad horam in tanta tribulatione, in qua Pastor ipse percussus est: quia quod verbo videbatur negare, stendo visibiliter professus est, & non defecit. Quid igitur impellit Ministros, ut laudent eos, qui dicunt: Ecclesiam defecisse, & crimentur eos, qui id negant? sua voluntas; optant enim defecisse. Itane vero essent mali? Ita sane & opera eorum testimonium perhibent nobis de ipsis, uti de Susanæ castæ criminatoribus. Unde enim illi criminabantur castam? de suo corde; & quid erat in corde eorum? adulterium. Quale adulterium? exolum, an dilectum? Utrique dilectum; & hoc in casta tamen accusando culpabant, ipsi erant adulteri, erant apostatæ a DEO, & adulterii ream faciebant. Sic prorsus Ministri verbi, apostatæ a DEO, & Ecclesia, Catholicam Ecclesiam apostasiæ damnant, dum eam, ut senes illi mali defecisse exoptant, quo specie aliquam suæ reformationi fictæ possint obtendere incautis; sed Daniel apprehendit eos; dum enim Ecclesiæ isti criminatores examinantur, quomodo defecerit Ecclesia Christi? continuo inter se dissentire in sua accusatione noscuntur, & repetitur ludicrum Schini, & Prini ex *Dan. 12. v. 54. & 58.* a Biblicis fratribus; inter quos denique etiam aliquis repertus est, qui pro fratribus suis Ecclesiæ accusatoribus auderet dicere: fieri eis injuriam, eo, quod sententia discordantium non recitetur concorditer. Ridiculum sane postulatum est, postulare a Daniele, ut deprehensis senibus nequam in mendacio discordi, ipse ex Schino, & Prino arboribus unam conflaret arborem, quam mendaces senes nequidē unam mentiri potuerunt. Dicunt, & scribunt Prædicantes. Christi Ecclesiam totam defecisse, ut esse Reformatores ejus videantur, sed defectionem nunquam concorditer explicant, nec probant, quia mentiuntur.

25. Sed manifeste refelluntur ex concessis. *Primo:* quia ipsi concedunt, esse articulum fidei, dari Ecclesiam CHRISTI visibilem, quæ sancta, & Catholica sit; & hoc sensu interpretantur illud, quod in Symbolo profitemur: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam*, ut conclu-

sione secunda ostensum est. At articuli fidei semper sunt veri nunquam falsi; ergo semper verum est: dari Ecclesiam CHRISTI visibilem, quæ sancta, & Catholica sit; ergo falsum est, totam Christi Ecclesiam visibilem, post primos quingentos annos defecisse, & multis seculis nullam fuisse visibilem Christi Ecclesiam. Nam si ita esset, non licuisset tunc dicere: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.*

26. *Secundo:* Concedunt etiam Adversarii, Ecclesiam visibilem esse Sponsam Christi, ut conclusionem tertiæ dictum est. Hinc formo duplex argumentum; unum ex parte Sponsi, qui indissolubili vinculo conjunxit sibi Ecclesiam visibilem, tanquam Sponsam perpetuam, ut explicat Apostolus, *Ephef. 5. v. 31.* Et prædictum est ab Osea cap. 2. v. 19. *Sponsabo te mihi in sempiternum.* Ergo nunquam ab ea separari potest. Alterum ex parte Sponsæ, quæ ad perpetuam subjectionem, & fidem conjugalem obligavit se suo Sponso, ut insinuat idem Apostolus, cum ait: *Sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita & mulieres viris suis subditæ sint in omnibus.* Quali dicat: Ecclesia est norma, seu exemplar subjectionis, & fidelitatis, cui mulieres conformare se debent. At non esset norma fidelitatis, si post aliquos annos deficeret a suo Sponso, & fieret adultera. Unde Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ *Adulterari non potest Sponsa Christi; in corrupta est, & pudica.*

27. *Tertio:* Ecclesia visibilis est Domus Dei, de qua Christus in Evangelio, *Matth. 16. v. 18.* *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalerunt adversus eam.* Ubi duo promittit; Primo; quod velit Ecclesiam suam ædificare super petram. Secundo, quod portæ inferi non sint eam expugnaturæ. In utroque alludit ad id, quod *Matth. 7. v. 24.* dixerat, sapientem architectum esse, qui ædificat domum super petram: stultum, qui super arenam. Causam addit: quia quando oritur aliqua vehemens tempestas, mox corruiat illa, quæ super arenam: non altera, quæ super petram fundata est. Christus ergo voluit imitari sapientem architectum, & ædificare Ecclesiam suam super petram,

tram, ut nulla ventorum, aut imbrum vi possit disturbari. Hinc patet: eos magnam injuriam irrogare Christo, qui asserunt: Ecclesiam ab ipso ædificatam posse deficere, & re ipsa defecisse; nam inde sequitur, non super petram, sed super arenam fuisse ædificatam, ac proinde Christum fuisse stultum, non sapientem architectum, Imo fuisse mendacem, quod promiserit se super petram ædificaturum, & non fecerit; quod, dixerit, portas inferi non prævalituras, & prævaluerunt. Hoc argumento usi sunt plerique Patres, ut postea videbimus.

28. *Quarto*; Ecclesia visibilis dicitur Columna, & firmamentum veritatis, triplici sensu, ut supra dixi: *Primo*, quia est columna firma, & stabilis, quæ a veritate deflectere non potest, ut explicant Catholici. *Secundo*, quia est fida custos veritatis, eamque puram, & sinceram ad posteros transmittit, ut vult Calvinus. *Tertio*, quia non alibi habitat veritas Dei in hoc mundo, nisi in Ecclesia, ut interpretatur Beza. Hinc sumo triplex argumentum. 1. Si Ecclesia visibilis est columna firma, & stabilis, quæ a veritate deflectere non potest: certum est, non posse errare in fide. 2. Si est fida custos veritatis, nunquam sua culpa amittit veritatem: aut si illam amittit, non est fida illius custos. 3. Si veritas non alibi habitat, quam in Ecclesia visibili; vel ergo superioribus seculis non habitavit veritas in hoc mundo, vel si habitavit non alibi, quam in Ecclesia visibili habitavit, Necessè ergo est, fuisse Ecclesiam visibilem.

29. *Quinto*: Nemo potest salvari extra Ecclesiam visibilem, ut cum Catholicis diserte fatetur Calvinus. At semper aliqui salvantur; ergo semper durat Ecclesia visibilis. Falsum ergo est, Ecclesiam visibilem multis seculis non extitisse; nam si non extitisset multis seculis, nemo fuisset salvatus. Periissent igitur omnes Majores nostri, quotquot ante Lutherum per aliquot secula toto orbe vixerunt. Quis hoc credat?

30. Atque hæc argumenta sumpta sunt ex concessione Adversariorum. Accedunt alia ex Scripturis: *Primum* ex Isaia, qui cap. 54. nihil aliud, quam de Eccles-

fiæ Christi fecunditate, amplitudine, firmitate, perpetuitate, & victoria contra hæreticos, & alios hostes vaticinatur; ac inter cætera, sic eam alloquitur in persona DEI, v. 4. *Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces.* Confunderetur autem, & erubesceret, si erraret in fide. Et v. 10. *Montes commovebuntur & colles contremiscent, misericordia autem mea non recedet a te, & fœdus pacis meæ non commovebitur;* id est: etiam si montes de loco suo moverentur, & colles contremiscerent non tamen misericordia mea recedet a te, & fœdus pacis meæ, quod tecum inii, fixum, & irrevocabile mansurum est. Et v. 11. *Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphyris; & ponam jaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos,* id est: Ego ita fundabo, & stabiliam te, ut tempestate convelli non possis; ita muniam te portis, & propugnaculis, ut futura sis inexpugnabilis. Et v. 17. *Omne vas, quod fictum est contra te non dirigitur; & omnem linguam resistentium tibi in iudicio condemnabis;* id est: Omnes Adversarii, quos diabolus contra te excitabit, non habebunt successum; & omnes hæreticos, qui tibi resistent in causa fidei, ac religionis, de errore convictos condemnabis. Quod etiam factum est hætenus.

31. Secundum ex verbis Christi, quæ plane conspirant cum verbis Isaïæ Matth. 16. v. 18. *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Quæ jam explicata sunt. Sed audiamus August. lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, cap. 8. ubi ait: *Ipsa Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans. Pugnare potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exterunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa. Ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Portæ inferorum non vincunt eam.* Ubi manifeste loquitur de Ecclesia visibili, ex qua exeunt hæretici. Non enim exeunt ex invisibili, in qua soli prædestinati sunt, quia in ea nunquam fuerunt. Igitur ex sententia Augustini, Ecclesia visibilis est una, vera, sancta, Catholica, quæ a portis inferorum vinci, aut expugnari non potest.

32. *Tertium* similiter ex verbis Christi, Matt. 28. v. 19. *Euntes in mundum universum, docete omnes gentes, &c.* Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem seculi. Ego mitto vos in universum orbem, ut apud Ethnicos Evangelium, & Sacramenta administretis. Occurrunt quidem multa pericula, & adversitates quia diabolus, qui ubique habet suos cultores, & idololatrias, crudelissime vos persequetur; sed forti estote animo; Ego non deferam vos, adero vobis, & successoribus vestris usquead finem mundi. Ego inquam adero, qui nuper dixi: *Non relinquam vos orphanos.* Joan. 14. v. 18. Ego qui dixi: *Confidite, ego vici mundum.* Joan. 16. v. 33. Ego, contra quem *Princeps hujus mundi non habet quicquam.* Joan. 14. v. 30. Ego, cui Pater promisit: *Ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Psal. 109. v. 1.

33. Hoc etiam testimonio utitur Augustinus Conc. 2. in Psal. 101. contra Donatistas, ubi introduxit Ecclesiam ita loquentem cum Christo: *Quid est, quod nescio, qui recedentes a me murmurant contra me? quid est, quod perdit me periisse contendunt? certe enim hoc dicunt, quia fui, & non sum. Annuncia mihi exiguitatem dierum meorum; quamdiu ero in isto seculo? Annuncia mihi propter illos, qui dicunt: fuit, & jam non est: apostatavit, & periit Ecclesia de omnibus gentibus. Et annunciarit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem seculi.* Hic adverte: quomodo Augustinus per latera Donatistarum confodiat Lutheranos, & Calvinistas, qui etiam dicunt, quod illi dicebant. *Ecclesia Catholica jam non est, sed fuit, apostatavit, & perit.* Contra quos similiter licebit exclamare: *Quid est, quod nescio, qui recedentes a me murmurant contra me? Quid est, quod perdit me periisse contendunt? Nonne tu Domine dixisti: Ecce ego tecum sum omnibus diebus usque ad consumationem seculi. Certe non dixisti: Ecce tecum sum quingentis annis, & postea per aliquot secula te deferam, usque ad tempora Lutheri, & Calvini; sed diserte omnibus diebus usque ad finem mundi.* (b)

ANIMADVERSI O.

(b) **A**Dversus hæc invicta argumenta petita ex divinis promissionibus quid dicit Anti-Becanus? dicit tamen, defecisse; quomodo vero id probare conatur? sic: ait illas promissiones æque pertinere ad particulares Ecclesias, quam totâ; & addit: atqui particulares Ecclesiæ defecerunt statim promissionibus divinis; ergo & tota deficere potest. Ita Anti-Becanus, sed qui probat assertionem suam primam? non probat, sed credi sibi postulat; & quod turpius est, ipse alibi eam refutat, clare asserens, de particularibus Ecclesiis esse conditionate, de Ecclesia tota absolute veras pro omni tempore promissiones; eo, quod Christus semper sit caput Ecclesiæ, & illa semper est corpus. Apage igitur cum isto Anti-Becano, & pergat Becanus.

34. Denique omnia argumenta, quibus Augustinus, & alii Patres contra Donatistas, usi sunt, valent etiam contra Lutheranos, & Calvinistas. Et quidem potiori jure. Ut hoc melius intelligatur, prius explicandum est: quid olim Donatistæ docuerint de Ecclesiâ; quid nunc Lutherani, & Calvinistæ doceant. Donatistæ docuerunt, Ecclesiam Catholicam, quæ antea toto orbe fuerat dispersa, postea toto orbe periisse, propter crimen Cæciliani Episcopi; & solum remansisse in ea parte Africæ, quæ Donato adhærebat, ut testatur August. *lib. de hæresib. cap. 69.*

35. Idem fere docent Lutherani, & Calvinistæ. Nam *primo* asserunt: Ecclesiam Catholicam, quæ primis quingentis annis toto orbe fuerat diffusa, propter crimina Pontificia (quem Antichristum vocat) toto orbe periisse. *Secundo*, ita penitus periisse, ut nusquam, nec in Europa, nec in Asia, nec in Africa salva, & incolumnis permanferit, sed ubique adultera, & apostatica fuerit deprehensa. *Tertio*, postea nihilominus in ea parte Europæ, quæ Luthero adhibebat, revixisse. In primo, & tertio puncto similes sunt Donatistis, in secundo deteriores. Igitur quidquid Augustinus, & alii Patres contra Donatistas olim scripserunt, id vel pari, vel potiori ratione contra Lutheranos, & Calvinistas scripsisse putandi sunt.

Corollarium hujus Conclusionis.

36. **C**Um ergo Ecclesia Christi, ut hactenus ostensum, non possit deficere, vel errare in fide propter peculiarem Spiritus Sancti assistentiam, quam Christus illi promisit; magna omnino debet esse ejus auctoritates in negotio fidei, & religionis. Hanc auctoritatem sæpe commendat Augustinus, ut lib. contra epist. Manichæi cap. 5. cum ait: *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholice Ecclesiæ commoveret auctoritas.* Et lib. de utilitate credendi ad Honoratum cap. 17. *Cum igitur tantum auxilium DEI, tanquam profectum, additumque videamus, dubitemus nos ejus Ecclesiæ concedere gremio, quæ ab Apostolica Sede per successionem Episcoporum frustra hæreticis circumlatantibus culmen auctoritatis obtinuit? cui velle primas dare, vel summæ profecto impietatis est, vel præcipitis arrogantia.* Notent hoc Adversarii.

37. Porro in hac Ecclesiæ auctoritate fundatur communis hæc regula, quam Catholici perpetuo urgent: *Nemo potest errare in fide, & religione, qui sentit, quod tota Ecclesia sentit.* Vel, quod idem est unusquisque tuto, ac secure potest id amplecti, aut respuere, quod tota Ecclesia amplectitur, aut respuit. Hanc regulam ubique tenuit Augustinus, & ex ea definivit hæc puncta:

1. Orandum esse pro mortuis. (lib. de cura pro mortuis cap. 1.)
2. Parvulos esse baptizandos. (epist. 28. ad Hieron.)
3. Parvulis prodessse fidem eorum, a quibus ad Baptismum offeruntur. (lib. 3. de libero arbitrio c. 23.)
4. Hæreticos non esse rebaptizandos. (lib. 1. contra Cresconium Grammaticum. cap. 3.)
5. Librum Matthæi Evangelistæ canonicum esse, non librum Manichæi, qui illi contrarius est. (lib. 28. contra Faustum. cap. 2.)
6. Hæreticis, & Schismaticis non esse præcisam spem salutis, si resipiscant. (lib. inchoatæ expositionis Epistolæ ad Romanos post medium.)

38. Denique: ut semel dicam omnia, in omnibus sequendum esse iudicium Ecclesiæ Epist. 118. ad Januarium cap. 5. *Ad hæc, inquit. ita respondeo: si divina Scriptura præscribit auctoritas, non est dubitandum, quin ita facere debeamus, ut legimus; ut jam non quomodo faciendum, sed quomodo Sacramentum intelligendum sit, disputemus. Similiter etiam, si quid horum tota per orbem frequentet Ecclesia. Nam & hinc, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insanix est.*

39. Hæc Augustinus. Et quamvis aliqua ex supradictis punctis, quæ ex ipso allata sunt, soleant probari ex Traditione Apostolica (ut cap. 4. §. 16. & sequentibus ostensum est) hoc tamen non obstat, quominus possint etiam probari ex auctoritate Ecclesiæ, præsertim cum ex praxi, iudicio, & auctoritate Ecclesiæ debeamus agnoscere, quænam sint Traditiones Apostolicæ, & quæ non sint.

40. Nos cum Augustino eandem regulam amplectimur, & ex ea speciatim deducimus: eos non errare, qui defendunt Purgatorium, Sacrificium Missæ, Invocationem Sanctorum, Exorcismum, & similia; quæ consensu totius Ecclesiæ, antequam Lutherus, & Calvinus nascerentur, recepta, & approbata sunt. Adversarii, si hanc regulam respuunt, nihil certi habere possunt in rebus fidei, & religionis; ut in Epilogo hujus capituli demonstrabo: Nunc videamus, quid ipsi objiciant contra ea, quæ hactenus dicta sunt. (c)

ANIMADVERSIO.

(c) **D**octrina Corollario præcedente expressa per Becanum valde momordit Anti-Becanum. Itaque cum non posset veritate, coepit eam mendaciis oppugnare. Quomodo inquires? Sic. Anti-Becanus ait: Augustin. in lib. contra epist. Manichæi cap. 5. dum ait: non crederem: loqui uti Manichæum. Quid mendacius dici poterat? cum enim in præsentī dicat, non crederem, & contra Manichæos hoc scribat, iste tamen cogit Augustinum esse Manichæum, dum scribit contra Manichæum. Ita vecors est Anti-Becanus cum Calvino suo. 2. sic: Ecclesia Apostolorum tempori proxima non tenuit esse orandum pro mortuis. Itane Anti-Becane? quid igitur S. Jacobus major, minorque; & S. Mattheus, & Marcus, in Liturgiis suis orantes pro mortuis,

non sunt Apostolorum tempori proximi? & Dionysius Hierarch-
 Eccl. cap. 7. & Tertullianus de Corona idem decentes, non sunt
 Apostolorum tempori proximi? pudeat. 3. Anti-Becanus ait:
 Augustinum ex usu, & auctoritate Ecclesiæ non definire bapti-
 zandos esse parvulos. Videamus textum, ait enim: contra Eccle-
 siæ fundatissimum morem nemo sentiat, ubi ad baptismum, si
 propter sola parvulorum corpora curreretur, baptizandi offer-
 rentur & mortui. Ita August. Et tamen Anti-Becani hic tenebras
 offundere conantur, contra quorum mendacia fusa Moguntini
 textus SS. PP. exscripserunt, vel eorum locos assignarunt,
 quos consulere licet.

Obiectio I.

41. **P**rimo sic objiciunt: Synagoga Judæorum sæpe
 defecit a fide; ergo etiam Ecclesia potest defi-
 cere, cum sit par ratio. Antecedens probatur:
 quia primo defecit tempore Moyſis, quando Aaron cum
 toto populo adoravit vitulum *Exod. 32. v. 4.* Secundo,
 tempore Eliæ, quando nullus mansit fidelis, nisi solus
 Elias; ut ipsemet conqueritur 3. Reg. 19. v. 10. *De-*
relictus sum ego solus, & quærunt animam meam, ut
auferant eam. Tertio, tempore Isaiæ, & Jeremiæ, quan-
 do omnes recesserunt a Deo, Isaiæ 1. v. 3. *Cognovit hos*
possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël
autem me non cognovit. Et Jerem. 2. v. 13. *Duo mala*
fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ,
& foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non
valent aquas. Et 2. Paralip. 15. v. 3. *Transiunt multi*
dies in Israël absque DEO vero, & absque Sacerdote, Do-
ctore, & absque lege. Quarto, tempore Christi, quando
 tota Synagoga cum omnibus cæremoniis suis expiravit.

42. *Respondeo* Quidquid sit de antecedente, (de
 quo paulo post) neganda est consequentia Non enim
 sequitur: Synagoga defecit; ergo Ecclesia deficiet. Pri-
 mo, quia Ecclesia habet promissionem de sua firmitate,
 ac stabilitate, quam Synagoga non habuit. Non enim
 de Synagoga, sed de Ecclesia dictum est: *Portæ inferi*
non prævalebunt adversus eam. Secundo, Ecclesia est li-
 bera, Synagoga fuit ancilla Et illa designatur per Sa-
 ram, quæ fuit uxor Abraham: hæc per Agar, quæ fuit
 ancilla. *Galat. v. 24.* At Agar fuit dimissa, & repu-
 diata.

diata, non item Sara ergo similiter Synagoga debuit repudiari, non item Ecclesia. *Tertio*, Ecclesia est Catholica, seu universalis, non solum ratione loci, sed etiam ratione hominum salvandorum. Quotquot enim salvantur, in Ecclesia salvantur; & extra illam nemo salvari potest. Igitur, si deficeret tota Ecclesia, nullus omnino salvaretur. At Synagoga non erat Catholica seu universalis, quia extra illam poterant homines salvari, ut Ninivitæ, & alii. Tametsi ergo defecisset tota Synagoga, adhuc tamen potuissent homines salvari.

43. Hæc de consequentia: in probatione antecedentis multa assumuntur, quæ examinanda sunt. *Primum est*: Synagogam tempore Moysis, in adorando vitulo, a fide defecisse, falsum est; non defecit tota Synagoga, sed pars ejus. Non enim defecit Moyses, nec Levitæ, & Sacerdotes, ut patet ex illo Exodi 32. v. 25. *Videns ergo Moyses populum ait: Si quis est Domini, jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi. Erant autem filii Levi viginti duo millia, ut habetur Num. 3. v. 39.*

44. *Alterum est*: Synagogam tempore Helix, Isaia & Jeremia defecisse a fide; hic opus est distinctione: nam eo tempore, duo regna pertinebant ad Synagogam: *Alterum* Juda, quod constabat duabus: *Alterum* Israël, quod constabat decem tribubus. Hoc posterius statim a principio sub primo Rege Jeroboam defecit a vera fide, & publice cœpit idola adorare, 3. Regum 12. v. 18. Et in eo statu permansit usque ad captivitatem, juxta illud 4. Reg. 17. v. 22. *Ambulaverunt filii Israël in universis peccatis Jeroboam, quæ fecerat, & non recesserunt ab eis, usquequo Dominus auferret Israël a facie sua in Assyrios.* Nihilominus semper aliqui fuerunt in illo regno, qui abstinere ab idololatria, & verum DEUM agnoscerent, etiam tempore Helix; nam cum ipse putaret se solum relictum esse, audivit responsum a DEO, 3. Reg. 19. v. 18. *Dereliqui mihi in Israël septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante, Baal.*

45. In regno Juda aliter res habuit; nam aliqui Reges fuerunt boni, & cultores veri DEI, ut Asa Josaphat,

saphat, Azarias, Joathan, Ezechias, & Josias, sub quibus vera religio, vel restaurata, vel conservata est. Alii mali, & Idololatæ, ut Acha 2, Manasses, Amon. Alii denique, non quidem Idololatæ, sed tamen mali; semper tamen in templo Salomonis videtur mansisse usus sacrificiorum secundum legem Mosaicam usque ad captivitatem Babylonicam, ut colligitur ex illis verbis. 2. Machab. 1. v. 19. *Cum in Persidem ducerentur Patres nostri; Sacerdotes, qui tunc cultores DEI erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & sicus: Loquitur de igne cœlitus a DEO misso, quo utebantur Sacerdotes in quotidianis sacrificiis. Levit. 9. & 10. Igitur ignis ille fuit conservatus in templo usque ad illud tempus, quo Judæi in Persidem captivi abducebantur.*

46. *Tertium est; Synagogam tempore Christi defecisse; hoc verum est. Non quod tunc defecerit a vera fide, quam antea profitebatur, sed quia tunc repudiata est cum suis cæremoniis, & sacrificiis, & in ejus locum successit Ecclesia Christi; at non sequitur, hanc similiter repudiandam: imo contrarium sequitur. Primo, quia, ut ante dixi, Synagogam repræsentabat ancilla Abrahæ, quæ fuit repudiata: Ecclesiam vero uxor Abrahæ, quæ non fuit repudiata. Secundo, Synagoga propterea fuit repudiata: quod neque perfecta esset, neque sufficiens ad salutem, juxta illud Hebr. 7. v. 19. *Nihil ad perfectum adduxit lex.* Et hoc sensu cæremoniæ, & Sacramenta Synagogæ vocantur ab Apostolo *infirma, & egena elementa.* Galat. 4. v. 9. At Ecclesia Christi est perfecta, & sufficiens ad salutem; quia Sacramenta ipsius, quæ a Christo instituta sunt, habent vim justificandi, & tollendi peccata. Unde August. in Psalm. 73. *Sacramenta, inquit, novi Testamenti dant salutem: Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem.* Tertio; Synagoga continebat umbram futurorum. Hebr. 10. v. 1. *Ecclesia continet lucem, qui est Christus. Joan. 1. v. 9.* At umbra necessario deficit accedente luce; debuit igitur cessare Synagoga cum sacrificiis Mosaicis, quando venit Ecclesia cum Christo. Quarto; Synagoga erat in*

stituta pro servis, Ecclesia pro filiis. At servi accipiunt temporalem mercedem a suis Dominis, & sic dimittuntur; Filii autem succedunt in perpetuam hæreditatem. Quod insinuat Apost. ad Galat. 4. v. 30. *Ejice ancillam, & filium ejus; non enim hæres erit filius ancillæ, cum filio libera.* (a)

ANIMADVERSIO

(2) **A**nti-Becanus hanc primam objectionem pluribus exemplis conatus est sarcire, sperans multitudine evincere, quod nequiret robore, ait igitur: 1. Ecclesia visibilis defecit tempore Abrahami, quia August. Psalm. 128. ait: Ecclesiam in solo Abrahamo aliquando fuisse. Argutule sane: quasi in Abrahamo, ubi in capite, familia fidelis non potuerit dici Ecclesia, cum idem August. asserat, etiam Ecclesiam sic in solo Loth. cõxvo Abrahami fuisse, nempe ut in capite, vel principe. 2. Ecclesia defecit in deserto, cum vitulus adoratus est. Falsum id esse patet ex levitis millibus, qui uli sunt offensum Numen. 3. Sub Judicibus quoque somniat, defecisse Ecclesiam visibilem Anti-Becanus ex Jud. 2. v. 11. 12. dictis: *Feceruntque filii Israel malum &c. & servièrunt Baalim*: quæ verba suo arbitrato vult valere, ac si nulli manserint fideles. Scilicet: indefinita propositio istis magnis ingeniis est universalis, & quidē absoluta. 4. Sub Regibus defecit Ecclesia, ait Anti-Becanus: Becanus id falsum esse dixit, & constat. 5. Sub Antiocho Epiphane defecit Ecclesia in lippientibus oculis Anti-Becanorum; quippe integros exercitus Machabæorum videre eo tempore non poterant Lippi. 6. Etiam sub Pharisæis tempore Christi. Iterum turpis cœcitas Anti-Becanorum, qui Zachariam, Elisabeth, Joannem, Mariam, Annam, Simeonem, & horum similes multos non possunt, vel nolunt agnoscere cœci, & duces cœcorum. 7. Tempore passionis Dominicæ certo putant Anti-Becani, se deprehendisse interitum visibilis Ecclesiæ. Videamus quam vere. Latro in cruce clamat: *Domine, &c.* Christus Marii ait: *Ecce filius &c.* & Discipulo: *Ecce Mater tua.* Centurio glorificat DEUM; item milites ejus; mulieres a longe stantes, Josephum ab Arimathea intrantem ad Pilatum pro Corpore JESU, Nicodemum nunc publicum professorem emendo aromata, omnes hos non vident trunci Anti-Becani, quia invisibiles illi facti sunt. 8. Tempore Diocletiani defecit visibilis Ecclesia, ait Anti-Becanus: Itane? unde igitur illa illustria millia Martyrum, quos Moguntini totis legionibus producunt contra Anti-Becanos pag. 122. 9. Saltem tempore Concilii Ariminensis defecit, cum mundus miratus est, se esse Arianum, teste Hieronymo. Verum diceret Anti-Becanus, si Liberium, Damasum, Gaudentium, Maximum, &c. plurimos occulere posset ne videri possent.

Obiectio. II.

47. **S**ecundo sic obijciunt : Ecclesia deficiet a fide tempore Antichristi. ut prædixit Apostolus 2. Thess. 2. v. 3. *Nisi venerit discessio primum* ; (id est , defectio a fide) *& revelatus fuerit homo peccati* , id est , Antichristus. &c. At jam pridem revelatus est Antichristus , quem constat esse Pontificem Romanum : ergo jam pridem Ecclesia defecit a fide. *Resp.* Minor aperte falsa est. Major dupliciter potest intelligi. *Primo.* de defectione omnium fidelium. *Secundo* , de defectione aliquorum. Priori modo falsa est , non solum ex nostra , sed etiam Adversariorum sententia ; nam ipsi dicunt , Antichristum jam venisse , & tamen negant , omnes fideles a fide defecisse , cum & ipsi , suo iudicio fideles sint. Posteriori modo vera est ; quia aliqui fideles deficient a fide tempore Antichristi : quod tamen mirum non est : nam a tempore Apostolorum singulis ætatibus aliqui defecerunt , ut Nicolaitæ , Marcionitæ , Novatiani , Ariani , Donatistæ , Pelagiani , Severiani , Iconomachi , Cathari , Waldenses , Anabaptistæ , & plures alii.

48. An vero Apostolus , qui adducitur ad probationem majoris , loquatur de defectione a fide , certum non est. Multi putant , illum loqui de defectione ab Imperio Romano. ut D. Hieronym. epist. 151. ad Aglasiæ q. 11. *Nisi* , inquit , *venerit discessio primum* , quod græce dicitur *Apollasia* , ut omnes gentes , quæ Romano Imperio subjacent , recedant ab eo ; *& nisi Romanum Imperium fuerit antea desolatum* , *& Antichristus præcesserit* , Christus non veniet : qui ideo venturus est , ut Antichristum destruat. Idem sentiunt Tertull. lib. de Resurrect. carnis , cap. 24. & multi in comment. illius loci. Sed quidquid sit de sensu verborum Apostoli , certum est , non totam Ecclesiam , sed aliquos de Ecclesia defecturos a fide tempore Antichristi ; quod non est contra nos.

Obiectio III.

49. **T**ertio obijciunt illud Dan. 9. v. 27. *Deficiet hostia* , *& sacrificium* : quod interpretantur de defectione Ecclesiæ. *Resp.* Exstant clarissima testi-

testimonia in contrarium, quæ hætenus citata sunt. Cur illis Adversarii fidem non habent? Cur unum illud ex Daniele, quod obscurum est, his omnibus anteponunt? Nimirum in hac re imitantur Donatistas, qui, ut ostenderent Ecclesiam in sola Africa remansisse, citabant illud Cant. 1. v. 6. *Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie*. Unde sic ratiocinabantur: Ecclesia cubat in meridie; sed Africa est in meridie; ergo Ecclesia cubat in Africa. Extra Africam ergo non est. Quos refellit August. in lib. de unitate Ecclesiæ cap. 19. hoc potissimum argumento. Multa sunt clara Scripturæ testimonia, quæ docent, Ecclesiam toto orbe diffusam esse; ergo male faciunt Donatistæ, cum ex uno obscuro testimonio conantur probare Ecclesiam esse in sola Africa.

50. Verba Augustini sunt hæc: *Scrutamini Scripturas Canonicas, & eruite aliquid manifestum, quo demonstretis Ecclesiam in sola Africa remansisse, &c.* Aliquid proferte, quod non egeat Interprete, nec unde convincamini, quod de alia re dictum sit, & vos illud ad vestrum sensum detorquere conemini. Videtis enim nunc illud unicum, quod proferre consuevistis. Ubi pascis, ubi cubas in meridie; quemadmodum excussis omnibus ejusdem loci verbis, longe aliud indicat, quam vos putatis. Et si hoc sonaret, quod vultis, Maximiniani stæ vos in eo convincerent. Magis enim meridiæ Provincia Byzantium, Tripolis, ubi illi sunt, quam in Numidia, ubi vos præpolletis. Ita ergo ipsi possunt germanius, & distinctius gloriari de meridie, ut eos excludere ab hac sententia non possitis, nisi in illis verbis verum sensum, & Catholicum teneatis. Aliquid ergo proferte, quod non contra vos verius interpretetur, sed quod Interprete omnino non egeat; sicut non eget interprete: Terra tua, orbis terrarum, &c. Sicut non eget Interprete: Convertantur ad Dominum universi fines terræ, &c. Sicut non eget Interprete. Eritis mihi testes in Jerusalem, & in tota Judæa, & Samaria, & usque in totam terram, &c.

51. Simili modo refellendi sunt nostri Adversarii, Scrutentur Scripturas Canonicas, & eruant aliquid manifestum, quo demonstrent Ecclesiam a fide defecisse.

Aliquid proferant, quod non egeat Interprete, sicut non eget Interprete. *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Sicut non eget Interprete: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem seculi.* Sicut non eget Interprete. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Sicut non eget Interprete: *Ecclesia est Columna & firmamentum veritatis.* Et quæ similia sunt. Nam illud, quod proferunt ex Daniele: *Deficiet hostia, & sacrificium;* nihil ipsis patrocinator, nisi ipsi sint Interpretes. Nam alii non interpretantur de defectione Ecclesiæ Christianæ, ut ipsi; sed de defectione Synagogæ Judæorum. Ex eo autem, quod Synagoga defecerit, non sequitur, Ecclesiam quoque defecisse, aut defecturam esse: imo contrarium, ut supra ostendi.

Obiectio IV.

52. **Q**uarto sic obijciunt: Ecclesia comparatur Lunæ, ut patet ex Scriptura, & Patribus. At Luna aliquando deficit; ergo etiam Ecclesia aliquando deficit. *Resp.* Hic iterum apparet eos, qui hoc obijciunt, degeneres esse filios Ecclesiæ. Habent clara, & aperta testimonia pro innocentia, & integritate suæ Matris, ut jam ostensum est. Cur sine causa quærunt occasionem calumniandi? Cur, quæ a Scriptura, & Patribus optimo sensu dicta sunt, sinistre interpretantur? Esto sane: Ecclesia sit similis Lunæ. Sed in quo illi similis est? an in eo, quod sicut Luna sæpe deficit, sic etiam Ecclesia sæpe deficiat? Hoc dicunt, qui oderunt Ecclesiam. In quo ergo? in his potissimum.

53. *Primo*, sicut Luna in principio mensis exigua est, ac deinde paulatim crescit, donec plena, & perfecta sit; ita Ecclesia in principio sui ortus exiguum terræ locum occupabat; ac postea ita crevit, ut tandem toto terrarum orbe diffunderetur. Sic Augustinus in Ps. 103. circa illum versiculum: *Fecit Lunam in tempora*, ubi ait: *Intelligimus spiritualiter Ecclesiam crescentem de minimo &c. Quando obscura erat Ecclesia, quando nondum apparebat, &c. Modo quam cæcus est, qui plena Luna errat.*

54. *Secundo*, sicut Luna accipit Lumen corporale a Sole, ita Ecclesia accipit lumen fidei, ac sanctitatis a Christo. Sic idem August. in Psal. 10. *Luna*, inquit, intelligitur Ecclesia, quod suum lumen non habeat, sed ab unigenito DEI Filio, qui multis locis in sanctis Scripturis allegorice Sol appellatus est, illustratur. Et Philo Episcopus Carpathius in Cantica Canticorum: *Luna comparatur Ecclesia*, propterea, quod quidquid habet Divini luminis, id a Justitia Sole ille immobilis, atque Divino accipit.

55. *Tertio*, sicut Luna mutationi obnoxia est, ita etiam Ecclesia in hac vita. Nam aliquando fruitur pace, aliquando patitur persecutiones, nunquam tamen deficit. Sic Ambrosius lib. 4. Hexam cap. 2. *Ecclesia tempora sua habet persecutionis, & pacis*. Nam videtur sicut Luna deficere, sed non deficit. Obumbrari potest, deficere non potest.

56. In his ergo consistit similitudo inter Lunam, & Ecclesiam: non item in defectione. Nam Ecclesia nunquam deficit in fide: semper firma, stabilis, ac immobilis est. Et ex hac parte non Lunam, sed terram imitatur, juxta illud Gregorii Magni in Psal. 5. *Pœnitentialem: Ecclesia dicta est terra: quia in soliditate fidei perpetua firmitate immobiliter perseverat*.

57. Miror vero Adversarios, cur hanc unam similitudinem allegent in præjudicium Ecclesiæ? cum sint multæ aliæ, quæ in favorem, & commendationem illius allegari poterant. Nam in Scripturis, & Patribus Ecclesia non solum Luna per allegoriam vocata est, sed etiam Sol, Hortus conclusus, Fons signatus, Paradisus, Columba speciosa, Civitas DEI, Terra viventium, Mulier amicta Sole, Regina in vestitu deaurato, quæ omnia honorifica sunt. Si essent boni Ecclesiæ filii, merito hos titulos suæ Matri tribuerent, & ab omni calumniandi studio abstinere. (b)

ANIMADVERSIO.

(b) **I**sta legunt, non tamen abstinere se a calumnia Anti-Becani, sed conantur evincere erroneam esse.

1. Verus Ecclesia errare potuit; ergo & moderna. Negatur antecedens nondum probatum.

2. Tem-

2. Tempore Antichristi deficiet : jam id negatum est, nec probatum unquam ab Adversariis, nisi obscura Scripturæ loca ad arbitrium suum torqueant.

3. Ecclesiæ visibili non est promissa infallibilitas. Negatur assumptum, quod non probarunt Anti-Becani.

4. Omnes particulares Ecclesiæ possunt deficere; ergo & tota particularium collectio. *Resp.* Omnes singulatim concedo, collectim nego. Uti & Prædicans potest omnes pernas comedere, singulatim verum est; simul falsum.

5. Omnes Pastores possunt errare: ergo & tota Ecclesia. *Resp.* Distinguendo, ut ante, imo nego, ob Papæ privilegium.

6. Etiam Papa potest errare. *Resp.* Distinguendo: in dogmate fidei ex Cathedra definiendo, nego, in rebus facti, & extra Cathedram, concedo.

7. Romana Ecclesia est particularis: ergo potest errare.

Resp. Distinguendo, cum suo capite, quod est universale, nego; sine eo concedo. Aliiter: Romana Ecclesia, prout significat collectionem omnium Ecclesiarum Romanum Pontificem agnoscentium pro Capite potest errare, nego: prout notat collectionem hominum intra mœnia Urbis Romæ, distinguo; uti modo dicebam; quid jam Anti-Becani evicere adversus invictam veritatem, & ejus Advocatum? ignominiam sibi.

CONCLUSIO V.

Visibilis Christi Ecclesia, de qua hætenus dictum est, non est alia, quam Romana, seu Pontificia, toto orbe diffusa.

58. **H**ic notandum est: Ecclesiam Romanam dupliciter sumi posse: *Primo*: Pro illa sola Ecclesia particulari, quæ olim Romæ fuit, & nunc est. *Secundo*: Pro collectione omnium fidelium, qui toto orbe dispersi adhærebant olim Romano Pontifici & nunc etiam adhærent. Et hoc posteriori sensu habet varia nomina. *Primo*: Dicitur Catholica, seu universalis, quia toto orbe diffusa. *Secundo*: Pontificia, quia Pontifici subjecta. *Tertio*: Romana a nobiliori sui parte.

59. Igitur in hac conclusione loquimur de Romana Ecclesia posteriori modo sumpta; & asserimus, eam esse veram Christi Ecclesiam, cujus proprietates hætenus explicatæ sunt. Quod sic ostendo: Visibilis Christi Ecclesia non potest deficere, aut errare in fide, ut probatum est; ergo a tempore Apostolorum ad nos usque

semper mansit visibilis Christi Ecclesia sine ulla interruptione, aut errore; at nulla alia visibilis, præter Romanam, seu Pontificiam mansit sine ulla interruptione, & errore; ergo sola Romana, seu Pontificia est visibilis Christi Ecclesia. Minorem probo inductione: quia Judaica abrogata, & repudiata est per mortem Christi; Turcica, seu Mahumetana non semper fuit; Calviniana, & Lutherana, quam reformatam vocant, nova est, cœpit enim cum ipsa reformatione, (a qua nomen habet) quæ a Luthero, & Calvino, ut ipsorum affectu dicunt, facta est. Sola Pontificia hucusque perseveravit. Quid hic respondebunt Adversarii? an putant, aliam præter Pontificiam, visibiliter, & sine errore semper existisse? si putant, dicant obsecro, quæ illa sit? quo nomine appelletur? quas mundi partes occupaverit, & adhuc occupet? quos Pastores, & Episcopos habuerit, & adhuc habeat? qui Reges, & Imperatores illi adhæserint, & adhuc adhæreant? qui hæretici ab illa damnati? quæ Academiæ confirmatæ? quæ templa, & monasteria erecta? hic non evadent, sat scio.

60. Non desunt tamen, qui oppressi hoc argumento fingant Ecclesiam quandam in cunis jacentem, & vagientem, quæ nec fari possit, nec fidem profiteri; Ajunt enim: Ecclesiam Christi aliquot sæculis tam fuisse corruptam, ac vitiatam, ut nulli in ea fuerint veri fideles, nisi infantes baptizati. Et sine dubio, intelligunt Ecclesiam Romanam, seu Pontificiam, quam putant superioribus sæculis penitus defecisse, nisi quod soli infantes legitime in ea baptizati, tanquam vera ipsius membra permanserint. Miserum perfugium, & ipsis Adversariis perniciosum; nam ipsi passim docent, duas esse notas Ecclesiæ, nempe: sinceram prædicationem Evangelii, & legitimam Sacramentorum administrationem, ex quibus vera Christi Ecclesia dignosci debeat, & sine quibus consistere non possit; ut videre est in Confessione Augustana art. 7. & in Apologia ejusdem, & in Calvino lib. 4. Instit. cap. 1. 5. 9. 10. & 11. At hæ duæ notæ non conveniunt Ecclesiæ, in qua soli infantes baptizati sunt; quia soli infantes nec possunt sincere præ-

prædicare Evangelium, nec legitime administrare Sacramenta, ergo Ecclesia, in qua soli infantes sunt, non est vera Christi Ecclesia.

61. Alii habent aliud effugium; ajunt: semper in Ecclesia fuisse unum aut alterum cordatum virum, qui Papæ contradixerit; cujusmodi diversis temporibus fuerunt: Joannes Wicleff, Joannes Hufs, Lutherns, Calvinus. Æque inepte; nam *primo* dicant mihi, quis fuerit ille unus, vel qui duo cordati viri, qui ante Wicleffum per singula superiora secula, Papæ contradixerint? si nesciunt, quare temere affirmant? si sciunt, edicant eorum nomina, locum habitationis, & cæteras circumstantias? Non poterunt. *Secundo*, Ecclesia Christi non est deterioris conditionis, quam fuerit Synagoga Judæorum, cum Ecclesia sit Domina, Synagoga ancilla. *ad Galat. 4. v. 22.* At Synagoga nunquam fuit tam deserta, ut duo tantum viri in ea reperirentur; imo, tempore Helix, cum putabatur desertissima, septem millia virorum in ea reperta sunt. *Rom. 9. v. 4.* Cur ergo Adversarii fingunt, Ecclesiam Christi fuisse aliquando tam desertam, ut duo tantum viri in ea reperti fuerint? quod manifeste repugnat Scripturæ, quæ apud Isaiam testatur: Ecclesiam Christi multo fecundiorẽ, & ampliorẽ fore, quam fuerit Synagoga? *Isaiæ 54. v. 1.* *Tertio*. Donatistæ plus tribuebant Ecclesiæ, quam hi faciunt: nam illi, tametsi dicerent, Ecclesiam toto orbe periisse, & in sola Africa remansisse, non tamen ausi sunt asserere, quod hi asserunt, remansisse aliquando in duobus tantum viris, qui Papæ contradixerint; si ergo illi, qui melius sentiebant de Ecclesia, quam hi nostri Adversarii sentiunt, nihilominus ab Augustino, & aliis Patribus damnati sunt tanquam hæretici; quid de his nostris fieri oportere existimandum est? (c)

ANIMADVERSIO.

(c) **A**Dversus quintam conclusionem Becani non solum Anti-Becani arietant, sed & calcitrant falsitatibus, mendaciis, famosis libellis, imposturis, &c. malis modis.

1. Falsitas est: non posse Pontificios ostendere, Romanam Ecclesiam primis trecentis annis credidisse purgatorium, invo-

cationē Sanctorum, cultum religiosum imaginum, Transubstantiationem, operum meritum de condigno, indulgentiarum thesaurum, satisfactiones tam proprias, quam alienas, Oecumenicum Pontificatum. Falsitas inquam est, quia Bellarminus, Gresserus, Gualterius, Coturius, & alii plurimi jam demonstrarunt ex SS. Patribus, istos articulos a temporibus Apostolorum esse creditos. Videant eos Anti-Becani, & confundantur. At non dicunt: ista necessario esse credenda; sat est: quod docuerint esse tenenda, & tenuerint. Tu Anti-Becane, si vir es, produce unum ex his, quos producant ex primis seculis Catholici, docentem, non esse ista tenenda, quod tamen tu doces novitio spiritu, quem ab Apostolorum tempore non accepisti.

2. Impostura est: cum ajunt Anti-Becani, inter articulos fidei Papisticæ esse, quod Episcopi Pontificii dominium in temporalibus super Reges, & Principes habeant, id inquam falsum est, prout illud Anti-Becani garrunt, ut invidiam concitent Catholicis apud Reges, & Principes: dogma illud est Calvinitarum, imo praxis: ut Prædicantes, & plebs involent in capita Regum securibus. Videatur Schola Jesuitica P. Jodoci Kedd, & appendix ejusdem Scholæ Colonix editæ, ubi crimina Calviniana hujus generis ex suis DD. asserta legent, & erubescunt, si possint rubere.

3. Inscitiâ laborat, quod Anti-Becani de Theologia Hildebrandina, vel Dictatura Gregorii VII. garrunt, ex Schismatico uno, alterove authore contra originalia acta.

4. Impostura est Anti-Becanorum imponentium Becano, quasi is nullam dicat ante Lutherum fuisse religionem, nisi Turcicam, Judaicam, & Pontificiam; impostura inquam, turpis est ista fictio. Nam Becanus hoc loco non recenset alias; ergo negat omnes fuisse, quas tacet; qua regula Juris probabunt sequelam istam? At debebat omnes recensere. Etiamne manifeste damnatas hæreses, quæ vel exoleverunt, vel in angulo orbis latent? quo dictatore jubente? credo Castellensi, ut idem unum conflaret ex Catalogo hæreticorum Prateoli, &c. & oblivisceretur pugna cum Calvinistis sibi propositæ.

5. Fatuitas Anti-Becanorum detegitur, cum ajunt: Becanum male argumentari a vetustate Pontificia contra Reformatam. Et cur quæso male? Vide fatuitatem. Primo: Fides reformatæ, seu Lutheri, seu Calviniana non est nova, sed Lutheri, Calvinique majores sunt Apostoli, & qui post eos in Oriente, & Occidente sexcentis annis a Christo vel purius, vel impurius doctrinam Evangelicam tradiderunt. Audis quam vere videbimus, imo ipsi vident, nam mox dissidentes huic fidei antiquitati ajunt secundo: si a vetustate liceret arguere pro veritate religionis, pari sane ratione argumentari potuissent Pharisei, & Sadducei contra Christum, cum concionari inciperet. Ecce ibi jam disti de sua imaginaria vetustate, clare fatentur no-

vitatem, & eam defendunt exemplo novæ legis Christo inductæ. O callidos, sed in probum suum! nam quis unus omnium Doctorum Ecclesiæ, vel hæreticorum etiam, omnia dogmata Calvinistarum, vel Lutheranorum, seu Reformatorum tenuit ante Lutherum. Ostendant vel unum, non Cœtum, sed hominem. Scimus ex Conciliis Papæ fragmenta quædam doctrinæ Reformatæ ab hæreticis nonnullis, iisque per Concilia, & Christum, atque Apostolos damnatis asserta fuisse, sed totam doctrinam Reformatorum quoad articulos suarum Confessionum, & Synodorum a nemine ante; imo ipsimet ex anno in annum articulos suos mutant. Ubi nunc primus Synodi Londin. articulus: Regem Angliæ esse caput Ecclesiæ Anglicanæ? unde Schisma Arminianum, & Gommariticum? unde Apolloniani, & Vedesiani in Hollandia? unde Independentes, Quærentes, Puritani, Calvino Papistæ in Angliâ? in qua Calvinianus scriptor ipse præuens queritur, tot esse hæreses, quot a Christi lege promulgata non fuerunt in toto orbe. Unde hæc illas maiorum? nisi a novitate, & cerebri humani inconstantia. Porro, quod suam novitatem Reformati sentent obtegere novitate Legis Evagelicæ per Christum, & Apostolos inductæ, ridiculum est plane si quidem Christus, & Apostoli id fecerant eam Authoritate divina, manifestis signis, & portentis, quæ nemo hominum facere poterat, nisi DEUS esset in eis, ut fatetur Nicodemus *Joan. 3.* & alii alibi. Hanc authoritatem a Reformatis exigit omnis terrarum jam 100. annis, & nondum impetravit, & ideo post eos non ambulant, nisi, qui sine authoritate, & ratione per se dogmata humano spiritui, & carni blandientia sequi elegerunt, etiamsi nulli essent falsi doctores.

6. Falsitas Anti-Becanorum est: Pontificii declinant examen Scripturæ: nulli fusiis, & illustris Scripturas pericutati sunt, quam Catholici, seu Pontificii; ut patet ex duobus Alphonsis Testato, & Salmerone, Cornelio a Lapide, Dionysio, Lirano, & innumeris aliis, quos etiam avide ipsi Reformati emunt, & legunt, cum simile in hoc genere non habeant domi suæ, & tamen de his nequiter apud vulgus asserunt: Pontificii declinant examen Scripturæ. Præclare hanc nequitiam detegit mysterium Fraudis Prædicantiæ P. Hieronymi Mülmanni Colonia editum.

7. Ajunt Anti-Becani: Catholicos corrumpere historias. Quasquælo? & quomodo? Indice expurgatorio credo Hispanico similive. Itane? cur igitur Reformati eandem Argentinæ, & Hanoviz reviderunt? ad hæc quæritur, an errores, & mendacia edito libro propalare, & infamare sit historias corrumpere? non credo, at id Index expurgatorius præstat solum, frustra ergo ista calumpnia textitur contra innocuos. Tædet cæteras falsitates retexere, quas Moguntini Theologia pag. 121. ad 125. detexerunt. Ex præmissis iudicium fiat de omissis.

CON-

CONCLUSIO VI.

Ecclesia Lutheranorum, & Calvinistarum, quam ipsi Reformatam vocant, non est vera Christi Ecclesia.

62. **P**ROBATUR 1. ex dictis : quia una tantum est Christi Ecclesia, quam ostensum est esse Pontificiam ; itaque illa, quæ contradicit Pontificiæ, non potest esse Ecclesia Christi. 2. Vera Christi Ecclesia est Christi Sponsa, ut supra probatum est ; at Reformatæ non est Sponsa Christi ; nam adultera est. Unde enim reformatæ esse potest, nisi ex adulterio suo, & apostasia a Christo ; si revera reformatæ est : ut ipsi ajunt. Si dicant Reformatores : fuisse adulteram ante Lutherum, nunc non esse, tunc se confodiunt. *Primo* : Quia falsificant omnia, quæ de perpetuitate, & indissolubilitate conjunctionis inter Christum, & Ecclesiam supra asserta sunt ex scripturis. *Secundo* : Quia Christum ponunt Caput sine corpore fuisse tot annis, quot adulterium Ecclesiæ fingunt durasse.

ANIMADVERSIO.

IN hanc Conclusionem interneccinam Reformatæ religionis insurgunt Anti-Becani mordendo, & lacerando. Quomodo autem ? sic omnino. 1. ajunt : Romanam Ecclesiam fuisse primis quingentis annis Christi Ecclesiam. Bona confessio, nisi adderent nequiter, *Sed non sine labe*. Hoc enim ideo adjiciunt, ut si dogmata illa, quæ nunc tenet Romana Ecclesia ; ostendantur a Coturio, & aliis fuisse quoque in primis quinque seculis usitata, tunc effugium adversus fidem Orthodoxam habeant paratum, nempe illa dogmata fuisse labe, nævos, &c. quod tamen effugium nullum est : cum illi nævi, & labe talia sint dogmata, quæ illi nunc anathematizant, & idcirco non potuit esse Ecclesia Christi, quæ anathematizanda docuit. 2. ajunt : Hussum, Wiclestum, Waldenses deprehendisse Ecclesiam in adulterio, scilicet, uti impii senes Susannam. 3. Tempore S. Augustini non fuisse Pontificem Oecumenicum. O stuporem ! Legant Concilium Chalcedonense, & maxime Theophili Raynandi Coronam auream super mithram summi Pontificis Romæ editam. 4. Calvinistas, vel Reformatos non teneri ad faciendæ miracula. Itane ? quomodo ergo credemus eis, quod ipsi sint missi ad reformandam Ecclesiam DEI ? nam ordinaria missione pridem carere noscuntur. 5. Ajunt : Catholicos etiam non facere miracula. Evidens mendacium. Videantur Thau-

massia Patris Sylvestri a Petra Sancta, Lauretum in Italia, Mons Serratus in Hispania, in Belgio, Germanique tot illustria miraculis loca. Legant Acta, & vitam, & Annuas eorum, qui in Orientis Indias a Sede Apostolica missi sunt; & confundantur. 6. Pontificem Romanum ne quidem canem mortuum excitasse, ait Calvinista ex Lessio; at Lessius tam scurriliter non scripsit, nec sensit de Papæ Majestate, sed Crocius Calvinista id imponit Lessio, qui scivit, non opus esse, ut Papa mortuos canes excitet melioribus occupatus, pri missionibus Virorum Apostolicorum, v.g. Francisci Xaverii, &c. ad Indos, qui isthic in virtute missionis suæ abunde miracula pro Papa patrârunt. 7. Turci etiam miracula patrant, ait Anti-Becanus. Sed qualia? cur igitur ad Catholicos Sacerdotes in Hungaria, & alibi festinant, ut super eos male habentes ex missalibus orent Sacerdotes sequente plurimum effectum petito. 8. Macedonium Spiritus Sancti oppugnatorem, ait Calvinista, etiam miracula fecisse: quo autore quæso? Cedreno ait. Vide nunc stuporem stupidi Calvinistæ: Macedonius hæresiarcha ad annum Christi trecentessimum quinquagesimum primum vixit: Macedonius autem Cedreni miraculis illustris ad annum Domini quadringentesimum nonagesimum quintum. Erubescite Calvinistæ tali Magistro. 9. Anti-Becani ajunt: Bellarminum, & Andradium Payvam damnare erroris Concilium Chalcedonense, Itane? in dogmatis ad fidem pertinentis questione, an in facti præsumptione? Si prius dicant: mentiuntur Anti-Becani: si posterius, nihil ad rem dicunt. 10. Sorbona Parisiensis dicit: Concilium esse supra Papam. Ita Calvinista ait: sed mentitur. Legatur Irenæus Anti-Calixtinus, & Duvalius. 11. Papam errare posse tenent Jesuitæ, Panormitanus, &c. id simpliciter ait Calvinista: Jesuitæ simpliciter ajunt: cum mentiri; scit Calvinista, quid Jesuitæ doceant; sed conscientiam istam obnubilat, ut seducat. 12. Phocas Imperator primus Oecumenici titulum Bonifacio III. Papæ concessit dicente Calvinista: sed resuante solide Bellarmino lib. 2. de Romano Pontif. cap. 17. & alibi. 13. Gregorius VII. inaudita dogmata invexit, annales corrupit, ecclesiæ dogmata adulteravit, &c. Quis vero hoc dicit? Calvinista novus homo. Unde? ex Aventino, qualis is vir? a Basileensibus Typographis, & aliis alibi corruptus (conferantur editiones, si placet) & ideo in Indice expurgatorio ablatus, imo alias per se suspectus author propter probatissimos authores, qui Gregorio VII. convixere, & Aventino, similibusque Schismaticis contradicunt apud Gretserum Tom. 2. defens. Bellarmini, istum lege. item Baronium. 14. Concilium Carthaginense III. impugnare Romani Pontificis Primatum, asserit Calvinianus, qui debebat scire ex Bellarmini lib. 2. de Romano Pontifice cap. 23. hæc commentum Calvinii, & Centuriatorum jam

pridem esse detestum. 15. Concilio Gangrensi improbari delectum ciborum jactat Calvinista, & Luthericola. Quem vero delectum? omnem. Itane vero? quid igitur tu a felium, & murium carne abstinere, si eum damnat Concilium, & Concilio credis? lege Canonem 19. & 20. hoc videbis probari, quod Apostoli probaverunt Actor. 15. damnari, quod Maichai statuebant. Ita ignorare est supinus stupor, dissimulare dampnanda malitia. 16. Concilium Francofordiense rejecit cultum Imaginum. Male: & ideo improbatum contraria sanctione Nicænj II. 17. Separationem thori in Sacerdotibus dampnat Concilium VI. generale Trullanum Can. 13. At imposturam hanc detexit jam Bellarm. lib. 1. de Clericis cap. 21. Denique, ut omnia mendacia coronaret Calvinista, ait: Papistas esse monstra. Quo quæso fundamento? arguto scilicet: audiamus syllogismum. Aliqui Pontifices Romani teste Baronio fuerunt monstra, nempe: quoad mores suos ineptos Sedi Apostolicæ; Pontificii sunt filii Pontificum, uti se profitentur; ergo Pontificii sunt monstra. Syllogismus omnino in figura Calvinistica. Quid responderunt ad artificium tantum Moguntini. Hoc: Qualls Pater, talis filius, ut ponunt Calvinistæ: aliquis Prædicans Calvinista est homicida, & est pater alicujus; ergo filius ejus quoque est homicida; uti pater ejus, Ceporinus in Clivia, Crotius in Hassia, alii alibi norunt historiam.

Epilogus hujus Capituli.

63. **E**X iis, quæ hoc toto tempore dicta sunt, magnam consolationem, & securitatem percipiunt Catholici in negotio fidei, ac religionis: Adversarii e contrario confusionem, & diffidentiam; nam Catholici, ut supra dixi, cum Augustino sequuntur hanc certam, ac fixam regulam: *Tota Ecclesia non potest errare in fide.* Ex qua tria inferunt: *Primo:* Ecclesiam Romanam, quam Adversarii concedunt primis trecentis, ac quadringentis annis fuisse veram Christi Ecclesiam, hætenus non errasse in fide. *Secundo:* tutos, ac securos se esse in fide, quamdiu publice profitentur id, quod Ecclesia Romana toto orbe diffusa publice profitetur. *Tertio:* se in defensione Romanæ Ecclesiæ similes esse probis filiis, qui matri suæ honorem deferunt, & subsidium præstant.

64. Adversarii tenent contrariam hanc regulam: *Tota Ecclesia potest errare in fide.* Ex qua sequitur, totam ipsorum Ecclesiam errare posse; ideoque neminem
apud

apud eos securum, ac tutum esse de sua fide. Vel enim sequuntur Ecclesiam suam, vel ab ea dissentiunt: si illam sequuntur, nihil certi habent, si ipsa errare potest: si ab ea dissentiunt, magis perplexi sunt; quia si tota ipsorum Ecclesia errare potest, multo magis singuli possunt.

65. Quod magis confirmo ex duobus principiis, quæ ipsi statuunt. *Unum* est: Pontificiam Ecclesiam non subito, sed sensim defecisse a fide, ac tandem omni fide abiecta, adulteram factam esse. *Alterum*: defectionem illam initio fuisse latentem, & occultam adeo, ut nec hic locus, nec tempus, nec aliæ circumstantiæ illius certo designari potuerint. Tandem tamen post aliquot secula a Lutero, & Calvino publice fuisse notatam, & deprehensam.

66. Ex utroque sic concludo: quod contigit Ecclesiæ Pontificiæ, potest etiam contingere Ecclesiæ Reformatæ; at Pontificia, ut Adversarii dicunt, sensim latenter, & occulte defecit a fide nobis non advertentibus; ergo etiam reformatata potest sensim, latenter, & occulte deficere, ipsis non advertentibus. Quid si ergo jam defecerit, & ipsi non adverterint? imo, quomodo possunt advertere, si defectio latens, & occulta est? manent ergo incerti de sua fide, & Ecclesia.

67. Hic plane constricti sunt, nec video, quod possint respondere; nam quod aliqui dicunt: Ecclesiam non posse errare, vel deficere a fide, quamdiu sequitur verbum DEI, frustra est. *Primo*: quia argumentum, quod jam posui, repetam hoc modo: Quidquid contigit Ecclesiæ Pontificiæ, potest etiam contingere Ecclesiæ Reformatæ; at Pontificia, ut ipsi volunt, sensim, latenter, & occulte deseruit verbum DEI, nobis non advertentibus; ergo etiam Reformatata potest sensim, latenter, & occulte deserere verbum DEI, ipsis non advertentibus. Quid si ergo jam deseruerit, & ipsi non adverterint, nunquam elabentur ex hoc labyrintho, semper manebunt dubii, & incerti de sua fide; nisi nobiscum asserant, totam Ecclesiam errare, aut deficere non posse.

68. *Deinde*, unde constabit adversariis? an nostra, vel ipsorum Ecclesia sequatur verbum DEI, nec ne? nos nostram defendimus, illi suam. Quis decidet hanc litem? designent ipsi infallibilem Judicem, qui sententiam ferat. Non possunt. Vel enim designabunt ipsum verbum DEI, vel Ecclesiam, vel singulos, qui sunt in Ecclesia, vel aliquos ex illis. Ac *primo*, si designent verbum DEI, nos vincimus, nam verbum DEI expresse asserit: Ecclesiam esse columnam veritatis, quam nullæ inferorum vires everfuræ sint. Idem nos asserimus: Si ergo hoc Judice causa definienda est, victoria nostra est; si autem designent Ecclesiam, contra se faciunt. Vel enim sententia Ecclesiæ infallibilis est, vel falli potest, si infallibilis est, errant, qui dicunt, errare posse. Si falli potest, iterum errant; quia cum debeant assignare infallibilem Judicem, designant Ecclesiam, quam ajunt, falli, & errare posse. *Denique*, si designent vel singulos, vel aliquos eorum, qui in Ecclesia sunt, magis desipiunt; si enim tota Ecclesia potest, quanto magis singuli, qui in Ecclesia sunt, errare possunt.

69. Forte dicturi sunt, duplicem esse Ecclesiam: unam visibilem, in qua boni, & mali permixti. Alteram invisibilem, in qua soli prædestinati sunt. Totam visibilem errare, non item invisibilem. Sed hoc etiam frustra; imo, qui hoc dicunt, secum ipsi pugnant, nam omnes prædestinati, quos ajunt, esse in Ecclesia invisibili, sunt etiam in Ecclesia visibili, ergo si tota visibilis errare potest, omnes etiam prædestinati errare possunt; aut, si hi non possunt, nec tota Ecclesia visibilis potest. Quod autem prædestinati omnes sint in Ecclesia visibili, ne Adversarii quidem negare possunt. Et ratio manifesta est: quia nullus salvatur extra Ecclesiam visibilem. ut Conclus. 4. ex illorum concessione probatum est. At omnes prædestinati salvantur, ergo nullus prædestinatus est extra Ecclesiam visibilem.

70. Ex dictis colligo duplex dilemma in Adversarios. Unum est: vel tota Ecclesia visibilis erravit in fide ante ortum Lutheri, vel non erravit; si tota erravit, omnes, & singulos Christianos errasse necesse est, etiam præ-

prædestinatos, nulla igitur tunc erat fides in terris. Unde igitur Lutherus eam accepit? Si non erravit, cur Adversarii fingunt errasse? cur eam, ut errantem, deserunt?

71. Alterum: vel tota Ecclesia Reformata, in qua Lutherani, & Calvinistæ sunt, potest errare in fide, ipsis non advertentibus, vel non potest; si non potest, quomodo Pontificia potuit? si potest, quid si jam erret, & ipsi non advertant? Repeto, quod supra dixi: semper dubios, & incertos fore, quamdiu sentiunt Ecclesiam errare posse. Deponant nunc errorem, & id sentiant de Matre Ecclesia, quod Majores nostri senserunt, sic futurum est, ut amplius non errent.

CAPUT IV.

De Capite Ecclesiæ.

1. **N**omen Capitis sumitur duobus modis. *Primo*: Proprie pro naturali capite humani corporis, cujus officium est, dirigere, & gubernare membra corporis. *Secundo*: metaphorice, pro morali Capite, seu principe communitalis, cujus officium est dirigere, & gubernare subditos, qui sunt membra communitalis. Hoc posteriori sensu loquimur hic de Capite Ecclesiæ. Esto ergo quæstio: Quis sit Caput, seu Princeps, seu Rector, & Gubernator Ecclesiæ? Nostria asserimus. *Primo*: Christum, cum esset in hac vita mortali, fuisse primarium ipsius Caput, & adhuc esse. *Secundo*: Petrum post Christi in cœlos ascensionem, fuisse secundarium Caput. Vel, quod idem est, fuisse Vicarium Christi in gubernanda Ecclesia. *Tertio*: Petro cum pari potestate successisse Romanum Pontificem, qui post mortem Petri gubernavit Ecclesiam, & ad huc gubernat.

2. Itaque dicimus: duplex esse Caput Ecclesiæ. Unum primarium, quod est Christus. Alterum vicarium, seu secundarium, quod est Petrus cum suo suc-

cessore Pontifice. Sed diverso modo : *Primo* : quia Christus non solum est Caput Ecclesiæ militantis, sed etiam triumphantis. *Ephes. 1. v. 22.* Pontifex solius militantis. *Secundo* : Christus est Caput visibile, & invisibile, quia visibiliter, & invisibiliter gubernat Ecclesiam ; Pontifex visibile tantum. Quæ omnia breviter probata sunt. (a)

CONCLUSIO I.

De Christo primario Capite Ecclesiæ.

3. **C**hristus in hac vita existens tam ante passionem suam, quam post eam, omnino autem ante ascensionem in cælos ædificavit, fundavitque Ecclesiam suam ; nam Ministros Ecclesiæ 12. Apostolos, uti Episcopos, & 72. Discipulos, uti Presbyteros ; item Sacramenta nova, novas leges, Sacerdotium, & sacrificium instituit ; Testamentum condidit, idque morte consummavit ; & resurgens dedit potestatem remittendi peccata, & retinendi ; ac denique Principem unum constituit loco sui futurum Petrum, dicens : *Joan. 12. v. 17. Pascere oves meas.* Et sic fuit Caput Ecclesiæ ; quia, qui hæc præstiterit, dignus est vocari Ecclesiæ Caput.

CONCLUSIO II.

4. **C**hristus in hac vita existens, sive ante ascensionem suam fuit visibile Caput Ecclesiæ ; quod fuerit Caput, patet ex Conclusionem præcedente ; quod fuerit visibile Caput, probatur : quia *primo* visibiliter, uti jam dictum est, eam fundavit. *Secundo* ; eandem visibiliter docendo, monendo, increpando, & faciendo gubernavit. Aliter eadem Conclusio efferripotest, nimirum sic : fuit visibile, & invisibile Caput Ecclesiæ. Visibile, quia visibili modo ; invisibile, quia invisibili modo Ecclesiam gubernavit. Hoc explicandum est ex similitudine capitis naturalis ; nam caput naturale duobus modis gubernat corpus humanum. *Primo* : per internum influxum, qui in eo consistit, quod

quod ex capite, tanquam ex fonte, seu principio derivatur spiritus sensitivi in reliqua membra. Unde fit, ut reliqua membra possint vitam conservare, & suas functiones exercere. *Secundo*: per externam directionem, quæ in eo consistit, quod caput per intellectum, voluntatem, visum, auditum, & alios sensus, qui in eo vigent, dirigat reliqua membra in externis actionibus, ne aberrant. Quo pacto per intellectum, & voluntatem dirigit manus, ne quid illicitum committant; & per visum dirigit pedes, ne in foveam incidunt; & sic deinceps.

5. Sic etiam Christus in hac vita existens, duobus modis gubernavit Ecclesiam. *Primo*: per internum influxum donorum gratiæ, Joan. 1. v. 16. *De plenitudine ejus nos omnes accipimus* Et Ephes. 4. v. 7. *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi*. *Secundo*: per externam directionem, & gubernationem; sicut enim Rex externo, & visibili modo gubernat Rempublicam præcipiendo, monendo, increpando, puniendo, officia distribueudo, ita Christus in hac vita externo, & visibili modo gubernavit Ecclesiam, ordinando Ministros, & Sacerdotes, faciendo legem Evangelicam, docendo, hortando, increpando. Quod alia similitudine explicat Apostolus, Ephes. 5. v. 22. 23. cum ait: *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus Caput est Ecclesiæ*. Nempe, quoad externam gubernationem. Sicut enim mulier in externis actionibus tenetur se dirigere juxta imperium sui viri, qui est caput ipsius, ita Ecclesia juxta legem, & mandatum Christi.

CONCLUSIO III.

6. **C**hristus in cælo nunc existens, adhuc manet Caput Ecclesiæ invisibile, & manebit usque ad consummationem sæculi; non tamen manet Caput visibile. Ratio est: quia adhuc gubernat, & gubernabit Ecclesiam invisibili modo, nempe per internum influxum donorum gratiæ, & directionem Spiritus

Sancti, Matth. 28. v. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Non tamen gubernat illam visibiliter præsens, sicut fecit ante ascensionem. Unde Augustinus tract. 50. in Joannem prope finem: *Secundum præsentiam Majestatis semper habemus Christum, secundum præsentiam carnis recte dictum est Discipulis; me autem non semper habebitis; habuit enim illum Ecclesia secundum præsentiam carnis paucis diebus; modo fide tenet, oculis non videt.*

CONCLUSIO IV.

Hinc sequitur: præter Christum, qui nunc in cælis est, debere esse aliquod aliud visibile Caput Ecclesiæ, quod loco Christi visibiliter gubernet Ecclesiam. Sicut in absentia Regis solet aliquis in regno constitui, qui vicem illius suppleat in externa politia, præsertim si Rex longo tempore abfuturus est. Ratio sumitur ex dictis: quia regimen Ecclesiæ debet manere tale, quale a Christo institutum est; at ipse ante ascensionem suam instituit regimen visibile sub uno visibili Capite, ergo debet manere tale. Sicut ergo ipse fuit visibile Caput ante ascensionem; ita post ascensionem debet esse aliquod aliud visibile Caput loco Christi. Alioqui regimen Ecclesiæ, atque adeo ipsa Ecclesia esset mutata, quod est absurdum.

8. Et confirmatur ex analogia Synagogæ, & Ecclesiæ hoc modo: Synagoga Mosaica fuit umbra, seu typus Ecclesiæ Christi; at Synagoga semper fuit gubernata ab uno visibili Capite, nempe a Pontifice, cui reliqui omnes erant subjecti; ut patet ex libris Exodi, Levitici, & Deuteronomii, ergo etiam Ecclesia debet semper gubernari ab uno visibili Capite. Sequela patet: quia gubernari ab uno Capite perfectius est, quam gubernari a multis, ut patet in regimine hujus mundi. Si ergo Synagoga, quæ fuit imperfectior, quam Ecclesia (sicut umbra imperfectior est, quam corpus) semper gubernata fuit ab uno Capite; multo magis Ecclesia gubernari debet ab uno Capite.

9. Dices: analogia in eo consistit, quod sicut Synagoga-

nagoga habuit unum Caput, nempe Pontificem; ita Ecclesia habeat similiter unum Caput, nempe Christum. *Respondeo.* Duplex analogia assignanda est: Una quoad internum influxum gratiae. Altera, quoad externam gubernationem. *Prior* in eo consistit, quod sicut Christus per sua merita praevisa contulit Synagogae internam gratiam; ita per sua merita jam exhibita, multo abundantioram gratiam conferat Ecclesiae. *Posterior* in eo, quod sicut Moyses Mediator veteris Testamenti fuit primum Caput visibile Synagogae quoad externum regimen; ita Christus Mediator novi Testamenti fuerit primum Caput visibile Ecclesiae in externo regimine. Rursum: sicut post mortem Moysis semper perseveravit visibile regimen Synagogae; ita post ascensionem Christi semper perseveret visibile regimen Ecclesiae.

10. Ex utraque analogia colliguntur haec: *Primo:* Invisibile Caput Synagogae, & Ecclesiae quoad internum influxum gratiae esse idem, nempe Christum. *Secundo:* Visibile Caput Synagogae, & Ecclesiae quoad externam gubernationem esse diversum; nam visibile Caput Synagogae ab initio fuit Moyses, cui postea successerunt Pontifices legales; visibile autem Caput Ecclesiae ab initio fuit Christus, cujus locum postea supplevit Petrus, & ejus Successores, ut deinceps probandum est. *Tertio:* Moysen fuisse figuram Christi quoad externam gubernationem; nam sicut Moyses fuit Legislator, Mediator, & Princeps in veteri Testamento, ita Christus in novo. *Quarto:* Pontifices veteris Testamenti fuisse typum, seu figuram Pontificum novi Testamenti; nam sicut illi in externo regimine praesidebant toti populo Christianorum, ita nunc isti. Denique confirmatur analogia exercitus, in quo, dum contra hostem procedit, debet esse unus supremus Dux, aut in ejus absentia Vicarius, qui omnia dirigat.

ANIMADVERSIO.

ADversus Concl. IV. toto nisu insurgit Anti-Becanus formaliophistica, scommatis, falsitatibusque pugnans. Quomodo autem? Mutavit formam argumenti principalis a Becano

cano pro visibili Capite Ecclesie allati; ut ejus vi videretur evanescere, & tunc cavillo duplici in Becanum torto conatus est inducere, dicens: Becanus vel semper tenuit cornua, vel abjecit; non abjecit, ergo retinuit. Item Becanus vel mansit hucusque corruptor Aulae Caesaris, vel esse desuit; non dicit: se desuisse; fatetur enim, se fuisse: ergo tali forma ait Anti-Becanus, Becanum argumentari, dum dicit: Ecclesie regimen a Christo institutum, vel idem est hucusque, vel divelum; si non est idem, mutata est Ecclesia; si vero est, idem erit adhuc visibile regimen, ut initio fuit. Lector sit iudex. Sed quomodo? Anti-Becani Sophisma solum est Prædicanti Castellensi? sic omnino; ajunt Moguntini, Becanum argumentari, ac si diceret in hunc modum: Vel Crocius hominē, quem domi suæ malleis excerebratū vitam exiit, denuo ad vitam revocavit, vel ille miser adhuc est mortuus; atqui non resuscitavit eum; ergo. Item filia Doctoris NN. (quem, & quam optime novit) domesticæ ante annos aliquot ita pro deflorata, vel miro miraculo pudorē immixtum recuperavit, vel adhuc infamia stupri laborat; atqui non recuperavit; ergo. Tale ajunt esse argumentum Becani, in quo, uti in præmissis, supponitur, Crocium esse homicidam, & N. filiam scortum factam esse vere; ita vere in argumento supposebatur, & asserabatur regimen visibile monarchicum a Christo in Ecclesia esse constitutum; in sophismate autem contra Becanum toto deerat hypothesis enim cornutum, vel corruptorem fuisse. Sed quid Anti-Becani ajunt ad argumentum Becani ductum ex analogia Synagoga, & Ecclesie? Anti-Becanus ait: se non videre formam rectam: Moguntini ajunt: Talpa non videt Solem; ergo non est Sol. Negant consequentiam; collocant tamen in forma, ut talpa videre possit; sic Cæsar, qui est perfectior, quam Synagoga, debet gubernari non deteriore forma, quam Synagoga, clarum cunctis; atqui Ecclesia Christi est Cæsar perfectior, quam Synagoga, clarum Christianis; ergo. Sed Synagoga gubernata est Monarchice sub uno visibili Capite, primum Moyse; deinde aliis Successoribus, &c. Quid ad hæc Crocius? insipienter negat Moysen fuisse summum Sacerdotem contra Exodi cap. 40. juncto 3. Paralip. cap. 26. Levit. 8. Psalm. 98. *Moyse, & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Philonem lib. 3. de vita Moysis. Gregorium Nazianz. orat. ad Gregor. Nyss. Augustinum quæst. vigesima tertia in Levit. & Psalm. 98. Hieronim. lib. 1. in Jovin. Dionysium cap. 5. Hierar. &c. imo contra seipsum dicentem alibi: *Moyse fuerat Dux, & Pontifex.* An non ita sentire, & scribere, insipientium est? asserere, negare jure, an injuria, non curare. Quid vero Anti-Becanus ait ad alteram analogiam ab exercitu bene ordinato peritam? ait: falsa hypothesis: irritam esse analogiam. Quomodo? inquires sic: nullus exercitus bene ordinatus debet esse unus Dux supremus, unus regni Rex unus, unus ovi-

lis unus Pastor, &c. Anti-becanus negat. Quare? quia duo subinde Duces uni exercitui præficiuntur, & duo oeconomi uni domui, &c. Vide Anti-Becane stuporem tuum, affirmas uno halitu, & negas; nam iste, a quo duo Duces præficiuntur uni exercitui, non est unus supremus? & an recte sit, quodcunque fieri vidisti? porro ne hic hæreas, lege Theophili Raynaudi tractatum de bicipiti Ecclesia contra novum in Gallia errorē nuper exortum. Ne tamen admittant Anti-Becani duplex, unum visibile, alterum invisibile Ecclesiae Caput; instant, & urgent: si Ecclesia habet duplex Caput; ergo & mulier duos viros potest habere; nam Christus est Caput Ecclesiae, uti vir mulieris. 1. *Corinth. 12. v. 3.* at consequens est ab omni: ergo & antecedens. 2. Nego seq. majoris: non enim, quod alicui est Caput, etiam ita illi vir est; Christus, & Deus est Caput mulieris, non tamen vir ejus. 3. Patres non agnovere Caput aliud Ecclesiae a Christo. 4. Distinguendo, gratiam influens invisibile, & non subordinatum; verum est: visibile, & subordinatum, invisibili; nego. 5. Christus est Sacerdos in æternum. *Psal. 110. Hebr. 7. v. 17.* Ergo non est opus Vicario. 6. Negando consequentiam. 7. Nullum est Sacerdotium præter unum Christi. 8. Contrarium probavit Bellarminus duobus libris de Missa. 9. Si Ecclesia habet Caput præter Christum, tunc erit illa corpus alterius capitis præterquam Christi. 10. Negando sequelam majoris. 11. In Apostolica Ecclesia non invenitur oecumenicum caput nominatum unquam; ergo Christus id non instituit. 12. Nego antec. Paulus nominavit id, *Ephes. 4. & 1. Corinth. 12.* Posuit in Ecclesia primum Apostolos, & S. August. *epist. 162.* In Romana Ecclesia semper Apostolica Cathedra vixit principatus. 13. Christus noluit in Ecclesia esse Dominationem. *Luc. 22. v. 25.* Ergo noluit esse oecumenicum Pontificem. 14. Negando sequelam, vel distinguo antecedens: noluit esse Dominationem superbam, injuriam facientem, &c. conced. humilem, modestam, &c. noluit, nego. 15. Spiritus Sanctus vicarie regit Ecclesiam Christi, quoad externam gubernationem; ergo non alius oecumenicus Pontifex. 16. Injuriosus est ille Vicariatus Spiritus Sancti Majestati, importans directe minorem esse officio, & indirecte etiam in natura, ut ostendunt Moguntini. Omnes fideles sunt membra corporis, cujus Caput est Christus; ergo nullus fidelis est Caput præter Christum. 17. Nullum non subordinatum est præter Christum, concedo; nullum subordinatum Christo Caput est, nego, nam caput mulieris vir est, ait Apostolus. 18. Ergo biceps erit Ecclesia. 19. Minime; sicuti uxor Prædicantis non est biceps, eo, quod caput habet suum, & adhuc caput ejus vir est, & viri Caput Christus.

De Petro Christi Vicario, seu de Primatu Petri.

11. **O**stensum est, post Christi ascensionem debuisse esse aliud Caput Ecclesiæ visibile, quod in externa directione gubernaverit Ecclesiam loco Christi. Hoc Caput asserimus, fuisse Petrum Apostolum, quem Sancti Patres vocant Vicarium Christi, Principem, & Coryphæum Apostolorum, Principem, Caput Ecclesiæ, Pastorem gregis Domini, Pastorem Pastorum. Et merito: quia Christus commisit illi curam suarum ovium, seu totius Ecclesiæ, cum dixit: *Pasce oves meas*. Unde Bernard. lib. 2. de Consideratione ad Eugenium Papam cap. 8. Tu es, inquit, cui oves credita sunt. Sunt quidem, & alii gregum Pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius præ cæteris nomen hereditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed & Pastorum tu unus omnium Pastor. Unde id probem, quæris? Ex verbo Domini: cui enim, non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute, & indiscrète totæ commissæ sunt oves? Si me amas Petre, pasce oves meas. Quas? illius, vel illius populi, civitatis, aut regionis, aut certi regni? Oves meas, inquit: cui non planum? non designasse aliquas, sed assignasse omnes. Nihil excipitur, ubi distinguuntur nihil. Similia habent Ambros. serm. 46. de pœnitentia Petri in fine Greg. lib. 4. epist. 32. ad Manritium Augustum, & alii.

12. Idem confirmari potest ex prærogativis Petri; non quod unaquæque prærogativa per se sufficiens sit ad astruendum Petri Primatum, & eminentiam supra alios Apostolos; sed quod omnes simul sumptæ id faciant. Sunt autem hæ præcipuæ: 1. Quod Christus soli Petro inter omnes Apostolos proprium nomen mutaverit. 2. Quod, quando in Evangelio recensentur nomina Apostolorum, semper primo loco ponatur Petrus. 3. Quod Scriptura loquatur de Petro, tanquam de Principe; de aliis, tanquam de subditis. 4. Quod Petrus sæpe loquatur nomine omnium Apostolorum, tanquam illorum Antesignanus. 5. Quod inter omnes Apo-

Apostolos soli Petro facta sit prima revelatio divinitatis Christi. 6. Quod soli Petro promissa sit stabilitas fidei, & cathedræ. 7. Quod Christus pro solo Petro, & seipso voluerit tributum solvi in Capharnaum. 8. Quod post resurrectionem soli Petro inter omnes Apostolos primum apparuerit. 9. Quod soli Petro absolute dixerit: *Pasce oves meas*. 10. Quod Petrus sua autoritate vocaverit alios ad electionem novi Apostoli in locum Judæ proditoris. 11. Quod primus promulgaverit Judæis Evangelium post acceptum Spiritum Sanctum. 12. Quod primum miraculum apud Judæos fecit in confirmationem Evangelii. 13. Quod etiam primus prædicaverit gentibus Evangelium, & quod ipsi soli oblata sit visio cælestis de vocatione gentium. 14. Quod primus in Concilio Hyerosolymitano sententiam dixerit, & omnes illi acquieverint. Vide, quæ lib. 2. de Republica Ecclesiastica cap. 6. de his disputata sunt.

13. Sed notandum est, quasdam ex illis prærogativis, nempe primas octo præcessisse Primatum Petri, & fuisse, vel signa futuri Primatus, vel dispositiones prævias, vel promissiones ad eundem obtinendum. Nonam, qua dictum est: *Pasce oves meas*, fuisse actua-lem Primatus collationem; reliquas fuisse effectus, seu exercitia Primatus jam obtenti. Dabo simile: quando Rex vult alicui ex suis aulicis dare supremam aulæ præfecturam, servat hunc ordinem; *Primo*: disponit illum ad hoc officium, & exhibet quædam signa suæ erga illum propensionis; quatenus illi præ cæteris familiaris est; soli sua consilia communicat; solum ad legationes magni momenti adhibet; soli promissionem facit; soli primum locum tribuit. *Deinde*: his præmissis, reipsa confert illi præfecturam; postea permittit illum exercere officia præfecturæ. Sic fecit Christus: *Primo*: disposuit Petrum ad Primatum Ecclesiæ variis signis, & prærogativis. *Deinde*: reipsa contulit illi Primatum, Joan. 21. v. 17. *Pasce oves meas*. Denique Petrus, accepto Primatu, cæpit illum exercere; cæpit, inquam, convocare discipulos ad electionem novi Apostoli, promulgare solemni-ter Evangelium, & alia similia officia præstare.

Objectiones contra Primatum Petri.

14. **P**rima sumitur ex illo : Rom. 12. v. 5. *Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Ubi Apostolus nullum aliud Caput agnoscit, nisi Christum; & inter membra corporis, non minus inclusit Petrum, quam alios fideles; imo omnes fideles vult esse membra, non solum respectu Christi, sed etiam respectu ipsorum inter se, ut patet ex illis verbis : *Singuli autem alter alterius membra.* Igitur & Petrus, & Pontifex sunt membra corporis Ecclesiæ, non solum, si conferantur cum Christo, sed etiam, si conferantur cum aliis fidelibus; non ergo Caput Ecclesiæ. *Respondeo* : Apostolus discrete ibi loquitur de Christo, quatenus est Caput Ecclesiæ per internum influxum donorum gratiæ. Et sic verum est, omnes fideles, etiam Petrum, & Pontificem esse membra, non Caput: omnes enim accipiunt gratiam a Christo, tanquam a Capite; nullus a Petro, vel Pontifice. Si autem sermo sit de Christo, quatenus est Caput Ecclesiæ per externam gubernationem, tunc non solum ipse, sed etiam Petrus est Caput; ille quidem primarium, & propria virtute; hic vero secundarium, & virtute ab illo participata.

15. Dices : ergo Ecclesia est biceps, quia habet duo Capita. *Respondeo.* Nihil hic novum; nam & regnum quodlibet hoc sensu biceps esset, si Regem absentem habet, & Proregem præsentem: utrumque ut caput in externo regimine, sed alterum alteri subordinatum. Idem dico de Ecclesia: Biceps est; quia habet duo Capita, primarium, & secundarium. Dabo aliud exemplum ex Apostolo, Ephes. 5. v. 23. *Vir, inquit, caput est mulieris.* At mulier præter virum, qui caput est ipsius, habet etiam naturale caput in suo corpore; igitur biceps est.

Obiectio II.

16. **S**icut caput, & reliqua membra hominis constituunt unum integrum corpus naturale; ita Christus, & Ecclesia constituunt integrum corpus

pus mysticum, quod conflatum est ex capite, & membris; teste Apostolo 1. Corinth. 12. ergo omnes præter Christum, qui Caput est, sunt membra corporis Ecclesiae; ergo nullus præter Christum, est Caput Ecclesiae. *Respondeo.* Hæc obiectio solvitur eodem modo, quo prior; nam caput potest dupliciter conferri cum membris. *Primo*: quoad internum influxum, qui procedit a capite in reliqua membra; & sic unius corporis unum est caput. *Secundo*: quoad externum regimen; & sic unius corporis possunt esse duo capita. Quo pacto corpus muli ris habet unum caput, a quo recipit influxum spirituum sensitivorum, habet duo, a quibus regitur in externis actionibus; nam a proprio capite naturali, & a viro, qui caput ipsius morale est, gubernatur. Idem est de Ecclesia: Habet unum Caput quoad influxum gratiæ; habet duo quoad externam gubernationem, quorum unum supplet vices alterius. Et priori modo solus Christus est Caput, reliqui omnes sunt membra; posteriori non solus Christus, sed etiam Petrus est Caput; qui tamen priori modo est membrum, & non Caput.

17. Quando ergo obicitur ex Apostolo, quod Christus, & Ecclesia constituent unum integrum corpus mysticum, quod ex Capite, & membris conflatum est; hoc intelligi debet priori sensu; nam Apostolus discrete loquitur de Christo, quatenus est Caput Ecclesiae quoad internam divisionem donorum gratiæ, ut in textu patet: Et sic concedo, ut jam ante concessi: omnes, præter Christum, esse membra Ecclesiae; & nullum præter Christum, esse Caput Ecclesiae. Quod si similis obiectio fiat de Christo, quatenus est Caput per externam gubernationem; dicendum erit: Christum cum suo Vicario esse Caput, reliquos omnes membra. Sicut fit in regno aliquo, ubi Rex cum suo Prorege est Caput regni, alii membra.

Obiectio III.

18. **C**hristus suam Ecclesiam æque commendavit omnibus Apostolis, non magis Petro, quam aliis. Omnibus enim dixit: *Sicut me misit Pater*

Pater, & ego mitto vos. Item: Docetē omnes gentes. Deinde omnes æque docuit, & instruxit. Omnibus æque misit Spiritum Sanctum in die Pentecostes. Hanc æqualitatem agnoscit Cyprianus in tract. de simplicitate Prælatorum, seu de unitate Ecclesiæ, cum ait: *Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus; pari consortio præditi & honoris, & potestatis. Respondeo.* Verum est: quod omnibus commendaverit suam Ecclesiam; falsum, quod omnibus æque commendaverit; nam soli Petro dixit: *Pasce oves meas.* Igitur pastura omnium ovium soli Petro, non aliis commendata est. Nec valet hæc consequentia: omnes æque instructi sunt, & æque Spiritum Sanctum acceperunt; ergo unus non habet majorem jurisdictionem, quam alius. Sicuti non valet: homines omnes æque habent caput, pectus, ventrem &c. ergo omnes sunt æque Reges, vel Principes in regno. Nam aliud est, loqui de doctrina, & sanctitate; aliud de jurisdictione; Non omnes, qui pares sunt in doctrina, & sanctitate; sunt etiam pares in jurisdictione. Alioqui Rex in regno, si non haberet majorem doctrinam, & sanctitatem, quam subditi; non haberet etiam majorem jurisdictionem, quod est absurdum. Et ratio a priori est: quia potestas, & jurisdictio per se non pendent a majori doctrina, & sanctitate. Cyprianus idem docet, quod nos; nempe omnes Apostolos, antequam Petro diceretur: *Pasce oves meas*, fuisse æquales; postea non fuisse æquales; sed Petrum præ aliis eminuisse, Vide, quæ diximus lib. 4. de Republica Eccles. cap. 7. object. 1.

Objectio IV.

19. **P**aulus in faciem restitit Petro ad Galat. 2. v. 11. Ergo Petrus non fuit Caput Ecclesiæ; alioqui Paulus fuit arrogans, & procax, quod Capiti Ecclesiæ ausus esset resistere. *Respondeo.* Verum est, Paulum Petro restitisse; quia Petrus erraverat, non quidem in aliquo fidei articulo, in quo errare non poterat juxta promissionem Christi: *Rogavi pro te Petre,*
ut

ut non deficiat fides tua. Sed in facto; quia incaute simulabat Iudaismum cum scandalo, & offensione gentilium. At hinc non sequitur: Petrum non fuisse Caput Ecclesiae; sicut in simili non sequitur: David fuit reprehensus a Joab. 2 Reg. 19. v. 5. ergo non fuit Caput regni. Imo multi Patres ex hac ipsa Petri reprehensione colligunt, superiores posse corripi ab inferioribus; quando sit cum debita humilitate, & charitate, ut Augustinus *epist.* 19. ad Hieronymum. Cyprianus *epist.* ad Quirinum de hæreticis rebaptizandis. Gregorius *hom.* 18. in Ezechielem. D. Thom. in 2. 2. *quest.* 33. a. 4. ad 2. Similiter non sequitur: Paulum fuisse arrogantem, & procacem; quia quod fecit, factum est bono zelo ad tollendum scandalum, quod ortum erat ex incauta Petri simulatione.

ANIMADVERSIO.

A Nti-Becani in argumentis pro Primatu Petri se se mirorquent: uni forma non placet, alteri materia; Cassellensis etiam corrumpit formam argumenti, ac tunc sibi triumphum canit. Vera forma argumenti pro Petri Primatu est hæc: Qui solus Apostolorum jussione Christi accepit Pastoratum ovium Christi, & agnorum ejusdem; is solus Apostolorum est Pastor oecumenicus in Ecclesia Christi; subordinatus Christo; atqui solus Apostolorum Petrus jussu Christi accepit Pastoratum ovium, & agnorum Christi, *Joan.* 21. ergo solus Apostolorum Petrus est Pastor oecumenicus in Ecclesia Christi subordinatus Christo. Adversus hanc probandi formam centum annis, & pluribus laborarunt Lutherani, & Calviniani, & minati sunt puro puro Evangelio se eam everfuros; garriuerunt multa, calumniati sunt plurimum, quid effecerunt? nunquam e Scripturis potuerunt concludere conclusionem suam; ergo Petrus non est jussu Christi Domini solus inter Apostolos constitutus Pastor omnium ovium, & agnorum Christi. Quid igitur faciunt? Mysterio fraudis sibi consuetae utuntur. Quo illo? Objectiones quasdam nugaces, & inefficaces millies solutas a Catholicis excribunt, regeunt, & in scenam reproducunt; ut aliquid agere videantur, & non obtinuisse apud plebem. Ea fraude contenti sunt, si se in cathedris suis sustentent. Porro titulos, & prærogativas Petri pro Pontificatu illius asserendo post Becanum fusi in Onomastici formæ digerit Theophilus Raynaudus in eo libro, qui dicitur Corona aurea supra mitram Summi Pontificis; qui tituli ex omnibus seculis collecti convincant, Ecclesie Christi semper fuisse.

fuisse iudicium, & sensum. Petrum esse æcumenicum Pontificem, seu Pastorem ovium Christi, & pari potestate ejus in Cathedra Romana Successores esse præditos. Veritatis amans Lector illum consulens fructum referet non levem sibi, Adversariis confusione. Quid vero adversus prærogativas Petri a Becano recitatas ajunt? 1. Voculam prærogativa cum Orbilione flagellant miseri. 2. Nomen Petro non esse mutatum, eo, quod Simon Petrus dictus sit, qui ante Simon diceretur. Sat stupide id quidem. 3. Etiam aliis Apostolis, ut Joanni, Jacobo, qui Boanerges sint appellati, quid tum? non argumentatur Becanus ex una prærogativa; sat est, si ea in Petro sit vera. 4. ajunt: in Catalogo Apostolorum non semper nominari primo loco Petrum. Unde vero hoc? ex *Joan. 1. v. 45. ad Galat. 2. v. 1. 1. Corint. 3. v. 22.* Sed quæro? an ibi texatur Catalogus Apostolorum? Videant Anti-Becani. 5. Promissionem æcumenici Pontificatus Petro factam a Christo *Matth. 16. v. 18.* conantur Anti-Becani corrumpere. Quomodo? Simonem ajunt, a petra denominatum esse, & Christum velle ædificare super petram a qua denominatus sit Petrus, & proinde negant Anti-Becani se audire, vel legere, quod Christus sit ædificaturus Ecclesiam super Petrum. O Calvinista! o Luthericola! habuissetis oculos, & aures *Joan. Chryst. homil. 55. in Matth. Ambrosii, serm. 47. Greg. lib. 4. epist. 32. Origen. hom. 5. in Exod. Athanasii in epist. ad Felic. Basilii lib. 2. in Eunom. &c. a Moguntinis prolatorum PP. tunc sane vidissetis, & audissetis; nunc aures habetis, & non auditis, oculos, & non videtis; nempe: quod Catholica Ecclesia semper vidit, & audivit; quia maluistis audire Lutherum, Calvinum, & similes seductores. 6. ajunt: Christum omnibus Apostolis æque commississe Ecclesiam *Resp. Commisisse æque quoad curandi actus, verum est: quoad prærogativam, & transmittendum in posteros officium eminentis curæ suæ, nego. Nulli enim dixit: super te ædificabo Ecclesiam, meam non deficiet fides tua &c.* 7. Petrus non est agnitus Primus, vel æcumenicus; nec id muneris exercuit. *Resp. Act. 1. § 2. § 3. & 15.* cum Chrysoptomi æcumeni, aliorumque Ecclesiæ DD. expositione, & Laurentii Foreri ad hæreticas assanias respnsione, in sua *Anriq. Papatus lib. 2. cap. 2. num. 8.* At æcumenicus Pontifex debet esse extra reprehensionis justæ aleam, non fuit autem talis Petrus. *Gal. 2. v. 11. Resp. Debet esse extra reprehensionem in fidei dogmate, verum est; nec de fidei errore reprehensus est Petrus, sed de errore moris alicujus.* 8. Paulus non est inferior Petro, *2 Corint. 11. Gal. 2.* ergo Petrus non est æcumenicus, vel Summus Pontifex. *Resp. Disting. meritis, laboribus &c. conc. Jurisdictione, nego.* 9. Petro fuit conceditum Evangelium Circumcisionis, Paulo præputii; ergo Petrus non fuit æcumenicus Pastor. *Resp. Negando consequentiam;*
nam*

nam illa divisio non fuit potestatis, sed hominum instruendorum principali aliqua cura, & frequentiore. Vide Bellarm. *lib. 1. de Pontif. cap. 16. obj. 2* Denique alii Patres œcumenicum Pontificatum abnuunt. *Resp.* Eo sensu, quasi Petrus solus esset Pontifex, & nemo præter eum, bene abnuunt; quasi inter Cœpiscopos animarum non emineret Jurisdictione, non abnuunt. Videatur ea de re Laur. Forer. in *Antiq. Paparus, lib. 2. cap. 2.* Hæc pro Primatu S. Petri.

De Pontifice Petri Successore, seu de Primatu Pontificis.

20. **R**omanum Pontificem esse Petri Successorem, docent antiqui Patres: Optatus Milevitanus *lib. 2. contra Parmenianum: Petro successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, &c.* Et August. *epist. 165. ad Generolum: Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certius, & vere salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait: Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Petro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, Anacleto Evaristus, &c.* Et Philippus Presbyter in Concilio Ephesino, *tom. 2. c. 16.* Nulli dubium, imo seculis omnibus notum est: Sanctum Petrum Apostolorum Principem, & Caput, Ecclesiæ Catholice fundamentum, per Successores suos hucusque semper vivere, causasque decernere, semperque victurum esse. Hujus itaque ordinarius Successor Papa Cælestinus nos ad hanc Synodum misit. Omitto alios Patres, qui vel Cronica, vel Martrologia, vel vitas Pontificum conscripserunt. Omnes incipiunt a Petro, & Pontifices faciunt Petri Successores.

21. Et ratio evidens sumitur ex principiis jam posit. Primum est: Christum in hac vita fuisse visibile Caput Ecclesiæ in externa gubernatione. Alterum: hanc gubernandi formam non esse mutatam post ascensionem Christi, ac proinde etiam nunc opus esse visibili Capite. Tertium: hoc Caput non aliud fuisse post Christum, quam Petrum, cui dictum est: *Pasce oves meas.* Cum ergo post mortem Petri non sit facta mutatio in regimine Ecclesiæ, necesse est: Petro successisse aliquem, qui eodem

eodem modo, quo Petrus, Ecclesiam gubernaverit. Nec alius assignari potest, quam Pontifex Romanus.

22. Hinc sequitur: sicut Petrus fuit Caput, & Pastor universalis Ecclesiæ; ita etiam Pontificem, qui Petro succedit, cum pari potestate esse Caput, & Pastorem universalis Ecclesiæ. Et hic titulus tribuitur illi in epistola Paschasini Episcopi, & aliorum de damnatione Dioscori, tom. 2. Concil. in fine Concilii Chalcedonensis, ubi leguntur hæc verba: *Unde Sanctissimus, & Beatissimus Papa, Caput universalis Ecclesiæ Leo, per nos, ut Legatos suos, &c. Episcopali eum dignitate nudavit.* Vide etiam Patres Concilii Chalcedonensis in epist. ad Leonem, quæ exstat in fine ejusdem Concilii. Item Ambrosium epist. 81. ad Siricium Papam. Et Hieronymum epist. 57. ad Damasum Papam. Et Augustinum in libro contra epistolam Manichæi, quam fundamentalem vocant, cap. 4. & alios.

23. Accedunt varia Pontificis privilegia, ex quibus idem convincitur. *Primum* est: quod omnes Episcopi totius orbis, qui in judiciis Ecclesiasticis sentiunt, se gravari ab Episcopis, aut Synodis Provincialibus, possint confugere ad Romanum Pontificem, tanquam ad judicem superiorem, cui reliqui omnes Episcopi subiecti esse debeant, & a cujus sententia non liceat ulterius appellare. Hoc patet ex Concilio Sardicensi, cap. 4. juxta secundam editionem. *Alterum*: quod omnes Christiani, quando oriuntur dissensiones in fide, debeant adhærere illi parti, quam tenet Romanus Pontifex, seu Sedes Apostolica, si non velint errare. (Irenæus lib. 3. contra hæreses cap. 3. Hieronymus epist. 8. ad Demetriadem cap. 9. Basiliius in epistola data Sabino Diacono ad Pontificem Romanum. Cyrillus Alexandrinus in epist. ad Celestinum Papam. Augustinus lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 1. & alii.) *Tertium*: quod nullum Decretum statui possit pro tota Ecclesia, nisi Pontifice consentiente. Socrates lib. 2. hist. cap. 5. Sozomenus lib. 3. cap. 7. Theodoretus lib. 2. cap. 22. Concilium Chalcedonense Act. 1. in initio, & Act. 16.

in relatione Sanctæ Synodi ad Leonem Papam, Augustinus cum aliis Episcopis Concilii Carthaginensis epist. 62. ad Innocentium Papam. Quartum : Quod Pontifex possit sancire leges Ecclesiasticas, quæ obligent universam Ecclesiam ex dictis ; quæ omnia a nobis fuscè explicata sunt lib. 3. de Republ. Ecclesiastica cap. 4.

Objectiones contra Primatum Pontificis.

24. **P**rima : Duo Romani Pontifices Pelagius, & Gregorius damnant illum titulum : *Oecumenicus, seu universalis Patriarcha*, quo utebatur Joannes Constantinopolitanus Episcopus. *Respondeo.* Hi duo tituli distinguuntur. *Primo* : Dicit universalem Episcopum in Ecclesia. *Secundo* : Dicit Episcopum universalis Ecclesiæ ; *Prior* reprehenditur in Joanne : *posterior* recte usurpatur a Pontifice. Est autem hoc discrimen inter utrumque : Qui dicit, se esse universalem Episcopum, insinuat se solum esse Episcopum, & aliis omnibus derogat nomen, & honorem Episcopalem. Et hoc fecisse Joannem, testatur Gregorius lib. 4. epist. 34. & 36. & lib. 7. epist. 62. Qui autem dicit, se esse Episcopum ; vel Pastorem universalis Ecclesiæ, non significat se esse solum Episcopum, vel Pastorem ; sed se habere generalem curam, & gubernationem totius Ecclesiæ ; licet alii Episcopi habeant specialem curam, & gubernationem Ecclesiarum particularium. Et hoc sensu Pontifex solet vocari Episcopus, & Pastor universalis Ecclesiæ ; ut fatetur Gregorius lib. epist. 32. & alii Pontifices, qui Gregorium præcesserunt, ut Sixtus I. epist. 2. Victor I. epist. 1. Pontianus epist. 1. &c.

25. *Secunda* : Polycrates Episcopus Asianus, & Irenæus restiterunt Victori Papæ, Asiaticas Ecclesias excommunicanti. *Respondeo.* In facto Victoris duo spectanda sunt. *Primo* : Potestas excommunicandi. *Secundo* : Causa excommunicationis. Igitur Polycrates, & Irenæus non negarunt Victorem Papam habere potestatem excommunicandi Episcopos Asiæ, ut bene notat Baronius tom. 2. *Annal. anno Christi 193.* sed negarunt causam excommunicationis fuisse sufficientem, & ideo

illi restiterunt. An autem fuerit sufficiens, nec ne, jam non disputo. Si fuit, immerito reprehensus est Victor; si non fuit, potuit reprehendi cum debita modestia, sicut Petrus a Paulo reprehensus est. Hoc enim non derogat ipsius potestati; & jurisdictioni. (*supra* §. 18.)

26. *Tertia*: Firmilianus Episcopus Cæsareæ Cappadociæ non agnovit Stephanum Pontificem pro Capite Ecclesiæ, sed illum contempsit, ut patet ex Epistola ipsius ad Cyprianum data. *Respondeo*. Firmilianus erat offensus Pontifici, & ideo tam acerbe in illum scripsit. Causa offensionis fuit hæc: Cyprianus cum multis Episcopis Africæ contendebat, baptismum ab hæreticis collatum non esse validum, ac proinde baptizatos ab hæreticis, quando redeunt ad Ecclesiam Catholicam, esse rebaptizandos. Hanc sententiam sequebatur Firmilianus cum aliis Episcopis Cappadociæ, Ciliciæ, & Galatiæ. Stephanus Pontifex, nixus Apostolica traditione, contrarium decernebat; & quia supra dicti Episcopi pertinaciter persisterant in sua opinione, a Stephano excommunicati sunt. *Eusebius lib. 7. cap. 4.* Hoc ægre ferens Firmilianus, strinxit calamum, & epistola ad Cyprianum missa multis calumniis bonum Pontificem infectatus est; eoque liberius id fecit, quod sciret Cyprianum esse in eadem secum opinione, & Pontifici in hoc puncto adversari. *Vide Augustinum lib. 1. contra Donatistas cap. 18.* ubi ait Cyprianum peccasse, quod non voluerit Stephano Pontifici obedire.

27. *Quarta*: Episcopi Orientales in Concilio Antiocheno, duplici de causa restiterunt Julio Pontifici. *Primo*: quod ipsos Romam citasset. *Secundo*: Quod Athanasium ad se confugientem, qui in Synodo Orientali fuerat damnatus; absolvisset, & suæ sedi restituisset. In utroque dicebant illum usurpasse plus authoritatis, quam debebat. *Respondeo*. Hæc obiectio magis premit Adversarios, quam nos, nam inter illos Episcopos, qui Julio restiterunt, erant triginta sex Ariani. Contra vero: Athanasius, qui Julio adhæsit, erat doctissimus, & sanctissimus Catholicus. Quando ergo Adversarii sic

ob-

objiciunt : Episcopi Orientales , qui magna ex parte erant hæretici , resisterunt Pontifici : ergo non habebant illum pro Capite Ecclesiæ. Ego vicissim sic objicio ; Athanasius vir catholicissimus , sanctissimus , & doctissimus ab Episcopis Orientalibus appellavit ad Pontificem , tanquam ad superiorem Judicem : ergo agnovit illum pro superiori Judice. Utra objectio melior est , Adversariorum , an mea ? Illi credunt Episcopis hæreticis ; ego Episcopo Catholico. Et tamen illi Episcopi , quod bene notandum est agnoverunt postea se errasse , & a Julio Pontifice veniam deprecati sunt , ut testatur Athanasius in apologia 2. contra Arianos , his verbis : *Ariani victi a veritate veniam scriptis litteris a Julio Romano Pontifice poposcerunt , & ad nos pro pace epistolas misere.* Reliquas objectiones dissolvi lib. 3. de Republ. Ecclesiastica cap. 5.

ANIMADVERSIO.

Siquam mendaciis, hic strenuissime rem suam egerunt Anti-Becani, adeo, ut cum Crocius suo cerebro Germanico in hac arte disideret, Gallicum Molinæi sit mutuatus. Quid igitur dicunt ? 1. Sanctum Petrum Romæ non fuisse. 2. Nec 25. annis Romæ sedisse. Bellarminus, & Forerius jam id probârunt. 3. S. Gregorium horruisse nomen universalis Episcopi. Hoc idem refutârunt, & supra dixi, quo sensu abnuerint id nomen Patres. 4. Zosimus Papa falsi convictus est in Concilio Carthaginensi, quod citaret Sardicenses Canones sub nomine Nicæno. Hoc idem refutârunt. 5. Ajunt : Canon sextus Concilii Nicæni partitur jurisdictionem inter Patriarchas Rom. Antioch. Alex. & hos Romanæzquat. Fraudem hanc detexit Turrianus in 22. d. 15. dub. 2. Bellarm. Forerius. 6. Concilium Chalcedonense æquat Constantinopolitanum Romano. Refellit Bellarminus, & Forerius. 7. Sardicense Concilium, non fuit Generale, quoad personas, & causam nego : quoad distinctam a Nicæno I. difficultatem, non fuit novum generale, transeat. Generalitatem amplissime probârunt Moguntini pag. 151. 8. Non fuit convocatum a Rom. Pontif. Hoc falsum diluunt Orientales Episcopi apud Theodoretum lib. 2. cap. 20. Forer. lib. 5. cap. 4. 9. Legati Sedis Rom. illi non præsederunt. Falsum id esse evicerunt Moguntini pag. 151. 10. Canones Sardicenses de Appellationibus non sunt recepti. Forerius ostendit falsum lib. 5. Antiq. Pap. c. 3. 11. Canones Sardicenses cum Nicænis non bene concordant. Figmentum volentis discordare, quæ concordant, appellare posse ad Synodos Pre-

vinciales, & ad Apostolicam Sedem bene congruunt, uti ire ad forum, & Templum. 12. Concilium Sardicenſe non deſert Papæ inſolidum litis iudicium. Textus Concilii hoc mendacium refutat; ſed dicit Anti-Becanus: Epiſcopos hanc Jurisdictionem dediffe Papæ. Falfum dicit: a DEO habebat; Epiſcopi tantum confeſſi ſunt eum habere. Rurſus ait ſoli Julio data appellatio, non Sedi Romanæ. Novum figmentum lubrici ſerpentis. Jam ſupra probatum eſt: Sedi a DEO datum eſſe jus iudicandi univerſos. 13. Gelafius abuſus eſt authoritate horum Canonum. Figmentum hoc refutavit Forerus *lib. 6. cap. 32. maxime num. 31. contra Molinæum*. 14. Athanaſius non appellavit ad Papam, uti ad Iudicem. Figmentum refutatum ab eodem *lib. 5. cap. 12. & lib. 6. cap. 20.* Rurſum: nec Chryſoſtomus appellavit, uti ad Iudicem. Figmentum ſimiliter a Forero *lib. 7. c. 2.* refutatum eſt. Nec Flavianus, nec Theodoreus: refutatum ab eodem *lib. 6. cap. 20.* 15. Auguſtinus, & Optatus non agnoſcunt Primatum Rom. Pontificis. Figmentum refutatum a Forero *lib. 5. cap. 15. num. 27. & lib. 6. cap. 9. 10. 11.* 16. Gelafius Papa verbis Chriſti detrahit. Figmentum refutat Forerus. *lib. 6. cap. 32. num. 31.* 17. Innocentius erravit, ſtatuens infantes abſque communione non poſſe ſalvari. Figmentum a Forero *lib. 1. cap. 21. §. 4. num. 25. & lib. 6. cap. 10. num. 20.* refutatum. 18. Auguſtinus cum Afris non agnovit Primatum Pontificis Romani. Figmentum a Forero *lib. 6. cap. 6. & c.* rejeſtum, & nominatim de Cypriano. *lib. 3. cap. 3.* 19. S. Baſilius de Damaso, tanquam ſui ſimili loquitur; nec ſomniat de Primatu Romano. Figmentum, & calumniam deterſere a Sancto illo Moguntini *pag. 153.* 20. In Concilio Conſtantinopolitano Sedes Conſtantinopolitana æquata eſt Romanæ. Item in Chalcedonenſi *Can. 28.* Mendacium hoc confutat Forerus *lib. 5. cap. 12. num. 2. & ſeq. & lib. 6. cap. 27. & ſeq.* 21. Primis quinque ſeculis non fuit agnitus Oecumenicus Pontifex Romanus. Hoc grande mendacium Forerus *lib. 2. 3. 4. 5. 6.* confixit. 22. Synodus Conſtantinopolitana I. habita eſt inconſulto Romano Pontifice. Figmentum a Forero *lib. 5. cap. 10.* exploſum. 23. Ex Concilio Chalcedonenſi non colligitur Oecumenicus Primatus Papæ. Figmentum a Forero *lib. 6. cap. 24. & ſeq.* caſtigatum. 24. Papa non poteſt ferre legem, quæ totum mundum aſtringat. Figmentum a Moguntinis in Anti-Becano, *pag. 154. & ſeq.* exploſum. 25. Pelagius II. & Gregorius M. titulum Oecumenici in Joanne Conſtantinopolitano acerrime oppugnârunt. *Reſp.* In eo, cui non competit iure bono oppugnari; ut ſi homo de trivio ſumat ſibi titulum Elect. Imperii; alias in eo, cui competit, ſenſu ſano non recte oppugnari. 26. Luciferianum eſt, velle unum Epiſcopum ſe ſupra alios Epiſcopos, qui ſunt aſtra cœli, & nubes, efferre. Hoc facit Papa, cum vult eſſe Oecumenicus.

Reſp.

Resp. Qui se effert, & non est Oecumenicus, vere Luciferianus en, sed Papa Romanus non est Oecumenicus, nego. 27. Schisma inducit, qui se vocat universalem. *Resp.* Nemo se vocans, quod est, inducit Schisma; sed qui honorem, quem debet, & obedientiam non præstat Vicario Christi, ut faciunt Calvinistæ, & Lutherani. 28. Nunquam orbis universus agnovit se subesse Pontifici. *Resp.* Si pro singulis hominibus dicis universum orbem, verum dicis; sed nihil ad rem; quia illo argumento probas DEUM non esse Dominum omnium, eo, quod singuli hominum nondum se subesse ei agnoverunt. Si de Capitibus Ecclesiasticis vis intelligi totum universus orbis: mentiris, & confutant te generalia Concilia, Patrum monumenta, Corona aurea Raynandi, & usus temporibus Apostolorum hucusque productus. 29. Polycarpus non obediebat Aniceto; nec Asiani Victorio; nec Afri Cornelio; nec Orientales Julio; nec Chalcedonensis Synodus Leoni. Refutatum est figmentum a Forero *lib. 3. cap. 23. lib. 5. cap. 1. lib. 6. cap. 26.* Deinde: cito non obediverint aliqui; an ideo non subditi? domi suæ habet Anti-Becanus Castellensis solutionem sui argumenti, nempe filia civis neglecti Patris ingenio furtivo indulgit amori; ergo non est subdita Patri de Jure, quid videtur? 30. Aneas Sylvius, postea Pius II. scribit: ante Synodum Nicænam, adeoque 300. post Christum annis sibi quemque vixisse, & ad Ecclesiam Romanam parvum habitum esse respectum. *Resp.* Correxerit sua scripta juvenilia Pius II. & dixit: Aneam rejicite, Pium recipite, &c. & merito: erraverat enim, ut constat ex Ecclesiastica Historia Kulebii, &c. 31. Solus Christus est Caput Ecclesiæ universale, & omnes Episcopi membra Christi. *Resp.* Crambe ter cocta, & decocta sape. 32. Nec Petrus, nec ullus Apostolus, aut S. Episcopus se fecit universalem. *Resp.* Bene, non fecit; nemo enim potest sibi sumere honorem, nisi a DEO detur; an ideo non est? 33. Nec se universalem appellavit. *Resp.* Si de re agatur, falsum est; si de nomine, & litteris, concedi potest. neminem dixisse: Ego sum universalis. Sed nihil juvat hoc Anti-Becanos. 34. Tempore Nicæni Concilii debebat Papa esse contentus suburbanis Ecclesiis, quæ intra centesimum lapidem ab urbe erant. *Resp.* Commentum ex farina Calviniana dissipavit Forerus *lib. 4. cap. 3. num. 3. & seq.* contra Molinæum. S. Leo ait: Roma latius præledit Religionem divinam, quam Dominatione terrena; & minus fuit, quod illi bellicus labor subdidit, quam quod pax Christiana subjecit. 35. Proprium est præcursoris Anti-Christi, superbiendo se cæteris anteponeere; atqui Papa hoc facit; ergo. *Resp.* Negando minorem, quam non possunt probare calumniatores isti. 36. Quis Cardinalibus vel Clero Romano dedit potentatem electione præficiendi toti orbi Oecumenicum Caput? *Resp.* Papa. Quis vero Papæ dedit

hanc potestatem? *Resp.* Christus, *Joan. 21.* committens ei oves suas. 37. Si est aliquis Episcopus universalis Ecclesiæ, tunc illo apostatante caderet tota Ecclesia. *Resp.* DEUS providit, & providebit porro, ut non deficiat fides Petri. 38. Tempore Gregorii Magi fuit nomen Oecumenici novum; ergo ante non fuit. *Resp.* Nugæ voculares, & syllabarum, res fuit a Christi in cælum ascensu; id Anti-Becano sit, semel dictum esse, satis. 39. Nomen Oecumenici est vanum, profanum, blasphemum, perversum, superbum, stultum, sceleratum. *Resp.* Prout illud Joannes Constantinopolitanus arrogabat sibi, verum est: prout illud Christus Petro dedit, falsum est. 40. Est contra statuta Evangelica, & Canonica. *Resp.* Crambe alio juscule condita sæpe decocta. 41. Is coercendus est, qui honori Imp. se superponit. *Resp.* Calvinistæ valde sunt solliciti pro Imp. honore, scilicet: sed tamen fingamus esse, qui se autoritate assumpta ex se superponit, est coercendus; qui vero autoritate DEI superpositus est, & gradum suum servat, quem jure tenet, est coercendus, nego; prius faciunt rebelles Regibus suis, posteriùs facit Papa. Illi ergo coercendi, hic humiliter ferendus est. 42. Coercendus est, qui nulli subesse, & solus omnibus vult præesse; at talis est Papa, assumens nomen universalis; ergo. *Resp.* Nego minorem, verius dixisses in minori: tales sunt Calviniani, Independentes fratres mei in Anglia, & Apolloniani fratres mei in Zelandia, & alii alibi brevi ex ovo prodiituri. 43. Christus non instituit ullum Oecumenicum totius Ecclesiæ Episcopum. *Resp.* Falsum est æque, ac Petrus non fuit Oecumenicus Episcopus. 44. Omnes Episcopi æque omnibus Apostolis succedunt. *Resp.* Falsum est. 45. Romanus Episcopus appellatur ab aliis Episcopis frater, Collega, Coepiscopus; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Negando sequelam. 46. Romanus Papa non convocavit Concilia ex toto orbe primis seculis; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Quid igitur S. Petrus in actis Apostolorum? & si singulis seculis non fecit, id probat non opus fuisse; instantia, quas faciunt Anti-Becani. vel male intellectæ, vel figmenta sunt, ut Moguntini ostenderunt. 47. Ad Romanum Episcopum olim non licebat appellare, imò ab eo; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Moguntini anteedens distinxerunt, ita, ut nihil profit Anti-Becanis; nempe: quasdam appellationes ipso Romano Papa consentiente esse veritas. His similibus multo pluribus figmentis, affanitis, & offuciis pugnant Anti-Becani. Sed ex dictis cætera lector æstimabit, quæ omittuntur, Moguntini persequuntur.

CAPUT V.

De Judice Controversiarum.

1. **C**elebris quæstio est, quis debeat esse Judex controversiarum, quæ oriuntur inter Christianos circa fidem, & religionem? Adversarii docent: Scripturam esse Normam, & Judicem; omnes fidei controversias ex sola Scriptura finire, ac decidi posse. Hoc probant: quia DEUS in veteri Testamento remittit Judæos ad solam Scripturam, tanquam ad Judicem, Isaïæ 8. v. 20. *Ad legem magis, & ad testimonium.* Idem facit Christus in novo Joan. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas.* Et hoc Christi consilium secuti sunt Beroenses, de quibus scriptum est. Act. 17. v. 11. *Quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent.* Ita illi.

2. Nos distinguimus inter Judicem, & Normam. Judicem vocamus, qui fert sententiam inter partes litigantes. Normam, secundum quam fertur sententia a Judice. Posita hac distinctione tria asserimus. *Primo:* Ecclesiam esse Judicem controversiarum. *Secundo:* Normam, quam sequitur Ecclesia in sententia ferenda, non esse solam Scripturam, sed Scripturam, & Traditionem simul. *Tertio:* Ecclesiam juxta hanc normam duplicem sententiam pronunciare posse; vel per Pontificem, qui est Caput, & Pastor Ecclesiæ; vel per Concilia a Pontifice approbata, quæ representant Ecclesiam. Et utroque modo sententiam esse infallibilem; nam neque Pontificem in fide errare posse, cui in Petro dictum est: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.* Neque Concilia legitime celebrata, propter illam Christi promissionem: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

3. Ad hanc sententiam confirmandam, & priorem refellendam utar sex argumentis. *Primum*: sumetur ex officio Judicis, quod Scripturæ non competit. *Secundum*: ex parte ipsius Scripturæ, in qua duo spectanda sunt, littera, & sensus. Littera occidit, teste Apostolo. Sensus sæpe obscurus est, ut alio Judice opus sit. *Tertium*: ex parte controversiarum; nam aliquæ sunt, quæ ex Scriptura dirimi non possunt, cum nulla de iis in Scriptura fiat mentio. *Quartum* ex usu, & praxi veteris Testamenti, ubi non Scriptura, sed Pontifex pro Judice agnoscebatur. *Quintum* ex simili usu, ac praxi novi Testamenti. *Sextum* ex analogia Judicis controversiarum civilium, & politicarum; nam Judex ejusmodi controversiarum non est lex scripta, sed Princeps, aut Consistorium Principis. Postea respondebo ad objectiones Adversariorum.

ANIMADVERSIO

IN hac Controversia supponitur, quod sæpius inter Pastores Ecclesiæ Christi, etiamsi sequantur ducem Sacræ Scripturæ, nihilominus oriantur dissidia, tum de vero sensu Scripturæ, tum rei controversæ veritate; uti accidit inter Arianos, & Athanasianos in Ægypto, illis dicentibus: Christum non esse DEI Filium consubstantialē, his contra idem affirmantibus, utrisque ex Scriptura se tutantibus. Quo casu queritur? quis debeat, & possit cum auctoritate definitiva partes litigantes judicare, & sententia lata litem terminare? Hactenus Lutherani, & Calvinistæ, &c. hujus temporis apostatæ a Romana Ecclesia, dixerunt: hunc judicem esse Biblia; at hoc tempore aliqui obruti pluvia argumentorum Catholicorum, & rei male fundatæ experientia, ajunt callidius quiddam: nempe 1. Supremum Judicem controversiarum esse DEUM, cujus vox sit Biblia Sacra. 2. Huic subordinatum Judicem esse Ecclesiam aliquam v.g. Casselensem, Francofurtensem, vel Synedum Dordracenam, &c. particulares, fallibilesque congregationes astrictas Bibliis, uti subalternatos, & secundarios Judices. Contra Lutheranos, & Calvinianos dicentes: Biblia esse Judicem controversiarum, directe procedit, & eorum sententiam evertit, contra posteriores indirecte; etsi enim verbis discrepent a prioribus, retamen nihil; sed mysterio fraudis Prædicatoricæ, ab Hieronymo Mülmanno divulgatæ, se aliquando callidius obvelant, ne adeo cito deprehendantur; etsi idem dicant quoad rem, quod ceteri simplices Lutherani, & Calvinistæ. Audiamus Becanum.

Pri-

Primum Argumentum ex officio Judicis.

4. **P**rimum argumentum sic propono: Quis est Index inter duos litigantes (subaudi , de re ipsa ad salutem necessaria ; & veritatem ejus scire volentes , & scire debentes) debet ita pronuntiare sententiam , ut uterque litigantium manifeste intelligat, quænam sit sententia Judicis: & alter eorum fateatur (vel fateri possit) illam pro se , alter contra se latam esse ; alioqui , nisi id fiat , non cessabunt a lite , sed uterque suam causam prosequetur ; at Scriptura non potest esse talis Index controversiarum. Major per se clara est ; minorem probo : quia Lutherani , & Calvinistæ multis annis litigant de his punctis. *Primo*: De Baptismo Parvulorum. *Secundo*: De reali præsentia Christi in Eucharistia. *Tertio*: De prædestinatione. *Quarto*: De Persona Christi. *Quinto*: De exorcismo. *Sexto*: De numero , & Canone librorum Scripturæ ; & tamen Scriptura , quam volunt esse Judicem , non potest dirimere , aut finire has ipsas controversias. Nec hætenus auditum est , ita pronunciâsse sententiam ; ut vel Lutherani , vel Calvinistæ fassi sint , contra se pronunciatam esse. Hoc constat ex eventu ; nam utrique pergunt in studio , & ardore litigandi , quod sine dubio non facerent , si putarent sententiam clare semel esse latam. Tunc enim vel ultro cessarent a suscepta contentione , & sententiæ acquiescerent ; vel certe , si exillimarent injuste secum actum esse , ad alium Judicem provocarent. Neutrum fit.

5. Utque magis appareat vis hujus argumenti , duo consideranda sunt : Unum , quod tam Lutherani , quam Calvinistæ palam fateantur , se non alium Judicem , quam solam Scripturam agnoscere ; & hanc ipsam Scripturam esse claram , perspicuam , & ad omnes controversias sopiendas per se sufficientem , nec ullam fallitatem subesse illi posse. Alterum , quod nihilominus utrique nihil aliud faciant litigando apud hunc Judicem , quam ut quotidie crescant eorum lites , & ipsi erga se mutuo infestiores evadant. Ex quibus alterutrum sequi necesse est : vel Scripturam hætenus non pronun-

ciâsse claram, perspicuam, & sufficientem sententiam: vel certe, si pronunciavit, Lutheranos, & Calvinistas pervicaces esse, qui claræ, perspicuæ, & sufficienti sententiæ non volunt acquiescere. Alterutrum ipsi eligant.

ANIMADVERSIO.

Quid ad hoc argumentum Anti-Becanus? in majore clarissima tricariprimo, deinde sentiendo, se ibi non proficere, negare minorem? & experientiam, qua Becanus probat minorem, rejicere in hominum obstinatorum vitium, non in Scripturam satis clare loquentem. Quasi omnes Lutherani, & Catholici videant veritatem in Scriptura, & nolint pervicacia rigidi, Calvinitas sequi, vel ita sint cœci, ut, quod Calvinitas vident, hi non videant in Scriptura. Pulchrum effugium, scilicet; nam hic idem dicunt Lutherani pro se de Calvinistis, & Catholici de utrisque. Quis jam Judex erit hujus controversiæ? vide, quo homo suo judicio innixus devolvatur.

Secundum Argumentum ex parte Scripturæ.

6. **I**N Scriptura duo spectanda sunt: Littera, & sensus, sicut in homine corpus, & anima. De illis, ut aliqui interpretantur, locutus est Apostolus 2. Corinth. 3. v. 6. cum ait: *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* q. d. Si sequaris verum Scripturæ sensum, qui est quasi spiritus, & anima vivificans; proderit tibi ad salutem. Si autem neglecto vero, & legitimo sensu, hæreas tantum in externa littera, & contendas illum esse sensum, quem externa littera præfert, sæpe errabis. Quam interpretationem sequitur Augustinus serm. 70. de Tempore. *Frequenter, inquit: admonui charitatem vestram, fratres dilectissimi, ut his lectionibus, quæ diebus istis in Ecclesia recitantur, non hoc tantum attendere debeamus, quod ex littera sonare cognoscimus, sed remoto velamine litteræ, vivificantem spiritum fideliter requiramus.* Sic enim dicit Apostolus: *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* Denique infelices Judæi, & plus infelices hæretici, qui, dum solum litteræ aspiciunt sonum, quasi corpus sine anima, ita sine vivificante spiritu mortui remanserunt. Similia habet lib. 3. de doctrina Christiana cap. 5.

7. Hoc

7. Hoc posito duo probanda sunt: *Unam* est, quod Scriptura, si litteram spectes, non possit esse Judex controversiarum. *Alterum*, quod neque, si sensum spectes, possit esse Judex. Priorem partem sic probō: Ille non potest esse infallibilis Judex controversiarum, qui ducit homines in errorem, & hæresim; at Scriptura, si nudam illius litteram spectemus, facile ducit homines in errorem, & hæresim; (supposita ipsorum imbecillitate) ergo non potest esse infallibilis Judex controversiarum. Major per se nota est, quia propterea quærimus infallibilem Judicem, ne erremus; ergo, qui ducit nos in errorem, non est infallibilis Judex. Minor patet ex Apostolo; quia Scriptura secundum litteram occidit; id est, in lapsum, & errorem ducit.

8. Sic olim occidit Judæos, qui omnia, quæ in Moyse, & Prophetis prædicta erant de Christo, intelligebant secundum externam litteram; & sensum interiorius latentem non percipiebant. Et hoc est, quod ait Apostolus 2. Corinth. 3. v. 15. *Usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.* Id est: adhuc Judæi non intelligunt Moysen, quem quotidie legunt; quia non penetrant internum ipsius sensum, sed externa littera contenti sunt. Vel clarius: non agnoscunt Christum, qui in Moyse sub externis cæremoniis, ac sacrificiis, tanquam sub velamine occultatus est. Adhuc hærent in ipso velamine, & non considerant, quid sub illo lateat reconditum.

9. Quod etiam objicit illis Christus, Joan. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere. Et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Quasi dicat: si vultis certo cognoscere, me esse Messiam a DEO promissum, de quo Moyses, & Prophetæ scripserunt; non tantum debetis legere Scripturas quoad externam litteram, sed multo magis scrutari internum sensum, & spiritum, qui sub externa littera, quasi sub umbra, aut figura delitescit. Hoc hætenus non fecistis; tametsi enim persuasum vobis sit, in Scripturis vitam esse vitam æternam; tamen nescitis, in
qua

qua parte sita sit. Non est sita in externa litera, in externis cæremoniis; & figuris, ut vos putatis; sed in spiritu, & sensu in mysterio. Ibi me quærite, & inveniatis.

10. Nec solos Judæos, sed etiam hæreticos littera occidit; nam multi in suis erroribus propterea perierunt, quod relicto Scripturæ sensu, quem sequitur Sancta, & Catholica Ecclesia, alium sensum secundum externam litteram amplexi sint. Quod aliquot exemplis obiter demonstrabo.

11. Sabelliani dicebant: non esse tres personas divinas, sed unam tantum, quæ tamen haberet tria nomina propter diversa officia, seu operationes. Eandem enim Personam vocari Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum; sed diverso respectu. Patrem, quatenus est author omnium creaturarum; Filium, quatenus assumpsit humanam naturam ex Virgine; Spiritum Sanctum, quatenus sanctificat nos per suam gratiam. Ex eorum sententia sequebatur: Patrem esse mortuum, & passum; nam si una tantum est Persona, quæ dicitur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; sane, si illa Persona mortua, & passa est, necesse est, Patrem mortuum, & passum esse. Hinc teste Augustino in *lib. de hæresib. cap. 41*, Patripassiani appellati sunt. Unde hic tantus error? ex littera occidente; nam secundum externam litteram intelligebant illud Joan. 10. v. 30. *Ego, & Pater unum sumus*. Ex quo inferebant, Patrem, & Filium (& consequenter Spiritum Sanctum) esse unum quoad Personam, cum tamen secundum sensum Ecclesiæ, sint unum quoad essentiam, & duo quoad Personam.

12. Ariani dicebant: Christum non esse DEUM, sed inferiorem DEO. Unde hoc? quia relicto sensu Ecclesiæ secundum litteram explicabant verba Christi, Joan. 14. v. 28. *Pater major me est*. Id est, absolute major; at Ecclesiæ sensus est. Christum secundum humanitatem esse minorem DEO Patri; secundum divinitatem, æqualem. Et priori modo intelligendum esse illud: *Pater major me est*. Posteriore illud: *Ego, & Pater unum sumus*. Et sic omnia optime cohærere. Vide Athanasium *orat. 2. contra Arianos*. Hilarium *lib.*

lib. 5. & 11. de Trinitate. Augustinum lib. 3. contra Maximinum cap. 24. & 25. & lib. de Trinitate cap. 7.

13. Macedoniani negabant Spiritum Sanctum esse DEUM. Ex quo principio? Ex littera occidente; nam secundum litteram accipiebant illud Apostoli 1. Corin. 2. v. 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda DEI.* Unde sic concludebant: Qui scrutatur, quærit, qui quærit, dubitat; qui dubitat, ignorat; qui ignorat, DEUS non est; ergo Spiritus Sanctus non est DEUS. At Ecclesia locum illum sic interpretatur: *Spiritus omnia scrutatur*; id est, omnia penetrat, & comprehendit. Quo sensu dicitur etiam DEUS Pater omnia scrutari, 1. Paralip. 28. v. 9. *Omnia corda scrutatur DEUS.* Et Psal. 7. v. 10. *Scrutans corda, & renes DEUS.* Et Jerem. 17. v. 10. *Ego Dominus scrutans corda.* Vide Theodoretum, Theophylactum, D. Thomam, & alios in commentario illius loci.

14. Manichæi asseriebant: vetus Testamentum novo contrarium esse. Quare? Quia rem totam æstimabant secundum externam litteram, quam si spectas, alterum alteri videtur repugnare. Nam vetus dicit: DEUM creasse omnia, *Genes. 1. v. 1.* Novum dicit: Verbum creasse omnia, *Joan. 1. v. 3.* Rursum vetus dicit: hominem factum esse ad imaginem Dei, *Genes. 1. v. 27.* Novum dicit: hominem esse ex diabolo, *Joan. 8. v. 44.* Item vetus dicit: DEUM die septimo quievisse ab omni opere, *Genes. 2. v. 2.* Novum dicit: DEUM usque modo operari, *Joan. 5. v. 18.* Contra hos agit Divus Augustinus in libro contra Adimantum Manichæi discipulum, & ex sensu Catholicæ Ecclesiæ conciliat inter se loca, quæ secundum litteram videntur sibi adversari. Non enim repugnat, DEUM fecisse omnia; & tamen fecisse per Verbum, veluti per suam artem, seu ideam. Nec repugnat, hominem factum esse ad imaginem DEI quoad naturam; & tamen esse ex diabolo quoad malitiam. Denique non repugnat, DEUM quievisse die septimo ab opere creationis mundi; & tamen semper operari in gubernando, & conservando.

15. Pelagiani negabant peccatum originale, asserentes: peccatum Adami nocuisse ipsi soli, non autem posteris. Ex quo fundamento? Ex littera occidente, quia scriptum est Ezechiel. 18. v. 20. *Filius non portabit iniquitatem Patris.* At sensus illius loci secundum mentem Ecclesiæ Catholicæ est hic: Filius, qui non est particeps peccati Patris, non portabit iniquitatem Patris; si autem particeps est, portabit. Vide Augustinum in lib. post collocationem cap. 7. Nunc autem constat, posteros fuisse participes peccati primi Parentis, juxta illud Rom. 5. v. 12. *In quo omnes peccaverunt.* Sed quomodo peccaverunt omnes in Adamo? Hoc alibi explicandum est.

16. Fuerunt etiam antiquiores hæretici, qui negabant carnis resurrectionem; quia scriptum est, Joan. 6. v. 64. *Spiritus est, qui vivificat; caro non prodest quidquam.* Ex quo loco secundum externam litteram intellecto sic argumentabantur: Quorsum caro, si nihil prodest, esset resurrectura? (Refert Tertullianus in lib. de Resurrectione carnis cap. 37.) Ex eodem loco Calvinistæ faciunt hanc similem consequentiam: Quorsum Christus daret nobis suam carnem in Sacramento Eucharistiæ, si nihil prodest? Utrique decepti sunt ex littera occidente; alioqui liceret etiam concludere hoc modo: Si caro non prodest quidquam? cur Christus eam assumpsit? cur Verbum caro factum est? cur pro nobis cruci eam affixit? certe non fecit hoc frustra. Vide Maldonatum in cap. 6. *Joannis.*

17. Atque hæc sufficiant de priori parte argumenti, in qua tum autoritate Apostoli; tum variis exemplis demonstratum est: Scripturam, si litteram externam spectemus, non posse esse infallibilem Judicem controversiarum; quia littera occidit, & varios errores, ac hæreses parit.

18. Altera pars est: Nec Scripturam, si sensum spectemus, posse esse Judicem. Quam sic probo: Scriptura quoad verum, & legitimum sensum sæpe est obicura, & difficilis intellectu; ac proinde sæpe oritur controversia de vero, & legitimo ipsius sensu. Omnis

autem

autem controversia requirit aliquem Judicem : debet ergo aliquis esse Judex , qui definiat , hunc esse legitimum sensum , illum non esse. At hic Judex non potest esse ipsa Scriptura , de cujus mente , & sententia controversia movetur ; ergo aliquis alius distinctus a Scriptura.

19. In hoc discursu sunt tria principia. *Primum* est : Scripturam quoad sensum sæpe esse obscuram , & difficilem intellectu. Hoc fuisse probatum est cap. 1. *Alterum* est : Ex hac obscuritate necessario nasci multas controversias. Hoc non indiget alia probatione , quam quotidiana experientia. Constat enim omnibus seculis a temporibus Apostolorum ad nos usque semper ortas fuisse aliquas controversias de legitimo Scripturæ sensu. *Tertium* est : Judicem harum controversiarum non posse esse Scripturam. Quod probo duplici argumento.

20. *Primum* sumitur ex dictis in hunc modum : Judex debet clare pronunciare sententiam , ut ab utraque parte litigante (cupiente , & debente scire veritatem) intelligi possit ; alioqui frustra illam pronunciat ; at Scriptura , quando sensus ipsius obscurus est , non potest clare pronunciare sententiam , ut ab utraque parte litigante intelligi possit. Si enim in tali casu clare pronunciat sententiam , jam sensus ipsius non esset obscurus , sed clarus , quod est contra suppositionem ; ergo in tali casu non potest esse Judex.

21. *Dices* : Tametsi sensus Scripturæ in uno loco aliquando obscurus sit , tamen in alio potest esse clarus , ac proinde Scriptura per illum locum , qui clarus est , potest ferre sententiam de alio , qui obscurus est. *Resp.* Hoc quidem obtendunt Adversarii , sed frustra. Nam *primo* , si ita est : cur ipsi per hanc viam non finiunt controversias , quas inter se habent ? cur , inquam , Lutherani , & Calvinistæ , cum altercantur de aliquo Scripturæ loco , qui obscurus est , non recurrunt ad alium , qui clarus est ? aut si id faciunt , cur nullus altercandi , apud illos est finis ? Hic hærent.

22. *Deinde* aliud est ; verba Scripturæ esse clara ; aliud , sensum Scripturæ esse clarum ; nam claritas verborum

borum pendet ex cognitione Grammaticæ ; claritas autem sensûs ex intentione , & consilio Spiritus Sancti ; ergo in tali casu verba Scripturæ poterunt esse clara , non tamen sensus verborum , qui a Spiritu Sancto intenditur , erit clarus. Hoc ostendam in exemplo. Verba Christi in Evangelio sunt hæc : *Hoc est Corpus meum : Hic est Sanguis meus.* Quæ verba , si nativam illorum significationem spectes , sunt clara , & perspicua ; & ab omnibus , non modo Christianis , sed etiam Judæis , Turcis , & Ethnicis intelligi possunt. At de sensu illorum , qui a Spiritu Sancto intentus est , infinitæ prope apud Christianos controversiæ sunt.

23. Addo : non raro fieri ; ut idem locus Scripturæ , quem una pars litigantium putat clarum , & perspicuum esse , ab altera censeatur esse obscurus , aut intricatus. Quid in tali casu facto opus est ? aut quis Judex adhibendus ? Scriptura certe pro Judice adhiberi non potest ; nam de illius sensu , ac sententia controversia est ; cum alii claram , alii obscuram esse contendunt ; & ab aliis in hanc , ab aliis in aliam partem distrahatur. Quid ergo consilii ? sine dubio alius Judex quærendus est : v.g. Lis inter nos , & Calvinistas est de vero , ac locali descensu Christi ad inferos , quem illi negant ; nos astruimus. Et utimur duplici testimonio. *Altero ex Symbolo fidei : Descendit ad inferos.* *Altero ex cap. 2. Act. v. 27. Non derelinques animam meam in inferno.* Utrumque dicimus clarum , & perspicuum esse. Calvinistæ de utroque negant , & obscurissima sua interpretatione utrumque faciunt obscurissimum ; ac prius quidem interpretantur hoc sensu : *Descendit ad inferos* , id est : pertulit in cruce duos cruciatus damnati , ac perditioni hominis ; ut coactus fuerit urgente angustia exclamare : *Deus meus , ut quid dereliquisti me ?* Posterius autem hoc sensu : *Non derelinques animam meam in inferno* , id est : Non derelinques cadaver meum in sepulchro. Ita Beza in commentario illius loci.

24. Quid hic agendum ? aut quem Judicem compellabimus ? si Scripturam consulimus , nihil aliud ipsa dicet , quam quod antea dixi : nullum jota , nullum apicem

apicem additura est: de eo autem, quod antea dixi, controversia est; ergo per id, quod antea dixit, controversia finire non potest. Si ergo post ortam controversiam Scriptura nihil novi dicit, sed manet in antiquis terminis, certe per illam finire lis non potest; sed necesse est, vel alium Judicem adire, vel alteram partem litigantem sponte cedere, vel denique utramque in lite perseverare.

25. Posterius argumentum. Multa sunt testimonia Scripturæ, quorum verus, ac legitimus sensus haberi non potest, nisi ex Traditione, & authoritate Ecclesiæ. (ut probatum est cap. 2.) ergo si oriatur controversia circa ejusmodi testimonia, sola Scriptura non potest esse Judex, sed oportebit confugere ad Traditionem, & authoritatem Ecclesiæ. v.g. Christus dicit Matt. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Sensus verus, & legitimus est: quod in Baptismo pronunciari debeant hæc verba: *Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et quod Baptismus sine tali verborum pronuntiatione non sit validus. In hoc consentiunt nobiscum Adversarii. At si aliquis negaret hunc esse sensum, & contenderet, non opus esse, pronunciare hæc verba: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti;* sed omnino sufficere, si quis inter baptizandum habeat internam voluntatem, & intensionem baptizandi in nomine Sanctissimæ Trinitatis; quomodo illum confutarem? an ex solis Scripturæ verbis? nihil minus; nam illa verba: *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* non dicunt vocalem Trinitatis invocationem adhiberi oportere. Unde ergo constat, oportere? Ex praxi, & Traditione Ecclesiæ. Si hanc respicis, non habebis ullum præsidium contra Adversarium, qui negaret vocalem prolationem necessariam esse.

26. Aliud exemplum: Christus dicit Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.* Hic locus secundum verum, & legitimum sensum intelligitur de necessitate Baptismi a quæ, ut nobiscum fatentur Lutherani; at

Calvinistæ hoc negant ; quomodo ergo refelli poterunt a Lutheranis ? non certe ex verbis citatis , nam tametsi nominetur aqua , non tamen additur expresse , quod debeat intelligi de vera aqua ; nam & alibi nominatur ignis , ut Lucæ 3. v. 16. *Ipse vos baptizabit in Spiritu, & igne* ; & tamen non intelligitur verus ignis. Unde ergo constabit in priori loco , veram aquam intelligi oportere , & in posteriori non verum ignem ; aut , unde Lutherani contra Calvinistas id probabunt ? Non aliunde , quam ex praxi , & Traditione Ecclesiæ.

27. Aliud : Christus in ultima Cœna non solum instituit Eucharistiam , sed etiam lotionem pedum adhibuit. Et quidem in institutione Eucharistiæ dixit : *Comedite , bibite*. In lotionem autem pedum : *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*. Hinc Adversarii dicunt : priora verba continere præceptum , posteriora non item : ac proinde fideles divino præcepto obligari ad sumendam Eucharistiam sub utraque specie ; non tamen ad lotionem pedum. Nunc quæro : unde hoc ipsis constet ? aut quo prætextu existimet se teneri quidem ad summptionem utriusque speciei , sed tamen liberos esse a lotionem pedum ? Non possunt prætexere Scripturæ verba , nam illa contrarium potius præferunt. Hæc enim : *Comedite , bibite* , non plus videntur significare , quam si paterfamilias dicat suis hospitibus : *Comedite , bibite , læti estote*. At si paterfamilias ita loqueretur , non censeretur illos velle sub præcepto obligare ; cum ergo Christus eodem modo locutus sit , unde constabit , eum voluisse novo præcepto obligare omnes fideles ad utramque speciem ? Hæc autem verba : *Vos debetis alter alterius lavare pedes* , videntur significare præceptum , non minus , quam si Dominus dicat servo : *Tu debes mensam parare*. Unde igitur sciunt , se his verbis non obligari ad lavandos pedes , cum tamen hæc verba obligationem præferant ? Ex sola praxi , & Traditione Ecclesiæ ; nam Ecclesia nunquam usurpavit hanc lotionem , tanquam necessariam ; quod tamen fecisset , si divino præcepto putasset , se ad illam obligari.

et. Omitto similia exempla, quæ passim occurrunt: & ex dictis concludo in hunc modum: Scriptura potest dupliciter spectari. *Primo*: Quoad externam literam. *Secundo*: Quoad internum sensum, qui a Spiritu Sancto intentus est. Neutro modo potest esse Judex controversiarum. Non priori, quia externa litera sæpe ducit nos in errorem. Nec posteriori, quia sensus Scripturæ sæpe obscurus, & ambiguus est; ita ut opus sit alio Judice, qui definiat hunc legitimum, & a Spiritu Sancto intentum illum non esse. Atque hæc sufficiant de secundo argumento, quod ex parte Scripturæ desumptum est.

ANIMADVERSIO.

Quid Anti-Becanus ad 2. argumentum? 1. taxat, quod Becanus distinguat literam a Spiritu Scripturæ. Sed nonne id taxare est ridiculum apud intelligentes; cum ipse Apostolus id fecerit? 2. Dicit: esse quatuor terminos in argumento Becani illo: Si Scriptura esset Judex controversiarum, vel foret secundum literam tantum, vel secundum sensum tantum, vel secundum utrumque simul sumpta; neque enim datur præterea aliquid in Scriptura, secundum quod ipsa possit esse Judex, sed non est secundum literam tantum, nec secundum sensum tantum, nec secundum utrumque simul, uti probatur; ergo. Ita Becanus: ubi vero hic 4. termini? At Becanus sic non exprimit. Omnino, lege Sycophanta. Minoris enim probatio per trimembrem Scripturæ summptionem Becano procedit; nam toto secundo argumento probat, Scripturam non posse esse Judicem controversiarum secundum solam literam, neque secundum solum sensum; & denique tertio argumento probat eandem Scripturam non posse esse Judicem secundum literam, & sensum conjunctim; quia multæ sunt controversiæ fidei, quarum vel nulla est mentio in Scripturis, vel omnino ad definiendum insufficiens est Scriptura, ut ibi videbimus. Quid jam amplius Anti-Becanus movet? Etiam probationem Minoris principalis quoad primam partem impetit. Quomodo? Becanus probaverat, Scripturam secundum literam solam occidere ex Apostolo, & August. hoc negat Anti-Becanus, dicens: id vitio malæ interpretationis fieri. Quomodo Moguntini hic respondent pro Becano? Ajunt: interpretationem malam esse errorem ipsam, quæruntque: quis Lectoris ingenio, probitateque præditum in istum errorem induxerit? non ipse se, quia noluit errare, & solus cum litera Scripturæ errat, cum legebat eam; ergo litera eum seduxit, non essentialiter, & necessario, sed tamen seipsa. Ibi Anti-Becanus tenetur. Quid vero

idem ait ad alteram partem principalis Minoris? nempe: Scripturam nequidem sumptam secundum sensum posse esse Judicē controversiarum; Calumnias oggerit, uti sepia atramentum. Quas quæso? 1. Becanum pro argumento formato inducere discursum. *Resp.* Si malum, ostende? si bonum, quid carpis? 2. Impostor Becanus pro controversiis fidei supponit controversias de particularibus Scripturæ textibus. *Resp.* Tu ipse impostor es, qui controversum articulū fidei in Scripturæ textu supponis non latere, cum id melius noris. 3. Becanus supponit, in omnibus controversiis fidei debere esse aliquē Judicē, idque ambigue. *Resp.* Calumniaris: absque ambiguitate talē Judicē in terris supremum, & infallibilem requirit. 4. Becanus ludit in vocula Judicis. *Resp.* Calumniaris: proprie dictum Judicē requirit. 5. Becanus aliena loquitur a proposito, cum alium concludit debere esse Judicem a Scriptura distinctum. *Resp.* Cur aliena? Quia aliquis Calvinista hoc non negat. Quis ille? Crocius Castellis post mortē Becani primum auditus crocitare. Quid autem crocitat? Consistorium aliquod Prædicaticum esse Judicem controversiarum. Non oppugnavit hanc sententiam Becanus? non erat opus, quia ipsi se oppugnaverant, dicentes: se esse erroneos homines. Ubi hoc dixerunt? In Dordracena Synodo, ubi tota sapientia Calvinistarum fuit congregata. Quibus verbis hoc dixerunt? Absit verbis, tum non sunt humiles, sed facti testati sunt; quia magis discordes recesserunt, quam convenerunt. Hoc Acta, & post scripta eorum loquatur, integris tomis excusa. Concedit igitur Calvinista Crocius contra symystras suos, Scripturam non esse Judicem controversiarum? Ita sane: post tot negationes. Quid ad hoc alii Prædicantes? aut sequentur eum, aut pœnas dabit.

Tertium Argumentum ex parte Controversiarum.

29. **H**Oc argumentum sic propono: Multæ sunt controversiæ circa fidem, & religionem, quarum vel nulla sit mentio in Scriptura; vel certe non sufficiens ad hoc, ut Scriptura de illis sententiam ferre possit: ergo in iis dirimendis alius Judex querendus est. Ejusmodi autem controversiæ sunt hæ.

30. *Prima*: An libri Tobiae, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum sint Canonici? nec ne? Negant Lutherani, & Calvinistæ, nos affirmamus. At quis erit Judex, qui litem dirimat? Scriptura esse non potest; nec Lutherani, & Calvinistæ, quod bene notandum est, ad Scripturam provocant; sed ad Canonem,

&

& Traditionem Judæorum. Ajunt: libros istos in Canone Judæorum non reperiri, ideoque Canonicos non esse. Agnoscunt igitur alium Judicem in hac causa præter Scripturam. Et quem illum? Traditionem Judæorum. Mira res! Pluris Judæos, quam Christianos faciunt; & cum ipsi Christiani esse velint, Christi, & Apostolorum Traditionibus infestissimi sunt, & Judæorum Traditionem in pretio habent.

31. *Secunda*: Quot sint Sacramenta novæ Legis; Adversarii dicunt esse duo: Baptismum, & Eucharistiam; Catholici, septem. Quid autem Scriptura? nihil de hoc numero definit, ac proinde Judex in hac causa esse non potest. Unde ergo Catholici habent septenarium, si ex Scriptura non habent? ex Traditione, & consensu Ecclesiæ. Unde Adversarii binarium? hoc ipsi viderint. Certe ex Scriptura non habent, aut, si putant se habere, speciatim præstent hæc tria. *Primo*: Ostendant ex Scriptura nomen Sacramenti tribui Baptismo, & Eucharistiæ; non item aliis? *Secundo*: Ex eadem Scriptura definiant Sacramentum? *Tertio*: Demonstrant definitionem convenire Baptismo, & Eucharistiæ; non autem reliquis? Hæc si præstiterint, salva res est. At nunquam præstabunt.

32. *Tertia*: An Exorcismus possit adhiberi in Baptismo? Ajunt Lutherani, negant Calvinistæ. Neutri tamen ex Scriptura suam sententiam possunt confirmare. Similis controversia est inter ipsos Lutheranos, an infantes (quos ajunt habere actum fidei, dum baptizantur) accipiant fidem vi Exorcismi, ut vult Lutherus; an vi Baptismi, ut contendunt ipsius Affectus.

33. *Quarta*: An baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi? affirmavit olim Cyprianus cum quibusdam aliis. Negabat post Augustinus cum reliquis. Sed nec hi, nec illi poterant ex sola Scriptura hanc litem decidere, nam Augustinus, qui veriolem sententiam tenebat, non aliunde, quam ex Apostolica Traditione, & praxi Ecclesiæ se tuebatur. (lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 7. & lib. 5. cap. 23.) Huic Traditioni cessit Cyprianus, quia videbat se omni præsidio Scripturæ destitutum esse, teste Augustino *epist.* 48. ad Vincentium. 34.

34. Sunt & aliæ similes controversiæ, quæ ex sola Scriptura decidi non possunt, præsertim hæ. *Prima*: An Baptismus una mersione, an trina conferri debeat? *Secunda*: An Christiani loco Sabbathi debeant colere diem Dominicum? *Tertia*: An Symbolum fidei sit vere Apostolicum? *Quarta*: An B. MARIA manserit Virgo post partum? &c.

ANIMADVERSI O.

Tertium argumentum Becani, quo probat Scripturam secundum se totam, sive secundum sensum, & litteram simul, non posse esse Judicem controversiarum, ideo, quod multorum fidei punctorum controversarum in Scriptura non sit mentio, vel non sufficiens, uti Becanus per 5. exempla demonstrârat; Anti-Becanus mirifice aggreditur. 1. Quia concedit non esse mentionem quarundam controversiarum in Scriptura, & tamen concedit, eam harum posse esse normam; mox sui oblitus dicit, eas virtualiter, impliciteque in Scriptura contineri. 2. Ait, controversias de facto non esse e Bibliis decidendas. Falsissimum hoc est, an non ex Scriptura deciditur quæstio de facto Judæ proditoris? In primum exemplum Becani impingit, & ait: Tobiz, Judith, Sapientiz, Ecclesiastici, & Machabæorum libros non esse Canonicos; quia, ut ille affirmat, mentiuntur, & docent impia. *Resp.* Moguntini, negando assumptum, & urgent Prædicantem, ut hoc ex Scriptura prober, sed defecit. 4. Ad secundum Becani exemplum concedit Crocius, nomen Sacramenti non esse in Scriptura, sed esse si res sit. Audio, Sed dic, quomodo in Scriptura res est, si ibi rei illius nomen non est? Item ait: se, suosque paratos esse ad definiendum e Scriptura Sacramentum; imo ad hoc teneri; mox resiliens ait: non teneri. Quare? Non poterat ex Scriptura. Quid igitur facit? an confitetur id ipsum? Minime: sed dat definitionem hanc: quod Sacramentum sit ritus, qui habet mandatum DEI, & cui addita est remissio peccatorum. Unde vero illam dedit? E cerebro suo. Quo jure? Mystero fraudis Prædicatoricæ, quæ est verbum DEI strenue jactare, & suas imaginationes ejus loco obtrudere. 5. Ad tertium Becani exemplum de Exorcismo, & aliis caeremoniis ait Anti-Becanus: esse rejicienda. Quare. Christus damnavit Ubi? Matth. 1. 5. 2. *Quare & vos transgredimini mandatum DEI propter traditionem vestram?* &c. Ita Crocius. Sed ubi hic Exorcismus damnatur? an Pharisei exorcizabant? &c. Christianas caeremonias usurpabant? Non sane. Quomodo ergo Prædicans eas ex illo loco Matthæi damnat? Sic: Prædicans vult per mysterium fraudis, quæ verbum DEI prætendens suum inculcat.

6. Ad quartum Becani exemplum de infantium fide, dum baptizantur, bene damnat Crocius, utpote Lutheranam controversiam. 7. Ad quintum exemplum, an rebaptizandi sint ab hæreticis? ait Crocius, ex Scriptura deduci sic: quod non est in Scriptura, non est faciendum; iteratio Baptismi non est in Scriptura; ergo. Ridem hic McGuntini hominē, qui ex Scriptura deducere possit, quod non est in Scriptura, ut ipse fatetur. 8. Trinam, vel unicam meritionem in Baptismo ait Anti-Becanus esse adiaphorum. Unde hoc definit? ex Scriptura? non certe: nisi iterum inde deducat, ubi non est. In diei vera Dominicæ celebratione loco Sabbathi inducta, plane se strangulat.

*Quartum Argumentum ex usu, & praxi
veteris Testamenti.*

35. **C**ertum est, in veteri Testamento omnes controversias legales, quæ erant majoris momenti, decisas fuisse a summo Sacerdote, seu Pontifice; ut testatur Josephus *lib. 2. contra Apionem*. Et expresse habetur *Deut. 17. v. 8. 9.* Ubi tria notanda sunt. *Primo*: Quod varix fuerint controversiæ apud Judæos. Aliæ oriebantur ex lege Decalogi, aliæ ex mandatis moralibus, quæ sunt extra legem Decalogi, aliæ ex præceptis ceremonialibus, aliæ ex judicialibus. 2. *Parap. 19. v. 16.* & Liranus *ibid.* *Secundo*: Quod in singulis civitatibus constituti fuerint inferiores Judices, qui ex officio debebant hujusmodi controversias dirimere. *Deut. 6. v. 18.* & 2. *Paral. 19. v. 5.* *Tertio*: Quod, quando inferiores Judices non poterant inter se convenire, nec controversias ad se delatas, propter peculiarem aliquam difficultatem dirimere; necesse fuerit confugere Hierosolymam ad superiores Judices, quibus Pontifex præsidebat; & Pontificis sententiæ sub pœna mortis acquiescere. *Deut. 17. v. 8.*

36. Hinc colligimus, duplex apud Judæos fuisse Tribunal, & Concilium; unum majus, quod vocabatur Sanhedrim, vel Synedrion, vel Concilium Seniorum; alterum minus. Inter ea multiplex fuit discrimen. *Primum*: Quia majus erat tantum Hierosolymæ, minus in singulis civitatibus. *Secundum*: In majori judicabantur majores controversiæ, in minori faciliores. *Tertium*: In majori præsidebat Pontifex, non item in mi-

nori. *Quartum*: A minori licebat appellare ad majus, non autem contra a majori ad minus. *Quintum*. In, majori erant septuaginta personæ præter Pontificem, in minori viginti tres. De majori sæpe fit mentio in Evangelio.

37. Utrumque Concilium habuit suam originem sub Moyse; & majus quidem institutum est ex mandato Dei, Num. 11. v. 16 Minus vero ex consilio Jethro, Exod. 18. v. 13. Porro cum utrumque progressu temporis pene collapsum esset, iterum restitutum, & renovatum fuit a Josaphat Rege Juda, ut habetur 2. Paralip. 19. v. Plura de hac re diximus in analogia veteris, ac novi Testamenti cap. 11. & alibi.

38. *Quæres* 1. An Pontifex, quem dicimus esse Judicem controversiarum, in veteri Testamento fuerit infallibilis Judex? *Respondeo* affirmative. Et tripliciter probo: *Primo*: Quia quando aliqua controversia erat difficilis, & ambigua; volebat Deus, ut partes litigantes deferrent eam ad Pontificem in majori Concilio præsentem cum hac promissione, quod ab eo accepturi essent *judicii veritatem*. (Deut. 17. v. 9.) *Secundo*: Quia Deus mandabat omnibus sub pœna mortis, ut acquiescerent sententiæ Pontificis. (Deut. 17. v. 12.) *Tertio*: Quia si Pontifex, quando in Concilio pronuntiabat sententiam, potuisset falli; nunquam litigantes, qui illum consulebant, fuissent securi. Cur ergo sub pœna capitis tenebantur sequi illius decisionem.

39. *Quæres* 2. Quare Pontifex fuerit potius infallibilis in decidendis controversiis legalibus, quam alii Judices inferiores? Ratio dubitandi est: quia fieri poterat, ut non minus alii essent periti in lege, quam Pontifex; ergo non minus alii potuissent esse infallibiles, quam Pontifex. Imo etiam magis, si erant peritiores. *Respondeo*. Si spectemus industriam humanam, certum est, non minus alios, quam Pontificem potuisse Legem intelligere, & interpretari. Si autem spectemus assistentiam Spiritus Sancti, quæ sane potissimum in hoc negotio spectanda est, ea Pontifici potius, quam aliis fuit communicata. Exemplum habemus in Moyse; nam

nam Deus concessit illi majorem assistentiam, quam septuaginta Senioribus, qui illi in hoc officio subserviebant. Hoc colligitur ex illo, Num. 11. v. 17. *Dixit Dominus ad Moysen: Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi.* Ubi per spiritum intelligi debet aliquod donum gratiæ, quod requiritur in iis, qui recte volunt alios gubernare, & eorum controversias dirimere. Est ergo hic sensus: *Auferam de spiritu tuo, & tradam*; id est: dabo illis donum gratiæ, sed infra illud donum, quod tu habes. Tibi, qui supremus Judex es, plus dari oportuit, quam illis, qui tibi subiecti sunt,

ANIMADVERSIO.

Quid ad quartum Becani argumentum Anti-Becanus? Multa, 1. ait: ad Sacerdotes non fuisse judicium delatum. Errat autem contra *Deut. 17. Qui superbievit nolens obedire Sacerdotis imperio, &c.* 2. Cum hoc non succederet, ait: Sacerdotes non judicasse de doctrina & religione. Errat autem contra 2. *Paralip. 19.* Pontificem iussit in iis, quæ ad DEUM sunt præsidere. 3. Cum & hic idem eum sefellisset, ait: eos non de Lege, sed secundum Legem, vel ex Lege debuisse judicare; de qua re: utique de religione per Scripturam; & ubi obliquis erat Lex, vel non attingebat controversiam, quid tunc? nonne de Lege judicabant? Frivola igitur effugia querit Prædicans. Hinc 4. ait: non sequitur a veteri Testamento ad novum, nisi probatio alia accedat. Imo sequitur a Figura ad figuratum, si manetur in analogia; ergo 5. Ait: a Moyse ad Pontificem non est consequentia. Ecce non? Ridicule assert ea, in quibus convenit Moyse, & Pontifici; & negligit ea, in quibus discrepant, veluti circumcisum esse, in Ægypto natum esse, &c. O acutum! 6. Ad infallibilitatem Pontificis in veteri Testamento, ut eam evertat Anti-Becanus, nihil solidi assert, nequidem apparet, nisi quod ait: Pontifices veteris Testamenti aliquoties aberrasse, ut Aaronem *Exod. 32.* Uriam 4. *Reg. 16.* Capham *Matth. 26.* sed pridem responsum fuit: errores facti, non dogmatum fidei fuisse ab eis commissos.

Quintum Argumentum ex usu, & praxi
novi Testamenti.

40. **S**icut in veteri Testamento, ut jam ostendi, non Scriptura, sed Pontifex, & Concilium Seniorum fuit Judex controversiarum; sic etiam in

novo haftenus fervatum eft. Hoc oftendam brevi inductione. Ac primo: tempore Apostolorum fuit orta controverfia de circumcilionē. An fcilicet novi Chriftiani, qui tunc fidem Evangelii recipiebant, non poffent falvari, nifi etiam circumciderentur, & legalia fervarent? Quæ controverfia potiffimum intelligebatur de gentilibus ad fidem converfis. Erat autem duplex de hac re fententia: Una quorundam, qui ex Judæis facti erant Chriftiani, qui dicebant: gentiles per fidem Chrifti non poffe falvari, nifi circumciderentur, & cæremonias Legis Mofaicæ observarent. Altera Pauli, & Barnabæ, qui afferebant: non opus effe circumcilionē, & observatione legalium. *Act. 15. v. 1.*

41. At quomodo decifa, & finita eft hæc controverfia? An ad folam Scripturam, tanquam ad communem Judicem delata eft? Nihil minus. Sed potius ex confenfu utriusque partis delecti funt aliqui, qui Hierofolymam irent ad Apostolos, ut ipfi in folemni Concilio de totare cognofcerent, & definitivam fententiam pronunciarent; quod & factum eft: nam ex una parte designati funt Paulus, & Barnabas, ex altera alii, qui fimul Hierofolymam profecti, Apostolos, & Seniores adierunt. Hi coacto Concilio, & invocato Spiritu Sancto, responderunt his verbis: *Vifum eft Spiritui Sancto, & nobis; nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc neceffaria, ut abftineatis vos ab immolatis simulacrorum, & fanguine, & fuffocato, & fornicatione.* Quæ verba per modum Epiftolæ miffa funt ad gentiles Chriftianos, de quibus agebatur. Et fensus eft: Non volumus vobis imponere onus circumcilionis, & legalium, quod grave eft; fed abftinere ab iis, quæ jam dicta funt, quod grave non eft.

42. Hic duo, quæ ad rem faciunt, notanda funt. Primum eft: quod hæc controverfia de circumcilionē, & legalibus, fufficienter potuiffet determinari per Paulum, & Barnabam; qui & ambo erant *Apoftoli, & Prophetæ, & Doctores.* *Act. 13. v. 1.* Ambo a Spiritu Sancto fpeciati delecti, ut Evangelium Gentibus prædicarent. *Act. 13. v. 2.* Et jam reipfa illud prædicaverunt

in multis, locis ac provinciis. *Act. 14. 2. 25. 26.* Nentamen voluit hoc officium usurpare, ut suo exemplo docerent, hujusmodi controversias, quæ fidem, ac religionem concernunt, ad ordinarios Ecclesiæ Prælatos vel ad Concilia Prælatorum deferri oportere.

43. *Alterum est*: quod in Concilio Apostolorum, in quo controversia illa proposita, & definita, est; nulum Scripturæ testimonium, quod directè ad circumcissionem pertineret, allatum sit; cum tamen in utramque partem non defutura fuissent testimonia, si ex illis solis oportuisset litem finire, ac terminare; nam pro circumcissione adduci potuisset illud, *Gen. 17. v. 10. 11. 12.* *Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me, & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me, & vos, &c. Tam vernaculus, quam emptivus circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra; Eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum.* At si pactum est æternum, ut hic dicitur: semper servari necesse est, etiam in lege Evangelica; nec solum a Judæis, sed etiam ab aliis, qui non sunt de stirpe Judæorum. Contra vero occurrebat illud, *Dent. 30. v. 6.* *Circumcidet Dominus DEUS tuus cor tuum, & cor seminis tui.* Ubi insinuat, circumcissionem carnis non duraturam in novo Testamento, sed ei successuram circumcissionem cordis. Sicut etiam *Jerem. 4. v. 4.* *Circumcidimini Domino, & auferite præputia cordium vestrorum.* Quasi dicat: Non requiro circumcissionem carnis, sed cordis; quæ consistit in interna contritione, & dolore de peccatis. Hæc, & similia utrinque adduci poterant ex Scriptura. At factum non est, sed Apostoli in Concilio congregati ex directione, & assistentia divina, quam Christus promiserat illis, & eorum successoribus, sententiam protulerunt.

44. Post tempora Apostolorum, aliæ, atque aliæ controversiæ, diversis locis, & ætatibus exortæ sunt; quas similiter a Pontifice Romano, vel a Conciliis ab eo approbatis, decisas, ac diremptas esse, notum est ex
histo-

historiis Ecclesiasticis. Et qui illorum sententiæ noluerunt acquiescere, pro hæreticis habiti, & damnati sunt. Producam exempla aliquot illustriora, quæ primum occurrunt.

45. *Prima controversia* fuit: An Pascha deberet celebrari cum Judæis die decima quarta primi mensis, ut volebant multi in Asia, qui propterea Quarta decimani appellati sunt. An vero tantum die Dominica, sicut nunc fit: Hæc tandem post multa Concilia Episcoporum decisa, ac finita est a Victore Papa, *ann Christi 198.* Vide Euseb. *lib. 5. hist. Eccles. cap. 23. & seq.*

46. *Secunda*: An Ecclesia possit illos absolvere a peccatis, qui post Baptismum lapsi essent? Negavit Novatianus. Sed damnatus est in Concilio Romano sub Cornelio Papa, *ann Christi 255.* Vide Baronium circa eundem annum.

47. *Tertia*: An in Deo sint tres Personæ realiter distinctæ? Negavit Sabellius asserens: unam tantum esse Personam, quæ habeat tria officia: Creationis, Redemptionis, & Sanctificationis. Sed damnatus est in Concilio Alexandrino, tempore Sylvestri Papæ, *ann Christi 319.* juxta Baronium.

48. *Quarta*: An Christus sit purus homo, sicut cæteri mortales, & nihil amplius habeat in natura, & hypostasi, quam nos habemus? Affirmavit Paulus Samosatensis. Sed damnatus est in Synodo Antiochena tempore Dionysii Papæ, *ann 266.* juxta Baronium. Vide Eusebium *lib. 7. cap. 27.*

49. *Quinta*: An Christus sit Verbum Patris æternum, & ejusdem cum Patre substantiæ? Negavit Arrius asserens: esse Verbum Verbi non ab æterno, sed in tempore a Deo ex nihilo creatum, & alterius a Deo substantiæ: ac proinde Deum non semper Patrem fuisse, sed tempus aliquando extitisse, cum non esset Pater. Sed damnatus est in Concilio Nicæno I. sub Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore; *ann 325.* Vide duas Epistolas Alexandri Episcopi Alexandrini, quarum una extat apud Socratem *lib. 1. cap. 3.* Altera apud Theodoretum. *lib. 1. cap. 4.*

50. *Sexta* : An in Christo sint duæ Personæ, sicut sunt duæ naturæ, divina, & humana? Affirmavit Nestorius Episcopus Constantinopolitanus. Sed damnatus est in generali Concilio Ephesino, sub Cœlestino Papa, & Theodosio Imperatore; annô 434. & prius a Cyrillo in Concilio Alexandrino, annô 431. Vide Baronium.

51. *Septima* : An in Christo sint duæ naturæ? Eutyches, & Dioscorus dixerunt: ante unionem hypostaticam fuisse duas naturas, divinam, & humanam, post unionem, duas in unam coaluisse, & unam factam esse. Sed damnati sunt in generali Concilio Chalcedonensi sub Leone Papa, & Marciano Imperatore, annô 454. Vide Gabrielem Vasquez tom. 1. in 3. partem *Divi Thomæ*, disp. 14.

52. *Octava* : An in Christo sit una tantum voluntas? Macarius Antiochenus Patriarcha, Cyrus Alexandrinus, Sergius Constantinopolitanus, & quidam alii, tametsi agnoscerent in Christo duas naturas, dixerunt tamen unam tantum esse voluntatem, nempe divinam; ut refert D. Thom. in 3. quæst. 18. art. 1. Ideoque Monothelitæ appellati sunt. Eorum sententia damnata est in generali Concilio Constantinopolitano III. sub Agathone Papa, & Constantino IV Imperatore; annô 679. juxta Baronium. An autem nomine voluntatis intellexerint potentiam, ac operationem? videri potest apud Gabrielem Vasquez tom. cit. disp. 73. cap. 1.

53. *Nona* : An Spiritus Sanctus sit Deus? Negarunt Macedoniani, de quibus Augustinus in libro de *Hæresibus* cap. 52. sic scribit: *Macedoniani sunt a Macedonio Constantinopolitanae Ecclesiae Episcopo, quos ἑτερομάνχες Græci dicunt; eo, quod de Spiritum Sancto litigent. Nam de Patre, & Filio recte sentiunt; quod unius sint, ejusdemque substantiæ, vel essentiæ. Sed de Spiritu Sancto hoc nolunt credere, creaturam eum esse dicentes.* Hi damnati sunt in Generali Concilio Constantinopolitano I. sub Damaso Papa, & Theodosio Imperatore; annô 383.

54. *Decima* : An Baptismus repeti, seu reiterari possit? Quæ controversia dupliciter potest intelligi.

Primo : An Baptismus, si semel valide collatus sit, repeti possit? Affirmavit Marcion, teste Epiphanio *hæres. 42.* paulo post principium, *Secundo* : An Baptismus, qui ab hæreticis collatus est, repeti possit? Affirmarunt Donatistæ, qui baptizatos a Catholicis rebaptizabant, teste Augustino in lib. de Hæresibus *cap. 69.* eo, quod Catholicos haberent pro hæreticis, & Baptismum ab hæreticis collatum putarent esse invalidum, ut explicat Vasquez *disp. 146. cap. 4.* Hi damnati sunt in Concilio Romano sub Melchiade Papa, *annó 313.* apud Baronium.

55. *Undecima* : An homo sine gratia DEI per solas naturæ vires possit implere Legem, si velit? Affirmarunt Pelagius, & Cœlestinus. Sed damnati sunt in Concilio Carthaginensi, & Milevitano sub Innocentio I. *annó 416.* juxta Computum Baronii.

56. *Duodecima* : An Parvuli nascantur in peccato originali, & ad illud peccatum abolendum indigeant Baptismo? Negarunt iidem authores, Pelagius, & Cœlestinus : teste Augustino in lib. de hæresibus *cap. 88.* ubi de illis sic habet : Hic error damnatus est in Concilio Milevitano *cap. 2.* & postea a Zosimo Papa, ut testatur idem Augustinus in lib. de peccato originali *cap. 6. & seq.*

57. In his, & similibus controversiis, quas brevitatæ causa omitto, tria consideranda sunt, *Primo* : Quod altera pars litigantium clare, & perspicue damnata sit. *Secundo* : Quod hæc condemnatio facta sit ab Ecclesia Catholica, tanquam a Judice ; quæ aliquando tulit sententiam per Pontificem, qui est Caput, seu Pastor Ecclesiæ ; aliquando per Concilia, quæ repræsentant Ecclesiam. *Tertio* : Quod Lutherani, & Calvinistæ agnoscant hanc damnationem legitime factam esse. Fatentur enim Novatianum, Sabellium, Samosatenum, Arrium, Nestorium, Eutychen, & Dioscorum, Monothelitas, Macedonianos, Donatistas, Pelagianos, merito damnatos esse, & pro hæreticis haberi oportere. Nec aliunde, quam ex Ecclesiæ Catholicæ decisione. Quod si sola Scriptura esset Judex, & Ecclesia suam sententiam non interposuisset, in hodiernum usque diem

durarent istæ controversiæ; nec adhuc clare, & palam omnibus constaret, supradictos authores pro hæreticis habendos esse. Nunc cum ab Ecclesia damnati sunt, res certa, & indubitata est.

58. *Dices*: Quid si Ecclesia errasset in ferenda sententia? *Respondeo*. Hoc tantundem est, ac si dicas: Quid si Christus, Apostoli, & Prophetæ mentiti essent? Nam illi testati sunt, Ecclesiam errare, aut deficere non posse. Est enim, ut loquitur Christus, fundata super petram; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Matth. 16. v. 18. Est columna, & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. v. 15. Nunquam confundetur, neque erubescet. Isaïæ 54. v. 4. Jaspis est præputnaculum ejus. Ibid. v. 12. Et omnis lingua resistens illi in judicio condemnabitur. Ibid. v. 7. de hac re dixi cap. 3.

ANIMADVERSIO.

Quid ad quintum Becani argumentum Anti-Becanus? tricas ipse sibi facit; & denique concedit verum esse, quod Becanus hic docet. Quas oro tricas? Has, ait: ab Apostolis infallibilibus non valere argumentum ad posteros eorum, & Papam. Sed cur non? si Christus privilegia eadem Papæ concessit, quæ Petro, uti alibi satis declaratum est? a ait: Becanum non probare, quod debebat. Quid igitur debebat probare? Crocius ait: Scripturam non esse judicandi normam. O homo! hoc Becanus non debebat, sed hoc Ecclesiam semper Judicem controversiarum fuisse, non vero Scripturam. Nonne id facit? at aliquis Prædicans hoc non negat. Esto: alii negant; Crocium alibi configit, si non ibi. Sed quid ad exempla singula a Becano allata Anti-Becanus? probare nolle, & improbare non potest evidentia lucis historicæ, & PP. testimoniis perstrictus. Garrit tamen quædam ad singula, ne gloriam damnatarum hæresum Papæ Romano relinquat; sed deliria sunt ex iisdem historiis perspicue refutata. Deinde ait; in damnandis hæresibus Scripturam esse adhibitam, uti normam. Esto, sed nec uti Judex ipsa, nec ut norma adæquata, ut ostendunt ipsa A&C Conciliorum. Denique scrupulos habet Anti-Becanus circa confirmationem, & approbationem Conciliorum; ait enim: si Concilia non approbata possunt errare, etiam approbata. Quare? Quia Papa non habet potestatem, vel mandatum confirmandi; uti nec Concilia petendi confirmationem a Papa. Quomodo hoc probas Anti-Becane? Nihil. Itaque tibi nihil etiam credimus.

Sextum

*Sextum Argumentum ex Analogia Judicis
Controversiarum Civilium.*

59. **H**Oc argumentum, quod rem maxime illustrabit, proponi potest hoc modo: Inter res fidei, ac religionis ex una parte, & inter res civiles, ac politicas ex altera, potest spectari multiplex analogia. *Prima*: Sicut in politicis, ac civilibus sæpe oriuntur lites, ac controversiæ, quæ requirunt aliquem Judicem, qui sententiam ferat inter partes litigantes; sic etiam fit de fide, ac religione. *Secunda*: Sicut in controversiis civilibus distinguuntur hæc tria: *Judex, Lex scripta, & consuetudo*; sic etiam in controversiis fidei hæc tria: *Judex, Scriptura utriusque Testamenti, & Traditio*. *Tertia*: Sicut Princeps, vel Magistratus secularis fungitur officio Judicis in decisione controversiarum civilium; sic etiam Princeps Ecclesiæ, vel Synodus Ecclesiastica fungitur officio Judicis in decisione controversiarum fidei. *Quarta*: Sicut Lex scripta est quasi norma quædam, seu regula, quam sequitur Judex secularis in decidendis controversiis civilibus; sic etiam Scriptura utriusque Testamenti est, quasi norma quædam, seu regula, quam sequitur Judex Ecclesiasticus in decidendis controversiis fidei. *Quinta*: Sicut sola Lex scripta non est sufficiens, & integra norma omnium controversiarum, sed Lex scripta, & consuetudo simul; sic etiam sola Scriptura utriusque Testamenti non est sufficiens, & integra norma omnium controversiarum fidei; sed Scriptura, & Traditio simul.

60. Hæc clara sunt: nihilominus, ne quis dubitet, singula breviter explicabo. *Ac primo*: Quod Princeps, vel Magistratus secularis fungatur officio Judicis in controversiis civilibus, non eget longa probatione. Hoc enim testatur quotidiana experientia in omnibus regnis, ac provinciis; nam ubique contentiones, & causæ civiles deferuntur ad Principem, vel Magistratum secularem, quem partes litigantes agnoscunt pro legitimo suo Judice; quod etiam ex utroque jure, tam civili, quam Canonico notissimum est; nam in utroque exstant

Tituli:

Tituli : *De officio Judicis ordinarii , & delegati.* Nec ullus in hac re tam peregrinus , ac stupidus est ; ut per Judicem ordinarium , aut delegatum intelligat Legem scriptam ; cum constet illum esse ordinarium , qui ordinariam habet jurisdictionem , & potestatem ; illum vero delegatum , qui accepta ab Ordinario potestate , vicem illius gerit.

61. Deinde , quod Lex scripta non possit esse Index facile probari potest. Et quidem in his tribus casibus. *Primo :* Quando ipsa obscura , aut ambigua est ; tunc enim opus est alio Judice , seu Interprete , qui mentem illius explicet. *Secundo :* Quando una Lex videtur alteri repugnare , quod frequentissime contingit ; tunc etiam Index adhibendus est , qui eas inter se conciliet. *Tertio :* Quando verba Legis , quæ generalia sunt , restringenda essent in aliquo casu , & tamen restricta non sunt , quod tunc fit , quando occurrit aliquis casus particularis , quem Legislatores , cum legem conderet , non prævidit eventurum ; & si prævidisset , non voluisset illum sub Lege sua comprehendere. In tali igitur casu contra verba Legis judicandum est. Et quis erit tunc Index ? non Lex ipsa ; nam illa seipsam non destruit , aut judicat. Alius ergo distinctus a Lege.

62. *Postremo :* Quod sola Lex scripta non possit esse sufficiens norma pro decisione quarumcunque controversiarum civilium , sed præter Legem scriptam admittenda sit etiam consuetudo , certissimum est apud Jurisconsultos ; ac potissimum in duplici casu. *Primo :* Quando movetur aliqua controversia , de qua nulla existat Lex scripta ; tunc enim consuetudo , si adsit , vim Legis obtinet ; juxta illud : *Ed , quæ longa consuetudine comprobata sunt , ac per annos plurimos observata , velut tacita civium conventio , non minus , quam ea , quæ scripta sunt jura , servantur.* (L. 35. ff. de Legibus.) *Secundo :* Quando existat quidem Lex scripta , sed ambigitur de mente , ac sensu illius ; nec aliunde , quam ex consuetudine , & traditione de ea constare potest. Tunc enim habet locum illud : *Optima Legum interpretas est Consuetudo.* (L. 37. ibid.)

63. *Dices*: Quid si occurrat aliqua controversia, quæ nec ex lege scripta, nec ex consuetudine finire possit, quæ tunc erit norma, quam Judex sequi debeat? *Respondeo*. Tunc ex naturali æquitate debet rem componere. Hoc tunc potissimum fit, quando occurrit aliquis casus, qui comprehenditur quidem sub verbis Legis, non tamen sub mente Legislatoris, ut supra dictum est. Tunc enim Judex ex æquo, & bono debet sententiam pronunciare. Idem fieri potest in controversiis fidei, aut religionis; nam si occurreret aliqua controversia, quæ neque aperte ex Scriptura, neque ex Traditione decidi posset, recurrendum esset ad auxilium Spiritus Sancti; qui tametsi in omni casu implorantibus adesse solet, in hoc tamen speciatim doceret nos omnem veritatem, ut Christus promisit. Et hoc remedio usi sunt Apostoli in concilio Hierosolymitano, ubi agebatur de circumcisione, & observatione legalium. Atque hæc sunt argumenta, quibus hætenus probatum est: Judicem controversiarum fidei non posse esse Scripturam, sed Ecclesiam. Nunc superest, ut objectiones Adversariorum diluamus.

ANIMADVERSI O

Anti-Becanus in re parissima tamen aliquid querit imparitatis, & queritur de Becani fallacia. Videamus: Argumentum Becani sextum est tale: In illis statibus, inter quos est specialis analogia, convenit servari eandem controversiarum decidendarum rationem; atqui inter statum politicum, & Ecclesiasticum est specialis analogia; ergo convenit eandem servari rationem. Atqui in statu politico hæc servatur ratio, ut Lex scripta non judicet; sed sit alius a Lege distinctus Judex, propter ingentes rationes; ergo convenit etiam in Ecclesia, ut Scriptura non sit Judex, sed alius distinctus a Lege Judex. Quid hic fallaciæ? nisi quod fallaci cuncta videantur fallaciæ.

Obiectio I.

64. **P**rima sumitur ex illo Isaïæ 8. v. 19. 20. *Ad legem magis, & ad testimonium*. Hinc colligunt Adversarii, Judæos in veteri Testamento, quando oriebatur aliqua controversia, missos fuisse *ad legem, & testimonium*; id est: ad Scripturam, tanquam
ad

ad Judicem. Sed valde errant: *Primo*: Quia jam ostensum est, Judicem controversiarum in veteri Testamento non fuisse Scripturam, sed Pontificem. *Secundo*: Quia illa verba: *Ad legem, & Testimonium*, multo aliter accipienda sunt, quam putant Adversarii; ut patet ex præcedentibus, quæ sic habent: *Cum dixerint ad vos: Quarite a Pythonibus, & a Divinis, qui stident in incantationibus suis: Nunquid non populus a DEO suo requireret pro vivis a mortuis? Ad legem magis, & ad testimonium. Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.* Ubi diserte agitur contra illos, qui de futuris eventibus solent consulere Pythonissas, & Ariolos; & remittuntur partim ad Legem, quæ id prohibebat *Deut. 18. v. 9.* partim ad testimonium Prophetarum, qui a Deo constituti erant, ut futura prædicerent. *3. Regum 22. v. 7.*

65. Igitur sensus illorum verborum: *Ad legem magis, & ad testimonium*, est hic: Si vultis fieri certiores de futuris eventibus, non debetis consulere Pythonissas, sicut fecit Saul, *1. Reg. 28. v. 7.* Quia hoc Deus per Legem suam fieri prohibuit, ad quam vos remitto: Sed consulite Prophetas Domini, quorum officium est de futuris prænnunciare. Quid hoc facit ad Judicem controversiarum? Nihil penitus; nisi adversarii velint hoc modo ratiocinari; de futuris eventibus non licet consulere Pythonissas; ergo sola scriptura est Index controversiarum. Ineptissime. Et tamen, quod mireris, præcipui illorum Rabbini sic ineptiunt.

ANIMADVERSIO.

Objectionem de Lege, & Testimonio ex *Isaia 8. v. 19. 20.* ita peripicue repulerat Becanus, ut fracta videretur. Anti-Becanus tamen conatus est refarcire sic: Ad quod Judæi in rebus hdei sub gravi comminatione non habendæ lucis matutinæ, nili juxta illud sint victuri, remittantur, hoc est, unica norma hdei, atqui Judæi sub ita comminatione ad Scripturam remittebantur, *Isaia 8.* ergo. Ita Anti-Becanus; sed gratis; nam Becanus ostendit illis *Isaia* verbis non probari Judicem controversiarum, Anti-Becanus vero ex illis verbis exculpit normam, sed neque normam adæquantam. Aliud peccatum, in

minore truncavit Anti-Becanus medium Syllogisticum, omit-
tendo *ly in rebus Fidei*. Nihil ergo fecit hic Anti-Becanus.

Obiectio II.

66. **S**ecunda sumitur ex illo, *Joan. 5. v. 39. Scrutami-
mini Scripturas*. Ecce inquit Adversarii :
Christus remittit nos ad Scripturam, tanquam
ad Judicem controversiarum. Hoc certe non dicerent,
si intelligerent mentem Christi. Christus in illo capite
disputat cum Judæis, qui negabant ipsum esse Filium
DEI. Ipse autem probat se esse quatuor testimoniis.

Primo: Testimonio Joannis Baptistæ: *Vos, inquit,
misistis ad Joannem, & testimonium perhibuit veritati*,
Erat autem hoc ipsius testimonium: *Ecce Agnus DEI,
ecce qui tollit peccata mundi*. Et iterum: *Ego testimo-
nium perhibui, quia hic est Filius DEI*. *Joan. 1. v. 34.*

Secundo Testimonio miraculorum, quæ patrabat :
*Ego, inquit, habeo testimonium majus Joanne. Opera
enim, quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea, testimonium
perhibent de me, quia Pater misit me.*

Tertio: Testimonio DEI Patris: *Et qui misit me Pa-
ter, ipse testimonium perhibuit de me*. Nempe cum dixit
de cælo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi com-
placui; ipsum audite*. *Matth. 3. v. 17. & Luc. 9. v. 35.*

Quarto: Testimonio Scripturarum veteris Testa-
menti: *Scrutamini, ait, Scripturas, quia vos putatis in
ipsis vitam æternam habere; & illæ sunt, quæ testimonium
perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam
habeatis*. Quasi dicat: Si non vultis recipere tria priora
testimonia, quæ tamen efficacissima sunt (alioqui illa
non produxissem) saltem non potestis rejicere testimo-
nium Scripturarum, de quibus tantopere gloriamini.
Illæ ipsæ, si attente scrutamini, perhibent testimonium
de me, quod sum Messias a Deo promissus. Quare ergo
non creditis?

67. Hinc concludo: Adversarios ex hoc loco se-
ipfos potius, quam nos oppugnare. Nam ipsi contem-
dunt, solam Scripturam esse Judicem controversiarum,
& Christum ad solam Scripturam nos remittere; at

contrarium verum est : nam Christus in controversia ; quam habebat cum Judæis , an ipse esset Filius DEI ? non remisit illos ad solam Scripturam , sed primo ad testimonium Joannis Baptistæ : deinde ad testimonium miraculorum , quæ ostendebant ipsum esse DEUM , postea ad testimonium DEI Patris , qui voce de cælo delapsa idem confirmabat. Denique , ut omnia experirentur , ad testimonium Scripturarum.

68. Nos Catholi in hac re Christum imitamur. Nam in controversiis , quas habemus cum Adversariis , non solum utimur testimonio Scripturæ , sed etiam Sanctorum Patrum , & Matris Ecclesiæ , & miraculorum , quæ sæpe fiunt pro confirmatione nostræ fidei. Adversarii autem , quasi Christo prudentiores essent , nihil volunt audire , nisi ex solis Scripturis. In quo similes sunt Judæis , contra quos Christus agit : nam Judæi , repudiato quocunque alio testimonio , solam Scripturam admittebant. Et hanc ipsam neque tunc intelligebant , neque adhuc intelligunt : ut testatur Apostolus 2. Corinth. 3. v. 14. cum ait : *Obtusi sunt sensus eorum.*

ANIMADVERSIO.

Anti-Becanus hanc 2. objectionem fractam volens restaurare , sic conglutinavit : quam regulam Christus in controversiis fidei decidendis secutus est , ea merito agnoscitur una fidei regula ; at Christus Scripturam in controversiis fidei decidendis secutus est ; ergo. *Resp.* 1. ad maj. negando ejus suppositum , quod est *ly Solam* , alias *ly una* fallaciter inferetur , *Resp.* 2. ad min. distinguendo *Solam* secutus est Scripturam , nego , uti ostendit Becanus hic ; aliquando fecisse , nihil ad Anti-Becani intentum. Inde enim nihil conficietur , nisi aliquando nos Scripturam recte sequi. Scilicet : quando res controversa clare in ea exprimitur , & traditio consentit.

Objeçtio III.

69. **T**ertia sumitur ex illo Act. 17. v. 11. *Quotidie scrutantes Scripturas , si hæc ita se haberent.* Hic iterum clamant Adversarii , Berœenses non temere credidisse , quæ ab Apostolis dicebantur , sed omnia examinasse juxta normam Scripturæ. Equum

igitur esse, ut nos illorum exemplum imitemur, & so-
lam Scripturam pro norma, ac Iudice agnoscamus. Sed
frustra. Quod facile constabit, si constet de re ipsa,
de qua tunc agebatur. Ea fuit hujusmodi: Paulus
Apostolus, ut expresse habetur in eodem capite, pri-
mum quidem Thessalonicae, deinde apud Berœenses
differebat ex Scripturis, adaperiens, & insinuans; quia
Christum oportebat pati, & resurgere a mortuis; & quia
hic est JESUS Christus, quem ego annuncio vobis. Quid
vero Berœenses? Sequitur ibidem: Susceperunt ver-
bum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas,
si hac ita se haberent.

70. Igitur hic est sensus illius loci: Berœenses,
cum audirent Paulum citare quædam testimonia Scri-
pturæ veteris testamenti, quibus astruebat Christi mor-
tem, & resurrectionem: scrutabantur, an ea testimonia
inissent Scripturæ, & iis ipsis testimoniis consentanea
essent, quæ a Paulo dicebantur. Non quidem eo ani-
mo, quasi dubitarent de morte, & resurrectione Christi;
quippe, quæ satis confirmata erat ab Apostolo per vir-
tutem miraculorum; 2. Thess. 1. v. 5, sed ut magis in
fide confirmarentur, si viderent ea, quæ Paulus prædi-
cabat, multo ante per Prophetas fuisse prævisa, & præ-
significata, & duplici via ipsis innotuissent.

71. Ex hoc sensu, quid obsecro, concludent Ad-
versarii? Nihil ad rem, de qua igitur; nisi forte sic
velint concludere: Berœenses scrutabantur testimonia
Scripturæ a Paulo citata; ergo sola Scriptura est Iudex
controversiarum. Quod perinde est, ac si dicas: Lu-
therani scrutantur testimonia Augustini a Bellarmino
citata, ergo solus Augustinus est Iudex controversiarum.
Vel sic: Rustici scrutantur testimonia Lutheri a Præ-
dicantibus citata; ergo solus Lutherus est Iudex con-
troverliarum. Vel sic: Kemnitius in Examine Con-
cillii Tridentini scrutatur Traditiones a Catholicis alle-
gatas; ergo sola Traditio est Iudex controversiarum.
Vel denique sic: Discipuli scrutantur testimonia Cicc-
ronis a Præceptore citata; ergo solus Cicero est author
latinitatis. Apage cum istis consequentiis. Et tamen
apud

apud Adversarios , quia meliores non habentur , in pretio sunt.

ANIMADVERSIO.

Hoc 3. argumentum ita perspicue Becanus pertractavit , ut Anti-Becanus solum quærat, quare Berosenses scrutati essent Scripturas, si non eam agnovissent, ut normam totalem? *Resp.* Ex scrutando non sequitur aliquid esse normam , vel Judicem. Catholici indies scrutantur Scripturas , & tamen negant eam esse Judicem , vel normam unicam fidei , aut controversiarum.

Objeçtio popularis IV.

72. **P**lerique simpliciores sic objiciunt ; Judex controversiarum in rebus fidei debet esse infallibilis , qui errare non possit ; quia si ipse erraret , reliqui etiam errarent , qui illius sententiam sequerentur. Jam vero : constat ex una parte , Scripturam esse infallibilem , cum sit verbum Dei , quod errare non potest ; & ex altera , homines non esse infallibiles , sed mendaces , & errori obnoxios , juxta illud Rom. 3. v. 4. *Est autem DEUS verax , omnis autem homo mendax.* Ergo Scriptura potest esse infallibilis Judex ; homines cum sint mendaces , non possunt ; at Pontifex est homo , & Ecclesia nihil aliud , quam collectio hominum ; ergo Pontifex , & Ecclesia sunt mendaces , & errare possunt. Nemo igitur tutus , ac securus in negotio fidei , qui illorum sententiam sequitur.

73. Hæc objeçtio , si quid roboris , ac momenti habet , non minus valet contra Adversarios , quam contra nos ; nam si omnis homo mendax est , & errare potest ; necessario sequitur : Moysen , Prophetas , Apostolos , Evangelistas , Lutherum quoque , & Calvinum , itemque omnes Prædicantes Lutheranos , & Calvinianos mendaces esse , & errare posse , quia homines sunt. Nil igitur credendum illis , aut fidendum esse ; sed omnia , quæ ab illis dicuntur , suspecta , & incerta haberi oportere. Ubi ergo fides ? Nec refert , si dicant : se non hominis , sed Dei verbum annunciare ; nam si mendaces sunt , etiam in hoc puncto mentiri possunt. Nihil ergo certi est.

74. Sed absit, ut nos ita loquamur, aut sentiamus, Longe aliter res habet: ac *primo* quidem fatemur, Scripturam certam, ac infallibilem esse, quia verbum DEI est. Sed addimus, cum sæpe obscura sit, non facile unicuique constare posse de legitimo illius sensu. Itaque alio Iudice opus esse, qui infallibiliter decernat, quis legitimus Scripturæ sensus sit. Hic autem Iudex non potest esse quilibet homo privatus; quia alioqui tot essent diversi Iudices, quot diversa capita, & sententiæ; & ipsi litigantes essent Iudices, & sic nulla controversia componi posset. Quisque enim diceret, se bene sentire, reliquos male. Necesse igitur est, ut sit aliquis publicus Iudex, qui cum authoritate decernendi, & definiendi inter partes litigantes potestatem habeat.

75. *Deinde* asserimus, homines dupliciter spectari posse. *Primo*: Quatenus sunt filii Adam, & obnoxii variis naturæ corruptionibus, Sic sine dubio proni sunt ad mendacium, & falsitatem. *Gen. 8, v. 21. & Psalm. 38 v. 6.* *Secundo*: Quatenus a Spiritu Sancto diriguntur, & gubernantur ad aliorum instructionem, & de hoc ipso regimine, & gubernatione Spiritus Sancti constat; sic infallibiles; & sine mendacio sunt. Talis in veteri Testamento fuit Moyses cum Senatu Seniorum, *Num. 11. v. 17.* Tales alii Pontifices, qui deinde secuti, *Deut. 17. v. 9. & Aggæi 2. v. 12. & Malachiæ 2. v. 7.* Tales Prophetæ, *Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, & alii Jeremiæ 1. v. 7.* Tales in novo Testamento Apostoli, quibus dictum est *Joan. 15, v. 6. Mittam vobis a Patre Spiritum veritatis. Et cap. 16. v. 13. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* At ubi omnis veritas, ibi nullum mendacium, Talis denique semper fuit, & nunc etiam est Ecclesia, quæ propter perpetuam Spiritus Sancti assistentiam, & directionem a Christo ipsi promissam, nunquam hætenus erravit, nec deinceps errare poterit.

76. Sed an omnes, & singuli, qui in Ecclesia sunt habeant hanc assistentiam, & directionem Spiritus Sancti, ut in fide errare non possint? Facilis responsio. Singuli quidem habent, sed dependenter ab ipsa Ecclesia

Quam.

Quamdiu ergo manent conjuncti cum Ecclesia, summi illi conformando judicium errare non possunt; si dissentiunt ab Ecclesia, jam errant. Quod duplici similitudine declarari potest. Una sumitur ex proportionem humani corporis; nam si quæras, an singula membra, quæ sunt in humano corpore, habeant in se spiritus vitales, & sensitivos, quibus vita conservatur; respondendum est; singula quidem habere, sed dependenter a capite, & corde. Nam a capite, & corde, tanquam a duplici principio, derivantur hujusmodi spiritus in reliqua membra. Unde si interceptantur, aut occludantur meatus illi, seu canales, per quos fit illa spirituum derivatio, & distributio; necesse est, reliqua membra destitui spiritibus, & officium suum exercere non posse. Sic etiam in Ecclesia: Singuli fideles, qui sunt quasi membra Ecclesiæ, habent quidem assistentiam, & directionem Spiritus Sancti, sed dependenter a Pontifice, qui est veluti caput Ecclesiæ, & a Conciliis, quæ sunt quasi cor Ecclesiæ. Quamdiu ergo singuli manent colligati cum doctrina Pontificis, & Conciliorum; participant de assistentia, & gubernatione Spiritus Sancti, nec in fide errare possunt. Sin per discordiam, & pertinaciam discedant a capite, & corde, jam occludunt sibi omnes meatus, ut assistentia, & directio divina ad eos derivari non possit. Et sic a veritate abducuntur, & erroribus obnoxii sunt, quod contigit Arrio, Nestorio, Macedonio, Pellagio, & sexcentis aliis.

77. Altera similitudo sumi potest a grege ovium, qui optime representat Ecclesiam, attestante Christo Joan. 10. Nam sicut totus grex in uno stabulo, vel loco collectus, habet perpetuam assistentiam Pastoris, qui furca, & canibus defendit illum a ferocia luporum; sic etiam tota fidelium Ecclesia in una fide, & spiritu collecta, habet perpetuam assistentiam divini illius Pastoris, qui dixit: *Ego sum Pastor bonus, & cognosco oves meas.* Joan. 10. v. 14. Et iterum: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Matth. 28. v. 20. Item: sicut singulæ oviculæ, quamdiu manent conjunctæ cum grege sub custodia Pastoris,

immunes, ac tutæ sunt a morsu luporum; sic etiam singuli Christiani, quamdiu manent conjuncti cum Ecclesia, id est, cum doctrina, & consensu Ecclesiæ, immunes, ac tuti sunt a periculo erroris, & infidelitatis. Denique sicut oviculæ, quæ aberrant a grege, destituuntur protectione Pastoris, ac proinde luporum insidiis expositæ sunt; sic Christiani, qui discedunt a communi consensu, & doctrina Ecclesiæ, destituuntur assistentia Spiritus Sancti; ideoque erroribus expositos esse, necesse est.

ANIMADVERSI O

AD 4. argumentum nihil potuit opponere Anti-Becanus, sed novis, uti putat argumentis, tanquam molaribus lapidibus conatur obruere Ecclesiam, & Papam; ut desinantesse Judices. Sic igitur dicit: 1. Summus Judex debet declarari in Scriptura, at nullibi ut talis declaratur Ecclesia, vel Papa; ergo. *Resp.* Nego major. lat est Traditione declarari; etiam minor negatur 2. Summus Judex non est alligatus ad regulam; at Ecclesia est alligata ad regulam; ergo, *Resp.* Distinguendo ly *summus*, in absolute summum, qualis est DEUS & accommodate summum, qualis est homo soli DEO, & non alteri subditus, quomodo Calvinistæ solebant olim loqui in Synodis suis de Rege Angliæ? etsi postea re ipsa aliter egerint, uti Calvinianus Salmasius de suis Fratribus conqueritur; talis vero accommodate summus bene potest salva summitate, & majestate ad regulam esse adstrictus. 3. Summi Judicis sententia est regula fidei; at Ecclesiæ sententia non est regula fidei; ergo. *Resp.* ut ante: prout enim summus fuerit, sic & regula erit ejus sententia, absolute summi Judicis est summa regula; alterius, accommodate summa; & priore modo summi judicis erit prima regula fidei, alterius, proxima dependens a prima, vel per Scripturam, vel Traditionem, vel novam revelationem; prout placet absolute summo. 4. Qui habet fundamentum doctrinam Apostolorum, cui astringatur, non est summus Judex; at Ecclesia habet id; ergo. *Resp.* ut ante quia est crambe alio juscule recocta. 5. Supremi Judicis sententia non debet a se ipsa discrepare; at Ecclesiæ sententia a se ipsa discrepat, quia judicavit communicandum olim sub utraque specie laicis, nunc non, &c. ergo. *Resp.* In dogmate fidei non debet discrepare a se, verum est, in dogmate moris alicujus pro diversotempore, & loco, & personis non debet discrepare a se, tam falsum est, quam quod discrepet Prædicans a se, si æstate bibat frigidam, & hyeme calidam, vel ex uno ore spiret frigidum, & halet calidum, illud pro refrigeran-

gerando iusculo, hoc pro calefacienda manu. 6. Summus Iudex est infallibilis, at Ecclesia non est talis. 1. quia recipit falsa, nempe magos ab Oriente venientes fuisse Reges: Catharinam, Georgium Christophorum fuisse homines sanctos, &c. 2. Desinit falsa, cum Concilium errat, quod Pontifici concedant fieri posse, & factum. *Resp.* Ad 1. partem minoris, negando quod recipiat falsa, quia falsum est, Magos non fuisse Reges, uti & alteros non fuisse sanctos homines. Ad 2. partem, Ecclesia desinit falsa, abique Papa lubiunde fieri, verum est. cum Papa, falsum est, nec potest probare Anti-Becanus opus positum. imo vero probat sic: potest Papa errare in facto. ergo & in iure. *Resp.* Negando consequentiam. 7. Si Ecclesia habet assensum Spiritus Sancti in dogmate fidei definiendo, ergo & in factis, ne erraret, quia est par ratio, & necessitas. At prius habet, uti dictis, ergo & posterius. *Resp.* Non est par ratio, nec necessitas; Ecclesia enim aduatur per unam fidem, & unum Baptisma ad unum DEUM, non per uniforme aliquod factum. 8. Concilia aliquot recepta errarunt, nempe 1. Neo-Cæsariente in prohibendis secundis nuptiis. Canone 72. 2. Constantinopolitanum III. in definiendo, quod matrimonia cum hæreticis sint irrita. 3. Romanum sub Stephano VII. Formosum damnando, quem postea Concilium aliud Ravennæ sub Joanne IX. restituit, & Stephanum simul damnavit. *Resp.* Ad 1. Neo-Cæsariente prohibuit, vel nuptias secundas ut Polygamiam ita ut priore matrimonio, vel secundas non hericum solennitatibus his, quibus primæ fiunt, Et hoc utrumque adhuc servatur in Ecclesia. Ad 2. Constantinopolitanum III. Canone 72. vel posuit hæresim pro impedimento dirimente, uti Tridentinum Claudeninitatem; vel quod probat Bellarminus lib. 2. de Conciliis cap. 8. illos esse pseudo canones non sextæ Synodi Generalis sed alterius. Ad 3. *Resp.* fuisse questionem facti, dum de Formoso disceptatum est, non autem fidei dogma. 9. Papa etiam erravit, ut Marcellinus immolando sub Diocletiano; Liberius subscribendo damnationi Athanasii; Vigilius, Paschalis II. &c. omnes. *Resp.* In q. facti, et in dogmate aliquo fidei publice dicendo, & publice docendo nego, pernego; nunquam probabant mille Anti-Becani. 10. Sic arguitur Anti-Becanus: Papa habet assensum Spiritus Sancti, ut non possit errare, vel ergo dependenter ab Ecclesia, vel independenter ab ea; non dependenter, quia tunc non erit Caput ejus, sed ipsa illius Caput, non etiam independenter ab ipsa, quia sic Papa esset extra Ecclesiam. *Resp.* Est argumentum tale, vel Prædicantis caput habet vitam dependenter a corpore suo, vel independenter ab eo; si dependenter, ergo non est caput; si independenter, ergo non est pars corporis. Quomodo Prædicantes solvant hoc argumentum de capite suo? sic nos, & melius illud de Pontifice, Denique Corollaria pangit Anti-Becanus, quæ si

inspicias, sunt fuci, & mendacia; uti 1. Catholicos, maxime Jesuitas, esse impudentes Papæ assentatores, constantes assertores debuit dicere. 2. Sux causæ diffidere, quia nequeunt ferre DEI judicium in Scriptura loquentis, scilicet, juxta explicationes Prædicantium, & quærunt domesticum Judicem, eumque hominem in sua causa pronuntiantem, nempe Papam a Christo constitutum. Quid æquius? 3. Certam normam controversiarum, nempe Scripturam in contemptum adduci. Ohe! non Scripturam, sed expositiones Prædicantium, quibus falso, & fraudulenter prætexunt nomen Scripturæ. Videant Mülmanni mysterium fraudis. 4. Pro principio certo, id est, Scriptura, obtundi incertam definitionem Papæ. Iterum ohe! pro falsis glossis Prædicantium verbo DEI fucum facientium teneri auctoritatem a Christo constituti Pastoris, Joan. 21. At quæ securitas est in Papatu, cum sedent Romæ Pseudo-Pontifices? *Resp.* In Pseudo-Pontificibus nulla, sicuti nec in Pseudo-Ministris. Nullius horum definitionem suscipimus, donec moraliter constet, quis sit legitimus Papa, vel legitime missus; tunc ei inhæremus nixi verbo Christi. Sed toto sæculo aliquando Pseudo-Pontifices sedere. *Resp.* Falsum est: nam turbulentissimo sæculo decimo, quod Prædicantes oggerunt, non nisi duos exhibet Pseudo-Papas Historia Ecclesiastica; nempe Leonem anno 969. uno vix anno & Bonifacium quemdam anno 974. XIII. mensium Papas fictos, præter quos aliqui alii eo sæculo fuere quidem in vafores Sedis Apostolicæ, sed tamen legitime sedentes, Clero Romano malente ferre improbum, quam habere nullum, vel sædo schismate turbare mundum, quo casu consilium Christi valuit: *Super Cathedram Moysis*. Qua in patientia recte potuissent Calvinistæ, seu Reformati imitari Romanos tolerando Caput Ecclesiæ suæ Regem Carolum tot Synodis a se stabilitum.

CAPUT VI.

De Antichristo.

1. **A**Dversarii conantur simplici populo persuadere, Papam esse Antichristum. Quo consilio id faciant, facilis conjectura est. Nimirum: ut suam defectionem a Catholica fide possint tegere, & excusare sub prætextu defectionis ab Antichristo, & socios defectionis habere.

ANI-

ANIMADVER SIO.

Immaniter hac in materia se gerunt Prædicantes, quasi præcimente Luthero, manus suas sint loturi in sanguine Papæ, & Cardinalium. Quid igitur agunt? quid dicunt? Quid agant, Historiz narrant, quid dicant, huc pertinet. Publice damnatos hæreticos, schismaticos, etiam quosdam, si possint, male intellectos, vel prave animatos in Papam aliquem Catholicos producunt in aciem, ut secum paucis, sanctis libellis, mendaciis, & imposturis pugnent; imo nolentes pugnare etiam compellunt mortuos, uti Okamum, Savanarolam, & alios. Brevi tamen conflictu aciem tam minacem Becanus fugat, nam detegit fundamentum, cui innituntur; quo nude inspecto evanescit metus a timore tanto incussus. Quod igitur est Anti-Papistarum fundamentum? *Resp.* Scriptura, uti ipsis placet, explicata. Quæ? 2. *Thess. 2. v. 7. Misterium operatur iniquitatis.* Hoc uti volunt, explicant de Missa, & multis aliis, atque tunc Papæ applicant, & concludunt, quod volunt. Itane omnes? omnes, nisi pauci, quos fratrum suorum pudet; dum vident vecordiam eorum in argumentando. Quomodo igitur isti pauci rem suam agunt? Ex Becano syllogismum describunt, quo suæ causæ aptiorem nec reperire ipsi, nec pangere possunt, nempe hunc: cui conveniunt omnes Antichristi notæ in Scriptura fundatæ, est Antichristus; atqui Pontifici Romano conveniunt omnes notæ illæ; ergo. Notæ autem omnes sunt; ut ajunt: quas Becanus num. 5. ponit. Sic illi, qui se plus sapere arbitrantur. Quantum vero valet horum sapientia? *Resp.* Nihilo plus cæterorum imprudentia; nam minor falsa est, nec eam possunt probare veram esse de Papa, nisi rursus Scripturam explicant, uti volunt, & tunc ejus explicationem e suo cerebro depromptam ostendant convenire Papæ. Hac vero probandi ratione quidvis probare potest insipientia humana. Deinde: notæ, quas ex Becano, & aliis Catholicis suffurati sunt, & ipsi recensent; non sunt omnes notæ Antichristi, nec clarissimæ, sed obscuriores, omisissis clarissimis, quas idem Becanus posuit, sed non ad gustum tenebras amantium. Has autem videre licet num. 3. & 4. Becani in hac Epitome, quibus convineantur hæretici, nondum advenisse Antichristum illum famosum, & proprie dictum; idcirco sentientes se in probando deficere, desiliunt ad late dictum Antichristum, nempe quemvis vitiosum. Et cum de tali multa garriverint falsa, concludunt Papam esse Antichristum simpliciter dictum, quæ praxis tota spectat ad mysterium fraudis Prædicantiæ a Mülmanno detectum. Sed & ipse Becanus detegit hoc eorum mysterium, dum quærit ex Anti-Papistis, quo tempore venerit Antichristus ille, de quo somniant? in qua quæstione anxie se versant, & non invenientes fundamentum plane di-

discordant in maximo articulo fidei suæ, ira ut integris seculis hi citius, illi serius eum venisse distitent. Plane uti senes Sanna cæcæ accusatores, hic sub schino, ille sub primo male agentem mentiebantur. Huic tamen dissensionis tantæ emplastrum grande imposuit Anti-Becanus, nempe ex tali dissensione non recte concludi, falsum esse dogma eorum. Et quare non? Quia ait de Christi natali anno etiam esse discordiam quoad Consules Romanos, sub quibus sit natus, non tamen inde recte inferri, quod falsum sit dogma de Christo nato. Sed hoc emplastrum non est aptum tegendæ heterodoxorum discordiæ, sed confessio aperta, illos discordare, qui semper sunt certi, semper verbum DEI purum, clarissimumque se jactant prædicare, cui jactationi talis pugna contradicit. Dissensio de anno natali Christi inter orthodoxos est, illos scilicet, qui dicunt se solum certitudinem habere in illis, quæ per Apostolicam Sedem definita sunt, quæ cum de anno natalis Domini nondum definiêrit, hunc esse controversum nihil obstat, & tamen mysterium Nativitatis, ut pote quod definitum est, esse certum. Multo vero magis pugnant inter se heterodoxi, cum debent nominare Papam, qui primus Antichristum agere cœperit. Nam alii S. Gregorium M. illum Ecclesiæ Doctorem primo loco constituunt, alii verecundiores eum ab hac nota turpissima exemptum faciunt. Verbo: Sampsonicus videas vulpeculas.

2. Catholici sic sentiunt: Nomen Antichristi significat hostem, seu adversarium Christi. Et sumitur dupliciter. *Primo*: Generatim pro quocunque Christi adversario, cujusmodi sunt omnes hæretici. Et hoc sensu dictum est ab Apostolo, 1. Joan. 2. v. 18. *Nunc Antichristi multi facti sunt*, id est: multi hæretici male de Christo sentientes; de quibus sequitur: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis*. Eodem sensu intelligitur illud, 1. Joan. 4. v. 3. *Omnis spiritus, qui solvit JESUM, ex DEO non est, & hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, & nunc jam in mundo est*. *Secundo*: Speciatim pro præcipuo, ac principali Christi adversario, cujus reliqui omnes Præcursores sunt. Et de hoc loquitur Paulus 2. Thessal. 2. v. 3. 4. *Nisi revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, & extollitur supra omne, quod dicitur DEUS*. Hanc distinctionem tradit August. lib. 2. contra adversarium legis cap. 12. Damascenus lib. 4. cap. 27. & alii. Posita hac distinctione duo asserimus,

3. Prior

3. *Prior assertio*: Antichristus, quatenus speciatim sumitur pro primario Christi hoste, nondum, dum scribo, venit in hunc mundum. *Probat* primo: Quia non veniet, nisi prius eversum, & desolatum fuerit Romanum Imperium; ut passim tradunt antiqui Patres, tam Græci, quam Latini. Et confirmant ex cap. 2. & 7. Danielis, & cap. 17. *Apocal.* Atqui Romanum Imperium nondum eversum, & desolatum est; ergo &c. *Secundo*: Quia tempore Antichristi venturi sunt duo testes, qui amicti sacco, seu Cilicio: *prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta*, & *habebunt potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus Prophetiæ ipsorum*, & *potestatem convertendi aquas in sanguinem*, &c. *Apoc. II. v. 3.* At hi duo testes nondum venerunt; ergo.

ANIMADVERSIO.

ADversus primum Becani argumentum Anti-Becanus r. ausus est mentiri, quod Romanum Imperium eversum sit, & desolatum. Contrarium tota Europa videt, & audit, & loquitur. Audax Prædicans, imo atrox! 2. negat Romanum Imperium debere penitus eversum esse ante adventum Anti-Christi, contra SS. PP. a Moguntinis reproductorum disertam sententiam. Sic malus homo, modo idem factum asserit, modo negat, sibi ipsi hostis. Sed quomodo Anti-Becani probant assertionem suam tam patenter falsam de Romano Imperio iam everso? Dicunt: Christi adventum respondere tempori, quo Regnum quartum in ruina jacere vaticinati sunt Prophetæ; ergo Romanum Imperium debuit esse sublatum Christo nascente in terris. *Resp.* De adventu secundo Christi, verum est, omnia regna sublata fore, non de primo adventu, nihil ergo probat Anti-Becanus ex his prophetis male intellectis. Rursus Anti-Becanus sibi contrarius ait. in Regnorum evertendorum numero, non debere poni Romanum Imperium, quod Christo nascente cœpit, ergo nihil probant Catholici ex eo, quod Romanum Imperium non sit eversum. *Resp.* Negando explicationem Anti-Becanorum.

4. *Posterior assertio*: Papa non est Antichristus iste famosus. Hæc sequitur ex dictis: *Primo*: Quia Antichristus nondum venit, nec venturus est, nisi everso Romano Imperio, at Pontifex pridem venit florente Imperio Romano. *Secundo*: Antichristus occidet duos illos Prophetas, de quibus dictum est, *Apocal. 12. v. 7.*
Hoc

Hoc Pontifex non fecit. Accedunt tria alia Argumenta; *Primum*: Antichristus non regnabit, nisi tribus annis cum dimidio, Daniel. 7. v. 25. *Ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.* Et Apocal. 11. 2. *Mensibus quadraginta duobus.* Et ibidem v. 3. *Diebus mille ducentis sexoginta.* At Pontifex regnavit jam multis seculis. *Secundum*: Antichristus a Judæis pro Messia recipietur, Joan. 5. v. 43. At Pontifex non recipitur ab illis pro Messia. *Tertium*: Antichristus faciet ignem de cælo descendere. Apocalip. 13. v. 13. Hoc non facit Pontifex. Vide, quæ diximus tom. 2. Opusculorum, opusc. 3.

ANIMADVERSIO.

AD 2. argumentum Becani, quid ajunt Anti-Becani? 1. unum, alterumve Catholicum torrenti SS. PP. de Enoch, & Elia venturis contra Antichristum differentium, opponunt nugatorie. 2. His in subsidium substituant Prædicantes aliter docentes de Enoch, & Elia, quam Tertull. lib. de Antichristo 50. S. Hippol. Mart. Orat. de Consummat. mundi. S. Justinus dial. cum Tryphone &c. plurimi a Moguntinis pag. 214. recitari docuerunt. At tantis viris opponere Prædicantes aliquos, vel etiam omnes, & grillos componere elephantis, & noctilucas soli.

5. *Objection.* Notæ Antichristi conveniunt Papæ. *Prima* est, deficere a fide, 2. *Thessal.* 2. v. 3. At Papa defecit a fide, quæ defendit Purgatorium, Invocationem Sanctorum, Sacrificium Missæ, & similia. *Secunda* est, sedere in templo DEI. *ibid.* At Papa sedet Romæ in Ecclesia Christi. *Tertia*, ostendere se tanquam DEUM. *ibid.* Hoc facit Papa, quia exhibet se pro visibili Capite Ecclesiæ. *Quarta*, extollere se supra omnem DEUM. *ibid.* Hoc facit Papa, quia extollit se supra omnem Ecclesiasticum, & politicum, ordinem. *Quinta*, negare Christum. 2. *Joan.* 2. v. 22. Hoc facit Papa, quia corrumpit doctrinam de Christo Mediatore. *Sexta*, facere falsa miracula Laureti apud Statuam B. Virginis. *Septima*, imprimere subditis characterem, *Apor.* 13. v. 16. At Papa hoc facit, quando unctione chrismatis signat frontes Christianorum in susceptione Confirmationis.

6. Resp.

6. *Resp.* Meræ quisquillæ sunt, quod ostendo per singulas notas discurrendo: *At primo:* defendere Purgatorium, Invocationem Sanctorum, & Sacrificium Missæ, non est deficere a fide, quia antiqui Patres ea defenderunt. Potius dicam: Adversarios deficere a fide, qui ista oppugnant. *Secundo:* Aliud est, sedere in templo Dei Hierosolymæ, aliud in Ecclesia Christi Romæ. Antichristus sedebit in templo Hierosolymæ, & a Judæis adorabitur. Pontifex sedet Romæ in Ecclesia Christi, quam Adversarii deseruerunt. *Tertio:* Exhibere se pro visibili Capite Ecclesiæ, non est idem, quod exhibere se DEUM. Petrus exhibuit se priori modo; Antichristus exhibebit se posteriori. *Quarto:* Etiam Moyses fuit supra omnem ordinem Ecclesiasticum, & politicum; & tamen non extulit se supra DEUM. *Quinto:* Nondum probarunt Adversarii, Papam corrupisse doctrinam de Christo Mediatore. Ipsi potius corruerunt, ut alibi ostendo. *Sexto:* Papa non facit miracula Lauretana, sed DEUS. Deberent Adversarii ostendere, Papam facere ea miracula, quæ Scriptura dicit facturum Antichristum. Cujusmodi sunt hæc duo: *Primum:* Ignem de cælo deducere. *Secundum:* Efficere, ut imago bestię loquatur *Apocal. 13. v. 15.* Neutrum adhuc legimus factum a Papa. *Septimo:* Character Antichristi debet habere tri s conditiones. *Prima:* Ut sit communis omnibus, pusillis, & magnis, divitibus, & pauperibus, liberis, & servis. *Secunda:* Ut possit imprimi, vel in fronte, vel in dextra manu. *Tertia:* Ut nemo, nisi habens characterem, possit emere, aut vendere. *Apoc. 13. v. 16. 17 & cap. 14. v. 9.* At istæ conditiones non conveniunt unctioni chrismatis. Frustra ergo litigant Adversarii.

ANIMADVERSIO.

Quomodo Anti-Becani notas illas obscuriores Antichristi applicant Papæ? *Resp.* Nihilo melius, verbosius tamen, quam Becanus ipsorum vice egit, qui etiam eandem telam retexit in sua reducens falsa principia. Qui vero fusius hæc recte velit, Moguinas animadversiones consulat.

CAPUT VII.

De Invocatione Sanctorum.

1. **Q**Uæstio est, an liceat invocare Sanctos in cælo existentes sub hac formula, quam usurpant Catholici? *Sancta MARIA, ora pro nobis: Sancte Petre, ora pro nobis: Omnes Sancti DEI, intercedite pro nobis.* Nos affirmamus. *Primo: Quia antiqui Patres suo exemplo id nos docuerunt, ut Nectarius, Ephrem, Nazianzenus, Nyssenus, Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & quotquot postea secuti sunt. Secundo: Quia hæc invocatio totius Ecclesiæ consensu approbata est; tota autem Ecclesia errare non potest. Tertio: Quotidie fructum inde experimur; nam multi invocatione hujus, vel illius Sancti consequuntur sanitatem corporis: alii donum castitatis: alii illustrationem intellectus: alii alia beneficia. Res certa est, quæ, nisi temere, negari non potest. Quarto: Constat ex Scriptura, pium, ac utile esse, invocare Sanctos in hac vita mortali existentes. Hoc enim fecit Apostolus Coloss. 4. v. 2. 3. Orationi instate, orantes simul, & pro nobis. Et 2. Thess. 3. v. 1. Fratres orate pro nobis, ut sermo DEI currat, & clarificetur, sicut & apud vos. Ergo etiam pium, & utile est, invocare Sanctos cum Christo regnantes; præsertim cum horum intercessio non minus efficax sit, quam istorum.*

2. Adversarii, qui more suo contemnunt antiquos Patres, consensum Ecclesiæ, & fructum pietatis, multa obijciunt. *Primo: Quod invocatio Sanctorum sit injuriosa Deo, qui solus vult adorari. Secundo: Quod sit injuriosa Christo, qui solus est Mediator Dei, & hominum. Tertio: Quod sit signum dissidentiae; quia, quando contugimus ad Sanctos, videmur dissidere Deo, & Christo. Quarto: Quod sit res inutilis, quia Sancti in cælo non audiunt nostras orationes, neque sciunt, quid hic apud nos agatur, ideoque frustra illos invocamus.*

2. Sed

3. Sed hæc argumenta nullius momenti sunt : Et sane, si tria priora valerent contra nos, valerent etiam contra Apostolum. Æque enim oppugnant invocationem Sanctorum in terra militantium, quam Apostolus usurpavit, ac invocationem Sanctorum in cælo triumphantium, quam nos usurpamus. Nam si hæc consequentia bona est : Solus DEUS vult adorari ; ergo non licet invocare Sanctos in cælo, etiam hæc erit : Solus DEUS vult adorari ; ergo non licet invocare Sanctos in terra ; nam particula *Solus*, non minus excludit hos, quam illos. Item, si hæc est bona : Solus Christus est Mediator ; ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cælo ; etiam hæc erit : Ergo peccant Adversarii, invocando Sanctos in terra. Denique si sequitur : Catholici invocant Sanctos in cælo ; ergo diffidunt DEO, & Christo, Sequetur etiam : Adversarii invocant Sanctos in terra ; ergo diffidunt DEO, & Christo.

4. In quarto supponunt : Sanctos in cælo non audire nostras orationes, neque scire, quid apud nos agatur. Et quomodo id probant? Ineptissime, ex his Scripturæ locis, Job 14. v. 21. *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.* Et Ecclesiast. 9. v. 5. *Viventes sciunt se esse morituros: mortui vero nihil novērunt amplius.* Et Isaïæ 63. v. 16. *Abramam nescivit nos, & Israël ignoravit nos.* Quæ testimonia nihil ad rem faciunt ; non enim disputamus hic de hominibus, qui tempore veteris Testamenti erant in Limbo, vel in inferno ; sed de Sanctis, qui tempore novi Testamenti sunt in cælo. Isto, priores ignoraverint, quæ hic fiunt ; non sequitur inde, etiam posteriores ignorare. Nihil ergo efficiunt Adversarii.

5. Sed instant, quomodo Sancti in cælo possunt cognoscere nostras orationes, & interna deudera? Ego vicissim quæro, quomodo Sancti in hac vita possunt cognoscere arcana aliorum consilia, & molitiones? Samuel cognovit omnia, quæ erant in corde Saulis. I. Reg. 9. v. 19. Eliseus scivit omnia, quæ a famulo absente erant perpetrata. 4. Reg. 5. v. 26. Item omnia secreta consilia Regis Syriæ. 4. Reg. 6. v. 9. Daniel sci-

vit occultum somnium Nabuchodonosoris, & interpretationem illius. *Daniel. 2. v. 26.* Petrus Apostolus scivit occultam fraudem Ananiæ, & Saphiræ *Actor. 5. v. 1.* Denique, quæ non cognoverunt Prophetæ? quæ ab oculis hominum erant abscondita. Si hæc potuerunt fieri in terra, cur similia non possunt fieri in cælo?

ANIMADVERSIO.

Veteribus argumentis heterodoxorum a Becano decoctis, ab Anti-Becanis recoctis, etiam nova in subsidium suum advocant; nempe: Nullum habemus de invocatione Sanctorum mandatum, promissionem, exemplum in Scriptura Canonica; ergo non invocantur pie, & utiliter. 2. Invocationem Sanctorum antiquitus, & in primitiva Ecclesia non fuisse usurpatam, sed tempore Augustini cœpisse, ut Kemutius, vel tempore Gregorii, uti Melanchthon discordantissime asserunt; hæc Anti-Becani. Quid Moguntini his opponunt? Ad 1. argumentum misso antecedente, negant consequentiam; quia Scriptura non est adæquata fidei, & morum regula, si absque Traditione sumatur. 2. Negatur antecedens, t. quia sæpius jubemur DEUM laudare in Sanctis ejus. 2. exempla invocationis Sanctorum etiam post mortem eorum, vel SS. Angelorum, habes Gen. 48. Exod. 32. v. 13. Jobi 19. v. 21. juncta explicatione S. Augustini Not. in Job. 19. 3. Promissiones de ope assutura per Sanctos, Exod. 23. & alibi. Exempla, & testimonia de invocatione Sanctorum in primitiva Ecclesia per singula sæcula vide apud Gualterium in Tabula Chronologica, & alios. Denique ait Anti-Becanus: Qui recedit a forma invocationis a DEO præscriptæ, male facit; invocans Sanctos, recedit a forma invocationis a DEO præscriptæ, nempe a Pater nost. &c. ergo. *Resp.* Recedit a forma adæquata invocationis, nego, a forma inadæquata, qualis est Pater noster, &c. concedo. Si autem a forma inadæquata recedentes peccant, sane quoties Psalmos cantant heterodoxi, adversus formam a Christo præscriptam peccabunt. Ex his, similibusque vanitatibus Anti-Becanorum, adeo aperte displosis estimare licet vanitatem cæterorum, quæ nihilo his sunt solidiora tum in præmissis, tum sequentibus materiis controversiarum, adeo ut labori parcere possint, si Crocio, & Hunekino, &c. Anti-Becanis non sint prolaturi meliora.

CAPUT VIII.

De Sacramentis.

I. Duplicia distingui solent Sacramenta : alia vetera , seu Mosaica : alia nova , seu Evangelica. Vetera sunt hæc. *Primum* : Circumcisio. *Secundum* : Agnus Paschalis. *Tertium* : Purificationes ab externis immunditiis. *Quartum* : Expiationes a peccatis. *Quintum* : Consecratio Sacerdotum. *Sextum* : Esus panum propositionis. Ita *D. Thomas 1. 2. quest. 102. art. 5.* Nova sunt : Baptismus , Confirmatio , Eucharistia , Pœnitentia , Extrema Unctio , Ordo , Matrimonium. Vetera fuerunt umbræ , seu figuræ novorum. *Ac primo* : Circumcisio fuit figura Baptismi. *Secundo* : Agnus Paschalis , & esus panum propositionis , figura Eucharistiæ. *Tertio* : Purificationes , & expiationes , figuræ Pœnitentiæ. *Quarto* : Consecratio Sacerdotum , figura Ordinis. Nulla tamen fuit figura Confirmationis , Extremæ Unctionis , & Matrimonii , causam assignat *D. Thomas loc. cit.* Nos hic agimus de Sacramentis novis , seu Evangelicis. *Ac primo* de nomine Sacramenti. *Secundo* : De definitione. *Tertio* : De causis. *Quarto* : De effectu. *Quinto* : De numero. De quibus inter nos , & Adversarios disceptatio est.

De Nomine Sacramenti.

2. Nomen Sacramentaliter sumitur apud profanos Authores , aliter in Scriptura. In Scriptura idem significat , quod Mysterium. Et sumitur dupliciter. *Primo* : Pro re arcana , seu abscondita. *Secundo* : Pro signo rei arcanae , seu absconditæ. *Priori modo* : Incarnatio Verbi , & vocatio Gentium ad fidem , vocantur Sacramenta , seu mysteria , id est , res in arcano Dei consilio absconditæ , quas nemo potuit agnoscere , nisi quando Deus per Prophetas , & Apostolos dignatus fuit eas revelare. *Ephes. 3. v. 2. 3. Coloss. 1. 26. & 1. Timoth. 2. v. 16.* *Posteriori* , Matrimonium Adæ ,

& Evæ, & somnium Nabuchodonosoris dicuntur Sacramenta, seu Mysteria: id est, signa rerum arcanarum, seu absconditarum. *Epheſ. 5. v. 32. Daniel. 2. v. 19.* Nam matrimonium Adæ, & Evæ significat conjunctionem Christi cum Ecclesia; & somnium Nabuchodonosoris, successionem quatuor regnorum. Hoc posteriori sensu nos dicimus: Baptismum, Eucharistiam, & reliquajam recensita, esse Sacramenta, seu mysteria; id est, signa rei arcana, seu abscondita; non cujuscuque, sed internæ gratiæ, seu sanctitatis, ut jam explicabitur.

De Definitione Sacramenti.

3. **C**ATHOLICI sic definiunt: *Sacramentum est signum, & causa gratiæ, Vel: Est res sensibilis, quæ ex DEI institutione habet vim significandi, & efficiendi gratiam.* Quæ definitio convenit novis tantum Sacramentis, non veteribus. Nam vetera significabant quidem gratiam, sed non efficiebant. Nova & significant, & efficiunt: non ut causæ principales, sed ut instrumentales.

4. Adversarii & a nobis, & a se mutuo discrepant; nam aliqui sic definiunt: *Sacramentum est promissio gratiæ, quæ externo signo annexa est;* ut Lutherus. Alii e contrario sic: *Est externum signum, cui promissio gratiæ annexa est;* ut Melancthon. Alii sic: *Est symbolum, seu sigillum, quo applicatur promissio;* ut Herbrandus. Alii sic: *Est sigillum, quo obsignatur promissio;* ut Calvinus. Alii aliter. Qui omnes dupliciter refelluntur. *Primo:* Quia nomine gratiæ non intelligunt internam gratiam, seu justitiam inhærentem, sicut nos intelligimus; sed gratuitam peccatorum remissionem, quam putant in eo consistere, quod Deus non imputet nobis peccata nostra, sed quasi pallio tegat, & dissimulet. Quod infra cap. 16. refutabitur. *Deinde:* nulla istarum definitionum convenit Eucharistiæ. Hæc enim non est instituta, ut remittat peccata; sed ut in homine justo foveat, conservet, & augeat gratiam, seu justitiam inhærentem, nam Eucharistia nihil aliud est, quam

quam cibus, & potus spiritualis, quo anima reficitur, & vegetatur. *Joan. 6. v. 55.* Sicut ergo cibus & potus corporalis non prodest corpori mortuo, sed vitam habenti; ita Eucharistia non prodest animæ per peccatum mortuæ, sed per gratiam viventi.

De Causis Sacramentorum.

5. **C**atholicis agnoscunt quatuor causas; materiam formam, efficientem, finalem. Materia Sacramentorum est res sensibilis: forma, est vis significandi, & efficiendi gratiam, quam ex DEI institutione habet res sensibilis, ut supra dixi. Efficiens, seu principalis author, qui instituit Sacramenta, est DEUS. Finis, ob quem instituta sunt, est nostra sanctificatio. Ideo enim instituta sunt, ut conferant nobis gratiam sanctificantem, quam significant. Hoc ultimum negant Adversarii. Ajunt: ideo instituta esse, ut excitent in nobis fidem, per quam justificemur. Non ita est, nam fides requiritur ante susceptionem Sacramenti, tanquam prævia dispositio. *Marci 16. v. 16.* *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, etiam si baptizatus fuerit, condemnabitur.* Fides præcedit, Baptismus sequitur. Et *Matt. 28. v. 19.* *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Prius instruendi sunt omnes homines in doctrina fidei, ut credant in Christum Redemptorem, ac deinde baptizandi.

6. Et confirmatur exemplis Scripturæ; nam Philippus non voluit baptizare Eunuchum, nisi prius crederet in Christum. *Act. 8. v. 36. 37.* *Ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari. Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet.* Et Petrus in concione, quam habuit ad Judæos in die Pentecostes, prius excitavit illos ad fidem in Christum, ac deinde ad Baptismum suscipiendum cohortatus est. *Act. 2. v. 38.* Et ratio est: quia si Baptismus ideo institutus esset, ut excitaret actum fidei, non prodesset infantibus, quia in illis non potest excitari actus fidei propter defectum rationis. Vide infra *lib. 2. cap. 2.*

Objicitur primo.

7. **S**criptura dicit hominem justificari per fidem; ergo non justificatur per Sacramenta nisi quatenus excitant fidem, quæ justificat. *Resp.* Non sequitur; quia optest homo justificari per varias causas in diverso genere. Justificatur enim per fidem, tanquam per præviam dispositionem; per gratiam, seu iustitiam inhaerentem, tanquam per causam formalem; per Deum, tanquam per causam efficientem principalem; per Sacramenta, tanquam per causas instrumentales; per Christum, tanquam per causam meritoriam. Vide *Concil. Trindent. Sess. 6. cap. 7.*

Objicitur secundo.

8. **A**postolus docet: Abrahamum non fuisse iustificatum per Circumcisionem, quæ erat Sacramentum veteris Testamenti, sed per fidem. *Rom. 4. v. 20.* Ergo similiter nos non justificamur per Sacramenta novi Testamenti, nisi quatenus excitant in nobis fidem. *Resp.* In antecedente supponitur, Circumcisionem excitasse fidem in Abrahamo, quod falsum est. Non enim excitavit fidem in illo, sed fuit signaculum fidei jam antea habitæ, Prius enim Abraham credidit Deo, ac deinde circumcisus est. *Genes. 15. v. 6. & Genes. 17. v. 24.* Deinde: consequentia non valet; quia non est eadem ratio veterum, ac novorum Sacramentorum. Vetera non conferebant gratiam, nova conferunt. Non ergo sequitur: Abraham non fuit iustificatus per Circumcisionem; ergo neque nos justificamur per Baptismum.

De effectu Sacramentorum.

9. **E**X dictis constat, quid adversarii sentiant, & quid nos. Illi dicunt: Sacramenta ideo instituta esse, ut excitent fidem. Ex quo sequitur: effectum illorum esse fidem; hoc jam refutavi, quia fides est dispositio prævia. Nos dicimus, ideo instituta esse, ut conferant gratiam justificantem. Unde sequitur: effectum illorum esse gratiam. Quod aperte docet

Scri-

Scriptura Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.* Hinc enim colligimus, per Baptismum nos renasci, seu regenerati; quod sine gratia justificante fieri non potest. Item ex illo Act. 2. v. 38. *Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum vestrorum.* Et Act. 22. v. 16. *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua.* At peccata non remittuntur, aut abluuntur, nisi per infusionem gratiæ justificantis. *Infra cap. 16.*

De Numero Sacramentorum.

10. **N**OS docemus cum Concilio Tridentino, & consensu totius Ecclesiæ, septem esse Sacramenta novæ Legis Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinem, Extremam Unctionem; Matrimonium. Adversarii, ut alibi semper, ita etiam hic inconstantes sunt. Nam aliqui agnoscunt, solum Baptismum, ut Lutherus in libro de captivitate Babilonica circa initium. Alii Baptismum, & Eucharistiam, ut Philippus in locis communibus. Alii Baptismum, & Eucharistiam, & Pœnitentiam, ut multi Lutherani in suis Catechismis. Alii Baptismum, Cœnam, & Matrimonium, ut Zwinglius in libro de vera, & falsa religione. Alii Baptismum, Cœnam, & Ordinationem, ut Calvinus *lib. 4. Instit. cap. 19. §. 31.* Itaque nihil apud illos certi est.

11. Neque illi possunt ullo modo, vel ex Scriptura vel ex Traditione suas discrepantes sententias confirmare; nam Traditio, quam rejiciunt, pro nobis est. Ex Scriptura, quam admittunt, nihil hactenus pro se attulerunt, nec deinceps allaturi sunt. Nusquam Scriptura dicit duo, vel tria tantum esse Sacramenta. Imo, quod majus est, nusquam vel Baptismo, vel Eucharistiæ tribuit nomen Sacramenti; nusquam definit, quid proprie sit Sacramentum novæ Legis. Quid ergo præsidii ex sola Scriptura sperare possunt? nihil penitus. Nos perpetua Ecclesiæ Traditione nos tuemur. Semper in Ecclesia traditum, & creditum est, septem esse novæ Legis Sacramenta. In hac Traditione acquiescimus,

suadente Apostolo 2. Theff. 2. v. 14. Itaque fratres state, & tenete Traditiones, quas didicistis. Stamus, & teneamus.

12. Ut autem constet de Traditione, consulendi sunt antiqui Patres. Ego Augustinum, qui omnium instar est, hoc loco consulam. Is igitur agnoscit Baptismum, & Eucharistiam. Lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 9. Pauca (inquit) pro multis, eademque factis facilissima, & conservatione castissima ipse Dominus, & Apostolica tradit disciplina: sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio Corporis, & Sanguinis Domini. Agnoscit Confirmationem lib. 2. contra litteras Petiliani c. 104. In hoc unguento Sacramentum Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. Agnoscit Pœnitentiam lib. 1. de adulterinis coniugiis cap. 26. & 28. Eadem est causa Baptismi, & Reconciliationis, sine quibus Sacramentis homines credunt se non debere exire de corpore. Agnoscit Ordinem lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. Utrumque Sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur: illud, cum baptizatur; istud, cum ordinatur. Ideoque in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterare. Agnoscit Extremam Unctionem, serm. 215. de Tempore. Quoties aliqua infirmitas supervenerit, Corpus, & Sanguinem Christi; ille, qui ægrotat, accipiat; ac deinde corpusculum suum ungat; ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo. Agnoscit Matrimonium lib. 1. de Nuptiis, & concup. cap. 10. Hujus Sacramenti res est, ut mas, & sœmina connubio copulati, quamdiu vivunt, inseparabiliter perseverent.

13. Objicit Kemnitius: Scriptura nusquam dicit, septem esse Sacramenta. Resp. Nusquam etiam dicit, duo, vel tria esse. Objicit 2. Scriptura negat septem esse Sacramenta; nam Apocal. 17. v. 7. Angelus vocat Sacramentum bestiam, quæ septem capita habebat; ergo septenarius Sacramentorum numerus pertinet ad Antichristum, qui per illam bestiam significatur. Resp. Kem.

Kemnitius calumniatur ; quia si septem nostra Sacramenta sunt septem capita Antichristi , necesse est , etiam Baptismum , & Eucharistiam esse capita Antichristi , quod est contra ipsum Kemnitium. *Deinde* : per septem capita intelliguntur septem Reges , non septem Sacramenta. Videatur textus.

C A P U T IX.

De Communionem sub utraque specie.

1. **A**Dversarii duplici nomine accusant nos in hoc puncto. *Primo* : Quod contra apertam Christi institutionem , & præceptum porrigamus laicis Eucharistiam sub una tantum specie. *Secundo* : Quod hac ratione fraudemus illos altera parte hereditatis a Christo sibi relictae , nam Christus in ultima Cæna condidit Testamentum , quo omnibus fidelibus , tam laicis , quam Sacerdotibus legavit suam Carnem , & Sanguinem per modum hereditatis. Lucæ 22. v. 20. *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo.* At nos privamus laicos altera parte hujus hereditatis , quia non damus illis Sanguinem , sed solam Carnem. Verum hæc omnia sunt falsa. Nam *primo* falsum est , extare præceptum Christi , quo laici obligentur ad utramque speciem. *Secundo* : Falsum est , Eucharistiam sub utraque specie esse hereditatem , quam Christus in novo Testamento nobis legaverit. *Tertio* : Falsum est , nos laicis non dare Sanguinem , sed solam Carnem. Hæc omnia probabo per sequentes conclusiones.

CONCLUSIO I.

2. **N**Ullum exstat præceptum Christi , quo laici obligentur ad utramque speciem Quod dupliciter probo. *Primo* : Quia Adversarii nullum possunt invenire in Scriptura. Sunt autem triplices Adversarii : Hussitæ , Lutherani , Calvinistæ. Omnes quæ-
runt

runt præceptum, sed nullibi inveniunt. Hussitæ quæ-
runt in illis verbis, Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis
Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non
habebitis vitam in vobis.* At reclamant Lutherani: ne-
gant toto illo capite vel unum esse apicem, qui de Sa-
cramento Eucharistiæ intelligatur. Ipsi ergo quærun-
t in illis, Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite.* Sed repugnat Cal-
vinus: solis Sacerdotibus, non laicis id dictum esse a
Christo contendit. Calvinus quærit in istis, Matth.
26. v. 27. *Bibite ex eo omnes.* Sed ad solos Apostolos
ea pertinere declarat Marcus, cum addit: *Et biberunt
ex eo omnes.* Hinc concludo: Adversarios non conve-
nire inter se de præcepto: imo, quod amplius est, est
ita discrepare, ut ubi alii putant se invenisse præce-
ptum, alii negent ibi esse.

3. *Secundo*: Nos e contrario sufficienter convinci-
mus, unam speciem licite usurpari posse. Hoc autem
convincimus autoritate Patrum, & consensu Ecclesiæ.
Patres, qui ita sentiunt, sunt isti. *Primo*: Qui asserunt,
Christum duobus discipulis in Emaus porrexisse Eucha-
ristiam sub una specie, ut Hieronymus, Chrysostomus
Augustinus, Theophylactus, & multi alii. *Secundo*:
Qui ajunt: tempore Apostolorum usitatam fuisse unam
speciem. Et probant ex illo, Act. 2. *Erant autem per-
severantes in doctrina Apostolorum, & communicatione
fractionis panis, & orationibus.* Vel, ut Syrus vertit:
Communicabant in precibus, & fractione Eucharistia.
Et ex illo, Act. 20. v. 7. *Una autem Sabbathi, cum con-
venissemus ad frangendum panem.* *Tertio*: Qui dicunt,
post tempora Apostolorum unam speciem fuisse in usu,
ut Tertullianus, Basilus, Clemens Alexandrinus, Cy-
prius, Hieronymus, Augustinus, Sozomenus, Nice-
phorus, & alii, quos citavi in Manuali.

CONCLUSIO II.

4. **C**hristus in novo Testamento non reliquit nobis
Eucharistiam sub utraque specie per modum
hereditatis, seu Legati testamentarii; ut fin-
gunt Adversarii. Ratio est: quia sicut Deus in veteri
Testa-

Testamento promisit Hebræis terram Chanaan per modum hæreditatis. *Psalm. 140. v. 11. & Levit. 20. v. 24.* Ita in novo promisit nobis vitam æternam per modum hæreditatis, *ad Titum 3. v. 7. & Hebræos. 9. v. 16.* non autem Eucharistiam. Nec usquam legimus in Scriptura, nos esse hæredes Eucharistiæ, seu Carnis, & Sanguinis Christi; sed hæredes vitæ æternæ, seu regni cælorum. *Roman. 8. v. 17. & ad Titum 3. v. 7. & Jacobi 2. v. 5.* Et confirmatur: quia Manna fuit figura Eucharistiæ; at Manna non fuit hæreditas Hebræorum, sed cibus, seu viaticum, quo reficiebantur Hebræi, dum irent in terram Chanaan, quæ erat illorum hæreditas; ergo similiter Eucharistia non est hæreditas nostra, sed est viaticum, quo reficimur in itinere, dum tendimus ad vitam æternam, quæ est hæreditas nobis promissa.

5. Nec obstat, quod objicitur ab Adversariis: *Luce 22. v. 20. & 1. Corinth. 11. v. 25. Hic Calix novum Testamentum est in meo Sanguine.* Non enim sensus illorum verborum est iste: Hic meus Sanguis, qui est in hoc Calice, est novum Testamentum; id est, hæreditas testamentaria a me relicta, sed longe alius, quem explicant Matth. & Marcus; cum ajunt: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*, id est: Hic est Sanguis meus, quo sancitur novum Testamentum. Ubi Christus novum Testamentum opponit veteri, & suum Sanguinem sanguini hircorum, & vitulorum. Sicut enim vetus Testamentum fuit sancitum sanguine animalium, ita novum Sanguine Christi; sicut de veteri dixit Moyses, *Exodi 24. v. 8. Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum;* & Apostolus Hebræor. 9. v. 19. 20. *Moses accipiens sanguinem vitulorum, & hircorum, dixit: Hic sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos DEUS.* Ita Christus de novo: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti.* Secundum Adversarios sic dicendum esset: Hic Sanguis Christi est novum Testamentum, id est, hæreditas novo Testamento relicta. Item: Hic sanguis hircorum, & vitulorum est vetus Testamentum, id est, hæreditas veteri Testamento relicta. Quod absurdissimum est.

CON-

CONCLUSIO III.

6. **I** Aici, sub una specie non accipiunt solam Carnem, sed Carnem, & Sanguinem simul; imo totum Christum. Et hoc sensu docent Theologi nostri sub una specie non minus contineri totum Christum, quam sub utraque. Ratio est: quia Christus est immortalis, juxta illud Rom. 6. v. 9. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur*. Ergo Caro, Sanguis, Anima, & Divinitas Christi semper manet conjuncta, ac proinde, cum sub specie panis sit Caro Christi, necesse est, etiam Sanguinem, Animam, & divinitatem, atque adeo totum Christum adesse. Ex quo ulterius sequitur: non minorem fructum percipi ex una specie, quam ex utraque. Totus enim fructus percipitur a præsentia Christi, qui non minus sub una, quam sub utraque specie præsens est. Cur ergo, inquires, Sacerdotes non sunt contenti una specie, sicut jubent Laicos contentos esse? *Resp.* Eucharistia non solum est Sacramentum, sed etiam Sacrificium, ut Capite sequenti demonstrabitur; igitur ratio Sacramenti salvari potest in una specie: ratio Sacrificii requirit utramque speciem. Laici ergo, qui Eucharistiam accipiunt, quatenus Sacramentum est, una specie contenti sunt. Sacerdotes autem, qui illam, ut Sacrificium offerunt, utramque speciem usurpare debent.

Prima objectio ex Scriptura.

7. **H** Ussite, ut dixi, objiciunt illud: *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. *Resp.* Hæc verba continent quidem præceptum de sumenda Eucharistia, non tamen de utraque specie. Nulla enim fit mentio specierum, panis, & vini, sed Carnis, & Sanguinis; at Caro, & Sanguis Christi potest sumi sub una specie, ut jam explicatum est.

8. Lutherani objiciunt illud: *Hæc facite in meam commemorationem*. *Resp.* Hoc dictum est post summptionem panis, non autem post summptionem calicis. Inde ergo non potest colligi præceptum de summptione calicis.

9. Calvinistæ objiciunt illud : *Bibite ex hoc omnes.* Resp. Hoc solis Apostolis dictum est, qui erant præsentés. Cum enim Christus divisisset panem Eucharisticum in varias partes, & singulis Apostolis singulas porrexisset, calix autem eo modo divini non posset, uni ex Apostolis integrum porrexit cum hac cautione, ut non putaret totum sibi ebibendum esse, sed aliquid inde degustandum, ac deinde reliquis ordine porrigendum. Itaque verba illa : *Bibite ex hoc omnes*, perinde valent, atque illa Luc. 22. v. 17. *Accipite, & dividite inter vos*, id est, Unus non exhauriat totum calicem, sed singuli aliquid bibant. Quod & factum, ut testatur Marcus. *Et biberunt ex eo omnes.* Utique illi omnes ex eo biberunt, quibus dictum erat a Christo : *Bibite ex hoc omnes.* Res clara est.

Secunda objectio ex Patribus.

10. **P**rimo objicitur Cyprianus, qui in sermone de Cœna Domini sic habet : *Lex esum Sanguinis prohibet, Evangelium præcipit, ut bibatur.* Resp. Cyprianus, ut probet præceptum bibendi Sanguinem, citat illud : *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Hoc autem præceptum, ut supra dixi, non requirit utramque speciem, sed manducationem Carnis, & bibitionem Sanguinis, quæ fieri potest sub una specie panis, ut jam sæpe dictum est. Et hoc insinuat Cyprianus, cum addit : *Potus, & esus ad eandem pertinent rationem.* Quasi dicat ; Idem est manducare Christum, & bibere Christum. Qui ergo manducat illum sub una specie, non solum manducat Carnem, sed etiam bibit Sanguinem ipsius ; ac proinde satisfacit præcepto Evangelico, de quo loquitur Cyprianus.

11. Secundo : Objicitur Chrysostomus hom. 18. in posteriorem Corinth. ubi ait : *Est autem, ubi nihil differt Sacerdos a subdito, ubi ? quando fruendum est horrendis mysteriis. Similiter enim omnes, ut illa percipiamus, digni habemur. Non sicut in lege, partem quidem* Sacer-

Sacerdos comedebat, partem autem populus; & non licebat populo participem esse eorum, quorum particeps erat Sacerdos. Sed nunc non sic: verum omnibus unum Corpus proponitur, & unum poculum. Resp. Nulla hic fit mentio præcepti sub utraque specie. Nec Chrysostomus disputat ibi de tali præcepto, sed solum assignat differentiam inter sacrificia veteris, ac novæ Legis. Nam in veteri Sacerdos unam sacrificii partem, populus alteram comedebat. In nova totum sacrificium, quod ad victimam, quæ offertur, attinet; æque a populo, atque a Sacerdote participatur. Utrique, tam populo, quam Sacerdoti, totus Christus secundum Carnem, & Sanguinem manducandus, & bibendus proponitur. Nemo hoc negat. Nec aliud vult Chrysostomus; quod autem addit: *Omnibus unum Corpus proponitur, & poculum unum.* Non debet intelligi de speciebus Sacramentalibus, sed de Carne, & Sanguine Christi. Non enim sensus est: omnibus, tam Laicis, quam Sacerdotibus proponi eandem speciem panis, & eandem speciem vini; quia hoc falsum est, cum singuli accipiant partes panis, & vini consecrati inter se realiter distinctas; sed omnibus proponi eandem Christi Carnem, & eundem Sanguinem; ita ut Sacerdos nihil Carnis, aut Sanguinis percipiat, quod non etiam percipiant Laici. Et in hac re ponit discrimen inter utriusque Legis populum, & Sacerdotes.

12. *Tertio: Objicitur Leo Papa serm. 4. de Quadragesima, ubi de Manichæis ita scribit: Ore indigno Christi Corpus accipiunt, Sanguinem autem redemptionis nostre haurire omnino declinant. Resp.* Leo non damnat communionem sub una specie in Catholicis, qui eam legitime tunc usurpabant: sed in Manichæis, qui ex sacrilega superstitione abstinabant a calice etiam in consecratione tum, quia putabant vinum esse fel draconis: tum, quia negabant Christum esse vere mortuum, & verum Sanguinem effudisse. Vide, quæ diximus in Manuali.

13. *Quarto*: Objicitur Gelasius Papa, qui apud Gratian. cap. comperimus de Conf. dist. 2. sic habet: Comperimus, quod quidam sumpta tantummodo Corporis sacri portione, a calice sacri Cruoris abstineant. Qui procul dubio, quoniam nescio, qua superstitione docentur obstringi, aut Sacramenta integra percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius & eiusdem mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire. Resp. Hæc objectio est similis præcedenti. Gelasius non reprehendit Catholicos a calice abstinentes, sed Manichæos, quæ ex superstitione abstinere in sacificatione.

Tertia objectio ex ratione.

14. **Q**Uæ talis est: Omnes Hebræi in deserto biberunt aquam de petra, *Corinth. 10. v. 4.* Ergo etiam omnes Christiani debent bibere de Sanguine Christi: nam aqua illa fuit figura huius Sanguinis. *Respondeo.* Hoc ipso argumento convincam Adversarios; nam si illa aqua fuit figura Eucharistiæ, favet uni speciei, non duabus. Nota: varias fuisse figuras Eucharistiæ. *Primo*: Panem, & vinum Melchisedech. *Secundo*: Panes propositionis. *Tertio*: Panem subcineritium Helix. *Quarto*: Manna. *Quinto*: Aquam de petra. *Sexto*: Agnum Paschalem. *Septimo*: Sacrificia Mosaica. Omnes hæc, excepta prima, representant Eucharistiam sub una specie. Adversarii autem non agnoscunt primam figuram: ergo secundum ipsos, nulla est figura, quæ representet utramque speciem. Cum autem inferunt: Omnes Hebræi biberunt aquam de petra; ergo omnes Christiani debeat bibere Sanguinem Christi; libenter hoc admittimus. At inde non convicitur necessitas utriusque speciei; nam Christiani sub una specie possunt comedere Carnem Christi, & bibere ejus Sanguinem, ut sæpe dictum est;

CAPUT X.

De sacrificio Missæ.

2. **S**acrificium est externus cultus, qui ex interno affectu soli Deo exhibetur. Ad hunc cultum requiruntur quinque. *Primo* : Minister, qui offert sacrificium. *Secunda* : Materia. *Tertio* : Forma. *Quarto* : Locus. *Quinto* : Finis. Minister, est Sacerdos. Materia est res sensibilis, quæ offertur Deo. Forma, est consumptio, vel mutatio rei oblatæ. Locus, in quo fit sacrificium, est Altare. Finis potest esse quadruplex. *Primo* : Recognitio supremi dominii, quod Deus in nos habet. *Secundo* : Gratiarum actio pro beneficiis ab eo acceptis. *Tertio* : Novorum beneficiorum petitio. *Quarto* : Expiatio peccati. Hinc solet distingui quadruplex sacrificium. *Primo* : Lætreuticum, quo testamur nos esse servos Dei, cui omnia debeamus. *Secundo* : Eucharisticum, quo ostendimus nos gratos pro acceptis beneficiis. *Tertio* : Impetratorium, quo petimus nova beneficia. *Quarto* : Propitiatorium, quo studemus placare Deum, ut nobis condonet peccata nostra.

2. Porro : cum triplex hominum status spectari possit ab orbe condito ad nos usque, nempe status naturæ, status Legis Mosaicæ, & status gratiæ, seu Evangelii; hinc fit, ut distinguantur etiam triplicia sacrificia: *Alia* legis Naturæ; *alia* legis Mosaicæ; *alia* legis Evangelicæ. In lege Naturæ fuerunt sacrificia Abel, Noë, Abrahamæ, Melchisedech, Isaac, Jacob, Job. In lege Mosaica, victimæ, libamenta immolationes; item holocausta, hostiæ pro peccato, hostiæ pacificæ. In lege Evangelica duplex est sacrificium: *Unum* cruentum, quo Christus in ara Crucis Deo Patri oblatus est pro expiatione peccatorum nostrorum. *Alterum* incruentum, quo idem Christus quotidie sub specie panis, & vini offertur in altari in memoriam sacrificii cruenti. Utrumque præfiguratum fuit per sacrificia legis Naturæ, & Mosaicæ.

3. His positis quæstio est: An sacrificium incruentum, quod nos sacrificium Missæ appellamus, sit proprie, & vere sacrificium? Adversarii, qui rem ipsam negare non audent, suo more de nomine a tercantur. Concedunt celebrationem Eucharistiæ, quæ a Christo instituta est; negant, proprie vocari posse sacrificium. Nos affirmamus: Sententia nostra variis modis probari potest. *Primo*: Ex typis, seu figuris veteris Testamenti. *Secundo*: Ex vaticinio Malachiæ. *Tertio*: Ex colloquio Christi cum Samaritanis. *Quarto*: Ex Apostolo Paulo. *Quinto*: Ex consensu Sanctorum Patrum. Hinc sumo totidem argumenta.

4. *Primum*: In veteri Testamento fuerunt tres potissimum figuræ, seu umbræ celebrationis Eucharistiæ. *Prima*: Oblatio panis, & vini a Melchisedech facta. *Secunda*: Celebratio Agni Paschalis. *Tertia*: Juge sacrificium. Atqui illæ tres figuræ erant vera sacrificia; ergo etiam celebratio Eucharistiæ est verum sacrificium. Consequentia probatur: quia umbra, seu figura, qualis in suo genere imperfectior est, quam id, cujus est umbra, seu figura; ergo quidquid perfectionis est in umbra, seu figura, multo eminentius debet esse in eo, cujus est umbra, seu figura; sicut quidquid perfectionis est in rudi delineatione imaginis, multo eminentius est in ipsa imagine jam perfecta. Jam vero esse sacrificium, est quædam perfectio, quæ fuit in umbra, seu figura celebrationis Eucharistiæ; ergo multo magis debet esse in ipsa celebratione Eucharistiæ.

5. *Secundum*: Malachias Propheta cap. i. v. 7. & sequentibus prædicit fore, ut in novo Testamento offeratur Deo mundum sacrificium in omni loco, quod præferendum sit sacrificiis Mosaicis, quæ sæpe erant immunda. Nam de his in persona Dei sic loquitur: *Offeretis super altare meum panem pollutum. Item: Offeretis cæcum, claudum, & languidum ad immolandum. De illo autem: In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Quæ illa munda oblatio? Corpus, & Sanguis Christi sub specie panis, & vini, uti interpretantur Sancti Patres.*

6. *Tertium* : Christus in colloquio cum muliere Samaritana ait ; hoc discrimen esse inter sacrificium Judaicum , Samaritanum , & Christianum ; quod duo priora fuerint certo loco alligata , tertium in omni loco offerri possit. Denique , quod priora fuerint vitiosa , tertium non item. Loquitur autem de sacrificio proprie dicto ; ergo Christiani habent aliquod sacrificium proprie dictum , quod in omni loco offerri potest. Hoc vero non est sacrificium Crucis cruentum , quod semel tantum , & uno loco oblatum est ; ergo est sacrificium Eucharistiæ incruentum , quod quotidie in variis locis offertur. *Joan. 4. v. 19.* Vide Maldonatum ibid.

7. *Quartum* : Apostolus 1. *Corint. 10. v. 15.* agnoscit triplicem mensam , seu triplex altare. *Unum* , in quo Gentiles sacrificant idolis , seu dæmoniis. *Alterum* , in quo Judæi offerunt Deo victimas ex animalibus. *Tertium* , in quo Christiani offerunt Corpus , & Sanguinem Christi sub specie panis , & vini. At quorsum ? Ut probet Corinthios debere abstinere ab idolothytis , id est a carnibus , quæ idolis , seu dæmonis oblatae sunt. Hoc sic probat : Qui comedit de victimis , quæ in altari idololatræ immolatae sunt idolis , ille est particeps altaris , & sacrificii idololatræ , & consequenter est cultor idolorum ; sed vos , cum sitis Christiani , non debetis esse participes sacrificii idololatræ , neque cultores idolorum : *Fugite* , inquit , *ab idolorum cultura*. Ergo non debetis comedere de victimis , quæ immolatae sunt idolis. Majorem confirmat a simili , quia Christiani , qui sumunt Corpus , & Sanguinem Christi , sunt participes altaris , & sacrificii Christi. & Judæi , qui comedunt de victimis Mosaicis , sunt participes altaris , & sacrificii Mosæ ; ergo similiter , qui comedunt de victimis idololatræ. At nemo potest simul esse particeps altaris Christi , & idolorum ; ergo si vultis esse participes altaris Christi , debetis abstinere ab altari idolorum.

8. *Quintum* : Antiqui Patres tam clare loquuntur de sacrificio Eucharistiæ , ut nemo de ipsorum sententia dubitare possit. Quod variis modis ostendo : *Primo* : Quia usurpant has voces : *Sacrificium* , *Oblatio* , *Hofisa* ,
Vi

Victima, Offerre, Sacrificare, Immolare. Secundo: Requiritur altaria ad celebrandam Eucharistiam. Altaria autem non eriguntur, nisi ratione sacrificii. Tertio: Ministros, qui Eucharistiam offerunt, vocant Sacerdotes. Proprium autem munus Sacerdotum est, offerre sacrificium. Hebr. 5. v. 1. & Hebr. 8. v. 3. Quarto: Ajunt Melchisedechum fuisse verum Sacerdotem, & obtulisse panem, & vinum in sacrificium: Et hoc modo præfigurasse incruentum sacrificium, quod Christus sub specie panis, & vini instituit in ultima Cœna, eamque ob causam, Christum in Scriptura vocari Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech. Denique vaticinium Malachiæ, de quo supra dixi, interpretantur de sacrificio Eucharistiæ. Testimonia Patrum invenies apud Bellarminum lib. 1. de Missa cap. 15. & sequentibus. Nec opus est hoc transcribere, quia Adversarii fatentur, Patres nobiscum sentire, præsertim Lutherus in lib. de Missa privata. Calvinus lib. 4. institut. cap. 18. §. 1. & 12. Kemnitius in Examine Concil. Trid. & alii.

Objectiones Adversariorum.

9. **P**rima: Sacrificium debet offerri Deo, non autem comedi ab hominibus. At Eucharistia comeditur ab hominibus; ergo non est sacrificium.

Resp. Major, quoad posteriorem partem; falsa est; nam Agnus Paschalis erat verum sacrificium, & tamen comedebatur ab Hebræis. Similiter hostiæ pacificæ erant sacrificia, & tamen pars earum cedebat in usum Sacerdotum, & offerentium.

10. *Secunda:* Id, quod est Sacramentum, non potest simul esse sacrificium. At Eucharistia est Sacramentum; ergo non potest simul esse sacrificium. Major probatur: Quia Sacramentum, & sacrificium opponuntur; nam in Sacramento accipimus aliquid a DEO, in sacrificio damus aliquid DEO. At ratio accepti, & ratio dati non possunt simul in una, eademque re consistere. *Resp.* Major falsa est, etiam ex Adversariorum concessione; nam Plessæus Calvinista. l. 12. de Euc. c. 1.

expresse ait: Agnum Paschalem fuisse simul Sacramentum; & sacrificium. Quod etiam ex Scholasticis docet D. Thomas, & alii plures. Nec obstat, quod in Sacramento accipimus aliquid a Deo, & in sacrificio aliquid offerimus Deo: quia hæc duo possunt simul consistere, ut jam ostensum est in Agno Paschali. Et sane, si id, quod a Deo accipimus, non liceret offerre Deo, nullum foret sacrificium, juxta illud 1. Paralip. 29, v. 14. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accipimus, dedimus tibi.*

11. *Tertia*: Christus, quando instituit Eucharistiam, non dixit: *Offerte*, sed *comedite*, & *bibite*. Ergo Eucharistia de institutione Christi non est sacrificium, sed Sacramentum tantum. *Resp.* Tametsi non sit usus illo vocabulo, *Offerte*, usus tamen est alio æquipollente, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, id est: posthac celebrate Eucharistiam, quam nunc instituo pro gratiarum actione, in memoriam meæ mortis, quam pro vobis, & toto humano genere subiturus sum.

12. *Quarta*: Christus est Sacerdos in æternum; ergo nullum habet Successorem, aut Vicarium in Sacerdotio. Nulli ergo nunc sunt Sacerdotes in terris, ac proinde nec sacrificia. Et confirmatur ex Apostolo, *Hebr. 7.* ubi dicit: ideo in veteri Testamento fuisse plures Sacerdotes, quorum unus alteri succedebat, quia singuli erant mortales; Christus autem est immortalis, ideoque non indiget Successoribus, & Vicariis. *Resp.* Aliud est, esse Successorem alterius: aliud esse Ministrum, seu Vicarium; nam Successor est ejusdem dignitatis, & potestatis cum eo, cui succedit; non autem Minister aut Vicarius cum eo, cujus Minister, aut Vicarius est. *Rursum*, Successor nonnisi post mortem, aut depositionem alterius constituitur; at Minister, seu Vicarius solet constitui, dum adhuc vivit is, cui subservit, Utrumque patet in Rege: Is, quamdiu vivit, & in officio manet sine abdicatione, non habet Successorem; potest tamen habere Ministros, aut Vicarios, qui ipsi subserviant. Idem est de Christo: Non habet Successorem in Sacerdotio cum pari potestate, quia
semper

semper vivit, uti recte argumentatur Apostolus. Habet tamen Ministros, seu Vicarios, qui ipsi subserviunt in officio sacerdotali, nempe Dispensatores Mysteriorum Dei.

13. *Quinta*: Sacrificium Crucis habet vim infinitam; ergo non indigemus alio sacrificio; ergo multiplicare tot sacrificia Missæ, nihil aliud est, quam negare virtutem, & sufficientiam sacrificii Crucis. *Resp.* Sacrificium Crucis habet infinitam vim sanctificandi homines, nec opus est alio sacrificio Crucis, aut ejusdem sacrificii repetitione. Vel (quod idem est) non est opus, ut alius Christus pro nobis moriatur, aut ut idem Christus sapius moriatur, nam semel moriendo sufficientissime satisfecit Deo Patri pro nobis. *Hebr. o. v. 28.* & *cap. 10. v. 14.* Duo tamen necessaria sunt: *Unum*, ut simus memores illius tanti beneficii. *Alterum*: ut fructus illius beneficii nobis applicetur. Utrumque fit per Sacrificium Missæ, & alia media a Deo ordinata.

C A P U T XI.

De Purgatorio.

1. **Q**uestio est: An sit aliquis locus, in quo animæ Justorum, quæ in hac vita sufficienter purgatæ non sunt, purgantur post hanc vitam, antequam ad cœlestem gloriam admittantur. Lutherani, & Calvinistæ negant, Catholici asserunt. Et probant 4. potissimum argumentis. *Primum* sumitur ex suffragiis viventium pro mortuis. *Alterum* ex eo, quod remissa culpa mortali, non semper remittatur tota pœna illi debita. *Tertium* ex eo, quod iusti aliquando moriantur cum peccatis venialibus. *Quartum* ex Scriptura, & Patribus. Singula explicanda sunt, ac deinde objectiones Adversariorum diluendæ.

2. *Primum* igitur argumentum est tale: Fideles in hac vita recte, ac utiliter orant pro defunctis; at non orant pro illis, qui sunt in cœlo, vel in infer-

no; ergo pro illis, qui sunt in Purgatorio; ergo datur Purgatorium; Major probatur dupliciter. *Primo: Ex Scriptura. Deinde ex praxi, & consuetudine Ecclesiæ.* Ex Scriptura habemus luculentum testimonium, *lib. 2. Machab. cap. 12. v. 43.* ubi Judas Machabæus iussit offerri sacrificium pro defunctis. Et factum ejus ibi approbatur his verbis: *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.* De praxi, & consuetudine Ecclesiæ scribit S. Augustinus in lib. de Cura pro mortuis, cap. 1. *In Machabæorum (inquit) libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus legeretur, non parva tamen est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas; ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino DEO ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Et ibidem c. 4. Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana, & Catholica societate defunctis suscepit Ecclesia.*

3. *Secundum:* Sæpe fit, ut homo, qui peccavit mortaliter liberetur a culpa mortali, & consequenter a reatu pœnæ æternæ, & tamen maneat obnoxius alicui pœnæ temporali; ergo, si antequam exsolvat illam pœnam, decedat ex hac vita, debet illam exolvere post hanc vitam; quod alibi fieri non potest, nisi in Purgatorio. Hic discursus fundatur in eo, quod Deus remittat aliquando peccatum mortale, & reatum pœnæ æternæ; ita tamen, ut velit hominem, cui remissio facta est, punire aliqua pœna temporali, non solum in cautelam, sed etiam in vindictam peccati præteriti, ut Justitiæ aliquomodo satisfiat. Sicut Rex aliquando condonat reo offensam, & pœnam capitis, quam meritus est. & tamen, ne omnino videatur neglecta Justitia publica, vult illum per aliquod tempus exilio, vel carcere puniri. Quod variis Scripturæ exemplis probari solet. *Primo: Quia Moyses, & Aaron, ob peccatum incredulitatis, quod illis remissum erat, adhuc puniti sunt morte corporali, ante ingressum in Terram promissionis. Num. 20. v. 12. & Deut. 34. v. 4.* *Secundo: Quia*

Quia David post impetratam veniam adulterii, & homicidii punitus est morte filii. 2. Reg. 12. v. 14. Tertio: Idem David, cum rogasset Deum pro remissione peccati superbie, obtinuit quidem remissionem, sed tamen proposita est illi triplex poena, ut unam eligeret in vindictam peccatijam antea condonati. 2. Reg. 24. v. 12. Omitto similia exempla. Vide Augustinum *Tract. 124.* in Joannem. Et in enarratione *Psalmi 50.* circa illum versiculum: *Ecce enim veritatem dilexisti.*

4. *Tertium*: Aliquando etiam contingit, ut homo justus moriatur cum peccatis quibusdam venialibus (præsertim si subitanea morte præveniatur, neque habeat spacium cogitandi, aut dolendi de hujusmodi peccatis) & sic maneat obnoxius poenæ temporali, quæ illis peccatis debita est. Certe in tali casu non potest admitti ad cœlestem gloriam, nisi prius liberetur a peccatis venialibus, & reatu poenæ temporalis, quæ illis debetur. *Apocal. 21. v. 27.* Non liberatur autem in hac vita ex suppositione; ergo post hanc vitam: non in cœlo, nec in inferno; ergo in Purgatorio.

5. *Quartum*: Varia sunt testimonia Scripturæ, ex quibus Sancti Patres probant Purgatorium. *Primum*: Matth. 12. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.* Ex quo colligitur aliqua esse peccata, quæ remittuntur infuturo seculo, ut argumentatur S. Augustinus *lib. 12. de Civitate DEI cap. 24.* *Secundum*: Luc. 23. v. 42. Dicebat latro ad Jesum: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Quod sane non dixisset, nisi putasset Christum posse ipsi post hanc vitam peccata remittere; ut ait idem Augustinus *lib. 6. contra Julianum cap. 15.* *Tertium*: 1. Corinth. 3. v. 15. *Ipsæ autem salvus erit: sic tamen, quasi per ignem.* Quod de igne Purgatorio interpretatur idem Augustinus in *Psal. 37.* statim post initium, & alibi sæpius. *Quartum*: 1. Corinth. 15. v. 29. *Alioqui quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* Ubi baptizari pro mortuis idem est, quod spontaneas afflictiones pro illis suscipere, ut e Purgatorio liberentur, ut explent magni Authores.

Objectiones Adversariorum.

Prima: Scriptura docet duo tantum esse loca animarum post hanc vitam: unum beatitudinis in cœlo, alterum damnationis in inferno, Matth. 25. v. 46. *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.* Resp. Post diem iudicii erunt tantum duo ista loca pro adultis, ut patet ex citato textu. At nunc, sicut etiam in veteri Testamento plura sunt. Et certe, si duo tantum essent, dicant, obsecro, Adversarii, ubi fuerint animæ eorum, qui post mortem iterum resuscitati sunt ad vitam? Quo pacto ab Elia resuscitatus est filius viduæ Sareptanæ, ac Elisæo, filius Sunamitidis; a Christo, filius viduæ in Naim; filia Jairi, Principis Synagogæ; Lazarus in Bethania; ab Apostolo Petro Tabitha; a Paulo, Eutichus adolescens; Ubi, inquam, animæ horum fuerunt antequam ad vitam revocarentur? Non in inferno, quia ibi nulla est redemptio; nec in cœlo, quia aliqui non fuisset beneficium, sed pœna si ex cœlesti beatitudine debuissent redire ad hanc vitam mortalem. Superest ergo fuisse in alio, qui ab utroque distinguebatur.

7. *Secunda*: Scriptura docet, justos post hanc vitam statim admitti ad cœlestem gloriam, nulla facta mentione Purgatorii Luc. 23. v. 43. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Et Phil. 1. v. 23. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Resp. Scriptura ibi non loquitur de omnibus iustis, sed de aliquibus. Nam, qui nihil purgandum habent, statim post hanc vitam admittuntur ad cœlum, verum est. Qui autem habent aliquid expiandum, admittuntur suo tempore, sed quasi per ignem; ut ex Apostolo, & August. dictum est. Nec obstant testimonia ex Scriptura citata; nam illud *Hodie mecum eris in Paradiso*, fuit singulare privilegium concessum latroni, cui Christus liberalissime condonavit omnia peccata sine ulteriori obligatione pœnæ temporalis post mortem, quod non sequitur omnibus concedi. Ex illo etiam: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo*; nihil aliud post colligi, quam Apostolum habuisse magnum desiderium vivendi cum Christo, quod & nos habere possumus; præsertim, si cum eodem Apostolo veraciter asseramus: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* CA.

C A P U T XII.

De vocatione Ministrorum Ecclesiæ.

2. **P**Opulus Dei tam in veteri, quam in novo Testamento duobus modis regi, ac gubernari solet. *Primo*: In rebus politicis. Hoc fit per Reges, Principes, & alios Magistratus seculares. *Secundo*: In rebus Ecclesiasticis. Hoc fit per Ministros Ecclesiæ, de quibus nunc agimus. In utroque gubernandi genere necessaria est legitima vocatio; nam neque in rebus politicis, neque in Ecclesiasticis potest aliquis usurpare regimen, nisi legitime ad hoc vocatus, & deputatus sit, Et si qui aliter faciant in politicis, appellantur tyranni; si in Ecclesiasticis, fures, & latrones, juxta illud Joan. 10. v. 1. *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, fur est, & latro.*

2. Hoc loco, relicta Regum, ac Principum secularium vocatione, solum agam de vocatione Ministrorum Ecclesiæ, quæ duplex est. Una *ordinaria*, quæ fit a Deo mediante consensu, & cooperatione hominum. Altera *extraordinaria*, quæ immediate fit a solo Deo. Agam *primo* de vocatione Ministrorum veteris Testamenti. *Secundo*: De vocatione Ministrorum novi Testamenti. *Tertio*: Ostendam ministros Lutheranos, & Calvinianos non esse legitime vocatos.

De vocatione Ministrorum veteris Testamenti.

3. **I**Gitur Ministri veteris Testamenti, qui ordinarie vocabantur ad ministerium Synagogæ, erant triplices. *Primo*: Pontifex, seu summus Sacerdos. *Secundo*: Alii Sacerdotes inferiores. *Tertio*: Levitæ. In illorum vocatione quinque spectari poterant. *Primo*: Electio, seu designatio certæ personæ. *Secundo*: Purificatio præcedens Consecrationem. *Tertio*: Ipsa Consecratio. *Quarto*: Applicatio ad usum, seu exercitium ministerii. *Quinto*: Potestas, & officium.

4. Ele-

4. *Electio*, seu designatio personæ fiebat per car-
nalem successionem; filii succedebant parentibus,
ut Aaroni Eleazar, Eleazaro Phinees, & sic deinceps.
Eccles. 45. v. 7. Purificatio fiebat certis ritibus a Deo
prescriptis, cujusmodi erant: Aspersio aquæ lustralis,
tatio pilorum, lotio corporis, & vestium, oblatio sa-
crificii pro peccato, *Num. 8. v. 6. Exodi 29. v. 4. Con-*
secratio Pontificis, & Sacerdotum erat hujusmodi.
Primo: Pontifex ornatu Pontificali & Sacerdotes, sa-
cerdotali induebantur. *Secundo*: Pontifex ungebatur
oleo unctionis in capite, non item Sacerdotes. *Tertio*:
Tam Pontifex, quam Sacerdotes in extremo auriculæ
dextræ, & in pollice manus, ac pedis dextri tingeban-
tur sanguine arietis immolati. *Quarto*: Vestes eorum
aspergebantur sanguine arietis, & oleo unctionis.
Quinto: Ex canistro panum, & ex ariete immolato da-
bantur illis aliqua in manus, ut ea levarent coram Deo.
Quo signo non solum dabatur illis potestas sacrificandi,
sed, simul applicabantur ad usum ministerii. Hæc omnia
habentur *Exodi 29. v. 4. & sequentibus. Cæterum*,
ut major esset solennitas hujus actionis, triplex offe-
rebatur sacrificium: Holocaustum, hostia pacifica, &
hostia pro peccato. *Exodi 29. v. 1. & Levit. 9. v. 2.*

5. Superest potestas, & officium: Pontifex habe-
bat quædam officia communia cum aliis Sacerdotibus:
quædam propria. Hujusmodi erant quatuor: *Primum*
Semel in anno, nempe in solennitate expiationis, in-
troire in Sanctuarium, seu in Sancta Sanctorum. *Hebr.*
9. v. 7. & instituere publicam totius populi expiatio-
nem ab omnibus peccatis toto anno contractis. Levit. 19.
Alterum: Consecrare Sacerdotes, & Levitas. *Exodi 29.*
Levit. 8. & Numer. 3. Tertium: In controversiis le-
galibus agere supremum Judicem. *Deut. 17. v. 12. &*
3. Paralip. 19. v. 11. Quartum: In rebus magni mo-
menti consulere Deum, quid agendum. *Num. 27. v. 21.*

6. Hæc de ordinaria vocatione. Extraordinarie
vocabantur illi, qui a solo Deo sine ministerio aliorum
hominum, mittebantur ad docendum, reformandum,
&

& arguendum populum. Quo pacto missi sunt Moyses, Helias, Helisæus, & alii Prophetæ. Erat autem necesse, ut qui hoc modo dicebant se missos esse a Deo certis, & evidentibus signis confirmarent suam missionem; alioqui populus non credidisset ipsis, sed pro impostoribus habuisset. Quod fatetur Moyses de seipso. Cum enim Deus dixisset illi: *Veni, & mittam te*; Respondit Moyses: *Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.* Exodi 3. v. 10. cap. 4. v. 1.

7. Dupliciter autem probabant, se a Deo missos esse. *Primo*; Per miracula. Sic probavit Moyses, quando virgam in serpentem mutavit, & aquam in sanguinem convertit. Sic Samuel, Helias, Helisæus, & alii. *Secundo*; Per veracem prædictionem futurorum, quæ brevi erant eventura. Quo pacto Helias prædixit, tribus proximis annis non fore pluviam. 3. Reg. 17. v. 1. Michæas Regem Achab infelicitè pugnaturum in Ramoth Galaad. 3. Reg. 22. v. 17. Elisæus post unum diem fore magnam annonæ vilitatem. 4. Reg. 7. v. 1. Isaias, proximo anno fore abundantiam frugum; sequenti, pomorum copiam; tertio, plenam messem, & vindemiam. cap. 37. v. 30. Et quia hæc omnia evenerunt eo modo, quo Prophetæ prædixerant; ideo magnam auctoritatem apud populum sibi conciliabant; & se vere a Deo missos esse persuadebant. Sic est e contrario, quia non eveniebant ea, quæ a falsis Prophetis prædicabantur, nulla illis fides habebatur. Et hoc signo discernendum esse inter veros, & falsos Prophetas constat. Deut. 18. v. 22.

De vocatione Ministrorum novi Testamenti.

8. **P**Ræcipui Ministri novi Testamenti sunt Pontifex Episcopi, Presbyteri, seu Sacerdotes, quorum nomine intelliguntur etiam Pastores, seu Parochi. Igitur quod ad ordinariam eorum vocationem attinet, eadem fere in ea spectari debent, quæ in vocatione Ministrorum Legis Mosaicæ. *Primo* Electio, seu designatio certæ personæ, quæ sit per suffragium
Cleri,

Cleri, ejus est, idoneas personas eligere ad ministerium Ecclesiasticum. *Secundo* : Purificatio, quæ potissimum consistit in puritate animi, in probitate vitæ, in doctrina fidei, & aliis virtutibus, quas Apostolus requirit in Episcopis. *Tertio* : Consecratio, seu ordinatio, quæ fieri debet ab Episcopo per manuum impositionem, sicut semper in Ecclesia fuit usitatum. *Quarto* : Applicatio ad usum ministerii, quam, nos in nova Lege vocamus *Missionem*. Hæc fit a Prælati Ecclesiæ, qui Ministris jam consecratis assignant subditos, quos gubernent. *Quinto* : Potestas, & officium. Et quidem Episcopi habent quædam officia communia cum Sacerdotibus, ut baptizare, Eucharistiam conficere, absolvere a peccatis, Extremam Unctionem dare, Evangelium prædicare, quædam propria, ut Sacramentum Confirmationis conferre, Ministros Ecclesiæ ordinare, & similia.

9. Extraordinarie vocati sunt Apostoli ad prædicandum Evangelium, & Sacramenta administranda. Qui etiam, ut supra dixi de Moyse, & Prophetis, suam vocationem multis signis, ac miraculis, toti mundo debuerunt contestari, Marc. 16. v. 20. *Prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Imo, quod amplius est, nec Christus potuit aliter persuadere, a Dno Patre se missum esse, nisi per miracula. Habebat quidem pro se vaticinia Prophetarum, Luc. 24. v. 27. Habebat testimonium Joannis Baptistæ : *Ecce Agnus DEI.* Habebat vocem Patris cœlestis : *Hic est Filius meus dilectus.* Et tamen inter tot missionis suæ præsidia, adhuc opus erat miraculis. Joan. 10. v. 37. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere; si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite, &c.*

Quod Lutherani, & Calviniani Ministri non sint legitime vocati.

10. **H**OC primo ostendam de ipso Luthero, qui est quasi Parens omnium Ministrorum adversæ partis in præsentī. Deinde de aliis, qui illum secuti sunt, & adhuc sequuntur. Igitur de Luthero sunt

sunt discrepantes sententiæ. Aliqui asserunt ordinarie vocatum a Deo, mediante potestate, & consensu Prælatorum Ecclesiæ. Alii extraordinarie a solo Deo. Alii partim ordinarie, partim extraordinarie. Ordinarie quidem, ad prædicationem Evangelii: Extraordinarie autem, ad reformationem Ecclesiæ. Hinc triplex emergit quæstio.

11. *Prima*: An Lutherus ordinarie vocatus sit? Aliqui Lutherani affirmant, quia in Ecclesia Catholica fuit legitime ordinatus in Sacerdotem, & admissus ad prædicationem Evangelii, quæ duo sufficiunt ad ordinariam vocationem. Hi supponunt, Ecclesiam Catholicam habere legitimam potestatem ordinandi veros Sacerdotes, & mittendi ad executionem ministerii. Hoc accipimus, nam inde sequitur, Ecclesiam Catholicam esse veram Ecclesiam, in qua est verum sacerdotium, & cui a Christo data est potestas ordinandi, & mittendi. Ego de Luthero sic statuo, ordinarie, & legitime vocatum esse ad ministerium, quod exercuit in Ecclesia Catholica ante defectionem; non tamen ad ministerium, quod exercuit in Ecclesia Lutherana post defectionem. Tunc enim cœpit oppugnare Ecclesiam Catholicam in qua antea vixerat; cœpit aliter docere, quam antea docuerat; cœpit abrogare festa, jejunia, vota monastica, orationem pro defunctis, sacrificium Missæ, quæ antea approbaverat. Hæc non potuit facere per potestatem, quam acceperat in Ecclesia Catholica; quia Episcopus non deit illi potestatem in destructionem Ecclesiæ, in qua erat Episcopus ergo vel non habuit talem potestatem, vel si habuit, aliunde debuit accipere. At a quo? Explicent hoc Lutherani, qui volunt ordinariam ipsius vocationem defendere.

12. *Secunda* quæstio: An Lutherus extraordinarie vocatus sit? Aliqui affirmant, quia vident ordinariam ipsius vocationem defendi non posse. Sed contra: nam qui hætenus in veteri, vel novo Testamento extraordinarie a solo Deo vocati, & missi sunt; debuerunt suam Missionem evidenti signo, vel miraculo apud populum comprobare, sicut fecerunt Apostoli, & Prophetæ;

pheta; & qui id facere non potuerunt, pro falsis Prophetis, & impostoribus habiti sunt, ut supra ostensum est. At Lutherus nunquam potuit evidenti miraculo probare, se extraordinarie a solo Deo missum esse; ergo, &c.

12. Aliqui respondent, non opus esse novis miraculis; quando non adfertur nova doctrina. Lutherum non attulisse novam doctrinam, sed antiquam, & Apostolicam; ergo non fuisse necessarium, ut illam novis miraculis confirmaret. Sed frustra. *Primo*: quia nec Christus adferebat novam doctrinam, quando proponebat Judæis doctrinam Moysis, & Prophetarum de Messia; & tamen ad eam populo persuadendam opus erat novis miraculis. Idem dico de Helia Jeremia, & aliis Prophetis. Nihil novi adferebant, sed revocabant populum ab idololatria ad verum Dei cultum, qui erat antiquissimus. *Secundo*: Falsum est: Lutherum nihil novi attulisse. Attulit novam Ecclesiæ reformationem, ut Lutherani fatentur. Attulit nova dogmata, quæ tempore Ecclesiæ primitivæ fuerunt inaudita. Certe novum est, affirmare omnes Traditiones repudiandas esse, cum dicat Apostolus: *Tenete Traditiones*. Novum est, duo tantum esse Sacramenta; non esse orandum pro mortuis; infantes in Exorcismo habere actum fidei; Corpus, & Sanguinem Christi esse ubique; totam Ecclesiam jam multis seculis errasse; antiquos Patres multa falsa docuisse: Lutherum suam doctrinam habere de cælo; liberum arbitrium esse titulum sine re. Hæc nova sunt, non Apostolica. Ad ea populo persuadenda, novis miraculis opus est.

14. Alii respondent, sufficiens miraculum esse, quod statim a principio infiniti prope homines Lutheri doctrinam amplexi sunt. Hinc etiam colligi posse, doctrinam fuisse efficacem, & a Deo inspiratam. Nihil minus. Nam etiam infiniti prope homines olim secuti sunt doctrinam Arrii. An ideo efficax fuit, & a Deo inspirata? Non certe. Nota, ex triplici capite provenire posse, quod aliquis Doctor habeat multos sectatores.

Primo:

Primo : Quia doctrina ipsius est divina , & miraculis confirmata. *Secundo* : Quia grata est carni , & sanguini.

Tertio : Quia est subdola , & ingeniosa. Ex primo capite , Propheta , & Apostoli traxerunt ad e homines. Ex secundo , Lutherus. Ex tertio , Arrius , & Calvinus.

15. *Tertia* quaestio : An Lutherus partim ordinarie , partim extraordinarie vocatus sit ? Ordinarie quidem ad praedicationem Verbi , extraordinarie vero ad reformationem Ecclesiae. Ita sentit Meisnerus Lutheranus. Sed jam ostensum , nec ordinarie , nec extraordinarie vocatum esse. Deinde hic author sibi ipsi contradicit , nam Lutherus non alio modo putavit se reformare Ecclesiam , nisi praedicatione Verbi. Si ergo ordinarie vocatus est ad praedicandum , etiam ordinarie vocatus est ad reformandum. Aut si ad hoc extraordinarie , etiam ad illud extraordinarie vocatus est.

16. Hæc de Luthero. Reliqui Ministri sunt duplices : nam *aliqui* ante defectionem fuerunt legitime ordinati Sacerdotes in Ecclesia Catholica. *Alii* non. De prioribus idem dicendum , quod de Luthero nec ordinarie , nec extraordinarie vocatos esse. Non extraordinarie , quia nullo miraculo probare id possunt ; nec ordinarie , quia , qui ordinarie vocantur in Ecclesia Catholica , non vocantur ad ministerium , quod eidem Ecclesiae contrarium est. De posterioribus sic statuo.

Primo : Non esse extraordinarie vocatos a solo DEO , propter rationem saepe allatam , quæ summitur ex defectu miraculorum. *Secundo* : Nec ordinarie , mediante consensu , & cooperatione hominum. Quod tripliciter probo : *Primo* : Ex confessione eorum Lutheranos , qui docent ordinariam Lutheri vocationem consistere in sacerdotio , quo in Ecclesia Catholica initiatus est. Ex quo sequitur , qui tali sacerdotio initiati non sunt , ordinarie vocatos non esse. At Ministri , de quibus sermo est , non sunt initiati tali sacerdotio , ut supponimus ; ergo nec ordinarie vocati.

17. Deinde ex perpetua praxi Ecclesiae , nam a tempore Apostolorum , usque ad ortum Lutheri , nullus ordinarie vocatus , & ordinatus est , nisi ab Episcopo per-

manuum impositionem, *Actor. 14. v. 22. & 1. Timoth. 4. v. 14. & 2. Timoth. 1. v. 6. & alibi.* At Ministri, de quibus agimus, non sunt ita ordinati; ergo.

18. Denique ex consensu eorum, contra quos agimus. Nam ipsi volunt, nolint, fateri debent, se non esse vocatos eo ritu, qui in Ecclesia Catholica usitatus est, sed alio longe diverso. Si ergo noster ritus legitimus est, ut fatentur Lutherani, qui defendunt ordinariam Lutheri vocationem; alterum subreptitium esse, necesse est. Aut si noster subreptitius est, quomodo Lutherus, qui nostro ritu ordinatus est, potuit legitime vocatus esse? Dicant Lutherani.

C A P U T XIII.

De Celibatu Ministrorum Ecclesiæ.

1. **Q**uæstio est, an Ministri Ecclesiæ obligentur ad Celibatum? Negant Adversarii. Nos sic statuimus. *Primo*: Sacerdotes veteris Testamenti divino jure obligatos fuisse ad continentiam, non quidem perpetuam, sed pro iis diebus, quibus in templo, vel tabernaculo ministrabant; hoc ex Scriptura, & Patribus fuisse probatum est in Analogia veteris, ac novi Testamenti. *cap. 7. quæst. 7.*

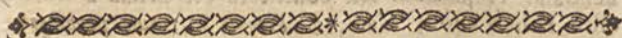
2. *Secundo*: Apostolos servasse perpetuam continentiam, & eandem aliis suasisse. *Matth. 19. v. 27. Ecce vos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? JESUS autem dixit illis: Amen dico vobis. Et infra: Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter Nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Ex quo loco constat: Apostolos reliquisse omnia, quæ habebant; ac proinde, qui habebant uxores, reliquisse illas, & servasse continentiam. Ad quam Paulus hortatur omnes, *1. Corin. 7. v. 7. Volo vos omnes esse, sicut me ipsum.* Et ibidem: *Dico autem non nuptis, & viduis: Bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego.* Nempe in statu continentie.

3. *Tertio*: Successores Apostolorum servasse etiam continentiam, eamque postea non semel, sed potius Ecclesiastica lege præscriptam esse, & quidem dupliciter: *Primo*: Ut non liceret ipsis uxores ducere post susceptos Ordines. *Secundo*: Ut, si ante susceptos Ordines duxissent uxores, & postea suscepissent Ordines, non liceret uti uxoribus, sed deberent perpetuam servare continentiam. Hujusmodi lex constituta est prima a Concilio Iliberitano, Can. 33. *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis positis in ministerio, abstinere se a conjugibus suis.* Deinde a Concilio Carthagenensi II. Can. 2. *Omniis placet, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitia custodes etiam ab uxoribus se abstinuant; ut, quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit Antiquitas, nos quoque custodiamus.* Similia habent Siricius Papa in Epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum, cap. 7. Innocentius I. in epistola ad Exuperium, cap. 1. Concilium Agathense Can. 9. Concilium Aurelianense 3. Can. 7. & ita deinceps.

4. *Quarto*: Hanc legem Ecclesiasticam de Cœlibatu semper viguisse in Ecclesia occidentali (nisi quod in quibusdam locis particularibus aliquantulum fuerit neglecta) non tamen viguisse æque in Orientali. Nam Græci, tamen post susceptos Ordines non soliti sunt uxores ducere; tamen, si antea duxerint, possunt Ordines suscipere, & simul uxores retinere, nec tenentur ab eorum consortio abstinere, nisi tempore vicis suæ, sicuti in veteri Testamento factum est. Vide Vasquez 3. part. quæst. 248. cap. 2.

5. *Dices*: Ecclesia non potest statuere legem, quæ certo hominum statui generatim adimat libertatem contrahendi matrimonium. *Resp.* Verum quidem est, quod antecederet ante consensum explicitum, vel implicitum absolute loquendo non possit hoc facere: sed falsum est, quod non possit facere eo modo, quo nunc facit; nempe sub hac conditione: ut, si quis velit esse Sacerdos, aut Episcopus, debeat servare continentiam. Nam per hujusmodi legem non cogit quem-

quam ad continentiam ; sed relinquit unicuique liberum, ut possit, si velit, amplecti statum Ecclesiasticum, cum hoc tamen onere ; ut si illum amplectatur, servet Cælibatum. Sicuti nullus mercator cogere potest absolute ad emendam mercem ; si tamen aliquis emere velit, cogere potest ad dandum pretium, & magis, si jam emerit.

C A P U T XIV.

De peccato originali, mortali, veniali.

1. **D**uplex est controversia : Una : Quid sit peccatum originale ? Adversarii docent, esse concupiscentiam, quod nos negamus, Altera : An peccatum mortale, & veniale ex natura sua inter se distinguantur ? Adversarii negant, asserentes : omnia peccata ex natura sua esse mortalia, nullum veniale. Nos contra asserimus quædam ex natura sua esse mortalia, alia venalia.

CONCLUSIO I.

2. **P**eccatum originale, quod ex Adamo contrahimus, non est concupiscentia, seu pronitas, & inclinatio ad malum, quam nos vocamus concupiscentiam in actu primo ; sed est privatio justitiæ originalis. Prior pars patet : quia quidquid habet rationem peccati, hoc tollitur per Baptismum. (*infra cap. 16.*) Concupiscentia non tollitur per Baptismum, quia baptizati sentimus in nobis pronitatem, & inclinationem ad malum, juxta illud Roman. 7. v. 23, *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Posterior etiam patet : quia omne malum consistit in privatione alicujus boni ; sed peccatum originale est malum ; ergo consistit in privatione alicujus boni ; non autem consistit in privatione alterius boni, quam justitiæ originalis, qua privati sunt posteri Adam propter ipsius transgressionem ; ergo.

3. *Objiciunt Adversarii* 1. Apostolus concupiscentiam vocat peccatum, Rom. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in corpore vestro mortali. Resp.* Nomen peccati sumitur . . modis in Scriptura. *Primo*: Proprie, pro peccato. Joan. 1. v. 29. *Ecce Agnus DEI, ecce, qui tollit peccatum mundi. Secundo*: Improperie, pro causa peccati. Et sic concupiscentia loco citato vocatur peccatum, quia incitat ad peccatum. *Tertio*: Improperie, pro effectu, vel pœna peccati. Zach. 14. v. 19. *Hoc erit peccatum Ægypti*, id est, pœna. *Quarto*: Improperie, pro sacrificio, quo expiatur peccatum. Sic Christus vocatur peccatum, 2. Corinth. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ubi bis ponitur nomen peccati, semel proprie, & semel improperie hoc sensu: Deus Pater voluit Filium suum, qui non peccaverat, esse hostiam pro peccato.

Objiciunt secundo:

4. **Q**uidquid non est ex Deo, peccatum est; sed concupiscentia non est ex Deo; 1. Joan. 2. v. 16. *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ: quæ non est ex Patre. Ergo. Resp.* Concupiscentia, seu pronitas ad malum non est a Deo creante, sed a Deo puniente. Deus enim, quando creavit primos Parentes, creavit illos in justitia originali, sine omni concupiscentia, seu pronitate ad malum. Quando vero primi Parentes peccârunt, tunc privavit illos justitia originali; qua ablata, cœpit concupiscentia insurgere per modum pœnæ. Gen. 3. v. 7.

CONCLUSIO II.

5. **P**ræter peccata mortalia, quæ mortem animæ adferunt, & æterna pœna per se digna sunt, Rom. 6. 23. & Galat. 5. 21. Dantur aliqua venialia, quæ nec mortem animæ adferunt, nec æterna pœna digna sunt, Prov. 24. v. 16. *Septies in die cadit Justus.* Quod intelligitur de venialibus, quæ non tollunt justitiam, & Charitatem ab homine. Sicut & illud,

Jacob. 3. v. 2. *In multis offendimus omnes. Et confirmatur primo: ex illo, Luc. 6. v. 41. Quid vides festucam in oculo fratris tui? trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? Ubi peccatum mortale comparat cum trabe, quæ extinguit oculum; Veniale cum festuca, quæ leviter tantum afficit, non extinguit. Deinde ex illo; Matth. 5. v. 22. Qui irascitur fratri suo, reus est iudicio; qui dixerit fratri suo Racca, reus erit concilio; qui autem dixerit Fatue, reus erit gehennæ ignis. Ubi distinguuntur tria peccata iracundiæ, quorum tertium æterna pœna dignum est; ac proinde mortale, reliqua duo non item.*

6. Sunt autem duplicia peccata venialia; *Alia sunt talia ex suo genere, ut verbum otiosum. Alia ex in perfectione operis, cuiusmodi sunt partim illa, quæ fiunt ex subreptione, ut subiti, & non omnino deliberati motus concupiscentiæ, iræ, odii, superbiæ; partim illa, quæ censentur venialia ex parvitate materiæ, ut furtum unius oboli, quod neminem notabiliter lædit.*

Obijcitur primo illud Ezech. 18. v. 4. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Et Rom. 6. v. 23. Stipendium peccati mors. Utrumque generatim asseritur de quovis peccato, quia nulla sit exceptio; ergo quodvis peccatum est mortale. Resp. Neutrum generatim asseritur; nam Ezechiel expresse loquitur de certis tantum peccatis; nempe de idololatria, adulterio, homicidio, usura, & rapina; quæ ex genere suo mortalia sunt. Apostolus vero de immunditia, & iniquitate, v. 19.

8. *Obijcitur secundo illud Jac. 2. v. 10. Qui offendit in uno, factus est omnium reus. Ergo homo per quodvis peccatum incurrit reatum æternæ mortis? ergo quodvis peccatum est mortale. Resp. Jacobus loquitur de peccato contra legem Decalogi, ac nominatim de adulterio, & homicidio, quæ ex natura sua mortalia sunt. Sic enim ait: Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit: Non mæchaberis. dixit, Et non occi-*

occides. Quod si non machaberis, occides autem factus es transgressor legis. Quasi dicat: Qui committit unum peccatum mortale contra legem Decalogi, etiamsi plura non committat, reus est mortis. Sicut qui accipit unum vulnus lethale, etiamsi plura non accipiat, obnoxius est morti corporali.

9. *Objicitur tertio*: Omne peccatum offendit Deum qui est infinita bonitas; ergo omne peccatum dignum est infinita poena; ergo mortale. *R. sp.* Duplex est offensio. Una gravis, quæ est contra charitatem, & amicitiam; de qua loco citato: Qui offendit in uno, factus est omnium reus. Altera levis, quæ non dissolvit charitatem, & amicitiam; de qua alibi: In multis offendimus omnes. Et iterum; Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Itaque non omne peccatum offendit Deum tam graviter, ut dissolvat amicitiam cum DEO.

CAPUT XV.

De Libero Arbitrio.

1. **U**Sus liberi arbitrii consistit in his tribus. *Primo*: Ut possis agere, vel non agere. *Secundo*: Ut possis bene, vel male agere. *Tertio*: Ut ex duobus possis alterum præ altero eligere. *Eccl. 15. v. 14.* Hunc usum habuit homo in statu innocentie. *Quæstio*, an etiam nunc habeat? Lutherus, & Calvinus absolute negant. Sic enim scribit Lutherus in asserto artic. 36. *Liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sine re: quia nulli est in manu sua quidpiam cogitare mali, aut boni; sed omnia sub DEO sunt, contra quem nihil possumus. Quod & Poëta voluit, quando dixit: Certa stant omnia lege.* Similiter Calvinus lib. 3. *instit. cap. 25. §. 8.* ponit hæc duo principia: Unum: nihil fieri DEO permittente, sed quæcunque fiunt, fieri

fieri DEO volente. *Alium* : voluntatem DEI esse rerum necessitatem. Unde infert, omnia fieri necessario, nihil libere. Lutherani hoc tempore moderationes sunt.

2. Nos utimur distinctione : Sunt enim duplces actiones hominis, de quibus disputari potest. *Alie* morales, seu politicæ, quæ pendent a viribus naturæ; ut comedere, ambulare, mercari, matrimonium contrahere, bellum gerere, agros colere, litteris operam dare. *Alie* supernaturales, quæ pendent a viribus gratiæ; ut credere mysteria fidei, sperare vitam æternam, diligere DEUM ex toto corde. Igitur in prioribus actionibus habemus usum liberi arbitrii, ut experientia docet. Habemus etiam in posterioribus suo modo. Ut hoc intelligatur, hæc tria distinguenda sunt. *Primo* : Nos nihil boni operis, quod conducat ad vitam æternam, facere posse sine gratia DEI. *Joan. 15. v. 5. & 2. Corin. 3. v. 5.* *Secundo* : Nec esse in nostra potestate, ut habeamus gratiam DEI prævenientem, qua excitemur ad bene operandum. *Roman. 9. v. 16.* *Tertio* : Esse tamen in nostra potestate, ut, quando habemus gratiam DEI, cum illa cooperemur. Hoc tertium est, quod hic asserimus, & infra lib. 3. cap. 5. contra Calvinum demonstrabimus.

3. *Obiicit* Lutherus illud *Isaiæ 41. v. 23. Bene, aut male, si potestis, facite.* Unde colligit, non esse in nostra potestate, bene, vel male operari; sed nimis crasse id colligit; nam *Isaias* non loquitur de hominibus, sed de idolis gentium, quibus exprobrat imbecillitatem, quod, cum dii habeantur a stultis hominibus, non possint tamen bene, aut male facere, id est, non possint cultoribus suis prodesse, nec contemptoribus nocere. Quid hoc ad liberum arbitrium hominis evertendum? Non magis, quam si dicam; idola non habent cerebrum; ergo nec
Lutherus.

C A P U T XVI.

De Justificatione.

Mutatio illa, qua quis ex peccatore fit justus, vocatur justificatio: sicut mutatio, qua ex ægroto fit sanus, vocatur sanatio, & qua ex frigido calidus, calefactio. Est igitur quæstio, quomodo fiat hæc mutatio? id est, quomodo, qui antea erat peccator, fiat justus? Vel, quomodo ex statu peccati, & potestate tenebrarum transferatur in statum gratiæ, & adoptionis filiorum DEI? Hoc potest explicari ex analogia, & similitudine sanationis corporalis.

2. Igitur nos sic explicamus: Sit pauper aliquis plenus scabie, ulcere, & putredine, qui Medicum adeat, ut sanari possit. Quid Medicus? Tria faciet: *Primo*: Præscribet illi quasdam præparationes ad feliciorum morbi curationem: ut sectionem venæ: vel purgationem internam corporis, vel balneationem, vel aliquid simile, prout morbus exigit. *Secundo*: Dabit illi salutarem, vel vivificam medicinam, qua & vires redintegrentur, & pristina sanitas recuperetur. *Tercio*: Adjunget præservativum, ne iterum in morbum incidat. Ita fit in justificatione, seu sanatione animi. Circa sanationem peccatoris, qui animo æger est, Deus tria facit. *Primo*: Præscribit illi quasdam dispositiones ad sanandum animum; ut fidem, spem, timorem, contritionem, dilectionem, & propositum emendandi vitam. *Secundo*: Infundit illi gratiam, seu justitiam inherentem, qua & vere peccata tolluntur, & animus intrinsece renovatur. *Tercio*: Adjungit præservativum, ut deinceps insistat piis operibus, & observationi mandatorum DEI; ne, si aliter faciat, amittat gratiam, & sanitatem, quam adeptus est.

3. Adversarii aliter explicant in hunc modum: Sit pauper aliquis plenus scabie, ulcere, & putredine, qui a medico sanari cupiat. Quid medicus? Hortabitur illum, ut manu apprehendat pulchrum, & elegans pallium alicujus divitis, idque corpori suo circumponat, scabiem tegat; ac deinde magna securitate in conspectum Principis sui veniat; quippe qui scelerum corporis tam eleganti pallio obductam advertere non possit. Sic etiam in justificatione. Sit homo peccator, qui propter scelerum suorum horrorem, ac turpitudinem non audeat venire in conspectum DEI, & a Christo, tanquam medico spirituali subsidium petat. Quid Christus? ajunt: Offert illi suam justiciam, & satisfactionem, tanquam pretiosam chlamydem. Hortatur, ut fide illum apprehendat, eaque sua flagitia, quasi velo quodam tegat, ac deinde confidenter in conspectum DEI se listat; a quo sine dubio innocens, ac mundus declarabitur, etiamsi revera non sit.

4. Ex hac Adversariorum sententia sequuntur hæc tria. *Primo*: In justificatione hominis peccatoris non tolli peccata, sed tantum tegi, seu occultari, ne in conspectum DEI veniant. *Secundo*: Nec infundi illi gratiam, seu justitiam inhærentem, qua interius renovetur, & sanetur; sed solum imputari illi justitiam Christi, qua non in se, sed extra se justus appareat, etiamsi interius maneat peccator immundus, & impurus. *Tertio*: Ut autem hæc justitia illi imputetur, opus esse sola fide, quæ illam apprehendat: & hoc sensu solam fidem justificare. Quæ omnia absurda sunt. Et quidem duo priora hic refutabo per duas conclusiones: tertium in sequenti capite refelletur, ubi de fide justificante agendum est.

CONCLUSIO I.

5. **I**N justificatione hominis peccatoris vere tolluntur peccata, non tantum teguntur. Hoc patet ex manifestis Scripturæ testimoniis. Joan. 1. v. 29. *Ecce Agnus DEI, ecce, qui tollit peccatum mundi.* Et Act. 3 v. 19. *Pœnitementi, & convertimini, ut deleantur*

tur peccata vestra. Et Hebr. 9. v. 28. *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata.* Et Micheæ 7. v. 19. *Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Ex quibus ita concludo: Id, quod tollitur, deletur, exhauritur, & longissime projicitur ab homine, certe non manet in homine; sed in justificatione peccatum tollitur, deletur, exhauritur, & longissime projicitur ab homine; ergo non manet in homine.

6. Accedit efficax ratio ex metaphoris, quibus natura, & sceditas peccatorum in Scriptura explicatur. Sunt autem tres metaphoræ. *Prima*: Quia peccata vocantur maculæ, sordes, inquinamenta, quibus homo maculatur, inquinatur, sordidus efficitur. *Josue* 22. v. 17. & *Ferem* 2. v. 22. & *Apocal.* 22. v. 11. & *Matth.* 15. v. 11. *Alter*a: Quia vocantur vincula, tunc, & compedes, quibus homo ligatur, constringitur, & captivus detinetur. *Psal.* 115. v. 7. & *Prov.* 5. v. 22. *Tertia*: Quia vocantur vulnera, livores, & plagæ, quibus homo sauciatur, vulneratur, & æger efficitur. *Isaia* 30. v. 26. & *Michea* 1. v. 9. Jam vero constat, in justificatione peccatoris, maculas ablui, vincula dirumpi, vulnera sanari. *Psal.* 50. v. 9. *Asperges me hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor.* Et *Ezech.* 36. v. 25. *Mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Et *1. Corinth.* 6. v. 11. *Abluti estis, sanctificati estis.* Et *1. Joan.* 1. v. 7. *Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato.* Et *Psal.* 115. v. 16. *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.*

7. Obijciunt Adversarii illud *Psal.* 31. v. 1. *Beati, quorum remisse sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Ex quo inferunt peccata tegi, non tolli. *Resp.* Hoc posterius non recte inferitur. Nos dicimus tegi, & tolli. Et utrumque dicit Scriptura. Quod pulchre explicat Augustinus enarrat. 2. in *Psal.* 31. ex proportionem vulnerum corporis; nam hujusmodi vulnera, inquit, duobus modis tegi possunt. *Primo*: Ab ipso vulnerato. *Secundo*: A Medico. Vulneratus tegit ea pallio, non tollit; Medicus emplastro tegit, & tollit.

Idem

Idem fit in peccatis. Tegi possunt & ab ipso peccatore, & a DEO. Peccator tegit, quando dissimulat. DEUS tegit, quando diffusione gratiæ sanat, & tollit. Quinam ergo Beati secundum Psalmistam? Illine, quorum peccata priori, an quorum posteriori modo tecta sunt? Videant Adversarii, quomodo Beati esse velint. Nos certe posteriori modo esse cupimus, ut etiam Augustinus loco citato, cum ait: *DEUS ergo tegat, non tu; nam si tu tegere volueris erubescens, Medicus non curabit. Medicus tegat, & curet; emplastro enim tegit. Sub tegmine Medici sanatur vulnus, sub tegmine vulnerati celatur vulnus.*

CONCLUSIO II.

8. **D**EUS in justificatione infundit homini gratiam, seu iustitiam inhærentem, qua homo interius renovatur, & sanctus, mundus, & iustus efficitur. Ephes. 4. v. 26. *Renovamini spiritu mentis vestræ.* Et 1. Corinth. 3. v. 14. *Nescitis, quia templum DEI estis, & Spiritus DEI habitat in vobis; nempe per sanctitatem, iustitiam, & charitatem, juxta illud: Rom. 5. v. 5. Caritas DEI diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Porro hæc charitas sortitur varia nomina, ratione diversorum effectuum. Ac primo vocatur gratia, quia nos DEO gratos, & acceptos facit. Ephes. 1. v. 6. *Secundo: Vocatur iustitia, quia per eam reddit homo unicuique, quod suum est; DEO cultum, & obedientiam; proximo, amorem, & obsequium; sibi ipsi, exclusionem vitiatorum, & virtutum incrementa. Roman. 6. v. 18. Tercio: Vocatur imago, & similitudo DEI. 1. Corinth. 15. v. 49. & Rom. 8. v. 29. Quarto: Vocatur pignus hæreditatis, quia videlicet sanctitas, quam in nobis Spiritus DEI operatur, certam spem futuræ hæreditatis nobis facit. 2. Corinth. 1. v. 22. Quinto; Vocatur semen DEI, quia sicut ex semine proveniunt arbores fructuosæ; ita ex charitate opera fructuosa in vitam æternam. 1. Joan. 3. v. 9. & Joan. 4. v. 14.*

9. Præter hanc justitiam inhærentem, agnoscimus etiam justitiam Christi, quæ nobis imputatur; sed non eo modo, quo agnoscunt Adversarii. Nam illi putant, hominem sola justitia Christi justum esse, nec admittunt justitiam inhærentem. Nos contra, hominem justum esse justitia inhærente, & hanc justitiam inhærentem illi dari propter justitiam Christi; id est, propter ipsius passionem, & mortem, quam pro humano genere sustinuit.

10. Multa obijciunt Adversarii pro justitia imputativa, quæ nullius momenti sunt. *Primo*: Illud Rom. 4. v. 5. *Credenti in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam.* *Resp.* Hoc nihil ad rem; nam aliud est, fidem, quæ in nobis est, imputari nobis ad justitiam Christi, quæ extra nos est, imputari nobis ad justitiam. Illud prius asserit Apostolus, hoc posterius non asserit.

11. *Secundo*: Obijciunt illud Rom. 5. v. 19. *Per unius obedientiam, justî constituentur multi.* Hinc confici putant, ipsam Christi obedientiam nostram esse justitiam, quia per illam justî constituimur. *Resp.* Fatemur quidem nos meritorie justos constitui per obedientiam Christi, non tamen formaliter. Et hoc sentit Apostolus; opponit enim obedientiam Christi inobedientiæ Adami; & sicut per hanc injustos, ita per illam justos constitui nos asserit. At vero per inobedientiam Adami, non formaliter, sed meritorie constituimur injusti; ergo similiter per obedientiam Christi, non formaliter, sed meritorie constituimur justî. Sicut enim Adam per suam inobedientiam meritis est posteris, ut in seipsis contraherent peccatum originale, quo in se injusti sunt; ita e contrario, Christus per suam obedientiam meritis est, ut in seipsis haberent gratiam, seu justitiam inhærentem, qua in se justî sunt. Vide August. lib. 1. de peccat. meritis, & remiss. cap. 19. Omitto similes objectiones.

CAPUT XVII.

De Fide justificante.

TRIA docent Adversarii. *Primo* : Solam fidem justificare. *Secundo* : Hanc fidem justificantem in eo consistere , ut credas , peccata omnia tibi remitti propter merita Christi. *Tertio* : Distingui autem a fide historica , & miraculorum. Addunt Calvinistæ alia tria. *Primo* : Fidem justificantem donari solis prædestinatis. *Secundo* : Et semel habitam amitti non posse. *Tertio* : Et facere hominem certum , ac securum de sua justitia , perseverantia , prædestinatione , & vita æterna. Hinc amergunt varix quæstiones.

QUÆSTIO I.

AN sola fides justificet? *Primo* : Certum est , fidem non justificare formaliter ; quia forma , a qua homo formaliter est justus , non est fides , sed justitia , secundum nos justitia inhærens , secundum Adversarios , justitia imputativa. *Secundo* : Certum est , non solam fidem justificare dispositivè , sed etiam timorem , spem , charitatem , pœnitentiam. Nam sicut de fide scriptum est , Rom. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem.* Ita de aliis Eccles. 1. v. 28. *Qui sine timore est , non poterit justificari.* Et Prov. 28. v. 25. *Qui sperat in Domino , sanabitur.* Et 1. Joan. 3. v. 1. *Qui non diligit , manet in morte.* Et Act. 2. v. 38. *Pœnitentiam agite , & baptizetur unusquisque vestrum in emissionem peccatorum.* *Tertio* : Dubium manet , an sola fides dici possit justificare , quia sola apprehendit justitiam Christi ? Affirmant Adversarii. Ego distinguo. Verum est , solam fidem apprehendere justitiam Christi , falsum est , nos justificari per solam justitiam Christi fide apprehensam , ac proinde falsum , solam fidem hoc sensu justificare.

3. *Objicitur primo*: Illud Rom. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari, per fidem sine operibus legis.* Et Ephes. 2. v. 8. 9. *Salvati estis per fidem, non ex operibus.* Hinc colligunt Adversarii, sola fide hominem justificari, quia Apostolus opponit fidem operibus. Cum ergo dicit: hominem justificari fide sine operibus, excludit omnia opera præter fidem; ergo etiam excludit actum timoris, spei, dilectionis, & pœnitentiæ. *Resp.* Duplicia sunt opera: alia præcedunt fidem, alia sequuntur. Priora excludit Apostolus, non posteriora. Cum ergo actus timoris, spei, dilectionis, & pœnitentiæ sequantur fidem, & in fide fundati sint, certum est, non excludi. Hanc autem esse mentem Apostoli inde constat, quia vult ostendere, nec Judæos ex nuda observatione legis Mosai- cæ, nec Gentiles propter bona opera ante fidem susceptam patrata, justitiam a DEO consequi potuisse, aut consecutos esse, sed ex fide in Christum: fidem esse initium salutis, & justificationis; nec dari ex præcedentibus operibus, sed esse donum DEI. Vide August. lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 7. & in Præfat. Psalmi 31. & alibi.

4. *Objicitur Secundo*: ex eodem Apostolo, hominem justificari gratis, ac proinde sola fide. Rom. 3. v. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius.* *Resp.* Justificatio dicitur gratuita, non quia sit sola fide, sed quia non mereamur illam per ulla opera sive fidei, sive fidem præcedentia. Conc. Trid. Sess. 6. cap. 8.

5. *Objicitur tertio*: Scripturam solius fidei mentionem facere, quando ait de justificatione, & remissione peccatorum, Lucæ 7. v. 50. *Fides tua te salvam fecit.* Et Joan. 1. v. 12. *Dedit eis potestatem filios DEI fieri his, qui credunt in nomine ejus.* Et Joan. 3. v. 36. *Qui credit in filium, habet vitam æternam.* *Resp.* Sicut Scriptura aliquando meminit solius fidei, ita aliquando meminit solius charitatis; Lucæ 7. v. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Q U Æ S T I O II.

6. **A**N Fides justificans in eo consistat, ut quis certo credat peccata omnia sibi esse remissa propter merita Christi? Affirmant Adversarii, sed male: *Primo*: Quia ipsi docent, nihil fide credendum esse, nisi quod habetur in Scriptura. At ibi non habetur, Lutheri aut Calvini remissa esse peccata; ergo id fide credendum non est. *Secundo*: Quia si certo credunt, peccata sibi remissa esse, frustra orant, *Dimitte nobis debita nostra*. *Tertio*: Testimonia Scripturæ, quæ ipsi adferunt pro fide justificante, sunt hæc fere, Matth. 9. v. c. *Videns JESUS fidem eorum, dixit paralytico: Confide fili remittuntur tibi peccata tua*. Et infra v. 22. *Confide filia, fides tua te salvam fecit*. Et Lucæ 1. v. 19. *Vade, quia fides tua te salvum fecit*. Hæc, & similia importune nobis objiciunt Adversarii pro sola fide justificante; & tamen nullo modo intelligi debent de fide, qua quis credit, peccata sibi remissa esse, sed de fide, qua paralyticus, & alii ægroti credebant, se a Christo sanari posse, ut ex contextu patet.

7. *Objici potest illud ex Symbolo: Credo remissionem peccatorum*, sed frustra, nam sensus illius articuli non est: Credo mihi remissa esse peccata? sed, credo, & profiteor, in Ecclesia Catholica esse donum remissionis peccatorum, quod per Baptismum, & alia Sacramenta percipitur. Unde, quod in Symbolo Apostolico dicitur: *Credo remissionem peccatorum*, in Constantinopolitano explicatur: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum*. Et Catechumeni, qui ante Baptismum recitant, & credunt totum fidei Symbolum, non jam habent, sed expectant remissionem per Baptismum obtinendam.

Q U Æ S T I O III.

8. **A**N fides justificans differat a fide historica, & miraculorum? Adversarii distinguunt triplicem fidem. *Unam* historicam, qua credimus nihil esse, quod a DEO fieri non possit. *Tertiam* promissio-

missionum, qua credimus veras esse promissiones DEI de gratuita peccatorum remissione per merita Christi. Addunt, nos nec prima, nec secunda, sed sola tertia justificari. Hanc iterum ajunt duplicem esse: *Unam* generalem, qua generatim credimus promissam esse remissionem peccatorum iis omnibus, qui in Christum credunt. *Alteram* specialem, qua unusquisque in particulari promissionem illam sibi applicat, credendo omnia peccata sibi remissa esse. Hanc specialem proprie esse, illam, qua justificamur.

9. De hac triplici fide sic scribit noster Maldonatus in cap. 9 Matth. *Ista triplex fides, quam isti nuper invenerunt, figmentum est, somnium est, portentum est, chimæra est; Si unam haberent fidem, omnem haberent; quia triplicem habent, nullam habent.* Aptissime. *Primo*: Quia fides illa specialis jam explosa est. Ostendi enim, neminem posse certo credere, sibi remissa esse peccata, nisi a DEO id speciatim revelatum sit. *Secundo*: Falsum est, fidem miraculorum non justificare. Certe fides illa, de qua loquitur Christus Marci 16. v. 6. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, fides justificans est; & tamen est fides miraculorum, ut patet ex verbis sequentibus: Signa autem eos, qui crederint, hæc sequentur: In nomine meo demonia ejicient.* Falsum quoque est, fidem historicam non justificare. An non fides historica est, qua credimus Christum esse crucifixum, mortuum, sepultum, descendisse ad inferos, resurrexisse a mortuis, & ad cælos ascendisse? Nemo dubitat. Et tamen eadem illa fides justificans est, ut patet ex Symbolo fidei, & Scriptura. Rom. 10. v. 9. *Si in corde tuo credideris, quod DEUS illum suscitavit a mortuis, salvus eris.* Et 1. Corinth. 15. v. 1. *Notum facio vobis Evangelium, per quod salvamini; quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, & quia sepultus est, & quia resurrexisset tertia die, &c.*

Q U Æ S T I O IV.

10. **A**N fides detur solis prædestinatis ? Affirmat Calvinus *lib. 3. Instit. cap. 21. §. 10.* Sed falso; nam etiam Judas proditor, & Simon Magus, & Nicolaus Antiochenus aliquando crediderunt, & tamen non erant prædestinati. De Juda constat, Joan. 6. v. 71. *Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est?* De Simone, Act. 8. v. 12. 13. *Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno DEI, & in nomine JESU Christi baptizabantur viri, ac mulieres, tunc Simon, & ipse credidit; & cum baptizatus esset, adhærebat Philippo.* De Nicolao, Actor. 6. v. 3. 5. *Considerate viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientia. Et elegerunt Stephanum, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.*

Q U Æ S T I O V.

11. **A**N fides amitti possit ? Calvinus *lib. 3. cap. 2. §. 11.* asserit, amitti non posse. Sed aperte contra Apostolum 1. Timoth. 1. v. 19. *Quidam circa fidem naufragaverunt, ex quibus est Hymeneus, & Alexander. Et cap. 4. v. 1. In novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris. Et ratio est, quia si fides amitti non potest, unde tot sunt hæretici in mundo? Oportet hæreses esse, inquit Apostolus. Hoc autem interest inter hæreticos, & paganos; quod hi fidem nunquam habuerunt; illi habuerunt, & amiserunt. Et jam ante ostendi, Simonem Magum, & Nicolaum Antiochenum habuisse fidem, qui tamen postea hæretici facti sunt.*

Q U Æ S T I O VI.

12. **A**N fides faciat hominem certum de sua iustitia, perseverantia, & prædestinatione ? Affirmat Calvinus in *Antidoto Concil. Trident. Sess. 6. cap. 10. 13. & 14.* Et aperte sequitur ex ipsis fun-
da-

damentis, quæ hæc sunt. *Primum* : Fidem dari solis prædestinatis. *Secundum* : Eam non amitti. *Tertium* : Sola fide hominem justificari. *Quartum* : Qui fidem habet, certum esse de sua fide. Hinc sequitur : si is, qui fidem habet certus est de sua fide, certum quoque esse de sua iustitia, quia sola fides iustificat; certum de sua perseverantia, quia fides iustificans non amittitur; certum de sua prædestinatione, quia fides datur solis prædestinatis. Hæc Calvinii opinio refellitur ex iisdem principiis, quibus innititur. Nam tria priora manifeste falsa sunt, ut probatum est. Quartum vero, siue verum, siue falsum sit, nihil ad rem facit. Nam, et si is, qui fidem habet, certus esset de sua fide, non tamen certus esset de sua iustitia, si sola fides non iustificat; nec certus de perseverantia, si fides amitti potest; nec certus de prædestinatione, si fides communis est reprobis, & prædestinatis.

CAPUT XVIII.

De Observatione Legis.

1. **C**Ontroversia est, an homo iustus in hac vita, non quidem suis viribus, sed cum auxilio divinæ gratiæ, possit observare legem Decalogi? Affirmant Catholici, negant Adversarii, quia nec illud præceptum. *Non concupisces* nec illud : *Diliges Dominum DEum tuum ex toto corde tuo*, nec reliqua servari possunt. Hinc inferunt iustum non obligari ad servandam legem : tum, quia servari non potest, tum quia Christus liberavit illum ab observatione legis, 1. Timoth. 1. v. 9. *Iusto non est lex posita*. Et Galat. 3. v. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis*.

CONCLUSIO I.

2. **I**llud præceptum. *Non concupisces*, servari potest in hac vita ab homine iusto, cum auxilio divinae gratiae. Ratio est, quia illo præcepto non prohibetur motus concupiscentiae indeliberatus, seu consensum præveniens, sed ipse consensus, qui est in nostra potestate. Hoc constat ex Scriptura. Quod enim uno loco ait: *Non concupisces*, alibi explicat Eccl. 5. v. 2. *Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui.* Et cap. 18. v. 30. *Post concupiscentias tuas non eas.* Et Roman. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.* Unde August. lib. 1. de Nuptiis & concupis. cap. 23. *Concupiscentia, inquit, in renatis non est peccatum, quando illi ad illicita opera non consentitur.* Et lib. 5. contra Julianum cap. 3. *Aliud est habere mala desideria carnis, aliud tradi eis consentiendo.*

3. Dices, in duobus illis præceptis Decalogi. *Non mæchaberis*, & *Non furtum facies*, prohibetur consensus in concupiscentiam uxoris, & rei alienae: Ergo in hoc præcepto, quod in eodem Decalogo sequitur, *Non concupisces*; prohibetur motus concupiscentiae sine consensu; alioqui idem bis prohibetur. Resp. In duobus prioribus prohibetur adulterium, & furtum, quod externo opere committitur; in alio, quod solo consensu perficitur. Voluit enim Deus significare, non solum peccari externo opere, sed etiam interno consensu, ut explicat Christus. Matth. 5. v. 28.

CONCLUSIO II.

4. **E**tiam illud præceptum. *Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo*, servari potest. Certe David, & alii servarunt. Psalm. 118. v. 10. *In toto corde meo exquisivi te.* Et 3. Reg. 14. v. 8. *Non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo.* Et 4. Reg. 23. v. 25. de Josia, *Similis illi non fuit ante eum Rex,*
qui

qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysis. Idem dici potest de Abrahamo, Moysè, Samuel, Elia, Jeremia, & aliis Prophetis. Idem de B. Virgine, Apostolis, Stephano, Timotheo, Tito, & multis aliis, de quibus prædictum est Deut. 30. v. 6. *Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, ut diligas eum in toto corde, & in tota anima, ut possis vivere.*

5. Dices, Diligere DEUM ex toto corde, nihil aliud est, quam totum cor nostrum quantum est, in eo solo diligendo occupari. Hoc autem in hac vita fieri non potest. Resp. Alius est sensus illius præcepti, nimirum: ut diligamus DEUM ex toto corde, id est, ut diligamus eum super omnia; ut præferamus illum rebus aliis; ut nullius rei amorem DEI amanti anteponamus; ut nullius creaturæ amore vel timore velimus DEUM offendere, & ab illius amore recedere. Hic verus, ac germanus sensus est. Hunc expressit Apostolus Rom. 8. v. 39. *Nulla creatura poterit nos separare a charitate DEI* Et Christus Matth. 10. v. 37. *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus.*

CONCLUSIO III.

6. **T**ota lex Decalogi servari potest ab homine justo. Primo: Quia si duo præcepta, quæ videbantur omnium difficillima, servari possunt, cur non etiam reliqua? Secundo: Qui diligit DEUM ex toto corde, præfert illum omnibus creaturis, nec intuitu illius creaturæ vult illum offendere: Ergo servat omnia ullius præcepta, quia si vel unum non servaret, jam illum offenderet. At homo justus potest illum diligere ex toto corde, ut probatum est: Ergo potest omnia illius præcepta servare. Imo si proprie loquamur, hæc duo, *amare DEUM ex toto corde, & mandata DEI custodire*; vel reipsa idem sunt, vel certe alterum cum altero necessario connexum; fieri enim non potest, ut quis diligat DEUM ex toto corde,

& non servet omnia ejus præcepta. Hinc in Scriptura fere semper conjunguntur, ut *Exod. 20. v. 6. Deut. 10. v. 12. 13. Josue 22. v. 5. Joan. 15. v. 10. & alibi.* 7. *Obijci solet illud Actor. 15. v. 10. Quid tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus? Resp. Apostolus ibi non loquitur de lege Decalogi, de qua hic disputamus, sed tantum de ceremoniali Phariseorum ceremoniis aggravata. Contendit enim Christianos non esse obligandos ad circumcisionem, & similes ceremonias Judæicas, duplici ex causa. Primo: Quod sint jugum grave, & importabile. Secundo: Quod sint inutiles ad justificationem. Non intelligit autem jugum absolute importabile, sed quod ægre, ac difficulter portari possit. Nam si omnino portari non potuisset, falsum esset, quod scriptum est de Zacharia, & Elisabeth *Lucæ 1. v. 6. Erant ambo justi ante DEUM incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela.**

CONCLUSIO IV.

8. **H**omo justus non est liber ab obligatione legis Decalogi, ut lingunt Adversarii. Nam Christus expresse dicit *Matth. 11. v. 29. Tollite jugum meum super vos. Et cap. 19. v. 17. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Et Joan. 15. v. 14. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. Et Apost. Jac. 2. v. 8. Si tamen legem perficitis regalem.* An hic dicent Adversarii; Non tollimus jugum tuum super nos, quia importabile est. Volumus ad vitam ingredi, sed per solam fidem, non per observationem mandatorum. Sumus amici tui, etiam si non facimus quod præcipis. Nolumus perficere legem regalem, &c. Hoc plane novum Evangelium.

9. *Obijctur illud Galath. 3. v. 13. Christus nos redemit de maledicto legis. Resp. Aliud est, Christum liberasse nos ab observatione legis, quod merito nemagus; aliud redemisse nos de maledicto legis, quod d*
cum

cum Apostolo asserimus. Nam per sua merita obtinuit nobis gratiam, per quam possumus legem implere, & maledictionem evadere.

10. *Objicitur* & illud 1. Tim. 1. v. 9. *iusso non est lex posita, sed iniustis, & non subditis.* *Resp.* Duplex est vis, & potestas Legis, ut recte docet D. Thom. in 1. 2. *quest.* 96. *art.* 5. & alii passim. Una: Directiva. Altera: Coactiva. Lex ergo posita est omnibus, tam iustis; quam iniustis, quoad vim directivam; quia scilicet dirigit, & præscribit omnibus, quid agere, vel non agere debeant. At quoad vim coactivam resistentium non est posita iustis, sed tantum impiis, quia iusti sponte, libenter, & alacriter ex instinctu charitatis faciunt ea, quæ a lege præscribuntur; nec opus eos est cogere ad legis observationem. Impii contra, sæpe recalcitrant, & a legis obedientia se subducunt, ideoque quodammodo cogi ad obsequium debent.

C A P U T XIX.

De Merito bonorum operum.

1. *Questio est:* An homo iustus cum gratia DEI possit facere bona opera; quæ apud DEUM meritoria sint vitæ æternæ? Negant Adversarii, quia putant peccatum originale manere in hominibus iustis, & ejus contagione infici, & contaminari omnia ipsorum opera, ita ut potius mortem mereantur, quam vitam æternam. Vide. *Calvinum* l. 2. *Instit.* cap. 1. §. 9. Et l. 3. cap. 15. §. 1. Nos contra asserimus. *Primo:* Quædam justorum opera esse bona, honesta, & Deo grata. *Secundo:* Eadem esse meritoria vitæ æternæ.

2. *Prior pars assertionis probatur ex contrario fundamento.* Nam ex fide certum est, omnia peccata tolli in justificatione, & infundi gratiam, seu iustitiam inhaerentem, quæ facit hominem Deo gratum, iustum,

& sanctum, ut cap. 16. probatum est. Unde sequitur, sicut ab homine injusto procedunt opera mala, ita a justo procedere bona, & Deo grata. Quo spectat illud Christi, Matth. 7. v. 18. *Non potest arbor bona malos fructus facere*, Et Joan. 15. v. 5. *Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*. Hinc colligo duo argumenta. Unum: Arbor bona non potest facere malos fructus: sed homo justus est arbor bona. Psalm. 91. v. 13. ergo homo justus, non potest facere malos fructus. Alterum: Omnis palmes, qui est in fecunda vite potest facere bonum fructum: sed Apostoli erant palmites in Christo, tanquam in fecunda vite, Ergo poterant facere bonum fructum. Idem est de aliis.

3. *Objicitur* 1. illud Isai. 64. v. 6. *Et facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatus universa justitia nostra*. Resp. Non loquitur Propheta de justis, sed de impiis, nec de omnibus, sed tantum de Judæis: nec de omnibus illorum operibus, sed solum de sacrificiis, & neomeniis, in quibus illi maxime suam justitiam collocabant; quæ tamen Deus execrabatur, juxta illud Isaiæ 1. v. 13. *Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi, &c.*

4. Deinde *objicitur* illud Eccles. 7. v. 21. *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet*. Resp. Hoc non debet intelligi de peccatis moralibus, quia de illis scriptum est. 1. Joan. 3. v. 9. *Omnis, qui natus est ex DEO, peccatum non facit*, sed de venialibus juxta illud Prov. 24. v. 16. *Septies in die cadet justus, & resurget*. Et Jacob. 3. v. 2. *In multis offendimus omnes*.

5. *Posterior pars probatur*, quia vita æterna in Scripturis vocatur merces, seu præmium bonorum operum, Matthæi 5. v. 12. *Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis*. Et cap. 20. v. 8. *Voca operarios, & redde illis mercedem*. Et Rom. 2. v. 6, 7. *DEUS reddet unicuique secundum opera ejus: iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriantur,*

riam, & honorem, & incorruptionem querunt, vitam æternam &c. Et 1. Corinth. 3. v. 8. Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Et Galat. 6. v. 8. Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Et 2. Timoth. 4. v. 7. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ.

Objectio I.

6. **V**ita æterna est hæreditas: sed hæreditas debetur filiis, non ex merito, sed ex jure: Ergo &c. Resp. Est hæreditas, respectu infantium, qui cum Baptismo moriuntur. Est hæreditas, & merces simul respectu adultorum, juxta illud Coloss. 3. v. 23. Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus: scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis. Nec hoc mirum videri debet. Primo: Quia adulti non sunt filii Dei per naturam, sed per adoptionem. Deus autem adoptavit illos cum hac conditione, ut non adirent hæreditatem, nisi vellent mandatis Dei obtemperare, & obtemperando hæreditatem promereri. Deinde, simile est de Christo. Nam jure hæreditatis (supposita unione hypostatica) debebatur illi gloria corporis, & exaltatio nominis; & tamen suis meritis eam obtinuit, Philipp. 2. 8.

Objectio II.

7. **S**criptura dicit, nos esse servos inutiles, Lucæ 17. v. 10. Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus. Quid ergo meremur? Nihil. Resp. Hinc apparet, quomodo adversarii abutuntur Scripturis. Paulo ante objecerant, nos esse filios, & vitam æternam deberi nobis titulo hæreditatis sine ullo nostro labore. Nunc objiciunt, nos esse servos inutiles, quibus nihil debeatur. Nimirum: hoc ajunt, ut veritatem oppugnent quocunque modo id fiat. Deinde, quero ex ipsis, an Christus vocet illos servos inutiles, qui servant omnia

præcepta, an eos, qui non servant? Si prius, ergo servi DEI possunt omnia præcepta servare; quod est contra adversarios. Si posterius, nihil contra nos concluditur. Fatemur enim eos, qui non servant præcepta, servos esse inutiles, & non mereri vitam æternam; cujusmodi sunt Lutherani, & Calvinistæ.

8. Sed ad rem: verba Christi possunt habere triplicem sensum. *Primus* est, nos ex nobis esse servos inutiles; quia tametsi faciamus omnia, quæ præcepta sunt, nontamen nostris viribus, sed gratia DEI facimus. Ita explicat *Ambros. lib. 4. in Lucam*. Unde dupliciter possumus nos ipsos considerare. *Primo*: Quoad nostras vires, quatenus ex Adamo nascimur, & ita sumus servi inutiles. *Secundo*: Quoad cooperationem divinæ gratiæ, quatenus in Christo renascimur, & ita sumus servi utiles, 2. *Tim. 2. v. 21.*

9. *Secundus* sensus est, nos esse servos inutiles respectu DEI, etiamsi omnia præcepta servemus; quia nullam utilitatem DEO præstamus, nec ipse bonorum nostrorum indiget. Ita exponit *Beda in Commentario*. Hinc etiam patet, nos posse vocari servos utiles, & inutiles. Utiles respectu nostri, quia quidquid boni facimus per observationem mandatorum, cedit in nostrum commodum, & utilitatem: nobis servimus, & metimus. Inutiles respectu DEI, quia nihil utilitatis illi accedit ex nostro labore, & industria.

10. *Tertius* sensus est, nos esse servos inutiles, etiamsi omnia præcepta exequamur; quia nisi DEUS liberali pacto nobiscum convenire voluisset, nullam mercedem ex justitia potuissemus a Deo petere. Ita exponit *Augustinus serm. 3. de verbis Domini*. Unde rursum apparet, quomodo dicamur utiles, & quomodo inutiles. Nam quidquid facimus, inutiles sumus ad mercedem vitæ æternæ, secluso divino pacto, & promissione. Utiles interveniente pacto, & promissione.

11. Ex his sensibus eligant Adversarii, quem velint, & facile advertent, se nihil contra merita bonorum operum efficere. Hoc miror, cum tam diligenter inquireant testimonia Scripturæ, quibus vocamur servi

servi inutiles, cur dissimulent ea, quibus vocamur utiles. *Matth. 25. v. 23. Euge serve bone, & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis, Super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.*

Obiectio III.

12. **A** Postolus ait *Rom. 8. v. 18. Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam.* Unde sequitur, nullam esse proportionem inter nostra opera, & vitam æternam. At inter meritum, & præmium debet esse proportio. *Resp.* Idem Apostolus ait 2. *Thessal. 1. v. 5. Ut digni habeamini regno DEI, pro quo & patimini.* Ubi videtur agnoscere proportionem. Igitur explicandum est quomodo, utrumque verum sit. Ac primo: Si spectemus durationem temporis, nulla est proportio inter opera præsentia, & futuram gloriam. Nam hæc æterna est; illa momentanea sunt. Si vero spectemus gratiam, a qua procedunt opera meritoria, jam inter illa, & gloriam cœlestem est proportio; quia gratia est semen gloriæ, ut loquuntur Theologi. Sicut ergo sufficiens est proportio inter semen, & arborem; ita inter gratiam, & gloriam. Quod autem hæc proportio sufficiat, licet nulla sit proportio durationis, patet ex illo 2. *Corinth. 4. v. 17. Id, quod in præsentia est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, æternam gloriæ pondus operatur in nobis.* Hinc utrumque, quod diximus, fatetur Apostolus. Primum: Quod opera nostra sint momentanea; gloria vero æterna. Alterum: Quod nihilominus opera momentanea operentur, seu mereantur æternam gloriam. Hæc autem vis merendi est a gratia.

C A P U T XX.

De Jejunio, & abstinentia.

1. **N**Os in Ecclesia Catholica solemus servare varia jejunia, præsertim jejunium Quadragesimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum, & abstinentiam

tiam a carnibus feria sexta, & Sabbatho. Idque propter præceptum Ecclesiæ, quod antiquissima consuetudine introductum est. Sicut enim in veteri Testamento sæpe indicta sunt jejunia, ac nominatim a Rege Saule. 1. Reg. 14. v. 24. & a Josaphat, 2. Paralip. 20. v. 3. & a Rege Ninivitarum, Jonæ 3. v. 5. & ab Esdra, 1. Esdr. 8. v. 21. & ab Esther, Esth. 4. v. 16. Sic etiam statuit Ecclesiæ, ut Christiani certis anni temporibus jejunarent; tum ad Deum placandum. tum ad exercitium temperantiæ, & obedientiæ. Quod futurum prædixit Christus, Matth. 9. v. 15. *Venient autem dies, cum aufertur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt.*

2. Adversarii contemnunt præceptum Ecclesiæ, & hoc solum faciendum ajunt, quod a Deo præcipitur. Jejunium autem non præcipitur a Deo. Mirares! Urgent præceptum Dei, & illud ipsum contemnunt. Deus præcipit, ut audiamus Ecclesiam, & illi obtemperemus; Adversarii non volunt. Audiant saltem, quid fecerint Rechabite, quibus a parente suo Jonadab mandatum fuit, ut & ipsi, & uxores eorum, & omnes posterii perpetuo abstinerent a vino. Non objecerunt, quod nostri Adversarii objiciunt, nihil faciendum esse, nisi quod Deus præcipit; sed dixerunt: *Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab, pater noster præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum, vos, & filii vestri in sempiternum. Et propterea a Deo laudati sunt, & peculiari benedictione affecti; verba benedictionis sunt hæc: Non deficiet vir de stirpe vestra, stans in conspectu meo cunctis diebus.* Jerem. 35. Hinc discant Adversarii, Catholicos non minus recte, ac laudabiliter facere servando præceptum Ecclesiæ, quam Rechabite fecerunt servando præceptum parentis sui Jonadab. Non enim minus laudabile est, obedire communi matri Ecclesiæ, quam obedire privato homini.

LIBER SECUNDUS.

De Controversiis Lutheranorum.

TRia sunt propria dogmata Lutheranae religionis. *Primum* : Quod Corpus , & Sanguis Christi sit ubique. Hinc vocantur Ubiquistae seu Ubiquetarii. *Alterum* : Quod infantes, dum baptizantur , habeant internum actum fidei , quo credant in Christum. *Tertium* : Quod in Eucharistia maneat substantia panis , & vini cum substantia Corporis , & Sanguinis Christi. De quibus hoc libro disputandum est.

CAPUT I.

De Ubiquitate.

1. **L**utherani docent , Christum secundum humanitatem esse ubique , in Caelo , in terra , in inferno : in pane , vino , cerevisia , lacte , oleribus , carnibus : in culina , macello , foro. Discrepant tamen inter se. Nam aliqui dicunt , illum esse ubique ab instanti conceptionis , alii post Resurrectionem ; alii post Ascensionem : alii post sessionem ad dexteram Dei Patris.

2. Sed errant ; quia constat ex Evangelio , Christum , cum in terris esset , non fuisse ubique. Marc. 16. v. 6. *Jesus quaeritis Nazarenum , crucifixum , surrexit , non est hic.* Et Joan. 6. v. 24. *Cum vidisset turba , quod Jesus non esset ibi.* Similiter constat , saepe locum mutasse. Ac primo fuisse in utero materno : deinde extra uterum in stabulo : mox in Aegypto : iterum ex Aegypto rediisse in Nazareth , & sic deinceps. Quae omnia de

declarant, non fuisse ubique. Nam si secundum humanitatem fuisset ubique, non potuisset de loco in locum migrare, sicut nec Deus, quia secundum divinitatem ubique est, de loco in locum migrare potest.

3. *Dupliciter respondent Lutherani.* Aliqui dicunt, non fuisse ubique localiter, & visibiliter; fuisse tamen ubique illocaliter, & invisibiliter. Sed frustra. *Primo:* Quia inde sequitur, Corpus, & Sanguinem Christi, in instanti conceptionis fuisse localiter in utero materno, & illocaliter in toto mundo, ac proinde Christum in utero conceptum fuisse localiter, in toto mundo illocaliter. Imo duplici modo passum esse in cruce, semel visibiliter, & localiter, & semel invisibiliter, & illocaliter. Nam si eo tempore, quo fuit visibiliter, & localiter in cruce, fuit ubique invisibiliter, & illocaliter, necesse est, fuisse etiam in cruce invisibiliter, & illocaliter. Quæ omnia inaudita, & absurda sunt.

4. *Deinde distinctio illa non habet locum in anima Christi, quando in triduo mortis fuit separata a Corpore.* Tunc enim nusquam fuit localiter, & visibiliter; sed ubicunque tunc fuit, ibi fuit illocaliter, & invisibiliter. At certum est, non fuisse tunc ubique, quia quando deseruit corpus, & descendit ad inferos, non mansit in corpore. Et similiter, quando ab inferis rediit ad corpus, non mansit apud inferos. Non ergo tuit ubique. Si enim invisibiliter, & illocaliter discessit a corpore, non potuit invisibiliter, & illocaliter manere in corpore. Et rursum, si invisibiliter, & illocaliter rediit ad corpus, non potuit invisibiliter, & illocaliter manere apud inferos.

5. *Denique hæc distinctio non solvit difficultatem, quæ sumitur ex motu locali.* Nam si humanitas Christi secundum substantiam suam est ubique, certum est, quod secundum substantiam non possit de loco in locum migrare. Substantia enim, quæ ubique est locum mutare non potest. Nec satis est dicere, non posse locum mutare, quatenus ubique est invisibiliter, & illocaliter; posse tamen, quatenus alicubi est visibiliter, & localiter. Non enim disputo de modis, & accidentibus humanitatis Christi, cujusmodi sunt, esse visibile, vel in-

visibile; esse locale, vel illocale; sed de ipsa substantia. Nam hæc si reipsa ubique est, non potest reipsa moveri de loco in locum: quod manifeste patet in substantia Dei, quæ cum reipsa sit ubique, nullo modo nec visibiliter, nec invisibiliter potest de loco migrare in locum.

6. Alii ergo *respondent*, Christum non fuisse ubique tempore suæ mortalitatis, & hoc bene hætenus probatum esse; nihilominus cœpisse esse ubique post resurrectionem. Hæc etiam responsio non valet. *Primo*: Quia constat ipsum post resurrectionem ascendisse ad cœlos, ac proinde locum mutasse. Similiter in die iudicii venturum ex cœlo ad nos, & sic iterum locum mutaturum. *Secundo*: Quia plerique Lutherani docent, humanitatem Christi esse ubique; vel vi unionis hypostaticæ, vel per realem communicationem divinæ immensitatis, seu omnipræsentia, quam ajunt factam esse in instanti unionis hypostaticæ. Si ergo nunc est ubique, necesse est, fuisse ubique ab instanti conceptionis; tunc enim hypostatice unita fuit personæ Verbi; & tunc vi istius unionis, ut Lutherani contendunt, communicata est illi immensitas divinitatis. Est autem impossibile, communicari alicui omnipræsentiam, seu immensitatem, & non esse omnipræsentem: sicut impossibile est, communicari alicui albedinem, & non esse album.

Objectiones Lutheranorum.

7. *Prima*: Quando duæ res inter se unitæ sunt, tunc ubi est una, necesse est, & alteram esse: At humanitatis Christi unita est Personæ Verbi, ergo ubi est Persona Verbi, ibi est humanitas Christi. Jam vero Persona Verbi est ubique: ergo & humanitas Christi est ubique. *Resp.* Quando duæ res totaliter, & adæquate inter se unitæ sunt, tunc ubi est una, ibi est altera; quando autem non totaliter, & adæquate unitæ sunt, tunc una potest esse alicubi, ubi altera non est. *Priori* modo uniuntur superficies chartæ, & albedo; materia, & forma Solis; materia, & forma aquæ; intellectus, & voluntas Angeli. *Posteriori* caput hominis, & anima, Sol, & orbis solaris; clavus, & rota; humanitas Christi, & Persona Verbi.

Ob-

Objectio I.

2. **S**ecunda : Per unionem hypostaticam non solum Persona, & divinitas Verbi, sed etiam attributa divinitatis, omnipotentia, omnipræsentia, & omniscientia communicata sunt humanitati Christi : Ergo humanitas per communicatam sibi omnipræsentiam facta est ubique præsens, & sic de aliis. Antecedens patet ex illo Coloss. 2. v. 9. *In ipso, id est in Christo, inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* At plenitudo divinitatis complectitur omnia attributa divina. Item ex illo Matth. 11. v. 27. *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo.* Si omnia, ergo etiam omnipræsentia. *Resp.* Tripliciter intelligi potest, quod attributa divina communicata sint humanitati Christi. *Primo* : Quod communicata sint illi, non in se, sed in Persona Verbi. Sic verum est. Nam humanitati datum est, ut subsistat in persona Verbi, quæ est omnipotens, omniscia, ubique præsens. *Secundo* : Quod communicata sint illi, etiam in seipsa : non tamen proxime, immediate, & formaliter ; sed mediate, consequenter, & identice. Sic etiam verum est. Nam sola substantia Verbi proxime, immediate, & formaliter communicata est humanitati in se, & per illam proxime, immediate, & formaliter subsistit humanitas. Sed quia illa subsistentia reipsa idem est cum essentia, & attributis divinis, ideo consequenter, & identice, essentia, & attributa divina communicata sunt humanitati : non ut humanitas per illa sit omnipotens, omniscia, & ubique præsens ; sed ut per illa, quatenus identificantur cum subsistentia, subsistat. *Tertio* : Quod communicata sint ipsi humanitati in se proxime, immediate, & formaliter, sicut subsistentia illi communicata est, ac proinde sicut recte dicitur, humanitatem Christi subsistere substantia divina ; sic etiam recte dici, omnipotentem esse omnipotentia divina, & ubique præsentem omnipræsentia divina, Sic intelligunt Lutherani : & hoc sensu nos illos impugnamus. Nam si illa tria attributa divina hoc modo communicata essent humanitati, etiam hæc tria essent.

essent communicata nempe. Esse actum purum, esse æternum, esse independentem, cum sit par ratio omnium, & testimonia Scripturæ a Lutheranis allata, æque de omnibus intelligi possint. At hæc tria posteriora non sunt communicata humanitati in se proxime, & formaliter: Ergo nec illa tria priora. Minor patet, quia humanitas non est in se formaliter actus purus, cum sit ens in se compositum: Nec in se est ab æterno, cum sit creata in tempore: Nec est independentens, cum dependeat a D^{eo}.

Obiectio II.

9. **I**llud autem Apostoli, quod obijcitur a Lutheranis. *In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*: non intelligitur de humanitate Christi, de qua hic disputamus; sed de ipso Christo. Cum enim Christus sit verus Deus, & verus homo; necesse est, ut sicut in eo est plenitudo humanitatis, sic etiam sit plenitudo divinitatis.

Vel quod idem est, sicut in eo est natura humana cum suis proprietatibus, & attributis, sic etiam sit natura divina cum suis proprietatibus, & attributis. Similiter illud: *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo*: dictum est de Christo, non de humanitate Christi. Potest autem dupliciter intelligi. *Primo*: Quod omnia sint illi tradita per æternam generationem. Et sic non est ad propositum. *Secundo*: Quod omnia sint illi tradita per unionem hypostaticam: non tamen in ipsa humanitate, sed in persona Verbi.

Obiectio III.

10. **A**postolus discrete ait: Christum post Ascensionem fuisse ubique, seu implevisse omnia loca. Eph. 4. v. 10. *Ipsè est, qui ascendit supra omnes cælos, ut impletet omnia. Resp.* Scius est: Christum prius descendisse ad inferos, ac deinde per ærem ascendisse supra omnes cælos, ut omnia loca, infima, media, summa, successive impletet per suam præsentiam, gloriam, victoriam, triumphum: Et sic caperet possessionem sui

imperii in omnes creaturas ; & tanquam Rex solenni pompa inauguraretur. Unde S. Bern. serm. 1. de Ascensu Domini ait : Jam enim cum se Dominum universorum, quæ sunt in terra, & in mari, & in inferno, probasset, non restabat, nisi ut aëris, & cælorum se esse Dominum approbaret.

Obiectio IV.

11. **C**hristus secundum humanitatem sedet ad dexteram DEI, Coloss. 3. v. 1. & Hebr. 1. v. 13. sed dextra DEI est ubique : ergo Christus secundum humanitatem est ubique. *Resp.* Sensus est, Christum sedere ad dexteram DEI, est æqualem esse Deo in potentia, gloria, & maiestate : non quod hæc æqualitas data sit Christo homini in humanitate, sed in Persona Verbi. Non enim factum est, ut humanitas in se ipsa sit æqualis Deo in potentia, gloria, & maiestate, sed ut sit humanitas Personæ Verbi, quæ habet æqualem potentiam, gloriam, & maiestatem cum Persona Patris. *Dices*, hoc factum est in instanti Incarnationis, quando humanitas Christi unita fuit Personæ Verbi. Apostolus autem loquitur de sessione ad dexteram DEI Patris, quæ contigit post Ascensionem. *Resp.* In illa sessione duo spectari debent. *Primo* : Æqualitas Christi cum Deo Patre. Hæc illi data est in instanti Incarnationis. *Secundo* : Manifestatio illius æqualitatis. Hæc facta est in Ascensione ; quando Christus, tanquam victor, & triumphator cum solenni pompa ascendit ad cælum, & cœpit agnosci, ac honorari tanquam Deus. Phil. 2. v. 9.

Obiectio V.

12. **C**hristus ait Matth. 18. v. 20. Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Et cap. 28. v. 20. Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. *Resp.* Christus non loquitur de præsentia corporali, sed de præsentia per suam gratiam, & directionem.

CAPUT II.

De Fide infantium.

1. **D**icam *Primo* : Quid sentiat Lutherus. *Secundo* : Quid Lutherani. *Tertio* : Quid Catholici. *Quarto* : Solvam objectiones Lutheri, & Lutheranorum. Igitur Lutherus docet : infantes habere fidem actualem, qua credant in Christum, & per quam iustificentur. Hanc autem fidem gigni infantibus, partim vi Exorcismi, partim orationibus Ecclesiæ, quæ adhibentur in exorcismo, (libro contra armatum virum Coclæum) Sed facile refellitur. *Primo* : Quia præter Lutherum nemo hoc docet. *Secundo* : Nullum habet fundamentum in Scriptura, in qua nulla sit mentio Exorcismi. *Tertio* : Multa absurda inde sequuntur. *Primo* : infantes exorcizatos, si moriantur ante baptismum, salvari posse per fidem in Exorcismo acceptam, ac proinde Baptismum non esse necessarium. Nam ut loco citato Lutherus ait: *Baptismus sine fide non iustificat; fides autem sine Baptismo iustificat.* *Secundo* : Exorcismum magis esse necessarium ad salutem, quam Baptismum; quia Exorcismus confert fidem iustificantem, quam Baptismus non confert. *Tertio* : Nos habere aliquod medium necessarium ad salutem ex sola Traditione, nempe Exorcismum, quod Lutherani censent absurdum esse.

2. Hæc de Luthero. Lutherani in tres sectas divisi sunt. Aliqui docent cum Luthero, infantes habere fidem, qua credunt in Christum, ut Leonardus Hutterus in *Compendio locorum Theologiæ cap. 20. de Baptismo quæst. 11.* Alii, habere pios quosdam motus, seu inclinationes in Deum, ut Philippus in locis *anni 1558.* titulo de Baptismo parvulorum. Alii, habere utrumque, & veram fidem, qua credant in Christum, & pios motus, seu inclinationes in Deum, ut David Cythreus in *Catechesi anni 1589. cap. 7. de Baptismo.* Omnes tamen dissentiant a Luthero in eo, quod dicant huiusmodi fidem vel pios motus non gigni in infantibus per

Eorcismum, sed in Baptismo per virtutem, & operationem Spiritus sancti.

3. Catholici tria statuunt. *Primo*: Infantes in Baptismo non habere propriam fidem actualem, qua credant in Christum. Hoc enim ex Scripturis colligi non potest, ut constabit ex solutione objectionum. Et Augustinus expresse ait: eos, qui putant infantes credere in Christum, quando baptizantur, injuriam facere humanis sensibus. (*Epist. 57. ad Dardanum quæst. 2.*) Videmus enim infantes, partim vocis ejulatu, partim motu corporis reluctari, quando aqua Baptismi asperguntur; quod non facerent, si crederent se per illam aquam regenerari, & filios Dei effici. *Et lib. 4. de Baptismo contra Donatistas cap. 24.* ait: *Infantes baptizati, non ex impia voluntate, sed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad justitiam possunt, nec ore confiteri ad salutem.*

4. *Secundo*: Infantes in Baptismo non habere pios motus, seu inclinationes in Deum. Vel enim Lutherani, qui asserunt hujusmodi motus, volunt eos distingui a fide justificante, vel non distingui. Si hoc posterius, jam refutati sunt, quia ostensum est, infantes non habere actum fidei justificantis. Si prius, jam refutant seipsum. Nam alibi, ex communi consensu docent, hominem sola fide justificari. Hi docent, infantes justificari per pios motus, qui juxta suppositionem, a fide distincti sunt.

5. *Tertio*: Infantes in Baptismo non justificari sine fide. Tametsi enim non habeant propriam fidem actualem, aut pios motus in Deum, ut jam dixi, acquirunt tamen habitum fidei, sicut etiam habitum spei, & caritatis. Deinde præter hunc habitum, dicuntur etiam actu credere, duplici sensu. *Primo*: Quatenus actu baptizantur. *Secundo*: Quatenus credunt aliena fide. De priori loquitur Augustinus *lib. 1. de peccat. meritis & remiss. cap. 27.* *Quis nesciat, inquit, credere infantibus esse baptizari? non credere autem, non baptizari.* De posteriori *serm. 10. de verbis Apostoli.* *Portantur ad Ecclesiam, & si pedibus illuc currere non possunt, alienis pedibus currunt, ut sanentur. Accommodat illis Mater Ec.*

Ecclesia aliorum pedes, ut veniant: aliorum corda, ut credant: aliorum linguam, ut fateantur: Ut quoniam quoad ægri sunt, alio peccante prægravantur: sic cum hi sani sunt, alio pro illis consistente salventur.

Objectiones Lutheranorum.

6. **P**rima: Nemo potest justificari sine fide: at infantes in Baptismo justificantur: ergo fidem habent. major patet ex illo Marci 16. v. 16. *Qui non crediderit condemnabitur.* Et Heb. 11. v. 6. *Sine fide impossibile est placere DEO.* Resp. Nemo adultus potest justificari, sine propria fide actuali; ut recte colligitur ex testimoniis citatis. At infantes salvari possunt partim fide aliena, partim propria habituali, ut dictum est.

7. *Secunda: Christus diserte ait, infantes habere actum fidei, Matth. 18. v. 6. Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt.* Resp. Christus non loquitur de infantibus; qui non sunt capaces scandalii, sed de pueris grandioribus, qui vocati accedebant Christum, ut ex contextu patet.

8. *Tertia: Joannes Baptista existens in utero materno, habuit fidem in Christum. Ergo &c.* Resp. Exemplum Joannis Baptistæ non facit regulam generalem, sicut nec exemplum asinæ Balaam, ut recte notat Augustinus *epist. 57. Ad Dardanum quæst. 2.* Non enim sequitur: asina Balaam locuta est: ergo omnes asinæ loquuntur. Nec item: Joannes Baptista credidit in Christum: ergo omnes infantes credunt in Christum. Deinde, Scriptura non dicit Joannem credidisse, sed exultasse, ut bene advertit idem Augustinus loco citato.

9. *Quarta: Si infantes non credunt, jam astantes mentiuntur, quando respondent pro infante baptizando; Credo.* Resp. Non mentiuntur, quia non significant illum credere actu proprio, sed alieno, ut recte notat. D. Thomas in 3. parte quæst. 68. art. 9. ad 3. Quomodo autem fides aliena possit illi prodesse ex S. August. explicatum est. Prodest illi fides aliena, sicut obest peccatum alienum.

CAPUT III.

De Impanatione.

I. Utherani nobiscum sentiunt contra Calvinistas, Christum vere præsentem esse in Eucharistia. Sed quo modo sit præsens, in eo dissentiunt. Nos docemus fieri præsentem per transubstantiationem, id est, per conversionem substantiæ panis, & vini, in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi, sicut substantia aquæ in nuptiis Canæ Galilææ; conversa est in substantiam vini. *Joan. 2: v. 2.* Hanc conversionem negant Lutherani asserentes, substantiam panis, & vini simul manere cum substantia Corporis, & Sanguinis Christi. Itaque Christum non fieri præsentem in Eucharistia per conversionem unius substantiæ in alteram, sed alio modo. Quis autem ille modus sit, in eo discrepant. Plerique putant, præsentem fieri per ubiquitatem. *Alii* per unionem hypostaticam Christi cum pane, & vino. *Alii* per simplicem conjunctionem unius cum altero; omnes tamen in eo conveniunt, quod hæc propositio sit vera. *Panis est Corpus Christi, Vinum est Sanguis Christi.* Item: *Corpus Christi est in pane, cum pane, sub pane.* Atque hinc ortum est vocabulum Impanationis. Hæc omnia examinanda sunt.

Q U Æ S T I O I.

A. AN Christus sit præsens in Eucharistia per Ubiquitatem? Plerique Lutherani affirmant cum Lutheri. Sed male: *Primo:* Quia ubiquitas jam explosa est. *Secundo:* Multi Lutherani docent: Christum non fuisse ubique præsentem, nisi post Ascensionem; ergo ante Ascensionem, vel non fuit præsens in Eucharistia; vel si fuit, non potuit esse per Ubiquitatem, sed per transubstantiationem, quod nos docemus. *Tertio:* Quod ubique est, non movetur de loco in locum, ut supra demonstravi: si ergo Corpus Christi est ubique non movetur de loco in locum; ergo Minister Lutheranus, quando alicui porrigit Hostiam, non porrigit Corpus Christi, sed nudum panem. Nam id, quod porrigit, movetur ex manu

manu ipsius in os, & stomachum comunicantis; Corpus autem Christi, si ubique est, non potest ita moveri.

Q U Æ S T I O II.

3. **A**N Christus sit præsens in Eucharistia per unionem hypostaticam? Hoc potest dupliciter intelligi. *Primo*: Ut sit præsens per unionem Personæ Verbi cum pane, & vino. *Secundo*: Ut sit præsens per unionem Corporis Christi cum pane, & Sanguinis Christi cum vino. Hoc posterius videtur asserere Lutherus in captiv. Babyl. cap. de Eucharistia. Sed non recte. Nam unio hypostatica non fit in natura, sed in persona, seu hypostasi: (Inde enim vocatur hypostatica, seu personalis.) At in Christo non est ulla Persona, nisi Verbi: ergo nulla potest fieri unio hypostatica, nisi in Persona Verbi: ergo non est hypostatica.

Q U Æ S T I O III.

4. **A**N Christus sit præsens in Eucharistia per simplicem conjunctionem? Hoc putantur sentire Kemnitius, & aliqui recentiores Lutherani. Quos refello ex duobus ipsorum principiis. *Uno*: Quod verba illa: *Hoc est Corpus meum*, proprie intelligantur, & non metaphorice; in quo nobiscum sentiunt. *Altero*: Quod per pronomen (*Hoc*) designetur panis, in quo sentiunt cum Calvinistis. Igitur volunt hunc esse sensum verborum: *Hic panis est proprie Corpus Christi*: Nihil absurdus. Quando enim duæ res distinctæ, ac disparatæ non aliter, quam per simplicem conjunctionem uniuntur, tunc una proprie non potest dici altera. Non enim dicimus, *Aër est panis*, tametsi aër sit in pane, & cum pane? Neque *Angelus est homo*, licet possit esse in homine; ergo si Corpus Christi per simplicem tantum conjunctionem est in pane, & cum pane; non licebit dicere: *Corpus Christi proprie est panis*, aut contra.

Q U Æ S T I O IV.

5. **A**N Christus sit præsens in Eucharistia per transubstantiationem, seu per conversionem totius substantiæ vini in Sanguinem Christi? Affirmant

Catholici cum *Conc. Trid. Sess. 3 c. 4* & cum antiquis Patribus. Ex multis citabo paucos. Igitur *Ambr.* in lib. de iis, qui mysteriis initiantur *cap. 9.* diserte ait: naturam, seu substantiam panis mutari in Corpus Christi. Et tripliciter probat hanc mutationem non esse impossibilem. *Primo*: Quia Deus potuit facere, ut naturæ rerum existerent, quæ antea non existerant: ergo etiam potest facere, ut, cum existunt, una mutetur in aliam. *Secundo*: Potuit facere, ut virga Moysis mutaretur in serpentem; ergo: *Tertio*: Potuit multa alia facere, quæ supra naturam sunt; nimirum: ut aqua Ægypti mutaretur in sanguinem; ut amara fieret dulcis; ut ferrum securis nataret supra aquam; ut ignis descenderet de cælo, ut Christus nasceretur ex Virgine; cur ergo non posset facere, ut substantia panis mutetur in carnem? Addo ego, id quotidie fieri in humano corpore. Panis, quem comedimus, convertitur in carnem, & substantiam nostram. Quis dubitat?

6. Idem *Ambr. l. 4. de Sacramentis c. 4* sic habet: *Panis iste, panis est ante verba Sacramentorum; ubi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi: & Cyrillus Hierosol. Catechesi 4. mystagogica: Aquam olim in vinum convertit in Cæna Galilæa: & non erit dignus, cui credatur, quod vinum in sanguinem transmutavit: & infra ibid. Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur tibi sanguis: & Cyprian. in ser. de Cæna Domini. Panis iste, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro. Et Hilarius lib. 8. de Trinit. De veritate carnis, & sanguinis, non est relictus ambigendi locus. Et Gregorius Nyssen. orat. Cathec. c. 37. R. Et nunc quoque credo: DEI Verbo sanctificatum panem, in DEI Verbi corpus transmutari. Hæc testimonia clara sunt.*

7. Objici potest illud *1. Cor. 10. v. 16. Panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est? Et c. 11. v. 26. Quotiescunque manducabitis panem hunc. Ex quo videtur sequi, panem manere in Eucharistia, & nullam fieri transubstantiationem. Resp. Apostolus loquitur de pane mutato: Sicut Christus, cum ait: Cæci vident id est, qui antea erant cæci, nunc vident.*

LIBER TERTIUS.

De Controversiis Calvinistarum.

Calvinistæ sortiuntur varia nomina, ut alibi dixi. In Anglia vocantur Puritani : in Gallia Hugonotæ : in Hollandia Geusii : in Boemia Picarditæ : in Helvetia Sacramentarii, & Zwingliani : in Germania Calvinistæ. Capita controversiarum, in quibus speciatim a nobis dissident, sunt hæc fere. *Primo* : De attributis divinis. *Secundo* : De Christo. *Tertio* : De imagine Christi. *Quarto* : De prædestinatione. *Quinto* : De Gratia. *Sexto* : De Authore peccati. *Septimo* : De Baptismo infantium. *Octavo* : De Exorcismo. *Nono* : De reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia. *Decimo* : De circulo Calvinistico.

C A P U T I.

De Attributis divinis.

IN hoc capite nominatim disputandum est contra Conradum Vorstium Calvinistam, qui in tractatu de Divinis attributis sic sentit. *Primo* : D E U M secundum essentiam, & essentialem perfectionem, non esse infinitum. *Secundo* : Nec ubique præsentem in hoc mundo, sed tantum in celo. *Tertio* : In D E O esse accidentia. *Quarto* : Decreta D E I non esse ab æterno. *Quinto* : Æternitatem D E I non esse indivisibilem, & totam simul, sed divisibilem, & successivam. Hi quinque Atheismi refutandi sunt. Atheismos voco : quia, qui ita de D E O sentit, non agnoscit verum D E U M ; Atheus ergo est.

CONCLUSIO I.

2. **D**EUS secundum essentiam, seu essentialem perfectionem, est simpliciter infinitus. Patet ex Scriptura, Psal. 144. v. 3. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis.* Et Baruch. 3. v. 25. *Magnus est, & non habet finem.* Quæ testimonia non possunt intelligi de magnitudine molis, seu quantitatis, quæ in DEO nulla est, sed de magnitudine virtutis, seu perfectionis. Est ergo hic sensus: DEUS ita magnus est in virtute, & perfectione, ut non habeat finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis. Unde sic argumentor: Sicut illud est finitum in virtute, & perfectione, quod habet finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis; ita e contrario, illud est infinitum in virtute, & perfectione, quod non habet finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis. At DEUS non habet; ergo infinitus est.

3. *Objicit primo* Vorstius: substantiam DEI videri ab Angelis, & ideo infinitam non esse. Sed consequentia hæc nulla est. Docent enim Theologi, recte coherere hæc duo: DEI substantiam infinitam esse, & tamen videri posse ab intellectu finito; non quidem per solas naturæ vires, sed accedente auxilio DEI supernaturali.

4. *Objicit Secundo*: Nulla creatura est infinita; ergo nec DEUS. Ineptissime profecto; Perinde ac si dicam: Nulla creatura fuit ante mundum conditum; ergo nec DEUS. Boni authores colligunt contrarium ex hoc mundo: Ideo creaturæ finitæ sunt in genere entis; quia deest illis aliqua perfectio in genere entis. Nulla enim est, quæ contineat omnes perfectiones in latitudine entis: ergo e contrario, ideo DEUS est infinitus in genere entis, quia nulla deest illi perfectio in genere entis.

5. *Objicit tertio*: Potentia DEI non extenditur ad impossibilia: ergo non est infinita. Non minus inepte. An putat Vorstius, infinitam fore potentiam, si ad impossibilia se extenderet? Immo potentia non esset, si id fieret. Sicut enim scientia non dicitur, nisi respectu sci-

scibilem, sic neque potentia, nisi respectu possibilem. Impossibilia enim non cadunt sub potentiam, & si caderent, impossibilia non essent.

CONCLUSIO II.

6. **D**EUS secundum substantiam suam ubique præsens est in hoc mundo, & non tantum in cælo. Patet ex illo Jerem. 23. v. 24. *Cælum, & terram ego impleo, dicit Dominus.* Et 3. Reg. 8. v. 17. *Cæli calorem te non capiunt.* Idem docent Patres: Cyprianus in lib. de vanitate Idolorum: *DEI templum totus est mundus.* Et ibidem: *DEUS est totus ubique diffusus.* Et Augustinus epist. 27. ad Dardanum: *DEUS substantialiter ubique diffusus est.* Et lib. 7. de Civit. Dei c. 30. *DEUS Subique totus, implens cælum, & terram, præsente potentia, non absente natura.* Et ratio est: quia, si DEUS secundum substantiam non esset alibi, quam in cælo, sequeretur, Christum, cum in terris versabatur, non fuisse verum DEUM secundum substantiam; at hoc impium est; ergo & illud, ex quo hoc sequitur.

7. *Objicit Vorstius illud Psalm. 113. v. 16. Cælum cæli Domino terram autem dedit filiis hominum.* Psalm. 122. v. 1. *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis.* Resp. DEUS quidem est ubique secundum substantiam, ut dictum est; sed tamen speciali quodam modo est in cælo; nempe: per majestatem, & gloriam; sicut in inferno per justitiam vindicativam; & in humanitate Christi per unionem hypostaticam; & in Ecclesia per assistentiam, & directionem.

CONCLUSIO III.

8. **I**N Deo non sunt vera accidentia realiter distincta a substantia Dei. Ratio est, quia quod in se infinite perfectum est, non potest ulterius in se perfici. At substantia Divina in se infinite perfecta est, ut paulo ante probavi; ergo non potest ulterius in se perfici. At perficeretur in se, si reciperet in se accidentia realia. Major patet; quia quod in se infinite perfectum est, hoc in se continet omnes perfectiones posibles, vel formaliter, vel eminenter; ergo ulterius perfici non potest.

potest. Deinde excludit a se omnem defectum, & imperfectionem, ergo etiam omnem potentiam passivam, seu receptivam, cum talis potentia supponat carentiam, & defectum, ergo non potest in se recipere ulteriorem perfectionem; ergo nec accidentia.

9. *Objicit Vorstius*; Decreta DEI sunt multa; cum aliud sit decretum creandi, aliud prædestinandi, aliud reprobandi; At substantia DEI est unica; ergo Decreta non sunt substantia, sed accidentia. *Resp. Primo*: Negatur consequentia, quæ non legitime inferitur. Quod patet in hoc simili syllogismo. *Personæ Divinæ sunt multæ; at substantia DEI est unica*: ergo *Personæ Divinæ non sunt substantia, sed accidentia*. Deinde: major propositio aperte falsa est. Non enim in Deo sunt multa decreta, eo sensu, quo id asserit *Vorstius*, id est: non sunt multi actus voluntatis, quorum uno decernat Deus creare mundum: alio prædestinare quosdam ad vitam; alios reprobare ad mortem; sed est unus simplex actus, quo hæc omnia decernit. Simile est in scientia DEI. Non enim sunt multæ scientiæ in Deo, id est, non sunt multi actus intellectus, quorum uno cognoscat Petrum, alio Paulum, alio Joannem; sed est una simplex scientia, seu unus simplex actus intellectus, quo omnia tam creaturas, quam seipsum intelligit. Et ratio est; quia actus intelligendi, & volendi in Deo nihil aliud est, quam ipsa Essentia, seu Substantia DEI, quatenus per modum actus significatur. Hoc sensu dicunt Patres, & Scholastici, non distingui in Deo hæc tria; *Esse, Poesse, Operari*, seu essentiam, potentiam, & operationem. Unde sicut essentia DEI est una, simplex; sic etiam una, & simplex scientia; unum & simplex decretum. Et hæc omnia una, & simplex Deitas.

CONCLUSIO IV.

10. **D**ecreta DEI sunt ab æterno, seu, quod idem est, sunt DEO coæterna. Sequitur ex dictis, quia decreta DEI sunt ipsa DEI essentia, seu substantia: Hæc est ab æterno; ergo & illa. *Objicit Vorstius*, omnis causa libera antecedit suum effectum ordine

ordine temporis, seu durationis; at DEUS est causa libera respectu liberorum decretorum; ergo tempore, vel duratione antecedit sua decreta; non ergo decreta DEI sunt æterna. *Resp. Primo*: Major falsa est. Nam Angeli in primo instanti creationis habuerunt liberum actum dilectionis DEI; & Christus secundum humanitatem in instanti conceptionis libere acceptavit mortem pro humani generis redemptione. *Secundo*: Minor etiam falsa est: quia decreta DEI non sunt effectus DEI; nec DEUS illorum causa est. Nam, ut dixi, decreta DEI sunt ipsa essentia Divina, quatenus terminatur ad res decretas per modum operantis, volentis, decernentis.

Q U Æ S T I O V.

11. **Æ**TERNITAS DEI non est divisibilis, & successiva, sed indivisibilis, & tota simul. Hoc etiam sequitur ex dictis; quia æternitas DEI non est accidens (cum in DEO nulla sint accidentia,) sed est substantia DEI; at hæc est indivisibilis, & tota simul, in qua nullæ sunt partes sibi invicem succedentes; alioquin esset mutabilis, & corruptibilis; ergo etiam æternitas est indivisibilis, & tota simul, in qua nullæ sunt partes sibi invicem succedentes, Ergo tota coëxistit omnibus temporum differentiis.

12. *Objicit* Vorstius: Si tota æternitas coëxistit omnibus temporum differentiis, seu partibus, sequitur *Primo*: Omnes partes temporis, id est, præteritum, præsens, & futurum simul inter se coëxistere. *Secundo*: DEUM posse efficere, ut præteritum non sit vere præteritum, futurum non sit vere futurum; quia utrumque in æternitate præsens est. *Tertio*: Primum annum mundi conditi, esse hunc ipsum annum præsentem. *Quarto*: Res in æternitate nunquam oriri, aut interire, quia semper æternitati præsentis sunt. *Resp. Prima* consequentia, a qua reliquæ dependent neganda est. Non enim sequitur, si tota æternitas coëxistit omnibus partibus temporis, ipsas etiam partes simul inter se coëxistere. Nam tota æternitas non coëxistit omnibus par-

partibus simul sumptis, & existentibus, ut supponit *Vorsius*: sed singulis divisim sumptis, & sibi mutuo succedentibus. v. g. Hodie tota æternitas coëxistit hodierno diei: & cras tota coëxistet crastino diei, & perendie perendino; & sic deinceps. Hinc non sequitur, hodiernum, crastinum, & perendinum simul existere, sed potius unum alteri succedere. Hæc solutio facile accomodabitur ad reliquas consequentias, quæ ex *Vorsio* allatæ sunt.

C A P U T II.

De Christo.

2. **V**arii sunt errores Calvinistarum de CHRISTO. *Primus*: Christum non esse mortuum pro omnibus, sed pro solis prædestinatis. *Secundus*: Christum in cruce desperasse. *Tertius*: Non vere, ac proprie, sed tantum metaphorice descendisse ad inferos. *Quartus*: Christum esse Mediatorem secundum utramque naturam, divinam, & humanam. *Sextus*: Christum ab initio multa ignorasse, quæ paulatim didicerit. Quatuor priores sunt proprii Calvinistarum; reliqui duo communes Lutheranis, & Calvinistis; omnes ordine refutandi.

Q U Æ S T I O I.

2. **A**N Christus pro omnibus mortuus sit? Hæc tria connexa sunt. *Primo*: An pro omnibus mortuus sit? *Secundo*: An mors, & meritum ipsius omnibus prosit? *Tertio*: An DEUS det omnibus fidem, gratiam ex merito Christi? *Calvinus lib. 3. Instit. cap. 22. §. 10. Et cap. 24. §. 13. docet*: Christum pro solis prædestinatis mortuum esse: meritum ipsius prodesse solis prædestinatis, DEUM solis prædestinatis dare fidem, & gratiam ex merito Christi.

3. Catholici non constringunt mortem, merita, & beneficia Christi ad paucos. Sentiunt omnibus esse com-

communia. Hoc enim Scriptura diserte testatur. 2. Corinth. 5. v. 15. *Pro omnibus mortuus est Christus.* Et 1. Tim. 2. v. 6. *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Et 1. Joan. 2. v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Et Joan. 1. v. 9. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hinc D. Ambrosius serm. 8. in Psalm. 118. *Sol justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit.* Hæc doctrina tribus propositionibus explicari potest. *Prima est: Christi meritum fuisse sufficiens ad totum genus humanum redimendum, & salvandum.* In hac conveniunt nobiscum Calvinistæ. Et recte: quia ipsius meritum fuit infiniti valoris propter infinitam dignitatem Personæ, cui humanitas est unita. *Altera est. Christi meritum reipsa non esse efficax respectu reproborum quoad vitam æternam.* Neque hic dissentimus: quia reprobi reipsa non perveniunt ad vitam æternam. Si enim venirent, non essent reprobi, sed prædestinati. *Tertia est: Christi meritum reipsa esse efficax respectu reproborum, quoad dona gratiæ in hac vita.* Hoc negant Calvinistæ; Nos asserimus. Constat enim multos reprobos habuisse fidem, & alia dona a Deo per merita Christi, ut Judam proditorem, Simonem magum, & omnes illos, qui ex Catholicis facti sunt hæretici, de quibus Apost. 1. Tim. 1. v. 19. *Quidam circa fidem naufragaverunt.* Et 2. Tim. 2. v. 17. *Ex quibus est Hymeneus, & Philetus qui a veritate exciderunt.* Unde August. in lib. de corrept. & gratia cap. 13. *Credendum est, inquit, quosdam de filiis perditionis non accepto dono perseverantia usque in finem in fide, quæ per dilectionem operatur, incipere, vivere, & aliquamdiu fideliter, ac juste vivere, & postea cadere.*

Q U Æ S T I O II.

4. **A**N Christus in cruce desperavit? Affirmat Calvinus in Harmonia Evangelica ad cap. 27. Matth. & lib. 2. Inst. cap. 16. §. 10. & 11. Probat autem dupliciter: *Primo, ex illo: DEUS DEUS, meus!*

meus! ut quid dereliquisti me? Secundo: Quia Christus sustinebat Personam omnium nostrum, qui propter peccata eramus obnoxii æternæ damnationi; ergo debebat persolvere omnes pœnas, quæ homini damnato debebantur, inter quas erat desperatio.

5. Hæc mera blasphemia est. Primo: Quia desperatio est peccatum; est autem blasphemum, asserere, Christum peccasse. Secundo: Quando Christus dixit: *DEUS, DEUS meus! ut quid dereliquisti me?* dixit etiam: *Pater! in manus tuas commendo Spiritum meum.* Quod non dixisset, si desperasset. Tertio: Christus jam tum erat in statu Beatitudinis, & promittebat latroni eundem statum; *Hodie mecum eris in Paradiso.* At in statu Beatitudinis non potest esse desperatio.

6. Nec obstat illud, *ut quid dereliquisti me?* Non enim est vox desperantis, sed admirantis. Admiratur Christus, cur in tanto corporis cruciatu derelictus sit; sed mox tollit admirationem. *Longe a salute mea verba delictorum meorum.* Quasi dicat: Non est mirum, mi Pater, quod relinquant me in his angustiis; quia delicta totius mundi, quæ in me suscepi, non possum aliter expiare, nisi luendo hanc pœnam: *verba delictorum meorum*, id est, peccata humani generis, quæ mea sunt, quatenus ea in me suscepi, *longe a salute mea*, id est: non possunt conjungi cum salute corporis mei. Debeo pati in corpore, ut illa possim expiare. Quo spectat illud 1. Petri 2. v. 24. *Peccata nostra ipse portavit corpore suo super lignum.* Vide Bellarminum in Commentario Psalm 21.

7. Deinde falsum est Christum pertulisse omnes pœnas damnatorum. Præcipua illorum pœna est, privatio æternæ Beatitudinis; at Christus, nec in morte, nec post mortem privatus fuit æterna Beatitudine. Nam ante passionem, dixit Joan. 17. v. 24. *Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Quid est hoc, *Ubi ego sum?* id est: in statu Beatitudinis. Igitur sensus est: Opto ut mei ministri veniant ad illum statum Beatitudinis, in quo ego nunc sum; at status Bea-

titu-

itudinis est immutabilis; ergo si Christus ante passionem fuit in illo statu, semper in eo mansit. Non ergo pœnam damni expertus est; & consequetur nec omnes damnatorum pœnas.

Q U Æ S T I O III.

8. **A**N Christus vere descenderit ad inferos? Calvinus lib. 2. *Inst. cap. 16. §. 10. v. 11. & 12. tria docet. Primo*; Christum descendisse ad Inferos, id est, omnes pœnas damnatorum in anima perpeffum esse. Quæ explicatio, & nova, & falsa est. Nova, quia omnes antiqui Patres explicant, & ajunt: Christum post mortem secundum carnem jacuisse in sepulchro; secundum animam descendisse ad inferiores partes terræ, ut inde animas Sanctorum veteris Testamenti liberaret. *Aug. epist. 57. ad Dardanum, Hieronymus in Psalm. 15. Ambrosius de mysterio Paschæ cap. 5. & alii.* Falsa, quia nunc ostensum est: Christum non pertulisse omnes pœnas damnatorum.

9. *Secundo*: Docet, Christum cœpisse descendere ad inferos; id est: cœpisse pati pœnas damnatorum, quando in horto dixit: *Pater! si possibile est, transeat a me calix iste.* Deinde profundius descendisse, quando clamavit in cruce: *DEUS, DEUS meus! ut quid dereliquisti me?* *Tertio*: Profundissime, quando post mortem coram severo Dei tribunali, tanquam reus æternæ mortis comparuit. Hæc mera figmenta sunt. Ubi obsecro vel Scriptura, vel Patres asserunt, Christum post mortem pertulisse pœnas damnatorum? Nusquam.

10. *Tertio*: Docet corporalem Christi mortem nihil nobis fuisse profuturam, si non etiam post mortem perpeffus fuisset pœnas damnatorum. Qui error directe pugnat contra Scripturam, ex qua habemus hæc duo principia. *Primo*: Quod Christus sua passione, & morte perfecit, seu consummaverit opus nostræ redemptionis. *Secundo*: Quod post mortem in illo triduo nihil amplius perpeffus sit. Prius habetur Hebr. 2. v. 10. *Decebat eum, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummare.* Posterius Luc. 23. v. 43.

Hodie mecum eris in Paradiso. Calvinus interpretabitur. Non hodie, sed post triduum mortis mecum eris in Paradiso. Nam in isto triduo stabo coram severo DEI tribunali, & sustinebo omnes pœnas damnatorum.

11. *Objicit*: Calvinus illud Actor. 2. v. 24. *Quem DEUS suscitavit, solutis doloribus inferni.* Ex quo infert: Christum in instanti resurrectionis fuisse solutum, seu liberatum a doloribus inferni, ac proinde toto triduo mortis perpeffum esse illos dolores. *Resp.* Textus non dicit: Christum fuisse solutum, seu liberatum a doloribus inferni, quibus antea tenebatur; sed ne illis tenebatur. Sicut si dicerem: Leonem fuisse solutum, seu liberatum a laqueis venantium; non quod antea illis fuisset captus; sed eos rupisse, seu perfregisse, ne caperetur. Et hoc significat textus, cum ait: *Quem DEUS suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.* Vide Aug. ep. 99. ad Evodium.

Q U Æ S T I O IV.

12. **A**N Christus sua passione ac morte aliquid sibi meruerit? Calvinus lib. 2. *Inst. cap. 17. §. 6.* Docet, nobis tantum meruisse, non sibi. Nos contra asserimus, etiam sibi aliquid meruisse; nimirum: gloriam corporis, exaltationem nominis, & quædam alia, quæ ei data sunt post passionem. Quod aperte colligitur ex Scriptura, Philip. 2. v. 8. *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & DEUS exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Et Hebr. 2. v. 9. *Videmus JESUM propter passionem mortis, gloria, & honore coronatum.* Ubi particula (propter) significat causam meritoriam.

13. *Objicit* Calvinus. Quid opus fuit descendere Filium DEI, ut sibi acquireret aliquid novi? *Resp.* Aliud est loqui de Filio DEI, quatenus est homo. Nos non dicimus, Filium DEI descendisse de cœlo, ut sibi tanquam DEO, aliquid novi acquireret per meritum; Sed Christum hominem suscepisse voluntariam mortem, ut sibi, tanquam homini, acquireret gloriam corporis, & exaltationem nominis.

Q U Æ S T I O V.

14. **A**N Christus sit Mediator secundum utramque naturam? Affirmant Adversarii. Nos dicimus, Mediatorem esse secundum humanitatem, non secundum Divinitatem, juxta illud 1. Tim. 2. v. 5. *Unus Mediator DEI, & hominum, homo Christus Jesus.* Ubi particula (*Homo*) addita est, ut constaret, secundum quam naturam esset Mediator, ut notavit August. lib. 2. de peccato originali cap. 28. & serm. 11. de verbis Apostoli. Et ratio est; quia fuit Mediator, quatenus per mortem, & passionem suam reconciliavit nos DEO. Hoc autem fecit secundum humanitatem, quia secundum Divinitatem non potuit pati, aut mori.

15. *Objicies:* Solus DEUS potest renovare corda, & dare Spiritum Sanctum; hæc autem sunt opera Mediatoris, teste Aug. in Enchir. cap. 33. Ergo solus DEUS est Mediator. *Resp.* Solus DEUS effective renovat corda, & dat Spiritum Sanctum; at Mediator facit utrumque meritorie.

Q U Æ S T I O VI.

16. **A**N Christus ab initio multa ignoraverit, quæ progressu temporis didicerit? Fuit enim hæresis Agnoitarum, qui docebant Christum ignorasse diem judicii, juxta illud Marci 13. v. 32. *De die autem illi, vel hora nemo scit, neque Angeli in calo, neque Filius nisi Pater.* Idem nunc docent Lutherani, & Calvinistæ, qui etiam addunt: Christum multa alia ignorasse, quæ paulatim didicerit. Nos contra asserimus. *Primo*, scivisse omnia, quæ ad ipsius statum, & officium pertinebant; cujusmodi erant omnia præterita, præsentia, & futura circa Angelos, homines, & seipsum. Hæc enim triplici ex causa ad ipsius officium pertinebant. *Primo:* Quia erat caput hominum, & Angelorum. *Secundo:* Erat Magister, & Præceptor Apostolorum, qui docturi erant totum mundum. *Tertio:* Futurus erat omnium judex. Huc spectat illud Joan. 2. v. 24. *Jesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes;*

Et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine.

17. Secundo asserimus, Christum in hac vita quædam scivisse, tanquam Judicem, quæ tamen nesciebat, tanquam Præceptor Apostolorum. Hoc modo sciebat diem Judicii, quia cum ipse esset futurus Judex, non debebat illum ignorare. Et tamen dicebat Apostolis, se nescire illum diem; quia sciebat illum *sub secreto*, non autem ut aliis revelaret. Sicut Confessarius, qui scit aliquid *sub secreto* Confessionis, potest dicere, se nescire. Non enim scit cum potestate aliis revelandi. Non scit ut homo, sed ut Minister Dei. Ita exponunt Origenes, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Beda, Theophylactus apud Maldonatum in cap. 24. Matt. v. 16. Eodem sensu intelligitur illud Joan. 15. v. 15. *Omnia quæcunque audiri a Patre meo, nota feci vobis.* Ubi Christus loquitur non de omnibus simpliciter, quæ audiverat a Patre; sed ea illis revelat, tanquam Magister, & Præceptor. Unde cap. 16. v. 12. ait: *Adbuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.* Non ergo omnia illis dixerat, sed quæ pro eo tempore dicenda erant.

18. Objicitur illud Luc. 2. v. 52. *Jesus autem proficiebat sapientia.* Non poterat autem proficere, si omnia sciebat. Resp. Opponi potest illud Coloss. 2. v. 3. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, Et scientiæ absconditi.* Utrumque verum est, quia utrumque a Spiritu Sancto revelatum. Christus erat plenus sapientia, scientia; & tamen proficiebat ostensione sapientiæ, quia quotidie magis, magisque apparebat ipsius sapientia; sicut etiam potentia, & autoritas.

19. Secundo objicitur illud Heb. 2. v. 17. *Debuit per omnia fratribus assimilari.* Et cap. 4. v. 15. *Tentatum per omnia pro similitudine absque peccato.* Habuit ergo ignorantiam, sicut & nos, sed sine peccato. Resp. Debuit per omnia assimilari nobis, quoad humanam naturam, non quoad singulas humanæ naturæ imperfectiones. Et tentatus est per omnia absque peccato, id est, expertus est omnia adversa, quæ solent homines perpeti, & tamen non peccavit per impatientiam. Ca-

C A P U T III.

De Imagine Christi.

1. **C**Alvinistæ sunt hostes Imaginis Christi. Certe Beza in colloquio Mompelgartensi ausus est dicere: *Fateor me ex animo Crucifixi Imaginem detestari.* Horribilis blasphemia! Et Paræus in cap. 1. *Epist. ad Rom. Dub. 18.* Diserte scribit; omnes esse idololatrias, qui tuentur Imaginem Christi, non minus, quam qui colunt imagines serpentum, & aliarum bestiarum. Nos dicimus Imaginem Christi tripliciter spectari posse. *Primo:* Quatenus est aurea, vel argentea, vel lignea; vel ex alia materia. *Secundo:* Quatenus artificiose facta est. *Tertio:* Quatenus Christum, & ejus beneficia nobis repræsentat: & hoc tertio modo religiose retinendam, colendam, ac honorandam esse. Ratio est, quia Imago Christi non est deterioris conditionis, quam olim in veteri testamento fuerint imagines Angelorum, & ænei serpentis: at hæc jussu Dei factæ sunt, & in honore habitæ.

2. Et quidem de Imaginibus Angelorum scriptum est *Exod. 25. v. 18. 19. Dixit Dominus ad Moysen: Facies duos Cherubim aureos, & productiles ex utraque parte Oraculi. Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.* Ubi per duos Cherubim aureos intelliguntur duæ statux, seu imagines aureæ, repræsentantes duos Angelos Cherubinos, quæ positæ erant in Tabernaculo super Arcam Fœderis, & expansis alis tegebant Arcam. Erant autem in magno honore, quia erant præcipua pars, & quasi ornamentum Arcæ. At tota Arca honorabatur a Judæis. *Primo:* Quia ponebatur in Sancto Sanctorum, tanquam in loco honoratissimo. *Hebr. 9. v. 4. Secundo:* Quando translata fuit de domo Abinadab in domum Obededom, David cum universo populo eam honoravit psallendo, & cantando citharis, & aliis musicis instrumentis. *2. Reg. 6. v. 5. Tertio:* Quia laicis non licebat eam portare, sed tantum Levitis, & Sacerdotibus,

propter venerationem illi debitam. Ideoque Oza morte punitus est, quod ausus fuisset eam attingere, tametsi bona intentione id fecisset. 2. Reg. 6. v. 7. Quarto: Philisthæi, quia sine debito honore apud se illam retinebant, variis plagis a Deo attriti sunt 1. Reg. 5. & 6. E contrario, Obededom, qui illam tribus mensibus in sua domo honorifice detinuerat, Dei benedictionem consecutus est. 1. Reg. 6. v. 11.

3. Similiter de imagine serpentis ænei scriptum est Numer. 21. v. 8. *Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum, vivet.* Hoc factum est in deserto, seu solitudine, ubi multi e populo mordebantur ab ignitis serpentibus, & moriebantur. Deus ut occurreret huic malo, mandavit fieri statuam, seu imaginem serpentis ex ære, quam si morfi aspicerent, sanabantur. Erat hæc imago in magna veneratione. *Primo*: Ob causam jam dictam. *Secundo*: Quia erat Figura Christi in cruce pendentis. Nam sicut morfi a serpentibus sanabantur ex aspectu in serpentem æneum; ita morfi a Diabolo sanantur ex fide in Christum crucifixum. Joan. 3. v. 14.

4. Unde sic concludo: Figura est minoris pretii, quam res figurata; quo pacto Moyse, qui erat figura Christi, minoris erat pretii, quam Christus; & Agnus Paschalis, quam Eucharistia; & Circumcisio, quam Baptismus. Si ergo imago serpentis ænei fuit honorata, multo magis Imago Christi honoranda est. Nemo sanus dubitat. Imago serpentis non fuisset honorata, nisi fuisset Figura, seu umbra Imaginis Christi: nec sanasset morfos a serpentibus, nisi virtute Christi, qui sanat morfos a Diabolo.

5. Dices: Ezechias Rex confregit imaginem serpentis ænei, 4. Reg. 18. v. 4. Ergo & Imago Christi confringenda est. *Resp.* Hæc consequentia Calvinistica non valet. *Primo*: Quia imago serpentis ænei; ut jam insinuavi, facta fuit in eum finem, ut morfi ab ignitis serpentibus illam aspicerent, & sanarentur. Itaque durante illo fine, durabat imago: cessante, confringebatur. Duravit autem finis ille, quamdiu Judæi erant

erant in solitudine, ubi erant serpentes venenati. Cessavit, quando ingressi sunt terram promissionis, ubi non erat periculum ab huiusmodi serpentibus. At Imago Christi crucifixi in eum finem solet fieri, ut representet nobis Christum Salvatorem, & ejus beneficia in memoriam revocet. Hic finis durabit usque ad finem mundi: semper enim memoria Christi, & beneficium ejus ante oculos ponenda est: Semper igitur imago illius retinenda, & in pretio habenda. Deinde serpens æneus, cessante fine, propter quem erat factus, cepit esse occasio idololatriæ. 4. Reg. 18. v. 4. Et ex hac etiam parte debuit confringi. Imago autem Christi non est occasio idololatriæ apud nos Catholicos, quia non alium ob finem eam retinemus, quam ut nobis Christum Salvatorem, & beneficia ejus representet.

6. Si Calvinistæ hæc non capiunt, agnoscant saltem; quid ipsi facere consueverunt. Ipsi magno sumptu, ac artificio curant formari, depingi, oronari, & conservari statuas Principum, imagines uxorum, filiorum, Parentum, Avorum etiam Prædicantium. Quæ ergo insania est, Imaginem Christi conspuere, abolere, & exterminare? illorum servare? Nimirum, pluris illos faciunt, quam Christum. *Cæci sunt, & duces cæcorum.*

C A P U T IV.

De Prædestinatione.

I. **C**ALVINUS duo docet: *Primo*: Deum æterno suo decreto quosdam homines ad vitam æternam, alios plerosque ad mortem, & damnationem prædestinasse sine ullo ipsorum merito, aut culpa, solum, quia ipsi ita placuit. Libr. 3. instit. cap. 21. §. 1. *Palam est, DEI nutu fieri, ut aliis ultro offeratur salus: alii ab ejus aditu arceantur. Et cap. 23. §. 1. Minime consentaneum est, præparationem ad interitum alio transferre, quam ad arcanum consilium DEI. Et ibid. §. 2. Homines nudo DEI arbitrio, citra proprium meritum,*

in æternam mortem prædestinantur. Et §. 5. Dico, esse a DEO creator, quos ad exilium ituros sine dubitatione præsciebat : idque ita factum, quia sic voluit.

2. Secundo: Hoc DEI decretum adeo fixum, ac immutabile esse; ut tollat omnem arbitrii nostri libertatem in negotio prædestinationis; nec ullo modo in nostra sit potestate, aut salvari, aut dampnari; sed inevitabili quadam necessitate hi salventur, illi pereant. Libr. 3. cap. 21. §. 17. Dicimus, æterno, & immutabili consilio DEUM semel constituisse, quos olim assumere vellet in salutem, quos rursus exitio devovere. Et c. 23. §. 3. Non dubitabo simpliciter fateri, voluntatem DEI esse verum necessitatem, atque id necessario futurum esse, quod ille voluerit.

3. Certe hæc tam atrocia sunt, ut hominem ad desperationem adigant. Nam quo animo sis, si ex Calvino audias, homines nudo Dei arbitrio in æternam mortem prædestinari? nihil prodesse bona opera, nihil obesse peccata? solo Dei nutu omnia fieri? Atque hinc oritur hoc dilemma hominum desperatorum: Vel ab æterno sum prædestinatus, vel reprobatus. Si prædestinatus, necessario salvabor, etiam si pessime vixero. Si reprobatus, necessario damnabor, etiam si velim bene vivere. Quo dilemmate misere cruciantur miseri, dum se expedire nequeunt. Et refert August. libr. de bono perseverantiæ cap. 15. Quemdam monachum sui monasterii eo fuisse adductum hac argumentatione, ut tandem desertâ vita religiosa ad sæculi voluptates reverteretur, ac periret. Is est fructus doctrinæ Calvinisticæ.

4. Adde Historiam ex Cæsario, quæ sic habet. Ludovicus Landgravius propter deploratam vivendi licentiam a viris religiosis correptus, ac graviter monitus, ut ad bonam frugem rediret, antequam inopina morte præveniretur, pro excusatione hoc adferebat. Si prædestinatus sum, nulla peccata poterunt mihi Regnum Cælorum auferre: Si reprobatus, nulla bona opera conferre. Itemque illud: Cum venerit dies mortis meæ certo moriar, illum nec bene vivendo potero extendere, nec male vivendo

vivendo prævenire. Quid factum? Incidit in gravem morbum: Medicum ad se vocat. Is, ut erat vir prudens, & verborum Landgravii memor: Domine mi, inquit, frustra me vocas. Nam si venit hora mortis tuæ, certo morieris, nec possum te juvare. Si non venit, non indiges ope. Quid ita vero, ait Landgravius? Quin juva me, antequam mors adrepat. Tum Medicus: Si putas vitam corporis conservari posse adhibita medicina, cur similiter non credis, vitam animæ juvari posse penitentia, & contritione? Hoc verbo dixit Medicus, & Landgravio persuasit.

5. Porro, dilemma illud sic explicandum est: si a Deo ordinatus sum ad vitam æternam per certa media, quæ in mea sunt potestate, consequendam, certo consequar vitam æternam, si illa media adhibuerim. Rursum, si sum reprobatus, id est: si a Deo ordinatus sum ad infernum propter mea peccata, quæ libere commissurus sum, certo damnabor, si illa peccata committam, & ab iis non abstineam. Hæc explicatio reddit animum tranquillum, & pacatum. Neque enim, qui in peccatis est, facit desperare; nec ei, qui justus est, securitatem promittit. Quia potius utrumque monet, ut cum timore ac tremore salutem suam operentur.

CAPUT V.

De Gratia.

1. **C**alvinus sic sentit. *Primo:* Christum non omnibus, sed solis prædestinatis dare gratiam. *Secundo:* Et his non dare gratiam habitualement, & sanctificantem, sed tantum actualem. *Tertio:* Eamque dare, tam parce, ut non sufficiat ad servandam legem Decalogi. *Quarto:* Imo cum hoc onere, ut, qui illam accipiunt, non possint ea libere uti. Tria priora puncta refutata sunt. Quartum hoc loco refutandum.

2. Docet ergo Calvinus, per gratiam actualem tolli usum liberi arbitrii; nec esse in nostra potestate, cum illa cooperari, vel non cooperari. Sic enim habet lib. 2. iustit. c. 3. §. 10. *Ac voluntatem movet, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari, sed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo toties a Chrysostomo repetitum repudiari necesse est: Quem trahit, volentem trahit. Hic aperte reprehendit Chrysostomum, & totam antiquitatem, quæ multis sæculis tradidit, & credit, gratiam Dei prævenientem ita movere, & excitare nostram voluntatem, ut liberum nobis sit, vel consentire, vel dissentire.*

3. Sed Calvinus potius reprehendi debet, qui opponit se non solum antiquis Ecclesiæ Doctoribus, sed etiam scripturis ipsis. Antequam hoc ostendo, breviter explicanda est illius sententia. Potest enim duobus modis intelligi. *Primo: Ut voluntas nostra a Deo mota, & excitata consentiat quidem divinæ motioni, non tamen libere, sed necessario, ita, ut non possit non consentire. Secundo: Ut mota, & excitata, nihil ipsa agat, sed totum quidquid fit, a sola gratia procedat, & voluntas solum passive se habeat. Hoc posteriori sensu asseritur a Calvino. Nam lib. 2. cap. 3. §. 7. sic ait: Erunt fortasse, qui concedent, voluntatem a bono suo apte ingenio aversam, sola DEI virtute converti, sic tamen, ut præparata, suas deinde in agendo partes habeat. Et paulo post: Hoc perperam illi tribuitur. Ideo non recte a Chrysostomo scriptum est, nec gratiam sine voluntate, nec voluntatem sine gratia quicquam posse operari. Hic iterum reprehendit Chrysostomum, & aperte docet voluntatem a Deo excitatam, præparatam, non habere suas partes in agendo, sed totum quod fit, a sola gratia effici.*

4. Unde patet, duos esse Calvini errores. *Unus est, quod voluntas non cooperetur gratiæ, sed omnino nihil agat. Alter, quod non sit in potestate voluntatis, consentire, aut refragari. Prior refellitur ex illo 1. Corinht. 15. v. 10. Gratia ejus in me vacua non fuit*

sed abundantius illis omnibus laborari : non ego autem, sed gratia DEI mecum. Quæ verba sic explicat Augustinus in lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 5. Non ego autem, sed gratia DEI mecum; id est non ego solus, sed gratia DEI mecum; ac per hoc: nec gratia DEI sola, nec ipse solus, sed gratia DEI cum illo. Hoc unicum testimonium tam clare explicatum sufficeret. Addam tamen plura: Psalm. 26. v. 9. Adjutor meus es, ne derelinquas me. Et Psal. 69. v. 1. DEUS in adjutorium meum intende. Si DEUS adjuvat nos, sane, & nos aliquid agimus, ut recte argumentatur August. serm. 13. de verbis Apostoli. Nomen inquit: Adjutoris præscribit tibi, quia, & tu ipse aliquid agis. Eodem spectat illud 2. Corinth. 6. v. 1. Ne in vacuum gratiam DEI recipiatis. Et Philip. 4. v. 13. Omnia possum in eo qui me confortat.

5. Hinc recte colligunt Theologi: duplex esse officium gratiæ actualis. Unum: Prævenire, movere, præparare, & excitare voluntatem nostram ad consensum. Alterum: Voluntatem jam præparatam adjuvare, & cum ea cooperari ad consensum eliciendum. Unde Augustinus in Enchir. cap. 31. *Hominis voluntatem DEUS præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam. Et lib. 2. de peccat. meritis cap. 18. Quod ad DEUM nos convertimus, nisi ipso excitante, & adjuvante, non possumus. Et D. Bernard. libr. de gratia, & lib. arbitrio: Conatus nostri cessi sunt, si non adjuvantur, & nulli, si non excitantur.*

6. Posterior refellitur ex illo, Actor. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Loquitur de Judæis, qui tametsi per gratiam, & inspirationem Spiritus Sancti sæpe excitarentur ad fidem, & poenitentiam, volebant tamen inspirationi locum dare, sed sponte, ac plena libertate resistebant. Cur alioqui fuissent reprehensi? Eodem spectat illud. Psal. 94. v. 8. *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra:* id est: si internam vocem Spiritus Sancti perceperitis, nolite illi resistere, sed acquiescite. Ubi supponit, in eorum esse potestate, vel obtemperare monitioni divinæ, vel re-

luctari.

luctari. Et illud Apoc. 3. v. 20. *Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.* Consentit August. lib. de Spiritu & litt. cap. 34. *Consentire, inquit: vocationi DEI, vel ab ea dissentire, propria voluntatis est.* Et in lib. de gratia Christi c. 14. *Quis non videat, venire quemquam, aut non venire arbitrio voluntatis?* Et in titulum Psal. 71. prope finem: *Non erat in potestate tua, ut non nascereris ex Adamo? Est in potestate tua, ut credas in Christum.*

7. Accedit efficacissima ratio. Constat enim ex Scriptura, alios consentire divinæ vocationi; alios resistere. Consenserunt Matthæus in telonio, Zacchæus in arbore, Latio in cruce, Paulus in itinere. Resisterunt Judæi, de quibus Stephanus. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Vel ergo utrique id libere fecerunt, vel necessario, aut coacte. Si libere, vicimus. Si necessario, aut coacte, duo sequuntur absurda. *Unum: Quod nec illi laudandi, nec hi vituperandi sint. Alterum: Quod Deus det quibusdam suam gratiam, & per eam ipsos cogat ad resistendum; quod plane a divina bonitate alienum est. Quid enim hoc aliud esset, quam Deum esse authorem peccati, & conferre suam gratiam in nostram perniciem, & condemnationem? Quod tamen, ut jam videbimus, concedit Calvinus.*

C A P U T VI.

De Authore peccati.

1. **D**E hac materia sunt hæ Calvinii propositiones, vel potius blasphemix. *Prima: Deus ab æterno efficaciter voluit, ordinavit, & prædestinavit, ut Adam peccaret, & totam posteritatem in ruinam secum pertraheret. Secunda: Similiter ab æterno voluit, ordinavit, & prædestinavit, ut alia peccata fierent, quæ quotidie fiunt ab hominibus. Tertia: Ut hæc voluntas, ordinatio executioni mandetur, Deus quoti die mandat, urget, & impellit Diabolum,*

bolum, ut maleficia concipiat, & homines ad peccandum inducat. *Quarta*; Neque eo contentus est; sed ipse quoque per se, occulta quadam vi incitat, movet, & necessitat miseros mortales ad omnia flagitiorum genera perpetranda. *Quinta*; Imo ipse nobiscum peccata nostra operatur; eoque magis ipse, quam nos, quod ipse sit Principale agens, & operans; nos meraduntaxat instrumenta. *Sexta*: Quare simpliciter asserendum est: Deum proprie esse causam, & authorem omnium peccatorum. Omnia enim fiunt ipso volente, ordinante, prædestinante, jubente, impellente, operante.

2. Hanc esse mentem Calvinì, ex clarissimis ipsius verbis alibi demonstravi; nec opus est longa confutatione. Horret animus, qui audit. Et Scriptura discrete ait Psal. 5. v. 5. *Quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es.* Et ibid. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Et Sapient. 14. v. 9. *Similiter autem odio sunt DEO impius, & impietas ejus.* Et Jerem. 19. v. 5. *Ædificaverunt excelsa Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.* Omitto similia testimonia. Sed addo hanc efficacissimam rationem: Deus non potest efficaciter id velle fieri, quod serio, ac severe prohibet fieri; sed serio, ac severe prohibet fieri peccata, ut patet ex decursu totius Scripturæ; ergo non potest efficaciter velle, ut fiant peccata. Nihil certius.

C A P U T VII.

De Baptismo infantium.

1. **C**ALVINISTÆ docent hæc duo. *Primo*: Omnes filios fidelium ab utero materno nasci sanctos, & hæredes vitæ æternæ, ac proinde salvari posse sine Baptismo. Filios autem infidelium etiam si baptizentur, non salvari, nec Baptismum illis prodesse. *Secundo*: Filios illegitimos æternæ damnationi obnoxios esse, nec ad Baptismum admittendos.

2. Prius punctum docet Calvinus, in Antidoto Concilii Trident Sess. 6. cap. 5. & lib. 2. Instit. cap. 6. §. 24. Et probat, quia illa promissio Abrahamæ facta, Gen. 17. v. 7. *Ero DEUS tuus, & seminis tui post te*, pertinet ad omnes parentes fideles, & eorum filios: Ergo omnes filii fidelium vi illius promissionis sunt sancti, & hæredes vitæ æternæ: ergo si decedant sine Baptismo, nihilominus salvantur, vi promissionis. Hic error potest refelli ex tribus principiis. *Primum* est: Quod omnes infantes, tam fidelium, quam infidelium nascantur in peccato originali, Rom. 5. v. 12. & Eph. 2. v. 3. *Altetum*: Quod ratione peccati originalis sint filii mortis, iræ, damnationis *ibid.* *Tertium*: Quod non possint effici filii DEI, nisi nascantur per Baptismum. Joan. 3. v. 3. Unde August. epist. 28. ad Hieronymum: *Quisquis dixerit, quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt; hic profecto, & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam: ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur, & curritur, quia sine dubio creditur, alias in Christo vivificari non posse.*

3. Nec obstat promissio Abrahamæ facta. Imo ex illa sumo argumentum contra Calvinum. Potest enim dupliciter explicari. *Primo*: In sensu literali. *Secundo*. In sensu mystico. Si explicetur in literali, nihil ad rem Calvini facit. Non enim Deus, secundum litteram promisit Abrahamæ, & semini ejus vitam æternam, sed possessionem terræ Chanaan. Verba promissionis sunt hæc: *Dabo tibi, & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan, in possessionem æternam.* Si autem explicetur in sensu mystico, tunc quidem potest intelligi de vita æterna, non tamen descendit ad filios per carnalem generationem, ut supponit Calvinus, sed per fidem in Christum, ut docet Apostolus Roman. 9. v. 6. *Non enim omnes, qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitæ; neque qui semen sunt Abrahamæ, omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen: id est, non qui filii carnis, hi filii DEI: sed qui filii sunt promissionis,*
asti.

estimantur in semine. Et Galat. 3. v. 7. Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahamæ. Et ibid. v. 9. Qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham. Et ratio est manifesta; quia post promissionem Abrahamæ factam, Jacob, & Esau ex parentibus fidelibus nati sunt; & tamen Esau ab utero materno non fuit sanctus, & hæres vitæ æternæ, ut patet ex illo Roman. 9. v. 13. Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

Posterior punctum, quod filii ex illegitimo thoro nati sint obnoxii æternæ damnationi, nec ad Baptismum admittendi, docuerunt Calvinistæ in Synodo Vilnensi, anno 1589. ut refert Adrianus Junius lib. 3. de doctrina, & moribus Evangelicorum cap. 17. Sed facile refelluntur. Primo: Quia Jephthe ex muliere meretrice natus est, ut constat, Judic. 11. v. 1. Et tamen Apostolus recenset illum inter Sanctos veteris Testamenti, qui per fidem salvati sunt. Hebr. 11. v. 32. Deinde ex Evangelio certum est: Christum æque pro omnibus, tam legitimis, quam illegitimis mortuum esse. Hos enim nusquam legitur exclusive, cur ergo Calvinistæ excludunt?

C A P U T VIII.

De Exorcismo.

INter cæremonias Baptismi, una est Exorcismus, quo ab homine baptizando expellitur Diabolus, ne vel Baptismum, vel fructum illius impediat. Est autem duplex pars Exorcismi: *Exsufflatio, & Adjuratio*: Nam Sacerdos antequam baptizat aliquem, solet exsufflare, & adjurare Diabolum, ut exeat ab eo, qui baptizandus est. Et quidem, quando exsufflat, utitur his verbis: *Exi ab eo immunde spiritus, & da locum advenienti Spiritui Sancto; da honorem DEO vivo, & vero.* Quando autem adjurat, utitur istis: *Exorcizo te immunde spiritus, in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut ex eas, & recedas ab hoc famulo DEI. N.*

2. Nunc

2. Nunc *questio est*, an hæc cæremonia toleranda, & usurpanda sit? Negant Calvinistæ cum antiquis Pelagianis. Nos affirmamus cum Augustino, Chrysostomo, & aliis Patribus. *Primo*: Quia semper in Ecclesia Catholica fuit usurpata, ut fatetur Calvinus *lib. 4. cap. 15. §. 19.* *Secundo*: Quia ab initio in bonum, ac laudabilem finem fuit instituta, teste Augustino *libr. 6. contra Julianum Pelagianum cap. 2.* ubi sic habet: *Verum est, quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per totam Ecclesiam, quæ filios fidebium, nec exorcizaret, nec afflaret, si non eos de potestate tenebrarum, & a principe mortis erueret, &c.* Et *lib. 2. de nuptiis, & concupisc. cap. 18.* Accusat Ecclesiam toto orbe diffusam, in qua ubique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exsufflantur, nisi ut ab eis princeps mundi ejiciatur foras, &c.

Objeccio I.

3. **N**ec Christus instituit Exorcismum, nec Apostoli usurparunt: Ergo &c. *Resp.* Duo spectari debent in Exorcismo. *Unum est*, potestas ejiciendi dæmonem. Hanc Christus dedit Apostolis, & eorum successoribus. *Marci 3. v. 15.* *Alterum*: Externa cæremonia, quæ adhibetur ad ejiciendum dæmonem. Hanc Ecclesia instituit, partim exemplo Christi, partim suo jure, & autoritate. Quod sic ostendo. Illa externa cæremonia consistit in duobus. *Primo*: In exsufflatione. *Secundo*: In pronuntiatione horum verborum: *Exi ab eo immunde spiritus.* Item: *Exorcizo te immunde spiritus, ut ex eas ab eo.* Utroque usus est Christus. Priori quidem *Joan. 20. v. 22.* *Et cum dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.* Sicut enim Christus per insufflationem significat, Spiritum Sanctum ingredi in Apostolos, ita Ecclesia per exsufflationem significat, spiritum immundum exire ab infantibus. Posteriori vero *Marci 1. v. 25.* *Et comminatus est ei JESUS dicens: Obmutescere, & exi de homine.*

Objectio II.

4. **D**æmōn non expellitur ab infantibus per Exorcismum, sed per Baptismum. *Resp.* Per utrumque expellitur; sed diverso modo. Per Baptismum expellitur ab anima: per Exorcismum, a corpore, & sensibus. *Nota:* Dæmōn habet potestatem in homines non baptizatos, ratione peccati originalis, ut recte notat, *D. Thomas 3. p. q. 7. art. 2. ad 1.* Hanc autem potestatem habet tribus modis. *Primo:* In anima, quæ per peccatum a DEO averfa est, & Diabolo subjecta. *Secundo:* In corpore, quod Diabolus potest vexare, agitare, strangulare. *Tertio:* In phantasia, aliisque sensibus internis, & externis, quos potest afficere per illusiones, deceptiones, terrores. Hinc sequitur tribus modis expelli posse. *Primo:* Ab anima, quod fit per Baptismum. *Secundo:* A corpore; ne noceat, quod fit per Exorcismum. *Tertio:* A sensibus, ne ludificet, aut terreat; quod etiam fit per Exorcismum.

CAPUT IX.

De Præsentia Christi in Eucharistia.

1. **C**alvinistæ negant, Corpus, & Sanguinem Christi vere, realiter, & substantialiter præsentem esse in Eucharistia. Nos asserimus cum Scriptura; habemus verba Christi, quæ clara sunt: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: Hic est Sanguis meus, qui pro vobis effunditur.* Hinc Cyrillus Hierosolymitanus cathec. 4. mystagogica: *Cum Christus ipse dicat: Hoc est Corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? Et infra: Aquam aliquando mutavit in vinum, & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutavit?* Plura Patrum testimonia citavi lib. 2. cap. 6. quo Lectorem remitto.

CAPUT X.

De Circulo Calvinistico.

1. **D**Avid Paræus Calvinista objicit nobis circulum, quod Scripturam probemus per Ecclesiam, & rursus Ecclesiam per Scripturam. Cum enim quæritur: Unde scis Scripturam esse Divinam? *Respondemus*: Quia Ecclesia sua infallibili autoritate id dicit. Cum iterum quæritur: Unde scis Ecclesiam, quæ id dicit, habere infallibilem auctoritatem? *Respondemus* quia Scriptura id dicit.

2. Ego vicissim quæro ex illo: Unde scis, Scripturam esse Divinam? respondet, quia Spiritus hoc dicit. Sed unde scis, privatum tuum spiritum esse infallibilem, & divinum? quia scriptura hoc dicit. Certe, & hic circulus est mi Paræe. Nam Scripturam probas per privatum spiritum, & rursus privatum spiritum, per Scripturam. Perinde, ac si asseras: Mater est proba, quia filius dicit; & filius est probus, quia Mater dicit.

3. Res sic habet: Philosophi docent, committi circulum, quando hoc per illud, & illud per hoc probamus apud eum, qui neutrum concedit; & æque de utroque dubitat. v.g. Si negem, & Matrem, & filium esse probum, circulum committes, probando matrem esse probam, quia filius dicit: & filium esse probum, quia mater dicit: Quare? quia utrumque mihi æque ignotum, & incertum est. Probatio autem debet procedere a notis ad ignota, vel concessis ad inconcessa; ut ex Aristotele, & aliis Philosophis manifestum est. Hinc colligo: circulum fore, si quis Christianus apud Ethnicum, qui nec Ecclesiam, nec Scripturam admittit, probare vellet, Scripturam esse infallibilem, quia Ecclesia dicit; & Ecclesiam infallibilem, quia Scriptura dicit. Nam utrumque illi æque ignotum, æque incertum est. E contrario, non fore circulum, si unum per
alce-

alterum probes apud eum , qui alterum admittit , alterum negat : v. g. Calvinista admittit Scripturam ; negat Ecclesiæ infallibilitatem. Recte ergo convincam illum hoc modo : Scriptura , quam tu admittis , dicit Ecclesiam esse infallibilem : ergo revera infallibilis est. Similiter , si quis idiota admittit iudicium Ecclesiæ , & tamen nesciat in particulari , libros Machabæorum esse canonicos ; facile persuadebo illi sine circulo , si sic dicam : Ecclesia , cujus tu auctoritatem agnoscis , asseverat libros Machabæorum esse canonicos : ergo non debes de hac re amplius dubitare.

4. Et hic modus probandi usitatus est in Scripturis , & Patribus. Ostendam uno , vel altero exemplo. Pharisei admittebant Moysen , negabant Christum. Convicit eos Christus his verbis , Joan. 5. v. 46. *Si crederetis Moysi, crederetis & mihi, de me enim ille scripsit.* Contra Manichæi admittebant Christum , & Evangelium ; negabant Moysen , & Prophetas. Convicit eos Augustinus simili argumentandi modo in libris contra Faustum Manichæum , & *lib. 1. de moribus Ecclesiæ Catholicæ cap. 1.* & sequentibus. Idem nos facimus : Nam rudes Catholicos , qui dubitant de aliqua Scripturæ parte ; convincimus iudicio Ecclesiæ , cui se submitunt. Hæreticos vero , qui negant Ecclesiam , convincimus ex Scripturis , quas non negant. Et sic nullum committimus circulum.

5. At Paræus hoc modo excusari non potest. Nam spiritus privatus , quem ipse fingit , a nemine admittitur. Neminem ergo ex privato spiritu potest convincere. Quod sic ostendo. Nomine privati spiritus intelligit internam testificationem Spiritus Sancti , quam quis in se experitur. Hic spiritus habet tria privilegia. *Primum* : Quod reperiatur in solis prædestinatis. *Secundum* : Quod solos prædestinatos , qui legunt , vel audiunt Scripturas , infallibiliter faciat certos de divina earum auctoritate , ita , ut statim , cum audiant , vel legunt aliquid , infallibiliter nōrint discernere inter Scripturas Divinas , & non Divinas. *Tertium* : Quod eadem infallibiliter faciat , eos certos de præsentijustitia ,

futura perseverantia, & vita æterna. Hæc privilegia colligit Paræus ex illo Joan. 10. v. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt.* Ubi per oves ait intelligi prædestinatos, & per vocem DEI, Divinam Scripturam.

6. Hoc posito, videamus, an Paræus possit se expedire a circulo suo, igitur quæro. Unde probas, Paræe, Evangelium Joannis esse verbum DEI? Ex privato meo spiritu, inquis, sed unde probas, hunc tuum spiritum esse a DEO? Ex Evangelio Joannis: *Oves meæ vocem meam audiunt.* Sed unde scis, hoc Evangelium esse verbum DEI? Ex privato meo spiritu. Sed unde constat, hunc tuum spiritum esse a DEO? Ex Evangelio Joannis. Sed si negem hoc Evangelium esse Divinum, unde probabis? Ex privato spiritu, qui mihi hoc testificatur. Sed cum ille spiritus suspectus sit, unde probas a DEO esse. Jam sæpe dixi: Quid mihi molestus es? noli irasci; bone vir. Non vides te in Circulo oberrare?

7. Magis constringam te: Unde scis te habere internam testificationem Spiritus Sancti; Ex Evangelio Joannis: *Oves meæ vocem meam audiunt.* At unde scis te esse ovem Christi? Ex interna testificatione Spiritus Sancti. Sed unde scis hanc testificationem esse a Spiritu Sancto? Quia sum ovis Christi. Iterum oberras in Circulo. Nec facile elaberis. Poteris quidem sic argumentari: Oves Christi audiunt vocem sui Pastoris: sed Paræus est ovis Christi: ergo Paræus audit vocem sui Pastoris. Major vera est, Sed minor unde probatur? Quid si dicam te hædum esse; non ovem; quid ages? An probabis te ovem esse, quia spiritum privatum habes? At volebas probare, te spiritum privatum habere, quia ovis es. En novum Circulum, quem tibi inculco: Unde constat tibi Paræe, quod habeas privatum spiritum testificantem? quia sum Ovis Christi. Et unde constat, quod sis Ovis Christi? quia habeo privatum spiritum, qui id testificatur.

Apaga cum isto Circulo.

LIBER QUARTUS

De Controversiis Anabaptistarum.

Varia sunt genera Anabaptistarum. *Aliqui* vocantur Cathari, id est, puri ab omni peccato. Hi omittunt illum versiculum Orationis Dominicæ: *Dimiite nobis debita nostra.* *Alii* Tacentes, qui interrogati de Religione non respondent, sed quasi attoniti hærent in suis phantasiis. *Alii* Enthusiastæ, qui jactant se cum DEO loqui, & cælestibus visionibus illustrari. *Alii* Libertini, qui putant Christianam libertatem in eo consistere, ut nulli Principi, aut Magistratui politico subiecti sint. *Alii* Mennonistæ, a quodam Mennone Frisio sic dicti. *Alii* aliis nominibus appellantur. Horum dogmata, seu communia omnibus, seu aliquorum propria, sunt hæc fere. *Primo*: Nullum esse peccatum originale. *Secundo*: Infantes non esse capaces Baptismi. *Tertio*: Apud Christianos non debere esse Magistratum politicum. *Quarto*: Bellum Christianis esse prohibitum. *Quinto*: Etiam juramentum esse prohibitum. *Sexto*: Polygamiam, seu pluralitatem conjugum pro eodem tempore esse licitam. *Septimo*: Matrimonium dissolvi posse ob diversitatem Religionis. *Ottavo*: Animas iustorum post hanc vitam exstingui. Quæ omnia falsa sunt, ut patebit ex sequentibus.

CAPUT I.

De Peccato originali.

I. **A** Nabaptistæ, cum Pelagianis negant infantes in conceptione contrahere peccatum originale ex Adamo, & cum illo nasci. Sed manifeste contra Scripturam. Psalm. 50. v. 7. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, Et in peccatis concepit me mater mea.* Et Roman. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intra it, & per peccatum mors:* Et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Et Eph. 2. v. 3. *Eramus, & nos natura filii iræ, sicut & ceteri.* Natura, id est, ex naturali nativitate, seu propagatione ex Adamo.

2. *Obijcitur illud Ezech. 18. v. 20. Filius non portabit iniquitatem patris: Tametsi ergo Adamus peccaverit, non debet hoc posteris ipsius imputari.* Resp. Filius non portabit iniquitatem patris, nisi sit particeps peccati patris. Potest autem duobus modis esse particeps. Primo: Si imitetur peccatum patris. Quo sensu dictum est Exod. 20. v. 5. *Ego sum Dominus DEUS tuus zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me.* Secundo: Si ipsius voluntas constituatur in voluntate patris, tanquam Capitis, seu principii totius posteritatis. Hoc modo sumus participes peccati Adæ juxta illud: *In quo omnes peccaverunt.* Vide August. lib. 3. de peccat. meritis, & remiss. cap. 7.

3. *Obijcitur & illud Rom. 4. v. 15. Ubi non est lex, nec prævaricatio. Sed in infantibus non est lex, aut cognitio legis: ergo nec prævaricatio.* Resp. Illa lex, quæ data est Adamo in paradiso. *De ligno scientiæ boni, & mali ne comedas,* fuit etiam data posteris ipsius. Et quia ille transgressus est hanc legem, omnes quoque posteris in illo transgressi sunt, teste Apostolo: *In quo omnes peccaverunt.*

C A P U T II.

De Baptismo Infantium.

A Nabaptistæ docent, infantes non esse capaces Baptismi, ideoque baptizandos non esse: Quod sic probant. Illi soli sunt capaces Baptismi, qui sunt capaces doctrinæ, & fidei: Vult enim Christus, eos, qui Baptismum suscepturi sunt, prius doceri, & credere, antequam baptizentur; Matth. 28. v. 19. *Docete omnes gentes, baptizantes eos.* Et Marc. 16. v. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit.* At infantes propter defectum ætatis, non sunt capaces doctrinæ, & fidei; ergo nec Baptismi.

2. Nos contra asserimus, esse capaces Baptismi, & legitime baptizari posse. *Primo*: Quia sunt capaces gratiæ justificantis, ut patet exemplo Joannis Baptistæ, qui in utero materno sanctificatus est, Luc. 1. v. 15. Ergo possunt per gratiam sanctificantem liberari a peccato originali: Ergo sunt capaces remedii contra peccatum originale: Ergo & Baptismi. *Secundo*; Constat ex Scriptura integras familias esse baptizatas, in quibus probabile est fuisse aliquos infantes. Act. 16. v. 15. & infra v. 33. & 1. Corinth. 1. v. 16. *Tertio*: Certum est, semper usitatum fuisse in Ecclesia, ut infantes baptizarentur. Unde August. lib. 10. de Genes. cap. 13. *Consuetudo*, inquit, *Matris Ecclesia in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, nec ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset Traditio.* Et lib. 1. de peccat. meritis, & rem cap. 26. expresse ait, Pelagianos non fuisse aulos negare Baptismum parvulorum, quod viderent in tota Ecclesia usitatum esse.

3. Nec obstat, quod non sint capaces doctrinæ & fidei; quia Christus locutus est de solis adultis, cum dixit: *Euntes, docete omnes gentes.* Et præscripsit hunc ordinem Apostolis. *Primo:* Ut instruerent illos in fide. *Secundo:* Ut baptizarent. *Tertio:* Ut docerent servare præcepta DEI. Qui ordo in infantibus servari non potest. *Obicies:* Reprobi non sunt baptizandi: sed multi ex infantibus sunt reprobi: Ergo non sunt baptizandi. *Resp.* Eodem argumento probaretur, nec adultos esse baptizandos, quia etiam multi ex adultis sunt reprobi.

C A P U T III.

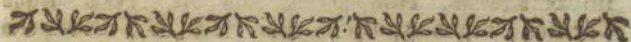
De Magistratu Politico.

1. **A** Nabaptistæ docent, non licere Christianis gerere Magistratum politicum, erigere tribuna-
lia, exercere judicia, punire gladio. *Primo:* Quia Christus id prohibet Lucæ 22. v. 25. *Reges gentium dominantur eorum: vos autem non sic.* Deinde Apostolus ait Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.* Si unus Dominus, non ergo plures. Facebant igitur Reges, Principes, Magistratus. Vide unde Regicidia!

2. Hic error refellitur a Christo, & Apostolo. Nam Christus ait Matth. 22. v. 21. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari: quæ autem sunt DEI, DEO.* Et Apostolus Rom. 13. v. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas nisi a DEO: quæ autem sunt, a DEO ordinata sunt.* Itaque qui resistit potestati, DEI ordinationi resistit. Et infra: *Non sine causa gladium portat. DEI enim Minister est: vindex in iram ei, qui malum agit.* Et 1. Tim. 2. v. 1. *Obsecro itaque orationes fieri pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt.* Et ad Timot. 3. v. 1. *Admone*
illos,

illos, Principibus, & potestatibus subditos esse. Et 1. Petri 2. v. 17. DEUM timeate, Regem honorificate. Quid clarius dici potuit?

3. Cum autem dixit Christus, *vos autem non sic*: non prohibuit Magistratum politicum, sed instruxit Apostolos, ut ipsi, tanquam fururi Pastores animarum, non tractarent sæcularia, nec more sæcularium dominarentur, sed potius essent humiles. Similiter cum dixit Apostolus? *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma*, non exclusit Reges, & Principes, sed pluralitatem Deorum. Unus est enim DEUS, *qui est Rex regum, & Dominus dominantium*, cujus alii Reges, & domini ministri sunt. *Rom. 13. v. 6.*

CAPUT IV.

De Bello.

1. **A** Nabaptistæ concedunt, bellum ex natura sua licitum esse, & olim licitum fuisse Judæis, negant tamen licitum esse Christianis, quia Christiani debent esse mansueti, & pacifici. Sed errant. Nam & Christianis licitum est, ut docet Augustinus *lib. 22. contra Faustum cap. 47. & Epist. 5. ad Marcellinum, & epist. 50. ad Bonifacium Comitem, & Ambr. lib. 1. de officiis cap. 40. & Gregorius lib. 1. epist. 72. & alii passim.*

2. Et probatur ex Evangelio. Nam Joannes Baptista rogatus a militibus. *Quid faciemus, & nos?* non dissuasit illis militiam, sed dixit: *Neminem concutatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris.* *Lucæ 3. v. 14.* Similiter Christus rogatus a Phariseis, an liceret Cæsari dare censum seu tributum pro stipendiis militaribus, respondit: *Reddite Cæsari, quæ Cæsaris sunt.* Vide Augustinum *lib. 22. contra Faustum cap. 7.* Et ratio duplex est. Una: Quia Principes Christiani possunt uti gladio in puniendis

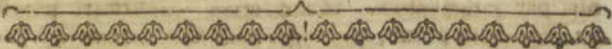
privatis malefactoribus. *Rom. 13. v. 4.* Ergo etiam in vindicanda publica injuria. *Altera* : Quia bellum ex natura sua licitum est , ut supponitur : Ergo etiam licitum est Christianis , modo non sit illis peculiari mandato prohibitum : At non est prohibitum.

3. *Dices* : Prohibitum est a Christo *Matth. 5. v. 39.* Ego autem dico vobis , non resistere malo , sed si quis te percusserit in dextram maxillam , præbe illi & alteram. Et *Matth. 26. v. 52.* Convertite gladium tuum in locum suum , omnes enim , qui acceperint gladium , gladio peribunt. *Resp.* Prius testimonium potest dupliciter intelligi. *Primo* : Ut nunquam resistas malo , sed quotiescunque te aliquis percutit in unam maxillam , præbeas illi & alteram. Hoc necesse non est. Nam neque Christus , neque Apostolus hoc fecit , Christus enim cum percuteretur in unam maxillam coram Pontifice , non præbuit alteram , sed restitit increpando : *Si bene locutus sum , quid me cadis ? Si autem male , testimonium redde de malo.* (*Joan. 18. v. 23.*) Similiter Paulus , cum ex mandato Pontificis juberetur percuti , respondit : *Percutiet te DEUS paries dealbate* (*Act. 23. v. 3.*) *Secundo* : Potest intelligi , ut non resistas malo , id est ut non quæras privatam vindictam , sed potius paratus sis alteram maxillam præbere , id est alteram injuriam accipere , quam acceptam ulcisci privata autoritate : & intuitu privati tui boni. Hoc Christus vult. Nec inde sequitur , bellum esse illicitum. Nam etiam qui bellum infert , non debet hoc facere ex privato affectu vindictæ , sed ex recta intentione boni publici , ut recte notat *August. lib. 22. contra Faustum cap. 74. D. Thomas in 2. 2. quæst. 40. art. 1. Molina de jure , & just. disput. 107. & alii.*

4. In altero testimonio sunt duæ partes. *Una* : *Convertite gladium tuum in locum suum.* Ubi Christus non loquitur de bello , sed modeste reprehendit Petrum ob has causas. *Primo* : Quod cum omnes Apostoli interrogassent ; *Domine , si percutimus in gladio ?* ipse solus non expectato Christi responso , strinxisset gladium , & servum Pontificis vulnerasset. *Secundo* : Quod

Quod temerarium esset, unum hominem contra integram militum cohortem insurgere. *Tertio*: Quod si opus fuisset, Angeli Christum defendissent. *An putas*, inquit, quia non possum rogare Patrem, & exhibuit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum? *Quarto*: Quod non vellet suam mortem impediri. *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum?* Hæc non obstant, quo minus bellum sit licitum, servatis iusti belli conditionibus.

5. *Altera pars est*: Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Ubi non vult significare; omnes gladio perituros, qui gladium acceperint, quia constat hoc falsum esse; sed allegat veterem legem, quæ jubebat homicidam occidi, Genes. 9. v. 6. *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* Et Levit. 24. v. 17. *Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur.* Ex eo autem, quod homicidæ secundum legem debeant occidi, non sequitur, bellum esse illicitum, alioqui fuisset etiam illicitum in veteri Testamento, quia ibi lex illa lata est contra homicidas. Et ratio est, quia bellum suscipitur pro defensione publicæ justitiæ, & ad publicam injuriam propulsandam, aut vindicandam; quod recte fieri potest. Homicidium autem committitur contra publicam legem Decalogi, & contra justitiam; quod recte fieri non potest.

C A P U T V.

De Juramento.

1. **J**urare nihil aliud est, quam DEUM, qui mentiri non potest, in testem vocare. Quod dupliciter fit. Vel enim vocamus eum in testem, quando aliquid promittimus. Unde duplex solet distingui juramentum; assertorium, & promissorium. In priori vocamus eum in testem, quod assertio nostra sit vera: in posteriori, quod promissio nostra sincere facta sit.

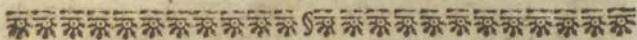
2. Nunc

2. Nunc *quæstio est*, an Christianis licitum sit jurare. Negant Anabaptistæ, quia dicunt Christum prohibuisse Matth. 5. v. 33. ubi dedit nobis hanc legem: *Audistis quia dictum est antiquis: non perjurabitis: Ego autem dico vobis, non jurare omnino neque per cælum, quia thronus DEI est: neque per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque Jerosolimam, quia civitas est magni Regis: neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. Sit autem sermo vester, Est, est: Non, non: quod autem bis abundatius est, a malo est. Quam legem repetit Jacobus Apostolus in epistola sua canonica, cap. 5. v. 12. Ante omnia autem, fratres mei nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcunque juramentum. Sit autem sermo vester, Est, est, Non, non.*

3. Nos contra asserimus, non juramentum, sed abusum juramenti a Christo prohibitum esse. Prior pars patet, quia Apostolus Paulus sæpe legitur jurasse, quod non fecisset, si a Christo fuisset absolute prohibitum. Rom. 1. v. 9. *Testis mihi est DEUS.* Et 2. Corin. 1. v. 23. *Testem invoco DEUM in animam meam.* Et Philip 1. v. 8. *Testis mihi est DEUS, quomodo cupiam omnes vos in visceribus JESU Christi.* Et 1. Tim. 5. v. 21. *Testor coram DEO, & Christo JESU.* Et in epist. ad Hebræos cap. 6. v. 16. affirmat omnem controversiam firmari per juramentum. Quod etiam confirmari potest ex quotidiana praxi, quæ viget apud Christianos in judiciis, & tribunalibus. Quando enim reus suam innocentiam non potest probare per testes, jubetur illam interposito juramento attestari. Et sic cessat lis, & controversia.

4. Posteriores sic explico. Abusus juramenti in eo consistit, quod aliqui soleant facile, etiam in rebus parvi momenti, & sine ulla necessitate DEUM in testem vocare, quod est contra reverentiam DEO debitam. Hunc abusum prohibet Christus: *Ego autem dico vobis, non jurare omnino.* Ubi particula (*omnino*) non significat,

ficat, quod nullo casu liceat jurare; sed quod nulla forma, neque per DEUM, neque per creaturas licitum sit jurare absque necessitate. Quod alibi aliis verbis exprimitur. Exod. 20. v. 7. *Non assumes nomen Domini DEI tui in vanum.* Et Deut. 5. v. 11. *Non usurpabis nomen Domini DEI tui frustra.* Ubi istæ duæ particulae *frustra* & *in vanum*. Idem valent, ac si dicas, temere, & sine necessitate. Vide *Aug. lib. de mendacio cap. 15.*

CAPUT VI.

De Polygamia.

I. **A** Nabaptistæ docent licitam esse polygamiam, id est, licitum esse homini Christiano plures simul habere uxores; quod damnatum est in Concilio Tridentino *Sess. 24. can. 2.* Nos tria tempora distinguimus. *Primo*: Ab initio mundi usque ad Abrahamum. *Secundum*: Ab Abrahamo usque ad Christum. *Tertium*; A Christo usque ad finem mundi. In *primo* fuerunt primi parentes cum proximis suis posteris. In *Secundo* Judæi cum suis progenitoribus, Abrahamo. Isaac, & Jacob. In *tertio* sunt Christiani.

2. Igitur in *primo* viguit sola monogamia, ex Dei institutione, Gen. 1. v. 27: *Masculum, & feminam creavit eos.* In *secundo* concessa est polygamia. In *tertio* reducta est monogamia, & explosa polygamia, Matth. 19. v. 4. *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam fecit eos,* Et 1. Corinth. 7. v. 2. *Unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat.*

CAPUT VII.

De vinculo Matrimonii.

1. **A** Nabaptistæ docent, vinculum Matrimonii apud Christianos dissolvi posse propter hæresim alterius conjugis, quod etiam damnum est in Trident. *Sess. 24. canon. 5.* Et merito. Nam Christus Matth. 19. v. 6. generatim dicit: *Quod DEUS conjunxit, homo non separet.*

2. Nec obstat, quod olim Judæis concessum sit, dato libello repudii, dimittere uxores suas, & alias ducere: quia hoc factum est propter duritiem cordis eorum, juxta illud Matth. 19. v. 8. *Moses ad duritiem cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic.* Unde, & Christus generatim dixit, Marci 10. v. 11. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Et Apost. Roman. 7. v. 2. *Quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.*

3. Loquor de Christianis; quia aliud est de infidelibus. Nam si duo infideles contrahant matrimonium, & postea alter conjugum fiat Christianus, & alter persistat in infidelitate, potest Christianus infidelem dimittere, & cum alia Christiana contrahere, ut docet Apostolus. 1. Corinth. 7. v. 15. *Quod Christianis non licet. In nullo enim casu potest maritus Christianus uxorem Christianam dimittere, & cum alia contrahere. Dices potest id facere ob fornicationem, seu adulterium, ut taretur Christus Matth. 5. v. 22. Omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mæchari: & qui dimissam duxerit*
adul-

adulterat. Resp. Aliud est, dimittere uxorem suam propter fornicationem; aliud illa dimissa, ac vivente, aliam ducere. Prius concessum est a Christo, non posterius. Sic explicat Apostolus 1. Corinth. v. 10. cum ait: *Iis autem, qui matrimonio juncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere: quod si discesserit (ob fornicationem) manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Ubi duo consideranda sunt: *Unum*; Quod aliquando uxor possit discedere a viro, ex legitima causa. *Alterum*: Quod vivente viro, non possit alium virum accipere, sed debeat vel manere innupta, vel priori viro reconciliari.

C A P U T V I I I.

De animabus justorum post hanc vitam.

1. **A** Nabaptistæ, præsertim qui libertini dicti sunt, docent animas justorum post hanc vitam dormire, id est, extingui, ut refert Calvinus in *psychopannychia*, & noster Bellarminus *lib. 4. de Christo cap. 7.* Potest autem dupliciter hoc intelligi. *Pri- mo*: Quod dormiant, seu extinguantur in perpetuum. *Secundo*: Quod non quidem in perpetuum, sed usque ad extremum judicii diem.

2. Priori sensu manifeste falsum est, quia tollit immortalitatem animæ. Nam si animæ justorum extinguuntur post hanc vitam in perpetuum, certe immortales non sunt, sed æque mortales, ac anima brutorum animalium: nec post hanc vitam habent ullam mercedem laborum suorum: Nec ulla datur Ecclesia triumphantium hominum in cœlis. Quæ omnia absurda sunt Christianis auribus.

3. Posteriori etiam falsum est. *Primo* : Quia anima Christi post hanc vitam non fuit extincta usque ad diem iudicii. *Secundo* : Nec animæ Abraham, Isaac, & Jacob : juxta illud Matth. 22. v. 32. *Ego sum DEUS Abraham, & DEUS Isaac, & DEUS Jacob. Non est DEUS mortuorum, sed viventium.* *Tertio* : Nec anima Samuelis, 1. Reg. 28. v. 12. *Quarto* : Nec anima Oniæ Pontificis, 2. Machab. 15. v. 12. *Quinto* : Nec anima latronis cui dictum est : *Hodie mecum eris in Paradiso.* Denique nec animæ eorum, ad quas descendit Christus in triduo mortis, 1. Pet. 3. v. 19. nec quæ cum eo resurrexerunt.

Matth. 27. v. 53.

LIBER QUINTUS.

De Controversiis Politicorum.

Politici non pertinent ad particularem aliquam sectam, sed cum quavis religione permixti sunt. Nam & apud Catholicos, & apud Lutheranos, & Calvinistas reperiuntur aliqui, qui vel pluris faciunt politiam, quam Fidem Christi; vel certe, qui movent quæstiones aliquo modo ad politiam pertinentes. Porro capita, quæ ab ipsis disputantur initio hujus operis recensita sunt. Ea nunc ordine persequar.

C A P U T I.

An quilibet in sua fide salvari possit.

Multi Politici putant, Catholicos in Catholica, Lutheranos in Lutherana, Calvinistas in Calvinistica fide salvari posse. Quod dupliciter explicari potest. *Primo*: Omnes, & singulos salvari posse in sua fide, modo credant in Christum, juxta illud Joan. 3. v. 15. *Ut omnis, qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Ratio est. Qui tenet fundamentum fidei salvari potest. At Christus est fundamentum fidei, teste Apostolo. 1. Cor. 3. v. 11. *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus JESUS.* Ergo qui tenet hoc fundamentum, id est, qui credit in Christum, salvari potest. Jam vero Catholici, Lutherani, & Calvinistæ credunt in Christum: ergo per fidem in Christum salvari possunt.

2. *Secundo* : Omnes , & singulos salvari possent in sua fide , modo credant 12. articulos fidei , qui in Symbolo Apostolorum comprehensi sunt. Ratio est , quia in illis articulis continetur summa , seu regula totius fidei Christianæ , ut recte notat D. Augustinus *serm.* 13. v. 5. de tempore , cum ait : *Symbolum est regula fidei vestra brevis , & grandis. Brevis , numero verborum : grandis pondere sententiarum.* Et *serm.* 181. *Apostoli certam regulam fidei tradiderunt , quam secundum numerum Apostolorum duodecim sententiis comprehensam Symbolum vocaverunt : per quam credentes Catholicam tenerent unitatem , & hæreticam convincerent pravitatem.* Nunc autem Catholici , & Lutherani , & Calvinistæ credunt 12. articulos fidei , qui in Symbolo comprehensi sunt. Ergo per hanc fidem salvari possunt.

Prior explicatio discutitur.

3. **P**rior explicatio potest duobus modis intelligi. *Primo* : Omnes salvari posse , qui confuse credunt in Christum , etiamsi non credant in particulari præcipua mysteria de Christo. *Secundo* : Omnes salvari posse , qui distincte credunt in Christum credendo Christi divinitatem , humanitatem , nativitatem ex Virgine , passionem , mortem , resurrectionem , & alia mysteria , quæ in Symbolo Apostolorum consignata sunt. Si intelligatur hoc secundo modo , jam coincidit cum posteriori explicatione , de qua paulo post. Si autem intelligatur primo modo , falsum est. Non enim sufficit ad salutem si confuse tantum credas in Christum. *Primo* : Quia alioqui omnes hæretici salvari possent , ut Arianæ , Donatistæ , Pelagiani , & similes alii. Omnes enim ut minimum confuse credunt in Christum. At consequens est contra Evangelium , in quo zizania jubentur alligari in fasciculos ad comburendum *Matth.* 23 v. 25. Hæretici autem sunt zizania , uti PP. communiter interpretantur. *Secundo* : Si Catholici in Catholica , Lutherani in Lutherana , & Calvinistæ in Calvinistica salvari possent , eo quod omnes

omnes saltem confuse credant in Christum, quid necesse esset tot lites, & controversias inter ipsos excitare? Aut cur Lutherani excluderent Catholicos, & Calvinistas, & hi vicissim illos? Si enim quisque per fidem in Christum salvari potest; maneat quisque in sua fide? cessent persecutiones, & anathemata, servetur pax, & tranquillitas. Hoc autem non fit: ergo indicant, hæ partes unumquemque in sua fide salvari non posse.

4. Nec obstant testimonia scripturæ, quæ pro priori explicatione allata sunt. Non enim intelliguntur de Christo in confuso, sed distincte, & in particulari, quo ad præcipua mysteria, quæ nobis revelata sunt. v. g. Cum Christus de seipso dixit: *Ut omnis qui credit in ipsum non pereat*; locutus est speciatim de sua divinitate, ut patet ex contextu, qui sic habet: *Sic DEUS dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in ipsum, non pereat.* Et infra: *Qui credit in eum, non judicabitur: qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii DEI.* Itaque non sufficit si credas in Christum confuse, sed necesse est, ut credas in Christum, quatenus est unigenitus DEI Filius.

5. Similiter, cum Apostolus dixit, Christum esse fundamentum fidei, locutus est de præcipuis Christi mysteriis: ut alibi se explicat. Nempe de Christi divinitate, Rom. 1. v. 4. *Qui prædestinatus est Filius DEI.* De humanitate Gal. 4. v. 4. *Misit DEUS Filium suum, factum ex muliere.* De passione 1. Corinth. 1. v. 23. *Nos autem prædicamus Christum crucifixum.* De morte, sepultura, & resurrectione, ibidem cap. 15. v. 3. *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum scripturas: & quia sepultus est, & resurrexit tertia die.* Et infra v. 14. *Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra: inanis est, & fides vestra.* De Ascensione, Ephes. 4. v. 8. *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem.* De sessione ad dexteram DEI Patris Coloss. 3. v. 1. *Quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera DEI sedens:* hinc de aliis similibus, quæ

singillatim complexus est Athanasius in Symbolo, & tandem ita concludit: *Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliterque firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.*

Posterior explicatio etiam discutitur.

6. **I**n posteriori explicatione sumitur hoc principium: Omnes salvari posse, qui credunt 12. articulos fidei in Symbolo Apostolorum comprehensos. Quod verum est cum his limitationibus. *Primo*: Si explicite credas 12. articulos secundum verum, & legitimum sensum. *Secundo*: Si reliquos articulos, qui non sunt in Symbolo, ut minimum credas implicite, id est, si generatim credas, quod Ecclesia credit; & paratus sis in particulari credere, quidquid ab Ecclesia credendum proponitur. *Tertio*: Si nullum habeas errorem veræ fidei contrarium. *Quarto*: Si serves mandata Dei. Hinc ita concludo: Illi non possunt salvari in sua fide, qui neque explicite credunt 12. articulos Symboli juxta legitimum sensum, neque parati sunt alios credere, qui ab Ecclesia credendi proponuntur, neque servant mandata Dei. At Lutherani, & Calvinistæ sunt tales: ergo in sua fide salvari non possunt.

7. Minorem probo per singulas partes. *Primo*: Quia ut taceam de aliis articulis, non credunt hunc, *Sanctam Ecclesiam Catholicam*. *Secundo*: Nec parati sunt credere alios articulos, qui a sancta Ecclesia Catholica ad credendum proponuntur. Imo parati potius sunt Ecclesiam calumniari, quasi a vera fide defecerit, & adultera facta sit. *Tertio*: Neque deserunt errores veræ fidei contrarios, de quibus libris superioribus actum est. Denique, tantum abest, ut servant præcepta Decalogi, ut etiam doceant, servari non posse: in quo partim suæ malitiæ prætextum quærunt, partim accusant Deum, quasi impossibile a nobis exigat.

CAPUT II.

*An liceat negare fidem Christi ad vitandam
mortem?*

1. **R**efert Eusebius lib. 6. Historiæ Eccles. cap. 37. fuisse olim hæreticos, qui docerent, non peccare eos, qui in Persecutionibus negant Christum externa voce, modo eum corde confiteantur. Idem hoc tempore sentiunt multi Politici. Sed male. *Primo*: Quia est contra confessionem fidei, quæ nos obligat, ut fidem Christi non negemus. Quod ipsemet Christus affirmat. Matth. 10. v. 32. *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.* Unde August. tract. 36. in Joannem. *Quanta vita est confiteri Christum, tanta mors est negare Christum.*

2. Deinde est contra virtutem veritatis. Nam veritas obligat nos, ut non mentiamur. Mentiremur autem, si externa voce negaremus fidem Christi; quam interno corde confitemur. Hinc sequitur eadem ob causas, non licere negare, te esse Catholicum, si Catholicus es. *Primo*: Quia hoc esset negare fidem Christi, quod est contra obligationem confessionis fidei. *Secundo*: Esset mendacium, quod est contra obligationem veritatis. Quæres an etiam peccaret, qui negaret se Lutheranum, aut Calvinistam esse, si revera talis esset? *Resp.* Peccaret quidem contra veritatem, quia mentiretur, non tamen contra confessionem fidei, quia illa non obligat illum ad confitendam falsam fidem, qualis est Lutherana, & Calvinistica.

CAPUT III.

*An aliquando liceat tacere, aut dissimulare
Christi fidem?*

1. **A** Aliud est negare fidem, quod non licet, ut dixi: aliud tacere, dissimulare, occultare, de quo hic disputamus: Et potest esse duplex quæstio. *Una*: An aliquis possit tacere, aut dissimulare fidem, quando rogatur a Judæis, Turcis, aut Gentilibus, an sit Christianus? Vel ab hæreticis, an sit Catholicus? *Resp.* Si interrogatur a persona publica, non potest tacere, aut ambigue tergiversari, sed tenetur aperte confiteri, quod res est, etiam cum periculo vitæ. Si autem interrogatur a privata persona, potest tacere, aut eludere, dicendo. Quid ad te? quorsum me rogas? Ratio est, quia publica persona habet potestatem interrogandi, quam privata non habet. Vide Sanchez lib. 2. Moral. cap. 4. num. 6. & alios ibidem.

2. Altera est, an aliquis existens apud gentiles, vel hæreticos tempore persecutionis, possit fugere, vel se occultare, ne cogatur respondere de rebus fidei, ut sic periculum mortis evadat? *Resp.* Potest juxta illud Matth. 10. v. 23. *Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Quod etiam Paulus suo exemplo approbavit. Cum enim custodirentur portæ civitatis, per murum in sporta dimissus est, ut fuga se salvaret. Act. 9. v. 25. & 2. Cor. 12. 13. Videatur S. Athan. in Apologia pro sua fuga.

3. Potest tamen fieri, ut hujusmodi fuga propter aliquam circumstantiam sit illicita: præsertim in Pastore, vel Episcopo, qui ratione sui officii tenetur manere apud suos subditos, tempore communis persecutionis, etiam cum periculo vitæ; idque ex duplici causa. *Primo*: Ne subditi fideles, qui manent in persecutione, relinquuntur sine Pastore, cujus præsentia tunc maxime necessaria est, c. Sciscitaris. 7. q. 1. *Secundo*: Ne infideles contemnant nostram religionem, quando vident eam a propriis Pastoribus in casu necessitatis non defendi, D. Thom. in 2. 2. q. 3. art. 2. ad 2. CA-

CAPUT IV.

An aliquando liceat simulare alienam fidem?

1. **D**ictum est, quomodo Christianus debeat se gerere circa confessionem propriæ fidei. Nunc videndum est, an possit aliquando simulare alienam sectam, aut religionem. Quod dupliciter fieri potest. *Primo*: Externis verbis, ut si dicat, se *Arianum*, aut *Judæum*, aut *Turcam*, aut *Gentilem* esse, cum non sit. Hoc nunquam licet, ut supra ostendi, tum quia est apertum mendacium. *Secundo*: Externis signis, ut si cum Gentilibus adoret idolum, aut cum hæreticis publice oret, conciones audiat, & quæ similia sunt. Est ergo quæstio, an liceat homini Christiano, & Catholico, apud hæreticos, vel alios infideles usurpare hujusmodi signa, ut occultet se Christianum, & Catholicum esse, ne forte cognitus occidatur.

2. Aliqui generatim putant licere, modo fiat animo simulandi tantum, absque interna voluntate profitendi falsam religionem. Ita *Adrianus* in 4. q. 1. de Baptismo in respons. ad 5. arg. Et videtur esse sententia *D. Hieronymi* in cap. 2. ad Galat. ubi ait, utilem esse simulationem, & assumendam in tempore. Et excusat Apostolos, qui per simulationem usurparunt caeremonias Mosaicæ, quæ jam erant abrogatæ, & illicitæ.

3. Alii utuntur distinctione. Nam externa signa, quibus simulari potest falsa religio, possunt revocari ad duo capita. Quædam proprie, ac speciatim instituta sunt ad cultum falsæ religionis; alia vero, tametsi propria sint infidelium, non tamen instituta sunt ad cultum falsæ religionis, sed alium finem. Putant igitur priora esse illicita, & contra confessionem fidei, non item posteriora. Ita *Alexander*, *Antoninus*, *Navarrus*, *Bannes*, & alii apud *Valentiam* tom. 3. q. 3. p. 2. dub. 4. Ut hæc doctrina melius examinetur, ad particularia signa descendendum est hoc modo, & ordine.

CAPUT V.

An liceat per simulationem idola colere?

1. **N**on licet, *Prima*: Quia Apostolus damnat huiusmodi cultum. 2. Corinth. 6. v. 14. *Secundo*: Constat Marcellinum Pontificem graviter peccasse, quod ob metum mortis idolis sacrificaverit, ut patet ex Pontificali Damasi. *Tertio*: Multi Martyres per simulationem potuissent evadere mortem, & tamen noluerunt, quia iudicabant non licere. *Quarto*: Qui per simulationem adorat idola, committit mendacium, non quidem verbo, sed facto, quia significat se idololatram, cum non sit: At mendacium nullo modo licitum est. (infra cap. 20.)

2. Solent objici aliquot exempla in contrarium. *Primo*: Exemplum Jehu Regis Israël, qui simulabat, se velle sacrificium offerre idolo Baal, ut haberet occasionem occidendi sacerdotes Baal, qui erant in templo congregati. 4. Reg. 10. v. 19. Quam ipsius simulationem approbavit Deus cum dixit: *Studiose egisti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis.* ibid. v. 30.

3. Deinde exemplum Helisæi Prophetæ, qui etiam approbavit simulationem in causa religionis. Cum enim Naaman Syrus, ut satisfaceret Regi suo gentili, vellet per simulationem adorare idolum in templo Remmon, petivit ab Helisæo, ut pro se oraret Deum pro condonatione huius peccati. *Resp.* Helisæus: *Vade in pace.* 4. Reg. 5. v. 19. Quasi diceret; poteris hoc bona conscientia facere, si non habes animum adorandi falsum Deum, sed tantum simulandi adorationem.

4. Tertio exemplum Davidis, qui immutando faciem suam coram Rege Achis, simulabat se stultum esse, ut evaderet periculum mortis, quod putabat sibi imminere. 1. Reg. 21. v. 13. His exemplis utitur Adrianus loco citato ad suam sententiam confirmandam, quam præcedenti cap. recensui.

5. *Resp.*

3. *Resp.* Hæc exempla non obstant nostræ resolutioni. *Primo* : Quia Jehu per illam simulationem vere peccavit, ut docet D. August. lib. contra mendacium cap. 2. ubi id confirmat ex illo 4. Reg. 10. 31. *Jehu non custodivit, ut ambularet in lege Domini DEI Israël, in toto corde suo.* Nec verum est, quod Deus illam approbaverit. Solum laudavit factum Jehu in eo, quod omnes sacerdotes Baal occiderit, & domum Achab funditus deleverit, ut ex contextu patet.

6. Adoratio Naaman Syri non fuit cæremonia religiosa, sed politica, & licita. Non enim flectebat genua in templo Remmon, ut coleret idolum, sed ut Regi suo præstaret servitium politicum. Pro quo notandum est, fuisse morem Regis Syriæ, ut inniteretur humeris alicujus famuli : sive in templo, sive in foro ; ideoque famulum, cujus humeris innitebatur, ex officio debuisse hoc obsequium illi præstare, ubicunque Rex esset. Si ergo vel staret, vel ambularet, vel genu flecteret, necesse erat famulum etiam stare, vel ambulare, vel genu flectere, non intuitu religionis, sed ratione obsequii civilis, quod quilibet servus tenetur exhibere suo Domino. Unde magna erat differentia inter Naaman, & Regem. Nam adoratio Regis fiebat intuitu religionis. Cum enim esset homo gentilis, colebat idolum adoratione, seu flexione. Adoratio autem Naaman fiebat intuitu civilis obsequii. Cum enim flecteret genu, non alio animo faciebat, quam ut suo Regi genu flectenti, famulandi studio subserviret. Ita Abulensis in lib. 4. Reg. cap. 5. q. 25. Liranus ibid. circa textum, Azor. lib. 8. moralium cap. 27. q. 7. & non nulli alii.

7. David coram Rege Achis non simulavit falsam religionem, de qua simulatione hic agimus ; sed stultitiam, & morbum. An licite, questio est, quæ huc non pertinet. Videatur D. Thomas in 2. 2. q. 111, art. 1. ad 2.

CAPUT VI.

An liceat cum hæreticis publice orare?

1. **S**I naturam rei spectes, non est per se malum, sed indifferens, ire ad templa hæreticorum, aut gentilium. Potest enim, ratione circumstantiarum vel bene, vel male fieri. Male quidem, si fiat, vel animo profitendi falsam religionem; vel cum aliorum offensione, & scandalo; vel denique, cum nostro, vel alieno periculo. Bene si his omnibus seclusis, bona intentione oremus Deum; & aliunde sit aliqua rationabilis necessitas, cur ibi potius, quam alibi opus sit id præstare.

2. Quod duplici exemplo declarari potest. *Primo:* Exemplo Catholicorum, qui habitant inter hæreticos. Nam si Princeps illorum sit hæreticus, & mandet, ut omnes subditi cujuscunque sint fidei, orationis tempore ad unum templum conveniant, poterunt Catholici id præstare: modo Princeps non mandet hoc in odium religionis, sed ob alium finem licitum, & honestum. Ita Azor. lib. 8. moral. cap. 27. quæst. 5. Deinde exemplo servi Christiani, qui apud Turcas, vel Gentiles captus est. Nam si Dominus illius velit uti ipsius servitio, non solum domi, sed etiam in templo, potest servitium illi præstare, & dum præstat, simul animum orandi studio, ad Deum attollere. Sicut de Naaman dictum est. Vide Azorium ibid. q. 7.

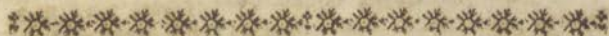
CAPUT VII.

An liceat conciones hæreticorum audire?

1. **H**Oc intellige in illis locis, ubi Catholici scum hæreticis permixti sunt, ut in Germania, Polonia, Belgio. Ratio dubitandi est, quia talis cæremonia est instituta ad cultum falsæ religionis: ergo

ergo semper est illicita, juxta regulam Alexandri, Antonini, & aliorum, qui cap. 4. §. 3. citati sunt. Contra vero est, quod multi boni viri sine scrupulo audiant conciones hæreticas, quos damnare non possumus.

2. *Resp.* Aliud est habere conciones hæreticas; aliud, audire. Prius ex se malum est, quia nunquam licet docere hæresim. Posterius ex se indifferens est; & potest bene vel male fieri. Male quidem, si fiat vel animo discendi hæresim, vel cum scandalo aliorum, vel cum periculo subversionis. Bene, si, his malis exclusis, fiat in eum finem, ut hæreticorum errores facilius, & securius refutentur. Igitur tametsi actio docendi hæresim ex se instituta sit ad cultum falsæ religionis, & ideo semper illicita, tamen actio audiendi ejusmodi conciones non est determinata ad unum finem, sed ad varios ordinari potest. *Primo*: Ad cultum falsæ religionis. Sic illicita est. *Secundo*: Ad confutationem erroris. Sic licita est, si absit scandalum. Idem fit in contrario. Nam etiam audire fidem Christi, poterit referri ad duos diversos fines. *Primo*: Ad eam discendam. *Secundo*: Ad oppugnandam. Priori modo audiebant illam multi Judæi, & Gentiles tempore Christi, posteriori Pharisei.

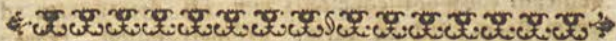
C A P U T VI.

An liceat Sacramenta cum hæreticis participare?

1. **L**utherani, & Calvinistæ agnoscunt duo tantum Sacramenta, Baptismum, & Eucharistiam. Dico ergo *primo*: Non licere Baptismum ab illis petere, extra casum necessitatis. Ratio est, quia licet ipsi verum Baptismum administrent, adhibita legitima materia, & forma cum intentione baptizandi; tamen, cum eundem Baptismum possumus petere a Catholicis, impium, & scandalosum est confugere ad hære-

hæreticos. Adjeci, *extra casum necessitatis*. Nam si esset urgens necessitas, & non adesset Catholicus, qui Baptismum conferret, liceret accipere ab hæretico.

2. Dico *secundo*: Non licere etiam cum Lutheranis, aut Calvinistis Eucharistiam participare, quia ipsi vel non habent verum Sacramentum Eucharistiæ, ex defectu Sacerdotum consecrantium: vel si aliquando habent, quod rarum est, profitentur peculiarem errorem circa idem Sacramentum. Nam Calvinistæ negant Corpus, & Sanguinem Christi realiter adesse in Sacramento. Lutherani concedunt quidem adesse, sed simul asserunt, manere substantiam panis, & vini cum substantia corporis, & Sanguinis Christi. Si ergo Catholici cum illis communicarent, viderentur favere ipsorum errori.

C A P U T IX.

An liceat Matrimonia cum hæreticis contrahere?

1. **C**ertum est, generatim loquendo, non licere. *Primo*: Quia est contra prohibitionem Ecclesiæ. can. *Cave*, & cau. *Non oportet*, 28. q. 3. Deinde, est scandalosum. *Secundo*: Est periculosum, quia Catholicus, qui accepit hæreticam, se, & filios suos exponit periculo subversionis. *Tertio*: Committit sacrilegium, profanando sacramentum Matrimonii, dum illud hæreticæ personæ administrat. Quæ omnia fuse prosequitur noster Serarius in libello de Catholicorum cum hæreticis matrimonio.

2. Solet tamen speciatim disputari, an Catholici in Germania possint contrahere cum hæreticis, præsertim cum jam usuid receptum sit? Affirmant Azorius lib. 8. Moral. cap. 15. quæst. 5. & Sanchez lib. 7. de Matrimonio disput. 17. num. 5. qui citant pro se Navarrum. Alii contrarium tenent. Ego existimo, Catholicos in Germania sæpe excusari posse. *Primo*. Quia
Ca.

Canones illi, qui prohibent talia matrimonia, vel non sunt recepti in Germania, vel certe per contrariam consuetudinem abrogati. *Secundo*: In Germania cessat scandalum. *Tertio*: Fieri potest, ut Catholicus sit tam firmus in fide, ut non sit periculum subversionis: Et ab initio contractus potest excipere, ut proles catholice educentur. *Quarto*: Ignorantia potest illum excusare a peccato sacrilegii. Multi enim Catholici inculpabiliter ignorant, contractum matrimonii cum hæreticis esse sacrilegium. Imo Navarrus, Sanchezius, & Azorius, qui ajunt in Germania licitum esse, negarent esse sacrilegium.

CAPUT X.

An liceat comitari hæreticos ad sepulturam?

I. **A**liqui putant licere, quia nihil mali apparet in eo, quod quis sepeliat mortuos, aut funera eorum prosequatur. Alii, non licere, quia qui hoc facit, videtur illorum hæresim approbare. Sed distinguendum est. Nam in iis locis, ubi Catholici cum hæreticis promiscue vivunt, & quotidie sine prohibitione, aut excommunicationis periculo cum illis conversantur; licitum est Catholicis prosequi, & comitari funera hæreticorum, si præcise spectetur sepultura. *Primo*: Quia in ejusmodi locis, ubi nulla est prohibitio, nullum potest esse scandalum: ergo saltem ex hac parte licitum est. *Secundo*: Sepelire mortuos, est opus misericordiæ: ergo ex affectu misericordiæ honeste fieri potest. *Tertio*: Catholicus potest ducere uxorem hæreticam, ut ex magnis Authoribus dictum est: ergo potest illam post mortem sepelire. Hic enim minus mali apparet, quam ibid.

2. At in aliis locis, ubi prohibitum est Catholicis conversari cum hæreticis, sub pœna excommunicationis, non est licitum funera hæreticorum comitari. *Primo*: Quia talis prohibitio, cum justa sit, obligat in

conscientia: ergo contra conscientiam faceret, qui illam prohibitionem transgredideretur. *Secundo*: Quia tametsi sepelire mortuos, sit opus misericordiae, quando fit ex interno misericordiae affectu, non tamen est laudabile, si fiat contra prohibitionem Ecclesiae. Habemus simile exemplum in Scriptura: offerre DEO holocaustum, erat opus pium, ac religiosum in lege Mosaica: Et qui illud offerebat ex affectu divini cultus, laudabiliter faciebat. At Saul, qui illud obtulit contra prohibitionem Samuelis, graviter peccavit, & in poenam peccati, regno privatus est 1. Reg. 13. v. 9. & cap. 15. v. 22.

C A P U T XI.

An liceat libros hæreticorum legere?

A Firmant Politici. Nos distinguamus. Jure naturali, ac divino prohibitum est legere libros hæreticorum, quando est periculum defectionis a fide: licitum, quando non est tale periculum. Jure humano, variae factæ sunt prohibitiones. Hoc tempore duæ exstant generales. Una in Bulla cœnæ Domini, cum adjuncta excommunicatione, reservata Pontifici. Altera in Indice librorum prohibitorum, cum adjuncta excommunicatione, non reservata Pontifici. Unde sequitur. *Primo*: Legentem libros hæreticorum sine facultate, & dispensatione, incurrere duplicem excommunicationem. Unam Bullæ; alteram Indicis; Et ab una posse absolvi a proprio Confessario, ab altera, non nisi a Pontifice, aut habente privilegium a Pontifice. *Secundo*: Posse aliquem incidere in excommunicationem Indicis, ita ut non incidat in excommunicationem Bullæ, si nimirum legat libros, qui prohibiti sunt in Indice, & non sunt prohibiti in Bulla. Nam in Bulla tantum prohibiti sunt libri manifeste hæretici; in indice plures alii.

2. Dices. *Primo* : Aliquando necesse est legere libros hæreticorum, præsertim quando errores illorum refutandi sunt, qui aliunde quam ex eorum libris integre, & certo cognosci non possunt. Ergo generales illæ prohibitiones non sunt justæ, & rationabiles. *Resp.* Non sequitur, quia quando necesse est legere libros hæreticorum ad eos confutandos, tunc petenda est dispensatio, seu facultas legendi, quæ non negabitur, si is, qui petit, videatur idoneus ad confutandum.

31, Dices *secundo* : Libri hæreticorum continent multa vera, & utilia; ergo non debent prohiberi, quia stultum est propter aliqua falsa, & inutilia, privare se etiam veris, & utilibus. *Resp.* Hinc potius sequitur, non debere legi hæreticorum libros, eo quod vera falsis, & bona malis permisceant. Sic enim decipiunt Lectorem, nam si sola falsa, & mala dicerent, statim ab omnibus rejicerentur: si sola vera, & bona, hæretici non essent. Itaque de industria omnia miscent, ut ex malis bona inficiant; & per bona, mala sua abscondant. Unde Hieronymus epist. 7. ad Lætam; *venena inquit, non dantur, nisi melle circumlita.* Deinde si bona, & vera volumus cognoscere, facilius, & securius, ex Catholicorum, quam hæreticorum libris cognoscemus, juxta illud ejusdem Hieronymi epist. 10. ad Furiam: *Eorum duntaxat tractatus lege, quorum fides nota est. Non necesse habes: aurum in luto quærere.*

C A P U T XII.

An liceat cum hæreticis disputare de Fide?

1. **C**ertum est, aliquando licere, aliquando non licere. Non licet in his casibus. *Primo* : Quando Catholicus, qui disputat cum hæreticis de fide, non habet rectam intentionem; ut si disputet, tanquam dubitans de fide. (D. Thomas in 2. 2. quæst. 10. artic. 7.) Tunc enim conjicit se in periculum

lum deficiendi a fide. *Secundo* : Quando est Laicus ; quia cum Laici ut plurimum sint indocti ; sub pœna excommunicationis interdicta est illis hujusmodi disputatio. (cap. Quicumque , de hæreticis in 6.) *Tertio* : Quando est periculum ex parte Auditorum , qui adsunt , ne pervertantur. D. Thom. supra. *Quarto* : Quando hæreticus , eum quo disputatur , est pertinax , & aliunde nulla utilitas ex disputatione spectari potest.

2. Dices : *Primo* : Sæpe fit , ut aliquis Laicus sit doctior , quam Clericus aut Religiosus : ergo tunc saltem potest disputare. *Resp.* Non sequitur , quia leges , quæ feruntur generatim pro aliqua communitate , non solent spectare , quid aliquando fieri possit in hoc , vel illo casu particulari , sed quid fiat , ut plurimum. At Laici ut plurimum sunt indocti , licet aliquando contingat hunc , vel illum esse doctum. Ergo omnes tenentur legem inhibitionis servare. Ita Navarrus , & alii citati a Sanchio lib. 2. moral. cap. 6. n. 5.

3. Dices : *Secundo* : Hinc sequitur , omnes Laicos quantumvis doctos , qui in Germania disputant cum hæreticis de fide , non solum peccare , sed etiam excommunicatos esse , quod est absurdum , & contra communem hominum opinionem. *Resp.* Non sequitur ; quia in Germania , ibi Catholici , & hæretici permixti sunt , non est in usu supradicta inhibitio , sed per contrariam consuetudinem est abrogata , ac proinde non obligat : Ita Valentia tom. 2. q. 10. assertionem 2.

4. Dices : *Tertio* : Si Laicus , quia indoctus est , peccat disputando de fide , etiam Clericus peccabit , si indoctus sit. Et sic erit par ratio utriusque. *Resp.* Clericus non peccat contra inhibitionem Ecclesiasticam , de qua sermo est , quia illa comprehendit solos Laicos. sed peccat contra Jus naturale , quia exponit se periculo erroris : Hinc sequitur , tam Laicum , quam Clericum indoctum peccare : sed Laicum contra legem naturalem & Ecclesiasticam , Clericum contra naturalem tantum. Item , Laicum excommunicari , non Clericum.

CAPUT XIII.

An liceat pacisci cum Hæreticis?

1. **C**Um Hæreticis non facile ineundi sunt contractus, conventiones, fœdera, pacta, sive publica, sive privata (etiam si alias licita, & honesta sint) propter causas. *Primo*: Propter periculum subversionis. Nam sæpe periculum est, ne Catholici, qui paciscuntur cum hæreticis, deficiant a vera fide. Exod. 34. v. 15. & Deut. 7. v. 3. *Secundo*: Propter scandalum; quia aliquando fit, ut infirmi scandalizentur, quando vident Catholicos cum hæreticis inire pacta, & conventiones. 2. Machab. 6. v. 24. *Tertio*: Propter perfidiam hæreticorum. Non enim facile paciscendum est cum iis, qui non servant fidem. Hæretici nec Deo, nec hominibus servant fidem.

2. Quod Deo non servant, probo exemplo Lutheri. Is tripliciter titulo fuit perfidus in Deum. *Primo*: Quia fidem Catholicam, quam in Baptismo susceperat, & multis annis professus fuerat, tandem abiecit; quæ summa perfidia est. In qua imitatus est Hymenæum, & Alexandrum, de quibus Apost. 1. Tim. 1. v. 19. *Circa fidem naufragaverunt, quos tradidi Sathanae.* *Secundo*: Quia cum esset Monachus, solemni voto promisit Deo perpetuam castitatem. Non servavit, sed monialem simili voto obstrictam, sacrilego connubio sibi adjunxit. Similis mulierculis, de quibus idem Apostolus 2. Timoth. 5. v. 11. *Cum luxuriatae fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* *Tertio*: Quia cum publico ritu in Academia catholica Doctor Theologiæ promoveretur, juramento se obstrinxit, defensurum se illam doctrinam, quæ tunc multis seculis usu erat recepta. Nec hoc præstitit. Novam doctrinam est commentus, quæ tertia perfidia est. Lutherum secuti sunt Lutherani, Calvinistæ, Anabaptistæ. Plerique, si non

triplici, ut Lutherus, certe, vel uno, vel duplici titulo perfidi in DEUM.

3. Hinc infero, si tam improbi sunt, ut pro nihilo ducant, fidem DEO promissam violare, neque nobis promissam servaturos. Res ipsa loquitur. Exstant exempla vetera, & nova. Vetera taceo. Nova omnibus nota sunt.

CAPUT XIV.

An si paciscaris cum Hæreticis, fides servanda sit?

1. **D**ixi non facile paciscendum cum illis esse; si tamen pactus es, & nihil aliud obstat, quam hæresis, fides servanda est, non minus, quam si cum Catholicis pactum iniisses; ratio est, quia obligatio pacti, seu mutue promissionis oritur ex triplici virtute, nempe veritatis, fidelitatis, & justitiæ. Veritas ad hoc obligat, ut sincere, & non fecte promittas, id est, ut quod verbo promittis, etiam animo promittas, ne mendax sis. Fidelitas ad hoc, ut opere præstes, quod promissum est, ne perfidus sis: Justitia ad hoc, ut alteri, cum quo pactus es, tribuas jus suum, quod illi debetur ratione pacti, ne injuriosus sis. At hæc virtutes æque te obligant, sive cum Catholicis, sive cum hæreticis paciscaris. Nunquam enim licet mentiri, nunquam perfidum esse, nunquam alterius jus violare, seu injuriam facere. Et sane si semel concederes, hæc ideo licere, quia hæretico mentiris, hæretico perfidus es, hæretico injuriam dicis; consequenter dandum esset licere tibi hæreticum occidere, furtores ejus auferre, odio eum prosequi. Quæ omnia absurda sunt, & divinæ legi repugnantia.

2. Excipio tamen tres casus (quos boni Authores excipiunt) in quibus non teneris servare fidem, sive Catholico, sive hæretico promissa sit. *Primus est:* Quando promissio, vel pactum est de re turpi, vel illicita;

cita; ut si paciscaris cum aliquo de committendo furto, homicidio, adulterio, mendacio, usura. Hujusmodi enim pactum non obligat, cum nemo obligari possit ad peccatum. Quo spectat illud vulgare: *In malis promissis rescinde fidem. Secundus est*: Quando pactum vi, aut metu cadente in constantem virum, injuste extortum est. Tunc enim potest rescindi pro arbitrio ejus, qui injuste metum, aut vim passus est, cap. 2. & 4. Et his, quæ vi, & l. ultima, eodem tit. Et recte, quia qui injuste metum, aut vim incussit, fecit alteri injuriam: ergo tenetur illum in priorem statum restituere. *Tertius est*: Quando is, cum quo pactus es, non servat tibi fidem. Tunc enim nec illi teneris servare, respectu ejusdem pacti juxta illud: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem*. Et regula Juris est: *Frustra quis fidem postulat sibi servari ab eo, cui fidem a se præstitam servare recusat*. Hæc omnia accommodari possunt ad particulares casus, qui quotidie occurrunt.

CAPUT XV.

An hæretici propter hæresim puniri possint.

1. **A**gimus solum de pœna capitis. Et questio est, an Princeps, vel Magistratus possit hæreticos, propter solam hæresim pœna capitis punire? Affirmant Calvinistæ; negant Lutherani. Nos distinguimus. Duo enim spectari possunt in hæresi. *Primo*: Quod sit peccatum. Et hoc illi commune est cum omnibus aliis peccatis. *Secundo*: Quod turbet pacem, & tranquillitatem Reipublicæ. Hoc non est illi commune cum omnibus, sed tantum cum aliquibus, ut cum homicidio, furto, rapina, adulterio, rebellionem, & similibus. Priori modo non punitur a Magistratu pœna capitis, sed posteriori. Et quidem juste.

2. *Primo*: Quia in Veteri Testamento pœna mortis affecti sunt idololatræ, falsi Prophetæ, blasphemæ,

& qui similia peccata, quæ rempublicam turbare solent, perpetrassent. Moyses iussit occidi multa millia Israelitarum, eo quod adorassent idolum Vituli, & a reliquo populo secessionem fecissent. Exod. 32. v. 27. Helias interfecit Baal, 3. Reg. 18. v. 40. Idem fecit Jehu, 4. Reg. 10. v. 25. Mathathias trucidavit quendam Judæum sacrificantem Idolis, 1. Mach. 2. v. 24. Neque solum usitata fuit hæc pœna, sed etiam a Deo præcepta, Levit. 20. v. 2. & cap. 24. v. 16. & Num. 25. v. 9. & Deut. 13. v. 6. & alibi.

3. *Secundo*: In N. T. pœna mortis afficiuntur homicidæ, fures, adulteri. rebelles: At hæretici non minus turbant pacem, & tranquillitatem reipublicæ, quam illi: si ergo illi iuste merentur hanc pœnam, merentur etiam hæretici. Dices, Non est par ratio. Nam homicidæ, fures, adulteri rebelles turbant pacem politicam, & ideo puniuntur a Magistratu politico. At hæretici non turbant pacem politicam, sed Ecclesiasticam; & ideo non debent puniri a Magistratu politico pœna corporali, sed ab Ecclesiastico pœna spirituali. *Resp.* Hæretici turbant utramque pacem. *Primo*: Quidem, ac per se, pacem Ecclesiæ, quæ consistit in unitate fidei. Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.* Deinde, consequenter pacem reipublicæ, quæ sine unitate fidei conservari non potest. Ubi enim est publica animorum dissensio, ibi publica pax esse non potest. Hoc testatur Christus, cum ait: *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Testantur exempla vetera & nova. Ariani turbarunt totum Orientem, Macedoniani Græciam, Iconomachi, & Albigenes Romanum Imperium; Hussitæ Bohemiam, Calvinistæ Angliam, Galliam, Belgium, Poloniam. Et his proximis annis, qui obsecro excitantur rebellionem contra Pientissimum nostrum Imperatorem Ferdinandum II. Res nota est omnibus.

4. Nec mirum. Nulla unquam familia fuit, in qua dissentiens religio pacem non turbarit. Exemplo sit discordia inter Isaac, & Ismaëlem in familia Abrahamæ: inter Jacob, & Laban in Mesopotamia, inter
Moy:

Moyſen, & uxorem ejus Sephoram, dum irent in Ægyptum. Quomodo ergo in toto regno, Provincia, civitate pax ſperari poteſt, ubi religionis, ac fidei ſumma eſt diſcordia? Certe non poteſt. Nam ubi hæreſis, ibi ſuperbia; ubi ſuperbia, ibi diſſenſio. Cum ergo hæretici ſuperbi ſint, cum in Eccleſia diſſenſionem excitent, cum altaria noſtra evertant, cum ſacrificia, jejunia, & feſta noſtra execrentur, Clerum abigant, ceremonias contemnant, imagines deſtruant, quomodo in politicis pacem, & concordiam nobiſcum ſervaturi ſunt? Vix ſperari id poteſt. Qui olim conjunctiores, quam Judæi, & Iſraëlitæ? Fratres erant. At poſtquam altare contra altare, templum contra templum erectum eſt; mox inexpiabili odio diſſociati ſunt.

5. Nunc repeto argumentum, quod poſui, ſub hac forma: Hæretici magis perturbant pacem Chriſtianam, quam homicidæ, fures, adulteri: At hi juſte pnniuntur pœna capitis: ergo multo magis illi. Major probata eſt, quia pax Chriſtiana eſt duplex: *Una*: Eccleſiaſtica, quæ conſiſtit in unitate fidei, & Sacramentorum: *Altera*: Politica, quæ conſiſtit in externa juſtitia, tranquillitate. Utramque turbant hæretici; alteram tantum homicidæ, fures, adulteri. Ergo illi pernicioſiores ſunt, quam hi. Magis igitur pœna capitis plectendi.

6. Objici ſolet parabola zizaniorum Matth. 13. v. 29. Ubi ſervi quærebant a Domino, an deberent eradicare zizania, quæ in medio tritici ſuccreverant. Et reſpondit illis: *Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul, & triticum. Sinite utraque crescere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primum zizania, &c.* Ubi per zizania intelliguntur Hæretici; per triticum, Catholici; per meſſem, dies judicii; per meſſores, Angeli. Vult ergo Chriſtus per hanc parabolam ſignificare, hæreticos non eſſe eradicandos, id eſt, non interficiendos: ſed ſimul cum Catholicis in eodem agro, id eſt, in eadem Eccleſia, uſque ad diem judicii relinquendos.

7. *Resp.* Christus per zizania non intelligit solos hæreticos, sed omnes malos, five sint Catholici, five hæretici: sicut per triticum, vel bonum semen, intelligit omnes bonos. Sic ipsemet explicat, cum ait: *Bonum semen sunt filii regni, zizania autem filii nequam.* Nec tamen intelligit omnes bonos, & malos pro quocunque tempore; sed omnes, qui tales perseverant usque ad finem vitæ, id est omnes prædestinatos, & reprobos. Igitur, qui ad tempus mali sunt, & postea bene moriuntur, non sunt zizania, sed triticum. Et vicissim, qui ad tempus boni sunt, & postea male moriuntur, non sunt triticum, sed zizania. Quod etiam explicat Christus verbis jam citatis, cum ait per triticum intelligi *filios regni*, id est, prædestinatos; & per zizania, *filios nequam*, seu Diaboli, id est, reprobos. De his subdit; *Et mittent eos in caminum ignis.* De illis vero: *Fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum.* Cum ergo in hac vita non possit nobis constare, qui sint bene, vel male morituri, seu, qui sint prædestinati, & qui reprobi, non potest etiam constare, qui sint triticum, & qui zizania: Ac proinde nec possumus, nec debemus zizania separare a tritico, ne erremus. Hoc primum fiet in die judicii, quando Angeli separabunt malos a bonis, hædos ab ovibus, reprobos a prædestinatis. Quo etiam sensu dixit Apost. 1. Corin. 4. v. 5. *Nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus (in die judicii) qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium,* 2. Tim. 2. v. 19. *Cognovit Dominus, qui sunt ejus.* Quasi dicat: alii in hac vita non cognoscunt.

8. Hinc patet: aliud esse, in hac vita eradicare zizania; aliud, in hac vita occidere hæreticos, fures, homicidas, adulteros. Hoc licet, illud non licet. Nam Reges, & Principes acceperunt a Deo jus gladii, ut puniant hujusmodi malefactores, quando constat tales esse, quod constare potest. Rom. 13. v. 4. At nemo nostrum accepit a Deo jus, seu potestatem colligendi zizania de medio tritici, id est, separandi reprobos a prædestinatis, quia nemini constat, quinam illi sint.

CAPUT XVI.

*An Princeps Catholicus possit Hæreticos in sua
Provincia tolerare?*

I. **H**Æc duo distincta sunt. *Primo* : Princeps Catholicus concedit suis subditis, ut fiant hæretici, vel introducit hæresim, vel introductam confirmat, & ratam habet, vel alio quocunque modo positive in eam consentit, & cooperatur. *Secundo* : Princeps Catholicus solum permittit, seu tolerat hæreticos in sua Provincia. Prius nullo modo licitum est; quia hæresis est peccatum, & quidem majus peccatum, quam furtum, homicidium, adulterium : At Princeps nullo modo potest concedere suis subditis, ut fiant fures, homicidæ, adulteri; neque potest introducere hujusmodi peccata in suam Provinciam, neque introducta confirmare, & rata habere; neque alio quocunque modo positive in ea consentire, & cooperari. Ergo idem de hæresi dicendum est. Nemo dubitat.

2. De posteriori quæstio est, quam hoc loco disputamus; an scilicet Princeps in aliquo casu possit permittere, seu tolerare hæresim in sua Provincia, in qua Catholici, & hæretici permisti sunt? Aliqui absolute negant. *Primo* : Quia nullo modo licet favere hæreticis; & qui favent, incurrunt excommunicationem Bullæ Cænæ Domini. At tolerare, seu permittere hæresim in sua Provincia, est favere hæreticis; ergo non licet. *Secundo* : Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, teste Apostolo Rom. 3. v. 8. At hæresis sine dubio mala est; ergo non licet eam tolerare, etiamsi aliquid boni inde eventurum sit. *Tertio* : Reges Hebræorum, qui olim in suo regno permittebant idololatriam, gravissime a Deo reprehensi sunt; ut Jeroboam, Joram, & alii plures, ergo signum est hujusmodi permissionem Deo displicere.

3. Alii rectius sentiunt : Principem in quibusdam casibus posse permittere hæresim , in quibusdam non posse. Ac primo certum est : posse permittere , quando non potest impedire ; ut si in aliqua civitate , vel Provincia sint multo plures , & potentiores hæretici , quam Catholici ; & sint tam pertinaces , ut non possint , nisi vi coacti ab exercitio cohiberi. Quid faciat tunc Princeps ? non potest eos vi cogere , quia non est potens ; nec alius occurrit impediendi modus , cum sint pertinaces ; igitur tolerandi sunt , quamdiu aliter fieri non potest.

4. D. Thomas in 2. 2. qu. 20. art. 11. addit alios duos casus. *Unus* est : Quando ex permissione speratur majus bonum. Et hoc modo etiam Deus permittit non solum hæresim , sed alia omnia peccata , quæ in hoc mundo fiunt ; quia potest inde majus bonum elicere , juxta illud Gen. 50. v. 20. *Vos cogitastis de me malum inquit Joseph ad fratres suos. sed DEUS vertit illud in bonum , ut exaltaret me , & salvos faceret multos populos.* Aug. in Euch. c. 27. *Melius judicavit de malis bene facere , quam mala nulla esse permittere.*

5. Alter est , quando ex permissione evitatur majus malum , quod aliter evitari non potest ; ut si Princeps Catholicus vellet quidem impedire , vel coercere hæreticos in sua Provincia ; sed si tentaret , ipsi cum vicinis populis , & Principibus hæreticis , impetu facto Catholicos opprimerent , & eorum exercitum abolerent. Tunc enim consultius esset permittere , seu tolerare hæreticos permixtos cum Catholicis , quam cum tanto dispendio , & jactura illos irritare.

6. Extra hos casus non potest Princeps permittere hæreticos in sua Provincia , vel civitate. Itaque peccant illi , qui ex mera negligentia permittunt illos sensim irrepere : vel qui spe lucri temporalis libenter eos tolerant ; ut fieri solet in quibusdam magnis emporiis , ubi Hæretici , Judæi , Turcæ , Gentiles tolerantur ratione mercaturæ ; vel qui ob cognationem , affinitatem , aut alium respectum humanum non volunt eos offendere , aut impedire : quod vitium late patet.

7. Quæres: An Princeps non solum possit permittere, seu tolerare hæreticos, sed etiam promittere, seu pacisci, se permissurum, seu toleraturum? *Resp.* Hæc regula servanda est: Quodcumque permissio, seu tolerantia alicujus mali licita est, tunc etiam promissio talis permissio, seu tolerantia licita est. Quando autem permissio, seu tolerantia est illicita, tunc etiam promissio illius est illicita. Patet in simili: nam si matrimonium inter Petrum, & Catharinam potest esse licitum, etiam Promissio talis matrimonii potest esse licita. Si autem matrimonium, ratione alicujus impedimenti, non potest esse licitum, nec promissio potest esse licita. Ratio philosophica est; quia honestas, vel turpitudine actionis pendet ab honestate, vel turpitudine objecti; sed promissio est quædam actio; Ergo honestas, vel turpitudine illius pendet ab honestate, vel turpitudine rei promissæ, quæ est illius objectum. Si igitur res promissa honesta, & licita est, etiam promissio honesta, & licita est. Et e contrario, si illa est illicita, etiam hæc illicita est.

8. Argumenta contraria, quæ initio allata sunt, facile diluuntur. *Primum* est: Non licet favere hæreticis: sed qui permittit hæresim, favet hæreticis. Ergo: *Resp.* Major vera est hoc sensu; non licet lavere hæreticis, quoad hæresim. Minorem distinguo: Qui permittit hæreticos sine legitima causa, favet illis; secus, si ex legitima causa.

9. *Secundum* est: Non sunt facienda mala, ut eveniant bona: at hæresis mala est: Ergo non licet eam tolerare. *Resp.* Negatur consequentia. Nam aliud est, facere malum; aliud promittere, seu tolerare malum. Verum est: non esse facienda mala, ut eveniant bona: falsum: non esse permittenda mala, ut eveniant bona. Potest igitur fieri duplex syllogismus. *Prior*: Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, sed hæresis est mala, ergo non est facienda, ut inde eveniat bonum. Totum concedo. *Posterior*: Non sunt permittenda mala, ut eveniant bona: sed hæresis est mala: ergo non est permittenda, ut inde eveniat bonum. Major falsa est.

Nam Deus permittit omnia mala, quæ fiunt in hoc mundo, ut eveniant bona, & tamen non peccat.

10. *Tertium* est: Reges Hebræorum, qui olim in suo regno mittebant idololatriam, a Deo reprehensi sunt: Ergo. *Resp.* Aliqui ex illis Regibus fuerunt idololatæ, qui non solum mittebant, sed etiam approbabant, & promovebant idololatriam, ut omnes Reges Israël, & nonnulli ex Regibus Juda. Hi merito reprehensi sunt. Alii non erant idololatæ sed fideles, ex quibus aliqui mittebant idololatriam, vel ex negligentia, vel ex respectu humano: qui etiam digni erant reprehensione. Alii ex timore periculi, ut Josaphat, qui initio regni non ausus fuit auferre excelsa 3. Reg. 22. v. 44. Postea tamen factus audacior, abstulit. 2. Paral. 7. v. 6. Quo nomine fuit commendatus.

C A P U T XVII.

An Princeps, vel Magistratus possit Judæos tolerare in sua Civitate, vel Provincia.

1. **T**Ria spectari debent in Judæis *Primo*: Secta, & exercitium Judaicum. *Secundo*: Usura. *Tertio*: Odium in Christianos. Hæc omnia mala, & prohibita sunt. Est ergo quæstio, an Princeps, vel Magistratus possit hæc mala permittere, seu tolerare? Et quæ possit esse legitima causa permittendi, seu tolerandi? *Resp.* Per sequentes conclusiones.

CONCLUSIO I.

1. **M**agistratus potest permittere ritus, & exercitium Judæorum, si adsit sufficiens causa. Hoc facit Pontifex Romæ, & multi Principes in suis Provinciis. Causa triplex assignari potest. *Prima*: Ut per ritus Judaicos, v. g. per circumcisionem, & Agnum paschalem adumbretur, & confirmetur veritas Christiana de Baptismo, & Eucharistia. Hanc causam approbat D. Aug. lib. 15. de Civitate Dei cap. 46. & D. Thom.

In 2. 2. qu. 10. art. 11. *Altera*: Ut Judæi, qui exercent suos ritus, & intelligunt a Christianis, inter quos habitant, ritus illos fuisse tantum umbras, & figuras Christianæ religionis, facilius convertantur ad fidem Christi. Hanc etiam approbat D. Thom. loco citato. *Tertia*: Ut Princeps, vel Magistratus Christiani sub prætextu permissionis possint accipere pecunias, & alia munera a Judæis, quibus permittunt exercitium, hoc non licet. Nam peccata publica, quibus offenditur Deus, non possunt permitti propter solum lucrum temporale, quod ex permissione speratur.

CONCLUSIO II.

3. **M**agistratus potest permittere usuras Judæorum, si adsit sufficiens causa. Hoc etiam facit Pontifex, & multi Principes Christiani. Causa potest esse duplex. *Una*: Ad impediendum majus malum. Si enim non permetterentur usuræ, multa fierent furta, rapinæ, oppressiones pauperum, desperationes, & his similia incommoda. Igitur ad hæc evitanda permitti possunt usuræ, tanquam minus malum. *Altera*: Ut Princeps, & Magistratus Christiani, qui permittunt usuras, sint participes lucri; hoc non licet; quia certum est; usuras jure naturali, ac divino prohibitas esse; & lucrum, quod per usuras acquiritur, esse merum furtum. Sic ergo peccant Judæi contra justitiam, accipienda lucrum usurarium; ita peccant Christiani, qui sunt participes illius lucri. Censentur autem esse participes, quando eo fine permittunt usuras, ut possint inde aliquid lucri decerpere.

4. Hæc conclusio dupliciter limitanda est. *Primo*: Quod permitti possint usuræ communes, quæ non excedunt lucrum, quod lege, vel consuetudine permissum est; non autem usuræ exorbitantes, de quibus paulo post. *Secundo*: Quod magistratus non possint participes esse lucri usurarii, propter solam permissionem usurarum, tametsi alio titulo possint. Et quidem duplici. *Primo*: Titulo punitonis; quia potest punire Judæos propter usuras; & lucrum, quod ex usuris injuste ac-

qui-

quisitum est, vel restituere suis dominis; vel si incerti sint Domini, in publicam utilitatem convertere. *Secundo*: Titulo exactionis; quia potest exigere a Judæis annum tributum, seu vectigal, non ratione permissionis usurarum, sed ratione concessæ habitationis in loco Christiano.

CONCLUSIO III.

5. **M**agistratus, vel Princeps Christianus non potest bona conscientia permittere, aut impunitum relinquere odium Judæorum in Christianos. *Nota*: Duplex est odium: *Unum* internum, quod cum occultum sit, a Magistratu puniri non potest. *Alterum* externum, quod erumpit in apertam injuriam. Hoc a Magistratu coerci potest, ac debet. Dicimus ergo, hujusmodi odium, quando a Judæis in Christianos exercetur, nullo modo tolerandum esse, sed severe puniendum: & Principem graviter peccare, si delinquentes non puniat. Ratio est: quia Princeps ex officio tenetur punire omnem injuriam publicam, ut justitia conservetur: ergo etiam tenetur punire injuriam, quam Judæi committunt in Christianos.

6. Quæ sane injuria multiplex est. *Primo*: Quia aperte blasphemant Christum. *Secundo*: Infantes Christianorum occulte surripiunt, mactant, & sanguine eorum, nescio qua superstitione, satiantur. *Tertio*: Exigunt intolerabiles usuras a civibus, rusticis, militibus, pauperibus. Quidquid autem exigunt ultra sortem, furtum est, intolerabile ergo furtum committunt. *Quarto*: Exigendo hujusmodi usuras, plurimum nocent Reipublicæ, seu communitati. Non enim potest stare, aut florere Respublica, quando populus usuris oppressus, & exhaustus est. *Quinto*: Præter usuras accedit alia injuria. Nam quidquid in foro venale est, hoc Judæi præripiunt Christianis, offerendo majus pretium venditoribus, quam alii emptores offerre solent. Ac postea, quod iniquissimum est, coguntur Christiani duplex pretium dare Judæis, si velint emere, quæ ad familiam alendam necessaria sunt. *Sexto*: Ut hæc omnia impune faciant,

faciant, distribuunt munera Officialibus Principum, ut ab iis protegantur. Hinc fit, ut populus, qui ægre fert hujusmodi injurias, pronus sit ad concitandam seditionem, tum in ipsos Judæos, tum in patronos, ac defensores; in illos quidem, quia fures, & expilatores sunt; in hos vero, quia sunt focii furum, & expilatorum.

7. Hæc tanta mala, ut reliqua dissimulem, si Princeps, aut Magistratus non impedit, vel punit, particeps est peccati, & ad restitutionem tenetur. Potest autem tripliciter impedire. *Primo*: Si Judæos expellat ex sua Provincia, vel civitate. *Secundo*, Si non expellat quidem, sed cogat eos ad agriculturam, vel artes mechanicas, vel ad alia opera servilia exercenda; nec patiatur eos in otio, & luxu vivere, sicut jam vivunt. *Tertio*: Si privet eos omnibus pecuniis, ac divitiis per usuram acquisitis, & in bonum publicum convertat. Utinam hæc in praxim deducantur.

8. *Obijctes*: Si Judæi vel expellantur, vel usuras non accipiant, sequentur duo incommoda. *Primo*: Quia Principes, tempore necessitatis non habebunt pecuniam pro bello; hanc enim solent petere a Judæis. *Secundo*: Subditi Principum, qui egent pecunia, non poterunt mutuo accipere. *Resp.* Quod hæc incommoda non sequantur, constat in iis Regnis, & Provinciis, ubi nulli Judæi sunt; & tamen Principes, & subditi non queruntur. Addo: contrarium potius sequi. *Primo*: Quia expulsis Judæis plus præsidii conferre poterunt cives, quam Judæi solent. Nam quidquid Judæi conferunt, hoc per injustas usuras accipiunt a civibus; neque hoc solum, sed quidquid ipsis, vel ad vitam alendam, vel ad corrumpendos Officiales necessarium est; accipiunt igitur a civibus tres portiones. *Unam*: quam dant Principi; *alteram*: quam dant Officialibus; *tertiam*: qua se alunt. Certe si cives expulsis Judæis retinerent has tres portiones, parati essent plus dare suo Principi, quam Judæi dent. Hi enim dant unam portionem ex tribus, illi duas darent. Et nihilominus unam pro se retinerent, qua nunc carent.

CAPUT XVIII.

An Reges, & Principes habeant Primatum Ecclesiæ?

1. **H**Æc quæstio disputatur propter Regem Angliæ, qui usurpat sibi Primatum, seu supremam gubernationem Ecclesiæ Anglicanæ: & vocat se caput ejusdem Ecclesiæ; quod etiam ante ipsum fecerunt, Elisabetha, Edovardus, & Henricus VIII. De qua re scripsi libellum ante plures annos, in quo ostendi, Regem Angliæ, nec jure naturali, nec divino, nec humano, nec consensu doctorum hominum, nec titulo præscriptionis, nec secundum principia suæ doctrinæ habere hujusmodi Primatum.

2. Nunc idem brevissime ostendo. *Primo*: Quia Christus, qui fuit primarium Ecclesiæ Caput, non dixit Herodi Regi, sed Petro Apostolo: *Pasce oves meas*. Ergo huic, non illi commissa est gubernatio Ecclesiæ. Similiter Paulus, non Regibus, sed Episcopis tribuit hoc officium, *Act. 20. v. 28. Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam DEI*. Et confirmatur ex praxi, quæ tempore Apostolorum servata est. Quis tunc Ecclesiam gubernavit? Apostoli. Quis primam Synodum indixit? Apostoli. *Act. 15. v. 6*. Quis huic Synodo præsedit? Apostoli. Quis legem Ecclesiasticam de abstinencia ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato sancivit? Apostoli. Quis Corinthium iucestuosum excommunicavit? Paulus Apostolus *1. Cor. 5. v. 3*. Quis accusationem adversus Presbyteros, tanquam legitimus Judex admisit? Timotheus Episcopus. *1. Timot. 5. v. 19*. Nullæ hic partes Regum; nullum vestigium.

3. Hæc homini prudenti sufficiunt. Adde tamen ipsos Angliæ Theologos, qui hoc tempore scribunt de Primatu sui Regis; adeo inter se dissentire, ut magis destruant Primatum, quam astruant. Hoc patet ex his quæstionibus. *Prima*: An Rex Angliæ habeat aliquem Pri-

Primatum in Ecclesia? Plerique asserunt. At Richardus Thomsonius maluit, Suprematum, quam Primatum appellare. *Secunda*: An Primatus ille, quem Rex habet, sit Ecclesiasticus, & spiritualis? Aliqui sic vocant: At Thomsonius, & Burillus non audent sic vocare, sed potius Primatum quoad Ecclesiastica, & Spiritualia. *Tertia*: An Rex ab hoc primatu possit vocari Primas Ecclesiæ? Henricus Salcolbrigienfis simpliciter affirmat. Tokerus, & Burillus simpliciter negant. *Quarta*: An Rex a suo Primatu possit vocari supremum Caput Ecclesiæ? Hunc titulum usurparunt Henricus VIII. Edovardus, & Elisabetha. Hoc tempore admittit illum Sacellanus; sed Tokerus, & Burillus repudiant. *Quinta*: An Primatus Regis consistat in aliqua jurisdictione Ecclesiastica fori exterioris? Affirmant Tokerus, & Salcolbrigienfis. Negant Thomsonius, & Burillus. Vide plura in libello nostro, qui inscribitur, Diffidium Anglicanum de Primatu Regio.

C A P U T XIX.

An, qui juravit se mansurum in Lutheranism, teneatur prestare?

HOC tempore reperiuntur multi Lutherani in Germania, qui quidem bene affecti sunt erga fidem Catholicam, sed non audent illam profiteri; quia jurarunt, se in Lutheranism usque ad mortem perseveraturos; & hoc juramento putant se, obligatos esse. Sed errant: quando enim juramentum est de re turpi; & illicita, non obligat, nec servandum est: At juramentum, quo quis promittit se permanfurum in sua fide, ac religione (qualis est Lutherana) est de re turpi, & illicita: ergo nec obligat, nec servandum est. Major patet ex utroque jure. Ex civili, quia Justinianus Imperator L. Imperialis, de Nuptiis, sic decernit: *Legibus expressum est, illicitæ rei jusjurandum servari non oportere.* Ex Canonico, quia apud Gratianum 22. q. 4. per varia capitula habentur hæc regulæ. *Primo*: Tolerabilius est juramentum non implere, quam turpiter facere. *Se-*

eundo : Juramenta illicita laudabiliter solvuntur , dam-
nabiliter observantur. *Tertio* : Juramentum non est
vinculum iniquitatis. *Quarto* : Tolerabilius est non im-
plere sacramentum , quam permanere in stupri flagitio.

2. Quod etiam multis exemplis confirmatur. *Pri-
mo* : Exemplo Herodis , qui peccavit servando illicitum
juramentum (cap. est etiam ibid.) *Deinde* : Exemplo
Davidis , qui laudatur , quod non servaverit juramen-
tum , quo promiserat se interfectorum Nabal , (cap. Si
aliquid ibidem) *Tertio* : Exemplo mulieris adulteræ ;
quæ juraverat , se adultero adhæsuram ; & quia hoc non
præstitit , censetur prudenter fecisse. (cap. mulier , ibid.)
Quarto : Exemplo cujusdam Hubaldi , qui juraverat , se
concubinam suam ducturum in uxorem ; & propriam
matrem cum fratribus e domo expulsurum , nec ullam
eis alimoniam datorum. Cui suavis fuit , ut postero-
rem partem juramenti , utpote illicitam , non servaret ,
(cap. inter cætera , ibid.) *Quinto* : Exemplo muli-
rum , quæ juraverant , se permanfuras in suo peccato , &
libidinis infamia. Quibus responsum est ab Imperatore ,
tali juramento eas non obligari. (L. citata C. de nuptiis.)
Et recte : nemo enim obligatur ad peccatum.

3. Est & alius casus ; quo juramentum servari non
debet , nempe quando legibus , aut canonibus contra-
rium est , L. Si quis inquilinos. ff. de Legatis , & fidei
commisfis , §. fiali : *Divi Severus Antoninus rescripse-
runt , jusjurandum contra vim legum , & auctoritatem
juris in testamento scriptum , nullius esse momenti. Et*
*cap. Si diligenti , de foro competenti. Nec juramen-
tum licite servari potuit , quod contra canonica statuta
illicitis pactionibus informatur. Et ratio est ; quia major
est obligatio publicæ legis , quam privati juramenti :*
ergo , si privatum juramentum repugnat legi publicæ ,
huic tanquam fortiori insistendum est. Hoc sensu dicit
Innocentius loco jam citato : Pactione privatorum , juri
publico minime derogatur. Et Papinianus l. Jus publi-
cum , ff. de pactis ? Jus publicum privatorum pactis mu-
tari non potest. Et regula juris est , l. Neque pignus
ff. de diversis regulis juris. Privatorum conventio juri
publico non derogat.

C A P U T XX.

An in aliquo casu liceat mentiri ?

1. **N**ostri Theologi distinguunt triplex mendacium : jocosum , officiosum , & perniciosum , *Jocosum* vocant , quod tantum joci , seu recreationis causa profertur. *Officiosum* : quod alicui prodest. *Perniciosum* : quod injuste nocet. Quod dupliciter fieri potest. *Primo* : Quatenus est injuriosum Deo , cujusmodi est omne mendacium in rebus fidei , in Sacramento confessionis , & juramento. *Secundo* : Quatenus est injuriosum proximo ; ut contingit in detractio-
ne , in falso testimonio , in contractibus.

2. Hoc posito , duo certa sunt. *Primo* : Omne mendacium esse peccatum ex prohibitione. *Deus* enim prohibet omne mendacium , *Levit. 19. v. 11.* & *Psal. 5. v. 7.* & *Sap. 1. v. 11.* & alibi. *Secundo* : Non solum ex prohibitione , sed etiam ex natura sua peccatum esse. Nam ex natura sua continet triplicem malitiam , seu deformitatem rectæ rationi repugnan-
tem ; nempe , abusum sermonis , deceptionem proximi , & violationem amicitiae humanæ. Qui enim mentitur , primo quidem abutitur lingua , & sermone ; quia usus linguae , ac sermonis ideo datus est homini ab authore naturæ , ut per illum manifestet proximo , quod in animo sentit. At contra facit , qui mentitur. *Deinde* : decipit proximum , cui mentitur : ipse enim putat sentire illum in corde , quod ore loquitur. *Denique* ; violat naturale jus amicitiae , quantum in se est ; nam decipiendo proximum , dat illi occasionem re-
nunciandi amicitiae. Vide *August.* in *Enchir.* cap. 22.

3. Idem confirmatur ex illo. 1. *Joan. 2. v. 21.* *Quoniam omne mendacium ex veritate non est.* Ex quo loco disputat *August.* libr. contra mendacium , cap. 18.

Qui docet aliquod mendacium esse licitum, vel verum docet, vel falsum. Si falsum, non est ei credendum. Si verum, jam aliquod mendacium ex veritate est, quod negat Apostolus. Et ibid. cap. 16. sic: Nemo discit a castitate, esse adulterandum: Nemo discit a benignitate, proximo esse nocendum: Ergo similiter nemo discit a veritate, esse mentiendum. Et concludit his verbis: *Si hoc non docet veritas, non est verum: si non est verum, non est discendum: si non est discendum, nunquam igitur est mentiendum.*

4. Eodem spectat, quod Christus asserit de Diabolo, Joan. 8. v. 44. *Cum loquitur mendacium, ex proprio loquitur, quia mendax est, & pater ejus.* Unde sic concludo: Id, cujus primus author est Diabolus, non potest esse nisi malum: sicut e contrario, Deus est primus author omnis boni. At Diabolus est primus author mendacii, quia nemo docet, ipsum mentiri, sed ipse suo exemplo alios docuit in paradiso, cum dixit, *Nequaquam moriemini.* Ergo mendacium non potest esse, nisi malum. Eleganter August. tract. 42. in Joan. *Quomodo DEUS Pater genuit Filium veritatem, sic Diabolus genuit quasi filium mendacium.*

5. Hinc sequitur contra Origenem, Cassianum, Priscillianistas, & nostri temporis Politicos, in nullo casu licitum esse mendacium: ne tunc quidem, quando mentiando nemini obesses, & tamen alicui prodeses. Quod etiam docet Augustinus in Enchir. cap. 13. cum ait: *Nec ideo ullum mendacium putandum est, non esse peccatum; quia possumus aliquando alicui prodesse mentiando; possumus enim & furando aliquando alicui prodesse, si pauper, cui palam datur, sentit commodum: & dives, cui clam tollitur, non sentit incommodum: nec ideo tale furtum quisquam dixerit non esse peccatum. Possumus & adulterando prodesse; si aliqua, nisi ad hoc ei consentiatur, appareat amando moritura, & si vixerit, penitendo purganda. Nec ideo peccatum negabitur tale adulterium. Si autem merito placet castitas, quid quæso offendit Veritas, ut propter alienam utilitatem illa non violetur adulterando, & violetur ista men-*

mentiendo ? Plura habet idem *Augustin.* in libro de mendacio cap. ultimo.

6. Et ratio est: quia quæ intrinsece, & ex natura sua mala sunt; nunquam bene fieri possunt, etiamsi ob bonum finem fiant: sed mendacium intrinsece, & ex natura sua malum est; ut supra ostendi: ergo nunquam bene fieri potest, etiamsi fiat ob bonum finem. Major patet: quia, quod intrinsece, & ex natura sua malum est; hoc per nullam circumstantiam extrinsecam potest fieri bonum, nam circumstantiæ extrinsecæ, & accidentales non mutant intrinsecam rei naturam, & essentiam. Recte August. libr. contra mendacium cap. 7. *Intetest quidem plurimum; quæ causa, quo fine, quâ intentione quid fiat: sed ea, quæ constat esse peccata, nullo bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nulla velut bonâ intentione faciendâ sunt.* Eodem sensu dixit Apost. Rom. 3. v. 8, non esse faciendâ mala, ut eveniant bonâ.

7. Ex dictis constat; duplicia esse peccata, seu mala. *Aliâ*; Ex sola prohibitionē Dēi, vel Superioris; *Aliâ*; Intrinsece, & ex natura sua, v. g. Comedere ex ligno scientiæ boni, & mali, vesci carnibus die Veneris, contrahere clandestinum matrimonium, sunt quidem mala, non tamen ex natura sua, sed solum, quia prohibita. Alioqui ex natura sua sunt indifferentia; & possunt bene fieri, si non prohibeantur. At furari, adulterari, mentiri, ex natura sua mala sunt, & nunquam bene fieri possunt.

C A P U T XXI.

An liceat uti Æquivocatione.

1. **S**ensus est, an liceat alios fallere, decipere, aut eludere per æquivocationes? Calvinistæ strenue utuntur hac arte, & quod ipsi faciunt, nobis per calumniam impingunt. Certe Theodorus Beza in hac palæstra fuit exercitatus. Is anno 1556. scripsit

confessionem, in qua asseruit, corpus Christi vere, ac realiter esse præsens in cœna, atque ita secum sentire Helveticos, & Genevenses. Hoc ideo fecit, ut Lutheranos, qui idem docent, dolo ad Calvinismum pertraheret, quasi eadem esset Calvinistarum, & Lutheranorum sententia. Sed quid factum? Lutherani cœperunt triumphare de Zwinglianis, & proclamare ipsos, Beza teste, mutasse sectam, & cum Luthero sentire. Tum Helvetii, qui Zwinglio adhærebant, graviter in Bezam invecsti sunt, quod de mutata ipsorum sententia falso id sparsisset. Beza ad Æquivocationis asylum confugiens, respondit: se quidem verascripsisse, sed a Lutheranis male intellecta. Non enim se locutum esse de cœna Domini, quæ celebratur in terra (de qua tamen erat quæstio) sed de cœna, quæ celebratur in Cœlo, ubi Christus vere, & realiter præsens est. Refert hanc historiam Claudius Sanctes in responsione ad Apologiam Bezæ, & Bellar. lib. 1. de Eucharistia cap. 2.

2. En specimen Æquivocationis Calvinisticæ. Quid agas cum hoc hominum genere? Nam artificio eludunt omnia: *Dicent*: se credere, Pontificem esse Caput Ecclesiæ; sed occulte intelligent, non Pontificem Romanum, qui in terris est, sed Pontificem Christum, qui in cœlis est. *Dicent*: se heri non fuisse in cœna; sed intelligent cœnam cœlestem. *Dicent*: Ecclesiam errare non posse; sed intelligent Ecclesiam in cœlis triumphantem. *Dicent*: se jurasse Regi suo fidelitatem; sed intelligent Regem regum, & Dominum dominantium. Et sic in aliis.

3. Jam, quod deterius est, hanc labem conantur ipsi nobis aspergere, quasi doceamus, licitum esse æquivocationibus uti. Non ita est. Docemus, in omni congressu, pactione, contractu sincere, & sine furo agendum esse. Unus casus est, de quo solet disputari. An scilicet reus, quando in judicio rogatur de crimine, possit negare, vel eludere. Utuntur autem Theologi nostri hac distinctione. Si judex juridice, id est, servato ordine juris interroget, reum teneri ad

fatendam veritatem, non autem teneri, si juridice non procedatur (cap. Qualiter, & quando, & cap. Cum oporteat, & cap. Inquisitionis, de accusationibus.) Ratio prioris est: quia quisque tenetur obedire Superiori legitime præcipienti. Ratio posterioris: quia Judex non habet jus interrogandi, nisi servato ordine juris. Si ergo non servat illum ordinem, non potest reo ullam obligationem imponere ad crimen aperiendum; cum jus non concedat illi hanc potestatem; censetur autem non servare ordinem juris, quando interrogat de occulto crimine, de quo neque est fama contra reum, neque indicia competentia, neque semiplena probatio.

4. Quid ergo faciet reus in tali casu, quo non tenetur fateri crimen a se perpetratum? *Respondet D. Thomas* in 2. 2. quæst. 29. art. 1. posse eum vel per appellationem, vel alio modo licite subterfugere, sed sine mendacio. Sed quid, si aperte neget, se crimen perpetrasse, eritne mendax? Multi putant non fore, quamdiu crimen occultum est. Nam Judex non præsumitur interrogare, nisi de crimine, quod aliquo modo in publicam notitiam deductum est. Si ergo reus neget, tale crimen a se perpetratum, non mentitur, si adhuc crimen occultum est. Nulla hic æquivocatio Calvinistica.

C A P U T XXII.

An Duellum sit licitum.

1. **D**uellum est singulare duorum certamen ex pacto, seu condito initum. Monomachiam vocant. Quæritur, quando licitum, & quando illicitum sit? Et quæ sint peccata illiciti duelli.

CONCLUSIO I.

Duellum in tribus casibus licitum est. *Primo*: Quando necessarium est ad evitandam injustam mortem, certo alioqui imminentem. Ita Valentia *tam. 3. quest. 17. punct. 1.* cum Navarro, & Cajetano. Ratio est: quia semper licitum est subire minus malum, & exponere se periculo mortis per duellum, quam incurrere certam mortem per injustam occisionem. *Secundo*: Licitum est, quando Princeps, qui justum bellum gerit, videt se imparem esse, ac probabiliter timet succumbere, nisi bellum mutet in duellum. Ita Sanchius *lib. 2. cap. 29. n. 16.* & alii ab eo citati. Ratio est: quia in tali casu cessat malitia duelli, quæ in eo consistit, quod uterque, inter quos duellum est, conjiciat se in periculum mortis sine sufficienti causa; at hoc non fit in proposito respectu illius, qui gerit justum bellum. Tametsi enim conjiciat se in periculum mortis, hoc tamen facit ex sufficientissima causa; quia per periculum privatæ mortis, vult totum exercitum liberare a majori periculo publicæ cladis, ac interuencionis. Nam majus periculum est, quando debiliior exercitus configit cum fortiori in bello, quam quando par pugnat cum pari in duello. *Tertio*: Licitum est, quando miles nostræ partis in bello justo provocat militem alterius partis, eo animo, ut, si alter recuset, nostri milites fiant alacriores ad bellum. Tunc enim suscipitur duellum ad justum bellum promovendum. Item, quando miles contrariæ partis provocat nostrum militem, sicut Goliath provocavit unum ex Hebræis. Tunc nos, qui istam causam fovet, potest acceptare duellum eo animo, ut ostendat nostros milites non timere hostem, sed paratos esse ad certamen, quandocunque hosti visum est. Hoc etiam prodest ad promovendum bellum, & ad hostem deterrendum. Hi casus ad duos generales revocari possunt. *Unus* est: quando quis videt se injuste occidendum, nisi acceptet duellum. *Alter*: Quando bonum commune id postulat. Vide *Toletum lib. 5. Instit. Sacer. cap. 6. circa finem.* **CON.**

CONCLUSIO II.

3. **D**Uellum non est licitum in his casibus. *Primo*: Quando suscipitur ad ostentationem virium, vel oblectationem spectantium. (cap. 1. de Torneamentis.) Ratio : quia stultum ac temerarium est, exponere se periculo vitæ præsentis, ac futuræ, pro inani ostentatione, vel oblectatione. *Secundo*: Quando suscipitur ad vindicandam injuriam. (*Valentia* quæst. 17. p. 1.) Ratio : quia privata persona non potest vindicare injuriam sibi factam. *Matth.* 5. v. 39. & *cap.* 26. v. 52. & *Rom.* 12. v. 12. Publica potest quidem, sed per viam juris, aut belli vindicativi; nisi forte necesse sit, bellum resolvere in duellum. (*supra* §. 2.) *Tertio*: Quando suscipitur ad indagandam veritatem, & justitiam alterius partis. (cap. Monomachiam, 2. q. 5. & cap. Significantibus, de purgatione vulgari.) Ratio, quia duellum, quod suscipitur ad testimonium veritatis, vel proprii juris, ac innocentie, ex se fallax est : quia sæpe contingit, innocentem in duello succumbere. (cap. Significantibus, citato.) *Quarto*: Quando suscipitur ad defensionem proprii honoris, ne lædatur (*Cajetanus*, *Sotus*, *Navarrus*, *Valentia*, & alii apud *Sanchium* num. 9.) Ratio, quia quando agitur de vero honore, & ignominia, non oportet spectare, quid dicant homines improbi, & mundani, sed quid probi, sapientes. Mundani putant, viro nobili ignominiosum esse recusare oblatum duellum, scortationem, potationem, & similia, quibus improbi delectantur. Sapientes e contrario censent, honorificum esse, respuere, quidquid divinæ legi adversatur. *Quinto*: Quando suscipitur ad defensionem bonorum temporalium. (ex communi sententia.) Ratio, quia sunt alia duo media aptiora ad hunc finem. *Unum* : Per simplicem defensionem extra duellum. Possum enim, non ex pacto, ut in duello fit, sed ex bona occasione, si offertur, invasorem repellere, & si necesse sit, interficere, ut res meas mihi conservem; præsertim si sint magni pretii. *Alterum* :

Per viam juris ; quia si simplici defensionis non esset locus ob periculum propriæ vitæ (ut si Invasor esset fortior, quam ego) possum illum accusare de injuria , & per sententiam Judicis compellere ad restitutionem. Ex his duobus mediis alterum potest eligi ; nam si advertam me fortiorem esse Invasore ; possum vi illum repellere : Sin minus , ad sententiam Judicis recurrendum est. Utrobique cessat periculum propriæ vitæ. At in duello tam mea , quam Invasoris vita , periculo expōita est.

CONCLUSIO III.

4. **A**ntiquo jure , pœna suspensionis statuta est in Clericos duellum exercentes , sive ipsi duellum obtulerint , sive acceptaverint. (*cap. 1. de Clericis pugnantis in duello.*) Novo jure variæ pœnæ constitutæ sunt , tam a Concilio Trid. *Sess. 25. cap. 19. de Reformatione* , tum a tribus Pontificibus , Pio IV. Gregorio XIII. & Clemente VIII. Quas copiose persequitur Sanchius *lib. 2. cap. 39. num. 18.* Summa earum est hæc : *Primo* : Excommunicantur omnes , qui duellum exercent. Excommunicantur Imperatores , Reges , Principes , qui concedunt locum pro duello. *Secundo* : Excommunicantur omnes , qui præbent consilium , favorem , auxilium ad duellum , & qui præsentibus adstant , vel intersunt. *Tertio* : Morientes in duello privantur sepultura Ecclesiastica. Denique Clerici præter excommunicationem privantur etiam dignitatibus , beneficiis , & officiis Ecclesiasticis , si aliquo modo ad duellum cooperentur.

F I N I S.

INDEX RERUM.

A	A	
Altaria sunt triplicia.	Pag.	180
Allegoricus, & Anagogicus sensus Sacrae Scripturae quis sit.		12
Anabaptistae quotuplices, & eorum dogmata.		261
Animae iustorum post hanc vitam non dormiunt.		271
Antichristus quis dicatur. 158. non est Papa.		159
Nec ei notae Antichristi conveniunt.		ibid.
Apostoli servarunt perpetuam continentiam.		194
Aequivocationes an sint licitae?		307

B.

B	Baptismus quomodo ex Scriptura probandus.	38
	Forma verborum ex Traditione habetur. ibidem.	
	An reperti possit. 142. Ejusdem Cæremoniae ex Traditione habentur.	38
	Bellum Christianis esse licitum.	265
	Bona opera sunt meritoria vitae æternæ.	216
	Objectiones solvuntur.	ibid.

C.

C	Calvinistæ non habent veram Scripturam. 25. Non possunt ex Scriptura disputare. 29. Nihil credendum ajunt, aut faciendum, quam quod in Scriptura præcipitur. 43. Ecclesiam periisse dicunt. 71. Dubii sunt de Fide. 95. Calviniani Ministri non sunt legitime vocati. 190. Sunt servi inutiles. 218. Varia ipsorum nomina. 233. De infantibus quid sentiant. 253. Aequivocationibus utuntur. 309. Fraudulentia eorum.	ibid.
	Calvinistarum Atheismi quinque de Deo. 233. De Christo errores, & blasphemiae. 227. Calvinii error de prædestinatione.	249

INDEX

Canon S. Scripturæ quid significat? 3.	Canonici 5.
Scripturæ libri qui?	4
Caput duobus modis accipitur.	97
Caput Ecclesiæ visibile, ac invisibile fuit Christus.	98
Nunc est invisibile.	99.
S. Petrus fuit Caput.	104
Catholici sunt securi, & circa fidem errare non possunt.	94
Catholicus Princeps possitne tolerare hæreticos?	295.
Casus duo, quibus possit.	296.
Quomodo non possit?	297.
Possitne pacisci se permissurum Hæreticos?	ibid.
Christus Caput est Ecclesiæ.	97.
Non est purus homo.	140.
Ejusdem est substantiæ cum Patre.	ibid.
Una persona, & duæ naturæ in eo.	141.
Pro omnibus est mortuus.	238.
In cruce non desperavit.	239.
Non perpeßus pœnas omnes damnatorum in anima.	240.
Passione sua sibi meruit aliquid.	242.
Mediator fuit solum secundum humanitatem.	243.
Ab initio non ignoravit aliqua.	ibid.
secundum humanitatem non est ubique.	222
Christiani in assertionibus fidei Romano Pontifici adherere debent.	112
Circulus Calvinisticus quis.	258
Circumcisionis Controversia tempore Apostolorum quomodo decisa sit?	137
Cœlibes fuerunt Apostoli.	194
Communio sub utraque specie non est præcepta.	171.
sub una licite usurpatur.	172.
Non est relicta per modam hæreditatis.	ibid.
Laici totum Christum sub una specie accipiunt.	174.
Objectiones solvuntur.	ib.
Concilium Judæorum duplex, eorumque discrimina.	135.
Concilia varias controversias fidei deciderunt.	140.
Conciones Hæreticorum an audiendæ.	282
Consecratio Pontificis. V. Test.	187
Contradictiones apparentes S. Scripturæ.	47
Controversiarum norma, & Judex.	119
Controversiæ, de quibus in Scriptura nulla mentio fit.	
132. In vet. Testam. a quibus decisæ.	135.
Infalibilis fuit Judex.	136.
De Circumcisione Apostoli definierunt.	137.
Varis controversiæ a Conciliis decisæ.	140

D.

- D**æmon quomodo habeat potestatem in non baptizatos? 256
- Decalogi lex servari potest cum auxilio Divinæ gratiæ. 212. Obligat justum. 214
- Decreta Ecclesiæ Pontifice consentiente statuuntur. 112
- Deus essentialiter, & simpliciter est infinitus. 234. Ubique præsens in hoc mundo. 235. Non habet accidentia realiter distincta a sua substantia. ibid.
- Decreta ejus sunt ab æterno. 236. Æternitas ejus est indivisibilis tota simul. 237
- Disputare an liceat cum Hæreticis de Fide? 287
- Dissimulare quomodo licitum fidem? 279
- Doctores Ecclesiæ, in quo sensu Scripturæ excellent? 14
- Duellum quando licitum? 309. Pœnæ quæ? 312

E.

- E**cclēsia Christi in terris est visibilis, 58. Cadit partim sub externos oculos, partim sub internam fidem. 60. Comparatur Republicæ. 61. Est Una, Sancta, Catholica, Apostolica, 63. & seq. Sponsa Christi. 66. Domus Dei, Columna veritatis. 67. 68. Extra eam nemo potest salvari. ibid. Non potest tota deficere, aut errare in fide. 70. & seq. Authoritas ejus magna est. 77. judicium ejus tuto sequimur. ibid. Tempore Antichristi pars deficiet. 83. Non est similis Lunæ in defectione. 85. sed aliis. 86. Non est alia, quam Romana. 87. Non fuit in solis infantibus. 88. Nec in uno alterove cordato viro. 89. Caput quod? 97. S. Petro commendata est singulari modo. 104. Est Index Controversiarum. 119
- Episcopi totius orbis ad Rom. Pontificē confugiunt. 112
- Eucharistiæ figuræ. 177. Christus in ea vere præsens. 230. Non per Ubiquitatem. ibid. Nec per unionem. 231. Sed per transubstantiationem. ibid. & seq.
- Exorcismus quid, & quotuplex? 256. Usurpandus. ibid. ex Traditione. 32

F.

Fides sola non justificat. 206. fides justificans in eo non consistit, ut aliquis credat peccata sibi esse remissa. 208. Non differt a fide historica, & miraculorum. ibid. Non datur solis Prædestinatis. 210. Potest amitti. ibid. Non facit hominem certum de sua iustitia. ibid. An quilibet possit salvari in sua fide? 274. Fides non est neganda ad vitandam mortem. 277. fides an Hæreticis servanda? 290. Figuræ Sacræ Scripturæ difficultates pariunt. 18

G.

Gratia actualis duplex officium. 251. voluntas ei cooperatur. 250. In potestate Voluntatis est, ei consentire, aut refragari. ibid.

H.

Hæretici expungunt libros a S. Scripturæ, Canone. 3 Non habent veram S. Scripturam. 25. Non possunt ex scriptura disputare. 29. male rejiciunt Traditiones. 41. Nemo tutus esse potest de sua fide. 94. Falsè accusant Catholicos de Communionem sub una specie. 171. Negant liberum arbitrium. 199. Eorum justificatio qualis? 201. Doctrina de fide justificante. 206. Quomodo pacem publicam turbent. 292. An a Catholico Principe tolerandi? 295. An cum iis orandum publice? 282. Conciones non audiendæ. ibid. Sacramenta an participanda? 283. An Matrimonia cum ipsis iuvenda? 284. An ad sepulturam comitandi? 285. Libri hæreticorum an & quando legendi? 286. An de fide cum ipsis disputandum? 287. An cum ipsis liceat pacisci? 289. An fides servanda? 290. Possuntne puniri propter hæresim? 291

Hæresis potest puniri pœna Capitis. 292

I.

Idola colere per simulationem non licet. 280
Jejunia Ecclesiæ Catholicæ. Imago

RERUM.

- Imago Christi tripliciter spectatur. 245. Colenda. 246
 Infantes contrahunt peccatum originale. 262. Capaces
 sunt Baptismi. 263. Non nascuntur sancti. 253.
 Nec illegitimi obnoxii sunt æternæ damnationi, ne-
 que a Baptismo rejiciendi. 255. Non habent actualem
 fidem, qua credunt in Christum. 228. In Baptismo
 quomodo justificentur, & actu credant? ibid.
 Infantes soli nunquam in Ecclesia fuerunt. 88. Eos
 esse baptizandos ex traditione habetur. 38
 Interpretari S. Scripturam non est cujuslibet. 24
 Invocatio Sanctorum pia est, & utilis. 162
 Solvuntur argumenta contraria. ibid.
 Judex controversiarum fidei qualis esse debeat? 119. &
 seq. Non Scriptura. 122. Quomodo sit infallibilis?
 152 Analogia cum civili. 144
 Judæi non possunt tolerari. 300. Usuræ. ibid. Odium
 in Christianos. ibid. Obsunt Reipub. Quomodo to-
 lerandi, expellendi? ibid. & seq.
 Judæi duplex Concilium habuere. 135
 Jurans se mansurum in hæresi, an teneatur! 303
 Juramenta de re illicita non obligant. ibid.
 Juramentum quid, & quotuplex? 267. Licitum est
 Christianis. 268
 Justificatio quid, quomodo fiat? 201. Tollit peccatum,
 non tegit. 202. Infundit gratiam inhærentem. 204

L.

- L**aicis non licet disputare de fide. 287. Lapsos
 post Baptismum Ecclesia absolvit. 140
 Leges Ecclesiasticæ sancuntur a Pontifice. 113
 Legem homo non potest implere sine gratia Dei. 211
 Lex scripta non est Judex, nec sola est norma 145
 Liberum arbitrium quid. 199. Ejus usus in quibus
 actionibus. 200
 Libri hæretici, an, & quando legendi? 286
 Literalis sensus S. Scripturæ quis? 11. Est obscurus. 14
 Lutherani non habent veram Scripturam. 25. Non
 possunt ex Scriptura disputare. 29. Inapte disputant.
 30. Agnoscunt aliquas Traditiones. 44. Ecclesiam
 periisse dicunt. 73. Dubii sunt fide. 55

INDEX

Lutherani Ministri non sunt legitime vocati. 190
Sunt servi inutiles. 218. Christum ubique esse doc-
cent secundum humanitatem. 221

M.

Magistratus civilis Judex est in Controversiis Civilibus. 144

Magistratus est licitus Christianis. 264

B. Mariam Virginem post partum mansisse Virginem ex Traditione habetur. 38

Martinus Lutherus non fuit ordinarie vocatus. 191
Nec extraordinarie. ibid. Nova dogmata ipsius gra-
ta carni. ibid.

Matrimonium non potest dissolvi apud Christianos propter hæresim. 270

Matrimonia an cum hæreticis ineunda? 284

Mendacium triplex. 305 Omne mendacium est pec-
catum. ibid.

Mentiri num aliquando liceat? 306

Moralis sensus sacrae Scripturae quis sit? 13

Mysticus quis sit? 12. Dividitur in Anagogicum,
Allegoricum, & Tropologicum. ibid.

N.

Negans se Lutheranum, aut Calvinistam, cum sit,
quomodo peccet? 277

O.

Obscuritas sacrae Scripturae. 14. Oritur ex duplici
capite. 17. Aliæ causæ obscuritatis. 22. Cur
Deus obscuram voluit esse? ibid. Laudatur ab ob-
scuritate, non arguitur. 23

Opera bona sunt meritoria vitæ æternæ. 215. Objec-
tiones solvuntur. 216

Orare pro Hæreticis publice quomodo licitum? 282

P.

Paciscine liceat cum Hæreticis. 289

Papa non est Anti-Christus. 159. Notæ Anti-
Christi illi non conveniunt. 160

Pascha

- Pascha die Dominica celebrandum. 140
 S. Paulus cur S. Petro restiterit? 109. S. Petrus fuit
 Caput Ecclesiæ. 104. Prærogativæ S. Petri. ibid.
 Personæ divinæ realiter distinctæ. 140
 Peccatum originale quid sit? 196. Quotuplex pecca-
 tum. ibid. Veniale quid & quotuplex? 197. Non
 omnia peccata sunt æqualia, aut mortalia. ibidem.
 Comparatur maculis, vinculis, vulneribus. 202
 Peccatum Originale per Baptismum aboletur. 142
 Politici reperiuntur ubique. 273. Docent quemlibet
 salvari in sua fide. ibid.
 Polygamia illicita est Christianis. 269
 Pontifex Caput Ecclesiæ visibile. 98. 111. Privilegia
 Pontificis. 112. Primatus ejus defenditur. 113. & seq.
 Pontificis veteris Testamenti consecratio, & officia. 135
 Præcepta X. possunt servari. 211. & seq.
 Purgatorium esse probatur. 183. & seq. Objectio-
 nes contra Purgatorium dissolvuntur. 186

R.

- Reges non habent Primatum Ecclesiæ. 302

S.

- Sacerdotum Vocatio ordinaria. 189. Extraordina-
 ria. 190
 Sacerdotes in Ecclesia occidentali semper fuere cœli-
 bes. 194
 Sacramenta vetera, & nova. 165. Quid sit Sacra-
 mentum? 166
 Sacramentorum causæ. 167. Non sunt instituta, ut
 excitent fidem. 168. Sed ut conferant gratiam.
 ibid. Septem sunt. 169
 Sacramentorum numerus ex scriptura non potest ha-
 beri. ibid. Sed ex Traditione. ibid.
 Sacramenta cum Hæreticis an participanda? 283
 Sacrificium quid, & quotuplex? 178. Missa vere est
 Sacrificium. ibid. & seq. Objectiones solvantur. 181
 Salvari nemo potest extra Ecclesiam. 68

BIBLIOTHECA MUSEI HISTORICO-NATURALIS

Sal-

No. 1484

MUSEI

V

26

INDEX RERUM.

Salvarine possit quilibet in sua Fide?	273
Sanctos licet invocare. 162. Utile est. Objectiones solvuntur.	ibid.
Sancti in Coelo sciunt res nostras.	163
Sacra Scriptura tria habet, Canonem, Versionem, Sensum. 3	
Versio Sacrae Scripturae antiqua. 9. Versiones Hæreticorum. ibid.	
Sensus Sacrae Scripturae quadruplex. 13. Obscura est. 14. Sine peculiari DEI illustratione non intelligitur. 16. Obscuritas oritur ex duplici capite. 17. Res Sacrae Scripturae quadruplices. ibid. Interpret ejus quis. 24. Eam esse insufficientem sine Traditionibus. 45. Scriptura cum Traditione est norma Controversiarum. 119. Non est Judex secundum Literam. 123. Nec secundum sensum 126. Claritas ejus unde pendeat? 129. Sensus ex Traditione sæpe petendus. 129	
Sensus literalis Sacrae Scripturae quis? 11. Mysticus quis? 12	
Sepultura hæreticorum an frequentanda?	285
Servus inutilis quis?	219
Simulare alienam Fidem an liceat?	279
Spiritus Sanctus est DEUS.	141
Symbolum fidei esse Apostolicum ex Traditione habetur. 37	
Synagoga Judæorum non fuit Catholica.	64
Synagoga non defecit tota a Fide. 80. Tempore Christi defecit. 81	

T.

Traditiones veteris Testamenti Pharisaicae. 31. Mosaicae. ibid	
Traditiones Apostolicæ, eandem cum Scriptura habent auctoritatem. 34. Sunt de dogmatibus fidei, & de ritibus externis. ibid. Enumerantur. 36. Ecclesiasticæ servandæ. 40. Male rejiciuntur ab Hæreticis. ibid. Non meremur per eas justificationem, & remissionem peccatorum. 45. Non omnes sunt Apostolicæ. 46. Objectiones contra Traditiones solvuntur.	47

U.

Ubiquitas Lutheranorum refellitur.	222
Versiones Sacrae Scripturae bonæ, malæ. 9. Catholicorum una, & eadem; Hæreticorum varia. 10	
Vocatio Ministrorum duplex. 187. Veteris Testamenti. ibid. Novi Testamenti. 189. Quæque in vocatione spectanda. 187	
Usuræ Judæorum quomodo tolerandæ?	309

Z.

Zizania in Evangelio quid significant?	294
--	-----

Finis Indicis.

